

KİTÂB-I BAHRİYYE
DENİZCİLİK KİTABI

Pîrî Reis

Tercüman 1001 TEMEL ESER

Tercüman
1001 TEMEL ESER
19

KİTAB'I BAHRİYYE

PİRİ REİS

Baskıya hazırlayan:
Yavuz SENEMOĞLU

DENİZCİLİK KİTABI

BİRİNCİ CİLT

Tercüman gazetesinde hazırlanan
bu eser Kervan Kitapçılık A. Ş.
ofset tesislerinde basılmıştır

TÜRKİYE
CUMHURBAŞKANLIĞI
ANKARA

21 HAZİRAN 1973

Çağındaki denizcilik ilminin en ileri seviyesine ulaşmış ünlü bir Amiral olan ve günümüze kadar intikâl eden eserleri, bilim dünyasında halâ hayranlıkla müşahade edilen PİRİ REİS'in temel kitabı, (KİTABI BAHRİYE) nin, Deniz Harb Okulumuzun 200. kuruluş yıldönümü vesilesiyle, bugünkü dile çevrilerek genç kuşakların faydasına sunulmasından büyük memnunluk duydum.

Bu konuda emeği geçenleri takdir ve tebrik ederim.

FAHRİ S. KORUTÜRK

Cumhurbaşkanı

Oramiral
Kemal Kayacan
Deniz Kuvvetleri Komutanı

XVI'ncı Yüzyıl Osmanlı Bahriyesi amirallerinden PİRİ REİS'in Dünya'ca tanınmış " Kitab-ı Bahriye " adlı eseri, bir kaç yönü ile dikkati çeker.

" Kitab-ı Bahriye" Denizcilere rehberlik etmek üzere, bu gün bir çok denizci milletler tarafından ve çeşitli dillerde sürekli seriler halinde yayınlanmakta bulunan, Denizcilik literatüründeki " Sailing Direction" ve " Sea Pilot " yayınlarının tipik bir başlangıcıdır.

Eserin diğer bir yönü, bu yüzyılda ve daha önceleri, Türk Denizciliğinin Okyanusların enginliklerine, çağdaş uygarlığın üstünde bir yetenekle açıldığının, ve bunun devamlılığının ve tekniğinin bir belgesi olmasıdır.

" Kitab-ı Bahriye"'nin bir parçasını teşkil eden Dünya Haritası bütün otoritelerce Dünyanın ilk haritası olarak kabul edilmektedir ve bu gün bile üzerinde düşünülecek bir doğruluk ve mükemmelliktedir.

Bu sebebler iledirki " Kitab-ı Bahriye " Türk Denizciliği için bir iftihar vesilesi olagelmiştir.

Bu değerli eseri, bu günkü dilimiz ve terimlerimizle hazırlamak Deniz Harp Okulu'muzun 200'ncü Kuruluş Yıl Dönümünü kutladığımız bir dönemde yayınlamak sureti ile, Türk Denizcilik tarihine yaptığı kıymetli katkılarından dolayı, Terçüman Gazetesi'ne ve Sahibi Sayın Kemal ILICAK'a teşekkür eder, büyük bir vukuf ve içtenlikle eserin yeniden hazırlanmasındaki gayret ve hizmetinde Emekli Dz. Alb. Yavuz SENEMOĞLU'na takdirlerimi sunarım.

Kemal KAYACAN
Oramiral
Deniz Kuvvetleri Komutanı

1001 Temel Eser'i iftiharla sunuyoruz

Tarihimize mânâ, millî benliğimize güç katan kütüphaneler dolusu birbirinden seçme eserlere sahip bulunuyoruz. Edebiyat, tarih, sosyoloji, felsefe, folklor gibi millî ruhu geliştiren, ona yön veren konularda "Gerçek eserler" elimizin altındadır. Ne var ki, elimizin altındaki bu eserlerden çoğunlukla istifade edemeyiz. Çünkü devirler değişmelere yol açmış, dil değişmiş, yazı değişmiştir.

Gözden ve gönülden uzak kalmış unutulmaya yüz tutmuş -Ama değerinden hiçbir şey kaybetmemiş, çoğunluğu daha da önem kazanmış- binlerce cilt eser, bir süre daha el atılmazsa, tarihin derinliklerinde kaybolup gideceklerdir. Çünkü onları derleyip - toparlayacak ve günümüzün türkçesi ile baskıya hazırlayacak değerdeki kalemler, gün geçtikçe azalmaktadır.

Bin yıllık tarihimizin içinden süzülüp gelen ve bizi biz yapan, kültürümüzde "Köşetaşı" vazifesi gören bu eserleri, tozlu raflardan kurtarıp, nesillere ulaştırmayı plânladık.

Sevinçle karşılayıp, ümitle alkışladığımız "1000 Temel Eser" serisi, Millî Eğitim Bakanlığınca durdurulunca, bugüne kadar yayınlanan 66 esere yüzlerce ek yapmayı düşündük ve "Tercüman 1001 Temel Eser" dizisini yayınlamaya karar verdik. "1000 Temel Eser" serisini hazırlayan çok değerli bilginler heyetini, yeni üyelerle genişlettik. Ayrıca 200 ilim adamımızdan yardım vaadi aldık. Tercüman'ın yayın hayatındaki geniş imkânlarını 1001 Temel Eser için daha da güçlendirdik. Artık karşınıza gururla, cesaretle çıkmamız, eserlerimizi gözlere ve gönüllere sergilememiz zamanı gelmiş bulunuyor. Millî değer ve mânâda her kitap ve her yazar bu serimizde yerini bulacak, hiç bir art düşünce ile değerli değersiz, değersiz de değerli gibi ortaya konmayacaktır. Çünkü esas gaye bin yıllık tarihimizin temelini, mayasını gözler

önüne sermek, onları lâyık oldukları yere oturtmaktır.

Bu bakımdan 1001 Temel Eser'den maddî hiç bir kâr beklemiyoruz. Kârımız sadece gufur, iftihar, hizmet zevki olacaktır.

KEMAL ILICAK

Tercüman Gazetesi Sahibi

Deniz Harp Okulu ve Lisesinin 200. kuruluş yıldönümü münasebetiyle, Büyük Türk Denizcisi, dünyaca tanınmış Haritacı Piri Reis'in «KİTÂB-I BAHRİYE»sini Osmanlıca aslından dilimize çeviren Em. Dz. Alb. Yavuz SENEMOĞLU'na takdirlerimi sunarım.

Bu arada «KİTÂB-I BAHRİYE» için Pirî Reis hakkında benden istenen bilgileri sunmakla şeref duyarım :

Devletin genç Padişahı Fatih Sultan Mehmed, İstanbul fethini tamamladıktan sonra, yüzünü Akdeniz'e çevirmiş, ilk olarak güçlü bir donanma kurmuştu. Bu donanmanın üssü Gelibolu'ydu. Gelibolu'dan yiğit denizciler çıkıyor, bu ferman dinlemez leventler, yelkenlerini şişirerek, Akdeniz'in uçsuz - bucaksız sularına kendilerini salıveriyorlardı. İşte bu günlerde, Karaman'dan Gelibolu'ya gelerek yerleşen Mehmed Pirî adlı bir levendin, 1470 yıllarına doğru nur topu gibi bir oğlu dünyaya gelmişti. Adını Muhiddin Pirî koydular. Çocuğun amcası tanınmış denizci Kemal Reis'ti. Kemal Reis, Muhiddin Pirî'nin yetişmesini üzerine aldı. Onbir yıl, onu, Gelibolu'daki bilginler yanında okuttu. Delikanlılık çağına gelince de, üç direkli kocaman gemisine, sefer kâtibi yaptı, onunla birlikte Akdeniz'in dalgalı, mavi sularına açıldı.

Büyük Türk denizcisi, tanınmış haritacı, şair ve edip Pirî Reis...

Kemal Reis, Akdeniz kıyılarını birer birer tanıyor, karşısına çıkan Venedik ve Ceneviz korsanlarına göz açtırmıyordu.

Tam ondört yıl Kemal Reis, Akdeniz'i dolaştı, durdu. Piri Reis, bu süre içinde, yeni ülkeler gördü. Demir atılan her limanı en küçük ayrıntılarına varıncayadek inceledi, haritalarını yaptı. (KİTÂB-I BAHRİYE) adında bir eser yazıyor ve gözlemlerini bu eserde topluyordu. 1486 yıllarında İspanya kıyı şehirlerini, Güneyde Cezayir'i çok iyi taradı. Altı yıl, Kemal Reis'le birlikte İspanya Müslümanlarını Kuzey Afrika'ya taşımışlardı. Bu kolay olmamış, çetin savaşlar verilmişti. 1495 yılında Kemal Reis, resmen Osmanlı Devletinin emrine girmiş, 1499 yılında da Derya Kaptanı Davut Paşa, Kemal Reis'le Pirî Reis'i Akdeniz Filo Komutanlığına atamıştı. Ardından uzun süren Venedik

savaşları başlamış, 1511 yılında Kemal Reis bu savaşlarda şehit düşmüştü. Kendisini küçüklüğündenberi yetiştiren, ona yeni ufuklar açan Kemal Reis'in ölümü Pirî Reis için bir yıkım olmuş, Gelibolu'ya gelerek bir köşeye çekilmiş, kitaplarını yazmaya, haritalarını çizmeye başlamıştı.

Pirî Reis, hazırladığı haritaları Osmanlı Padişahı Yavuz Selim'e sunmuş, daha sonra, padişah'ın emriyle denizden Mısır Seferine katılmıştır. Kanunî Sultan Süleyman devrinde Rodos seferine de katılan Pirî Reis, bu sıralarda (Bahriye) kitabını tamamlayarak padişaha armağan etmişti. Onun bundan sonraki görevleri çok daha önemlidir. Bu görevler arasında Umman ve Kızıl denizler amiralliği de vardır. Yaşının seksenbeşe yaklaştığı 1554 yılında öldüğü zaman, ardında, o güne dek bilinmeyen birçok deniz bilgileriyle dolu cilt cilt eserler, yıllarca Türk denizcilerine kılavuzluk edecek haritalar bırakıyordu. Bunlar arasında (Kitab-ı Bahriye)si, Ege ve Akdeniz'in bir kılavuzu sayılır.

Pirî Reis'in, bugün İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi'nde saklanan ve 1528 yılında çizilen Amerika haritasında, Atlas Denizi ile Amerika'nın Kuzey kıyıları, özellikle Grönland'dan Florida Yarımadasına kadar uzanan sahiller ayrıntılı bilgilerle resmedilmiştir. 1929 yılında Topkapı Sarayı Müzesinde bulunan bu haritayla, Atatürk yakından ilgilenmiş, olduğu gibi yayınlanmasını, ayrıca üzerinde incelemeler yapılmasını emretmişlerdir.

Pirî Reis'in eserleri, Dünyanın çeşitli dillerine de çevrilerek basılmış, onun şöhreti Türkiye sınırlarını çoktan aşmıştır.

Pirî Reis'in ölümünden sonra, onun asla doldurulamayacak seçkin yerine Murad Reis, Seydi Ali Reis gibi tanınmış denizciler geldi. Onlar, Pirî Reis'in gösterdiği hedeflerde gerçekten başarılı hizmetler gördüler. Sonunda büyük denizci Barbaros Hayreddin, Akdeniz'i bir Türk gölü haline getirerek Osmanlı Devletinin deniz gücünü Dünyaya bir kez daha tanıttı.

Türk denizcileri arasında Pirî Reis, başarılı bir kaptan olduğu kadar, ileri görüşlü bir bilim adamı, bir coğrafyacı olarak ayrı bir yer almada, Türklüğü aydınlatanlar arasında dipdiri, yaşamadadır.

Mehmet ÖNDER

ÖNSÖZ

Vesikaya dayanmayan tarih, bir masal hüviyetini aşamaz.

Piri Reis'in gerek dünya denizciliğine ve gerekse tarihe çok büyük bir hizmet sayılan «KİTÂB-I BAHRİYE»si de böylece Türk denizcisinin 16. yüzyılda Atlas Okyanusuna uzandığının en gerçek vesikasıdır.

«Kitâb-ı Bahriye» daha evvel, 1935 yılında Deniz Harp Okulu ve Lisesindeki hocalarımızdan rahmetli Ali Haydar ALPAGOT ve Fevzi KURTOĞLU ve yine emekli Dz. subaylarından Fehmi PEKOL tarafından tarifler, açıklamalar ve geniş bir indeks verilmek suretiyle (Devlet Basımevi)nde basılıp neşredilmiştir. Bu, tıpkı basımdır.

Ancak bu baskının yapıldığı 1935 yıllarında, ilmi tetkik yapacaklar arasında Arap harflerini bilenlerin yüzde oranı, günümüzle kıyaslanmayacak kadar çoktur.

Benim neslimin bir şanslı yönü vardır :

Biz, Atatürk inkılâplarını yaşayıp, benimsemiş ve gelişmesine küçük yaşlarımıza rağmen «hizmet» etmiş, eskiyi de yaşamış, yeniye de uymuş bir nesiliz. Bizim için (ana dil) olan, çocuklarımızın yabancı dilidir.

Bu ayırım, nesillerimiz arasına mesafeler koymuştur. Hattâ diyebiliriz ki, fikir ve düşüncede eski ile yeni, medeniyet çağının öteki toplumlarından farklı bir gelişimle adetâ nesilleri iki düşman kampanyasına ayırmıştır.

Yanlış bir değerlendirme ile (Osmanlı) küçümsenen bir varlık oldu. O Osmanlı ki, terbiyesi ile, okul programı ile Mustafa Kemal'i ve onun İstiklâl Harbi kadrosunu, hattâ Cumhuriyeti oluşturup geliştiren devlet kadrosunu hazırlayıp yetiştirmişti.

Atatürk, Osmanlılığın toplum duygularındaki geriliği yıkmak istemişti. Yoksa, kendini meydana getiren (Osmanlılığı) değil.

Osmanlılık, sıfat değil, isimdir. Osmanlılığa da sıfat (Türklükten) gelir.

Halbuki, bir kısmımız kraldan fazla kral taraftarlığı ederek, Osmanlıdan kalan her şeyi yıkarsak, medeniyete daha çabuk varacağımızı sandı. Bu zan, en ağır tesirini dilde gösterdi. Bugün arşivlerde beş milyondan fazla vesika vardır ki, henüz özünün ne olduğu bile öğrenilememiştir.

Bir düşünürün şu cümleleri, demek istediklerimi daha iyi açıklar sanırım :

«Biz, daha dün yaşayan yazarlarımızı, Ahmet Haşim'i bile yeni Türkçeye çevirirken, Fransızlar Montaigne'nin (Monteny) dörtyüz yıl önceki dilini bugünkü Fransızcaya çevirmeye kıyamıyor, yahut cesaret edemiyorlar.»

Biz, cesarette biraz ileri gittik kanaatindeyim.

850 sayfalık bir eseri bugünkü dile çevirmek, hizmet sayılmasa da, benim için cesarettir.

«Tercüman Gazetesi» olarak, denizciliğimize ve memleket kültürüne faydalı olmak azmi ile bu cesareti gösterdik.

(1001 Temel Eser) Serisinde, Pîri Reis'in eski Ayasofya Kitaplığı 2612 No.'da kayıtlı bulunan «KİTÂB-I BAHRİYE»sini, tarif ve indekslerinden özetler alarak bugünkü dile çevirip sunuyoruz.

Bu eserin Türkçeleştirilmesindeki fikir benim; bu fikri oluşturup yeni bir eser halinde yayımlamak Tercüman Gazetesinindir.

Denizciliğe ve Türk kültürüne hizmet ve geleneksel meslek bağının bir dizisi olan (KİTÂB-I BAHRİYE)nin hatası benim, şerefi Türk denizciliğinindir.

Hatâlarımı, Türk denizciliğinin şerefine bağışlayın.

Yavuz SENEMOĞLU

Emekli Dz. Alb.

T A K D İ M

Bir deniz subayı olarak şimdiye kadar Kitab-ı Bahriye'yi, hattâ defalarca okumamış oluşumdan utanç duyarım.

KİTÂB-I BAHRİYE'nin kaç nüsha (YAZILDIĞINI) (1), bugün Dünya kitaplıklarında ve özel kitaplıklarda kaç tane kaldığını kesin olarak bilemiyoruz.

Mevcut kataloglardan bulabildiklerimiz ile Topkapı Sarayı Müzesi, Süleymaniye, Ayasofya, Türk İslâm Eserleri ve Üniversite Kitaplıklarını tarayarak edindiğimiz bilgiyi de okuyuculara vermekte fayda umdum.

Topladığımız bilgileri şöyle sıralayabiliriz :

1) Deniz Müzesi, 3538/990 No.

Aherli (2) kâğıt üzerine Nesih (3) yazı ile ya-

---

(1) O devirde memleketimizde matbaa olmadığı için bir eser önem derecesine göre hattatlara yazdırılarak çoğaltılırdı. Onun için biz de kaç tane basıldığını değil, (yazıldığını) deyimini kullandık. Y.S.

(2) Aherli kâğıt: Çok defa bezir yağı isinden (baca kurumu, kandil kurumu da kullanılırdı) bir orantı ile Arap zamkı karıştırılan mürekkebi kâğıt içmesin diye, yazmadan evvel terbiye edilirdi: Nişasta içerisine, güve ve kurtlara karşı bir tedbir olmak üzere bir miktar şap karıştırılarak kaynatılır. Soğuduktan sonra kâğıt üzerine sürülür. Kuruduktan sonra, bu defa yumurta akı ile şap karışımı bir mahlûl sürülerek kâğıdın ince delikleri pekiştirilerek (papye kuşe) hale getirilir. Buna (aherli kâğıt) denir.

(3) Osmanlıca yazı tarzı. Bir çeşit kaligrafi, sülüs — nesih — talik — rikka... gibi.

zılmıştır. Baştarafında fihrist vardır. 22 cm. eninde ve 31 cm. boyundadır. Yazılar altın yaldız cedvel içerisinde 16 cm. eni, 22 cm. boyu olan bir çerçevede 15 satır olmak üzere sahifelendirilmiştir.

Baştarafta (Sağdan birinci sahife) bozuk bir tezhip (4) vardır.

209 yaprak (sahifeler altlı üstlü bir yaprak itibar edilir) tır. İçinde 134 harita ve resim vardır. Kitap herhalde orijinal cildi zamanla bozulduğu için sonradan ciltlenmiştir. Cildin, eserin eskiliği ile hiç bir ilgisi yoktur. Ketebe kıt'ası yoktur (5). Fihrist vardır.

2) Deniz Müzesi, 3536/987 No.

Aherli kâğıt üzerine Harekeli (6) nesih ile yazılmıştır. Baştarafında fihrist vardır. Yazı, kaligrafi bakımından çok mükemmeldir.

23,5 cm. eninde ve 34,5 cm. boyundadır. Yazılar altın yaldız bir çerçevede, 15 cm. en ve 24 santim boyunda bir altın yaldız cetvel içerisine 19 satır olmak üzere sahifelendirilmiştir.

---

(4) Tezhip (zehepiendirme: altın ile süsleme) anlamına gelir. İran, Hint ve Moğol süsleme sanatları arasındadır. Bu işle uğraşanlara (müzehhip) denir. Osmanlı sanatkârları bu işi çok ileri götürmüşler ve Türk motiflerini stilize ederek bu sanatı zenginleştirmişlerdir. Bütün yazma kitapların baştarafında olduğu gibi, yazma Kur'anların iç kısımları da tezhip ile süslenirdi.

(5) Yazma eserlerin sonunda yazan hattatın ismi ve kitabın yazıldığı tarih bulunur. Buna ketebe kıtası (kolofon) denir.

(6) Hareke: Arap yazısını, bilhassa Kur'an dilini yanlışsız ve kolay okuyabilmek için birtakım şekiller, çizgiler konur. Buna hareke denir. E — U — İ — Ö gibi sesler bu işaretlerle bulunur. Böylece yazı kolay okunur.

Baştarafta sanatkârâne bir şekilde yapılmış güzel bir tezhip vardır.

232 resim ve harita mevcuttur. 368 yapraktır.

Klâsik, meşin kaplı Osmanlı cildi vardır. Cilt üzerinde şemse (7) ve kenarları zencirek (8) köşelikli (9) dir. Ketebe kıtası yoktur.

Eski Bahriye Nâzırlarından ve Deniz Müzemizin ilk kurucusu olan Hasan Hüsnü Paşanın hediyesidir.

Fihristi vardır.

3) Deniz Müzesi, 3537/988 No.

Aherli kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmıştır. Baştarafında fihrist vardır.

Eni 21 cm. boyu 31,5 cm. dir. Yazıların kenarında cetvel yoktur. 13 cm. en ve 21 santim boydaki ölçüler içerisine her sahifeye 15 satır yazılmıştır.

Tezhibi yoktur. 226 resim ve harita vardır. 426 yapraktır.

Bahriye Matbaasında sonradan yapılmış bir cildin arka tarafında Kanunî Sultan Süleyman'a takdim edilmiştir. Yazılı olması şüphe ile karşılanabilir.

Ketebe kıtası yoktur.

Bahriye Nâzırlarından Hasan Hüsnü Paşa'nın hediyesidir.

Fihristi vardır.

4) Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, H. 642, Kat. No. 1336

Aherli kâğıt, 31,5X22 cm. ölçüsünde, 421 yaprak. Harekeli nesih ile 11,5 cm. uzunlukta, 15 satırlık sahifelerdir.

932 (1525 — 26) tarihinde yazılmıştır. 215 harita bulunmaktadır.

---

(7) (Şemse), cildin ortasına yapılan kabartma baskı altın yaldız süs.

(8) Zencirek cilt kenarına yarım santim genişlikte altın yaldız ile yapılan ince süs.

(9) Köşelik cilt kapağının dört köşesine kabartma olarak yapılan altın yaldız süs.

Bunun da Dz. Müzesinde olan nüsha gibi Kanuni S. Süleyman'a takdim edildiği yazılıdır.

İlk sayfa tezhiplidir.

Miklep'i (10) vardır. Cilt şemse köşelik ve zencirek ile süslüdür.

Bu eserin 292. sahifesinde Muradi isimli biri tarafından kaleme alındığı kaydı vardır.

Baştarafında fihristi vardır.

5) Topkapı Sarayı Müzesi, R. 1633, Kat. No. 1337

Aherli kâğıt. 32,5X22 cm. ölçüsünde, 435 yapraktır.

Her sahifede harekeli nesih ile 12 cm. uzunlukta 15 satır vardır. 16. yüzyılda kopya edilmiş olması ihtimali vardır.

Baştarafı tezhiplidir.

206/a dan 288'e ve 389'dan 400'e kadar eksiktir. 25. yaprak boştur. İçinde 223 harita vardır. Miklepli vişne rengi meşin cilttir.

6) Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, B. 337, Kat. No. 1338

Aherli kâğıt. 30X20,5 cm. ölçüsünde, 168 yapraktır. Her sahifede harekeli nesih ile 15,5 cm. uzunlukta 19 satır vardır. 1574'de kopya edilmiştir. 134 harita vardır.

Miklepli, şemse ve köşelikli vişne rengi meşin ciltlidir.

Böylece 11 tane yazma Piri Reis'in (Kitâb-ı Bahriye)sini bulmuş oluyoruz.

Millî Eğitim Bakanlığının 1935 yılında, Devlet Matbaasında bastırdığı, özel kitaplığımızda mevcut nüsha ile Dz. Müzesindeki orijinaline en yakın olanı (sayabileceğimiz) ile karşılaştırdım.

Hicri 926 (1519) yılında tamamlanıp Kanuni S. Süleyman'a takdim edildiği bilinen nüsha diğerlerine örnek olduğu için biz de bu nüshayı örnek alarak dilimize çevirmeyi uygun bulduk.

---

(10) Miklep: Bilhassa Osmanlı cildinde cilt kapağına ekli (birlikte yapılan) üçgen şeklinde bir kısımdır.

Baskı nüshanın indeks'i ile orijinali arasındaki ufak tefek farkları ve bu arada bugünkü neslin bilemeyeceği bazı deyimleri dip not olarak vermekle yetindik.

Bizim için önemli olan ana metnin dilimize çevrilmesi idi. Ana metnin birçok kısımları nazm ile yazılmış. Benim şairliğim yok. Fakat metne sâdık kalmak için birçok tâbirleri Türkçeleştirirken ben de onun gibi kafiyeli olmasına gayret ettim.

Bunu gerçeğe en yakın bir şekilde başarabildimse kendimı bahtiyar addedeceğim.

Her türlü dikkate rağmen bir hatâ varsa onun da bağışlanmasını okuyucular kadar meslek yolumuzun büyük ustalarından Pirî Reis'in maneviyetinden niyaz ederim.

Yavuz SENEMOĞLU

PİRİ REİS

Denizde yetişmiştir. Bizim anladığımız mânadaki tahsilinin menşei bilinmemektedir. (Derya ekolu mezunudur). Asıl hocası (Kemal Reis)tir. Öteki bilgilerini nasıl edindiği bize intikal etmemiştir. Gerçek şudur ki, 16. asır âlimidir.

Pîri Reis, Kemal Reisin kardeşinin oğludur.

(Osmanlı Müellifleri) yazarı Bursalı Tahir Bey, Pîri Reis hakkında eserinin 3. cildi, 315 ve 316. sahifelerde şu bilgileri veriyor :

Pîri Reis (Ahmet-bin-Elhac - el Karamânî - Lârendevî) yani «Karaman eyaletinin Lârende kazasından Hacı Mehmed oğlu Ahmet» diye kaydediyor ve şöyle devam ediyor:

Kanunî Sultan Süleyman devrinde meşhur olan Osmanlı kaptanlarından meşhur Kemal Reisin kardeşinin oğludur. Padişahın emri gereğince 1526'da Atlas ile birlikte (Kitâbı Bahriye) isimli bir deniz coğrafyasının ilk kısmında Akdeniz ile Adalar Denizinin bütün sahillerini ve Adaların tekmil limanlarını, iskelelerini yazar.

İkinci kısımda Adriyatik Denizi ile Akdenizin hava ve iklim şartlarını çok iyi tetkik ve tasvir eder.

Gemiciliğe ait bazı şiirleri de vardır. Bu kıymetli eserin İstanbul Nur-u Osmaniye ve Köprülü kitaplıklarındaki nüshaları sahibinin bu husustaki bilgisini ve o devirde Türklerin gemicilik, denizcilik ve coğrafyadaki üstünlüklerini gösterir.

Kitâbı Bahriye'nin Pîri Reis yazısiyle 1525'de yazılmış olanının Fransa Müzesi tarafından (Bibliothèque Nationale) satın alındığı bilinmektedir.

İşittiğimize nazaran bu sayı (parşömen — tirşe) kâğıt üzerine yazılı imiş. Sahibi ihtiyacını karşılamak üzere satmış.

(Hint ve Çin) denizlerinin coğrafî durumlarına dair yaptığı haritalı eserini Mısır'da iken Yavuz Sultan Selim Han'a takdim ederek mükâfat almış.

Fıkıh ilmi (İslâm hukuku)ne vâkıf olduğu için (Vikâye)'yi tercüme etmiştir. Bu kıymetli eserin bir nüshası Dz. Harp Okulu Kütüphanesiyle (*), (Berlin), (Vatikan), (Polonya), (Dresden) kitaplıklarında mevcut olduğu (Esfar-ı Bahriye-i Osmaniye = Osmanlı Bahriyesi Seferleri) da yazılıdır.

Kitâbı Bahriye biri büyük, diğeri küçük olmak üzere iki cilttir.

Büyük olanında gemicilik fennine ait birkaç yüz beyit bulunduğu (Cihannüma) mukaddimesinde yazılıdır.

Baba memleketi olan Gelibolu'dan, fetihten evvel başlayan Rumeli akınları dolayısiyle deniz emniyetini sağlamak için Yıldırım Beyazıt Han devrinde kurulan tersane bir çok denizcinin yetişmesine sebep olmuştur.

Piri Reis'in de burada doğmuş olması, başka bir kayıt gösterilmediğine göre kuvvetle muhtemeldir.

Ibni Kemâl (Tarih-i İbni Kemal) isimli eserinde, bu düşüncemizi şöyle kuvvetlendiriyor:

«Mevledi Darülgazevi Gelibolu» (Gazilerin doğum yeri olan Gelibolu)da doğan erkek çocuklar timsah gibi su içinde büyürler. Beşikleri ecel teknesidir. Sabah ve akşam gemilerin silistire (*) sesleriyle uyurlar» diyor.

1565 — 70 yılları, (Modon Savaşı (1500) sırasında gemi kumandanı olduğu kaydına ve bu sırada 30 — 35 yaşların-

---

(*) Harf inkılâbından sonra kimbilir bu eseri nasıl bir bilgisizlik veya yaranma duygusu ile mahvettik.

(*) Silistire: Kuzu ayağının kalem kemiğinden yapılmış bir Türk düdüğüdür, ki 16. yüzyılda İngiltere sularına giden gemicilerimiz tarafından Batıya tanıtıldığı söylenir. Fiii — veya Firi firi, fir... gibi bir ses çıkarır. Her ses bir melodi, bir armoni ile, ikaz — işaret, kumandan geliş gidişleri, yelken açıp toplama — tente açıp toplama gibi mânalar verir. Bugün madenden yapılmaktadır.

da bulunabileceği hesabına nazaran) doğum tarihi olarak kabul edilir.

Eserin hacmi dolayısiyle daha fazla biyografi ve bibliyografi veremedik. Okuyucular bu konuda pek çok dergi - makale ve kitap bulabileceklerdir.

Bir izah:

Metin içinde en dikkate değer bulduğum kelime (Şolok) veya (Şorok) kelimesi. Çünkü: Aynı kelime bazen şorok, bazen de şolok diye yazılı.

Mâna olarak:

Büyük Türk Lügati: (cilt 3 — sayfa 256) : Bozuk karşılığı alıyor. Şolok - Soloh (Azerî) sıfatı: Bozuk. Şolokluk: Bozukluk, karışıklık.

Bir dostum; İspanyolca (Pusula) mânasına istikamet, karşı anlamına kullanıldığını söyledi.

Metin sonuna tıpkı basımda, 1935'de konan lügatcede (sayfa 65) Cenup Doğusu taraf — Keşişleme cihetı, (Bu cihet Marmara ve Karadeniz için geçerlidir) anlamına geliyor ise de, cümleler bazen aynı anlamı tutmuyor. Bunun için okuyucunun haritalarla karşılaştırarak tetkik yaparken kelimeyi mânalandırmakta serbest kalması için çok defa şorok veya şolok olarak yazdım.

∴

Metinde bir husus daha dikkati çekiyor: 16. yüzyılda İskele (yüzümüzü gminin baştarafına döndüğümüz zaman) (sol) taraf ve Sancak (sağ) deyimleri henüz kullanılmıyormuş, ki hep sağ taraf, sol taraf deyimi geçiyor.

Takdim ettiğimiz (KİTÂB-I BAHRİYE)de umumî malûmat olarak gerek tarih ve gerekse coğrafya bilgisi olarak çok şeyler öğrenmekteyiz. Bu cümleden olarak yakın günlerin her zaman tazelenen bir konusu olan (Adalar) meselesidir.

Okuduğunuz zaman göreceksiniz ki, Adalar 16. yüzyıldan Osmanlı İmparatorluğunun son yüzyılına gelinceye kadar Türklerindi.

16. yüzyılda Adaların bizim ve Venedik ile Cenevizlilerin olduğunu, Osmanlı Bahriyesi'nin bunları teker teker Venedik ve Cenevizlilerden aldığını okuyoruz.

Bu tarih bilgileri dışında sizleri düşündürecek, lügatlere itecek meslek bilgi ve deyimleri de vardır.

Bunların başında gemi isim ve tipleri gelir.

(1001 Temel Eserin) ileride takdim edeceği kitaplar arasında bu konuda geniş bilgi alacaklarınız bulunmakla beraber (Kitâb-ı Bahriye)nin takdiminde de size bir kolaylık olmak üzere şimdilik sadece isimlerin açıklamasını yapacağız. İleride resim ve geniş bilgiyi başka bir kitapta bulacaksınız.

Gemi isimleri:

Galer, Galeri: Bir küreği beş kişi çeker, 30 küreklidir.

Galyon, Kalyon: 14. yüzyıl ortasında İspanyolların geliştirdiği büyük yelkenli gemi.

Karaka (Carraca): Birkaç sıra kürekli, ağır, yelkenli gemi.

Osmanlılarda:

İlk zamanlarda **Karamürsel** dediğimiz küçük çektirmeler. Bunlara Marmara kayığı, denirdi.

Oturak: Kürekçilerin oturduğu yer, (yarım oturak).

Firkata: (10) oturaktan (17) oturağa kadar. (Beher kürek 2 veya 3 kişi ile çekilir).

Kırlangıç: Bu tip gemilerin en küçüğü. Karakol ve muhabere işleri için.

Perkende: 18 veya 19 oturaklı.

Kadirga: 25 oturak. (Her kürek 4 kişi).

Baştarda (Pastare) 36 oturak'a kadar.

Paşa Baştardası: 36 oturaklısına.

Mavna: Baştardanın geniş, yüksek ve kıç tarafı yuvarlak olanı.

Göke (Göğe): Mavnanın üstü kalyon tipinde yapılırsa.

Barça: İlk defa Venedikliler yaptı. (Bargie). Altı düz nakliye gemisi.

BAHRİYE KİTABI

BİSMİLLAHİRRAMANİRRAHİM

Ayıplarımızı örten, günahlarımızı affeden, en büyük padişah olan Allaha sonsuz şükürler olsun ki üstün kudreti ile güzel sanatlar meydana getirmiş ve insanı bütün mahlukâtın şereflisi olarak yaratıp ona en doğru aklı ve düzgün konuşma vasfı vermiştir.

Esirgeyiciliğinin lutfu ile bize iman vermiş ve küfrün, inkârın karanlığından kurtarmıştır.

Bütün varlıkların iftihar ettiği kâinatın serdarı olan hazreti Muhammed'in temiz ve kutsal ruhuna yüzlerce selâm olsun, ki O, iki cihanın iftiharı ve peygamberlerin en sonuncusudur. Koruyuşların en sonsuzu onun büyük nesline ve dostlarına olsun ki onlar iman meclisinin ışıkları ve şeriat meydanının pehlivanlarıdır. Allah hepsinden razı olsun ve özellikle gün ışığı, ay aydınlığı, arap ve acem ülkelerinin sultanların sultanı, Allahın yeryüzündeki gölgesi sultan oğlu sultan, Sultan Bayezit'in oğlu Sultan Selim oğlu Sultan Süleyman Han'a hususile Allah yardım etsin, devletini sonsuz etsin, Allahın eli ona zafer versin, evlâtlarına ömür ve kuvvet versin ve bu dünya yıkılıncaya kadar devam etsin amin.

KİTABIN YAZILIŞ SEBEBİ

Bu kitap şunun için yazılmıştır: Dünya padişahının cennet gibi olan devlet şehrine ve onun saadet kapısına dünyanın en kâmil adamları olan kişileri çeşitli fenlere ait hediyeler getirmişlerdir ki, devletli padişahın lùtuf ve himmetleriyle onlar isimlerini dünyaya ebedî kılmışlardır.

Kulların en zayıfı olan ben, Hacı Mehmet oğlu Gazi Kemal Reisin kardeşinin oğlu (Piri Reis) bu ümit ile padişahın feleklerle eş olan kapısına gücüm yettiği kadarcık bir hediye olması için derya ilminden ve gemiciler sanatından bir kitap yadigâr ettim.

Zamanımıza gelinceye kadar böyle faydalı bir kitap kimse tarafından yazılıp hediye edilmemiştir.

İşte böylece Akdeniz sahillerinin, Adaların mamur ve harap yerleri limanları, suları ve denizdeki taşlık ve sığlık yerleri bundan evvel Kemal Reis ve diğer gazilerle gezdim.

Bu denizlere ait bilgiler edindim ve gözlerimle gördüm, okudum. Bütün bunlara dayanarak kusursuz bir şekilde yazdım.

Buralarda gördüklerimin hepsini haritada belirtmek kabil ve kolay değildir. Bunlar sonunda özetlenmiştir.

Bundan dolayı harita denen şeyi bu bilginin önderleri perger ile, mil hesabı ile yapmışlardır. Bu hesabı

bir deri üzerine kaydetseler (Çizseler) on mil hesap edilen yere harita içinde ancak üç nokta sığar öyle yerler de vardır ki on milden azdır. Meselâ otuz mil olan yere dokuz nokta sığar (11) imiş.

Bu ölçü üzerine onun gibi yerlerde olan sahillerin ve adaların imar edilmiş kısımları ve harap yerleri, limanları, suları ve denizdeki taşları, sığlık yerleri, bu limanların nerede olduğu hangi rüzgâra açık, hangisine kapalı olduğu, genişlik ve darlığı kaç geminin barınmasına elverişli olduğu ve bunlara benzer daha nice alâmetlerin haritada gösterilmesi imkânsızdır.

Haritanın büyük bir deriye (12) çizilmesi kabil değil mi, denirse şu cevap verilir ki bütün bilgileri alacak bir ölçüdeki haritanın gemide kullanılması imkânı yoktur. Bunun için üstadlar haritayı çizdikleri deri ile ancak açık denizde gezerler. Büyük adalar etrafında dolaşırken kullanırlar. Genişliği çok olmayan yerlerde kılavuz almak zorundadırlar. Bu fakir (13) de bundan evvel bir harita yaptım. Onda birçok yerleri göstermeyip böylece Hint ve Çin denizlerini gösterdim ki, yeni yapılan haritalarda batıda kimse onu bilememiştir. Ben hepsini kaydedip makamı cennet olası rahmetli Sultan Süleyman Han Hazretlerinin saadet kapısına takdim ettiğimde makbule geçmişti.

---

(11) Nokta: Osmanlıca yazıda bir orantı ölçüsüdür. Burada haritayı çizen kalemin kalınlığı ile çizilen (yazılan) bir nokta ölçü olarak alınmıştır.

(12) Bir büyük deriye yapılması dendiğine göre o devir de istenilen büyüklükte kâğıdın henüz yapılmadığı anlaşılmaktadır.

(13) Piri Reis.

Anlattığım kısaltmalar onda da yazılı idi. Harita ilmi ile denizlerin geniş olan sahilleri ve büyük adalarda kullanılabilirken onun gibi geniş yerlerde de bazı önemli alâmetleri tam belirtmek kabil değildir. Onun için özet yazılır. Fakat ben bir usul ile bunu kolaylaştırdım. Öyle oldu ki bu usulü bilenler o yerleri görmeden ve bilmeden de bu kitapta yazıldığı şekilde hareket ederlerse Allahın yardımı ile her işleri kolay olur ve kılavuza ihtiyaçları kalmaz.

Ümid ederimki bu yolda yürüyen ve bilginin ehli olan kardeşler de bu kitabı okudukları ve ona göre hareket ettikleri takdirde bana dua etmeyi unutmazlar.

Bütün usulleri tafsilatı ile tamamlayıp yazdığım tarih peygamberlerimizin hicretinin 932. yılı idi. (1525).

Bütün şekil ve açıklamaları Gelibolu'da bir araya topladım. Böylece bu kitap meydana geldi. Tertip ettiğim sırada Gelibolu yakınında Sultaniye ve Kilitbahir diye bilinen kalelerde idim... Kademe kademe menzil denizleri gezip dolaştıktan sonra sonunda gelip bu kalelerde tamamladım. Lüzumunda istenilen yerin bulunmasında zorluk çekilmemeli.

Bu kitabın padişaha takdim edilmesi benim için çok zordu. Onun icin temize çekemedim.

Şimdi de bu fakire kitabın temize çekilmesi gibi büyük bir emir sadrazam, devletin güneşi ve saadet mehtabı İbrahim Paşa tarafından verildi.

Ben de bu emre uyup kudret ve takatım oldukça Allahın yardımı ile bu kitabı temize çekip tamamladım.

Padişahın beğenmesini Allahtan niyaz ederim. Amin.

Ş İ İ R

Ey kalbime zevk veren, biz nice günler
Bu sabırlı gönül neler buldu neler
Gezerdik Akdenizin kenarlarını
Arap, batı Roma ve Fransa diyarlarını
Onların herbirini yazdım ey yar
Bütün mevcut yerleri ki, her ne var.
Ve yani o yerler nasıldır bileyim
Alçak bir tepe midir, yüksek midir diyeyim
Denizden karaya yaklaşırken etrafta
Ne var bilmek dilerim her tarafta
Bir küçük suya bile gelsem, ey Hân
Onu dikkate ederdim seyrân
Yatağının, suyunun halini
Batı denizlerinin bütün eşkâlini
Adalarda her nerede geçit var ise
Derin, sığ, geniş veya dar ise
Bir eksiksiz bunların her birini
Yazdım, bulunca yazma sebebini
Bu tafsilat yalnız harita ilmile olmaz
İzah edilmelidir, yalnız pergelle olmaz
Onun için topladım bunca kelâmı
Yazıp izah ettim bütün merâmı
Bu kitabın bir kısmını bile görsen
Sana sığlıkları öğretir, bilesin
Bu sığlar bazan alçalır, bazan yükselir
Bunun sebebi nedir ki sular gider gelir
Ki aslında denizken batak bir yer olur
Su çekilir altı saat, sanma ki kalır
Yine gelir altı saat dolunca

Anlamıştır bunu gören, git gel olunca
Ki bir gün, bir gecede kış ve yaz
Su dört defa gidip gelir çok ve az
Deniz kabarık, dalgalı ise çok gelir
Eğer sakin ise deniz eksik gelir
Bütün kudretile bu iş olur
Aydan gelir bu sır, ki sığ olur
Ay büyüdükçe su artıklaşır
Ve ay küçüldükçe su kaçar
Ay, bedir olsa sular çoğalır
Evet, sakin olup hayrette kalır
Budur hayret dediğin, dinle bâri
Ki su yükselip bulur kararı
Ne kadar çalkantı olursa bil ki tamam olur
Alâmet onda hep sakin olur
Ne vakit, ki ayın bedir hali bitti
Suya hasretin husrana yetti
Ay sonunda sular az kalır
Ay başında tekrar sular artılır.
Bir çok ay sonlarında sular eksilir
Bu sulardaki her sığ böyledir
Kamer ilmini eğer bildinse ey yar
O vakit olursun bütün sığlardan haberdâr
Ki, yani on iki burcu kameri bil
30 gün seyr eder derler, ehli bil
Burçların kimki bilir hesabın
Bu ilmi başarır, bulunmaz fesadın
Deniz ehline şimdi bu gerektir
Bu ilmi bilse onlar, emektir
Bilmeliler deryadaki bütün sığları
Söyliyelim bir kaçını bilin onları

Onların bir kaçı Mağrip (13) sığlarıdır
Ki sığlıkları içinde onlar önemli olanlarıdır
Çünkü dalga olmaz o sığlarda ey yâr
Eğer fırtınalı ise de orada rüzgâr
Dalga olmayışının sırrı budur
Denizin yirmi mili anca sığlıktır
Dağılır su kenarından dalgalar
Derin değil, çünkü bütün kıyılar
Çünkü şimdi dalga olmaz sığdır o yer
Dağılır mahv olur dalgalar yer yer
Fakat onların da bazıları gizli
Bazıları da belli olur Cerbe (14) gibi
Hem de sığlık mahmuz başı gibi
Kimi (Karkana) (14) İsfakız (14) kimisi
Konmağa yararlar hepsi
Yatağıdır geminin çünkü bunlar
Ki demir yeridir hep buralar
Onun için iyi anlatıldılar ey yar
Ki denizden gelene olsun belli onlar
Bunun için yazdım bu kitabı
Bitsin okuyanın denizde ızdırabı
Başka öndere hiç muhtaç olmasın
Menzili hiç yarım kalmasın
Eğer bu kitabı rehber bilirse her kul
Kolay eyle işin, göster ona yol
Ki sensin delil, biz acizleriz
Ve sensin bize gösteren yol iz

---

(13) Fas — Tunus — Cezayir kıyıları
(14) Cezayir civarındaki yerler.

Onarmak hep senindir cümle yolu
Ki sen padişahsın bütün şahlar kulu
Sebep ettin bizi birbirimize
Bilen öğretir bilmiyenimize
O talimle öğrenen her yol
Huzuru kalbile yolun bul ol
Sebep ola duaya her birini
Ansınlar her kişi birbirini
Budur sizden muradım ey dostlar
Anasınız bizi bir dua ile her gün
Pirimiz, Reisimiz (KEMÂL) i yâd edin
Onun ruhunu herdem şâd edin
Ki, çünkü o idi deryada kâmil
Denizin ilmi ile olurdu amil (*)
Çünkü vakıf olmuştu denize pek çok
Hiç bir kez yolunda engeli yok
Gerçi o zaman gemici pek çoktu
Fakat Allah iznile onun üstüne yoktu.
Bununla Akdenizi tamamladım
Bir çok vilâyete seyr eyledim
Hep Efrenc (15) illerini gezmiş idik
Bir çok kâfirin bağrını ezmiş idik
Ki bir gün lûtfedip Bayezid Han
Gönderdi bize emri ferman
O emrin tarihi bu idi ey can
Buyurmuş ki: Kemal gelsin kapıma
Deniz hizmetleri etsin tapuma

(*) Âmil: Uyan, hareket eden, yolunca giden.

(15) Efrenc: Kuzey Batı Fransa sahilleri

Dokuz yüzde (16) gelip tuttuk vatan
Ki sonra şahın emrile yapıp seferler
Deniz yüzünde hep bulduk zaferler
İşit ki bu nas (17) içinde meşhur
Ki bizden bir sefer olmadı mağdur
Yazardım o seferlerde o yerde
Taş ve sığ nerdedir denizlerde
Kaleleri, adaları bütün rah rah (18)
Yazdım hepsini, fırsat verdi Allah
Hemen gel çalış koşa koşa
Ki onarsın her işini Allah
Onarmak lâzımdır her umuru
Dilerse mum eder eldeki demiri
Gel şimdi sen hep niyaz eyle
Ki her zaman işlerin sana kolay gele
Çıkarma gönlünden sakın Hüdayı
Ki denizde hiç görmiyesin kazayı
Bilenlerle her zaman dostluk et
Bilenler öğretir bilmeyene buna iman et
Eğer kalbinde has cevher varsa
Alırsın her fenni kafan ne kadarsa
Yeter görürse bildiğini herkes
Hiçbir iş onun elinden gelmez
Okumak kâmil adam işidir
İnsanı şaşırtan kötü kişidir
Yolunu arayan erdi kemâle

---

(16) (900 Hicri) 1494 Milâdi.
(17) Nas = İnsanlar — Erler
(18) Yol yol, adım adım.

Yolunu bulmayan gitti zevale
Denizler her zaman korkunç yerlerdir
Bilgisiz olanın içini eritir
Çünkü ehli olan bilir durumu
Ehli anlar bu işi iğri veya doğru
Ehli bilir hatayı ve sevabı
Cahil olan ne bilir bu fenni âbı
Eğer sezişin varsa ey yâr
Bu, derya ilimdir gayetle ayâr (*)
Denizler bil dilsiz ilmidir şu dehre benzer
Onların tortusu bir zehre benzer
Şimdi, ehil ona derler ki daim
Denizin ilmile olmalı kaim
Gerekleri, gerekmezden görmeli
Sormadan kimseye yolun bilmeli
Her kimki bilgiyle amel ederse
Gemici o olur, yolun giderse
İş görmezse eğer kendi özile
Ehil olmaz öylesi hemen birkaç söz ile
Nedir ki ölçüleri bir gemici olanın:
Denizlerde gözü açık olur anın
İşte budur bu lâzım yüzünün ağı
Gelince fırtına bulur konağı
Gemisini kurtarıp bulur huzuru
Ki çektirmez gemisine o zoru
Ey Allahım, şu islâm gemicileri
İşgörsünler denizlerde hemen hepsi bilgili
Koru onları fırtınadan ey Şah

Dehr = Zaman
(*) Hassas.

Ki denizde bulsunlar hep kolay râh
Fırtına nedir diye eğer sorar isen
Anlatırım ben de sana dilersen
Eğer Allah bana yardım ederse
Peygamberler de bana kanat gererse
Anlatırım faslı gelince onu
Yani rüzgâr bahsinde dinle onu
Bu son kısmı gör şimdi ey yâr

HALİN ANLATILIŞI

Ki halin sana hemen olsun aşikâr
Geldik şimdi bir söze yine
Hali çoktur denizin döne döne
Herkesi denizden anlar sanma sen
Sakın hepsi anlar sanma işinden
Ey hürmet sahibi deniz ehli ona derler ki
O deniz ilmini tam bilir belki
O bütün mevsimlerin halini bilmelidir
Ayın gökte yürüyüşünü öğrenmelidir.
Kalplerin kapılarını açmayı
Hem bilmeli askeri hoş kullanmayı
Başladığı her işi bitirmeli
Hareketlerini şerefli göstermeli
İyilik yapma isteğile tanınmalı
Şanı her yerde iyi anılmalı
Hırs ve tamahtan olmalı cüda
Çünkü bunlarla yapamaz iyi gazâ
Ey dini temiz olan, ibret al

Cüda : Uzak

Ki kendini bil ve kendinden örnek al
Böylece savaşın hep iyi olur
Hak sana daim vasi olur
Denizcilikte azimli ol ki
Fetihleri Hak sana verir belki
Her yolda bir mürşidi kâmil gerek
Bir denizci ilim ile âmil gerek
Öğrenmeli her işi hep noksansız
Ki denizde kazasız yol bulasız
Bir işi tutunca koparıp başarmalı
Kararından dönmeyip sonuna dek varmalı
Tevekkül ehli asla sıkıntı çekmez
Onun çün sabırlılar boynunu bükmez
Tedbirden sonra, bırakırlar işi Hakka.
Böylece işleri yürür hep saat ve dakka
Çünkü her iş Haktandır ey temiz kalpli
Kim ona yakın olursa bulur fethi
Bir mürşidi kâmile erince kişi
Belki bitmiş olur her zor işi
Bilmeden hep sormalı bilmediğin
Gidenden öğrenmeli yolları gitmediğin
Denizlerin İskenderi olan Pirimiz (18).
Hep dolaştı bu denizi, biliriz
İnsanın cevherini tâ içinden bilirdi
Onun için işini tamamca erdirirdi
Bütün denizleri rahtlıkla gezmesinin sebebi
Danışırdı, fikir alırdı görünce bir bileni
İnsanların, bakmaz idi parasına, çuluna

---

(18) Piri Reis, amcası Kemal Reisi kasdediyor.

İnmek ister cevherliyse bir kişinin ruhuna
Çünkü kimde varsa bir cevher
İşi onun hep ileri, hep doğruya seyreder
Bazı derya kaptanları bilgisiyle anılır
Bazıları inad eder, bildiğinde yanılır
İşbu dünya bir oyundur, çarhı var
Talihine göre başına devlet konar
Bazılarının gemisi batacak yer arar
Çünkü onlar yalan alır hem yalan satar
Bu haldeki olanları her zaman
Ehli olan görür görmez, der «yalan»
Şehr içinde lafla mellah (*) geçinir
Denizlerde rotasını başkasına çizdirir
Nice gördüm ben, gemici kişiler
Ulu orta bir limana girerler
Sonra derler, biz buraya gelmiştik.
Birkaç zaman bu limanda kalmıştık.
Fakat bilemez suların yerini yatağını.
Oralarda sıkı basar hep ayağını.
Sonra gemi yerleşince limana.
Azar azar başlar hemen yalana.
Çünkü gördü o limanın halini.
Derin yeri ve sular ahvalini.
Olmuş işi, sonradan ben bildim der.
Utancından etrafını öğrenmeden gider.
Utanır. bilenlere sormaya; «yolun nere?»
Anıncün hep kalır böyle cühelâ
Cahilde utanç yoktur, kâmillere ar gerek
Marifet tahsiliyçün bu yollarda er gerek.

(*) Mellah: Denizci.

Böylelikle geri kalır o kişi
Hiçbir zaman sona ermez işi
Şaşıp kalır hangisi çıktı başa
Sonra durmaz, başını vurur taşa
Anlar artık nedir bu garip işler
Sürülmeye meclislerden bir yalan yeter
Ama der ki: «Dünya benim, hem ahiret
Kim benim elimden alır bunu akibet
Tanrı hükmetmeseydi olmazdı bunlar
Başarımı Tanrı verdi» lâf onlar
İçinden hep böyle sözler demiştir
Kendine de boş bir gurur vermiştir
O zaman ta göklerden heman
Bir lânet vesilesi belirir o ân
Bu yazıyı hep melekler gördüler
Acep biz mi lânetlendik, dediler.
Fakat kendi bunu asla bilmedi
Kime acep lânetler diye söylendi
Sonra gömüldü yine kendi kibrine
Onunçün lânet hep onun üzerine
Şimdi, korkmak gerekir daima
Bu işi yapan kişi ondan bir hayır uma
Hayır sevmesi lâzımdır bu kişinin
Er odur ki amacı hayırdır her işinin
Kendisi için ne düşünürse ol kişi
Başkasıyçün de işler hep iyi işi
Şimdi geldik yine biz sözümüze
Gemicilikteki asıl özümüze
Bir limana girdiğimiz her zaman
Rotamızı pusulaya alasınız an be an.
Liman ağzındaki sığlık veya taşları

Burunlar hangi yanda, bilin hep yamaçları
Hepsini puslanızdan okuyup bilmek gerek
Fakat buna lâzımdır sabır ve bilen yürek
Unutulur, bir nişan koy hepsine heman
En iyisi yazmakladır, ihmâl etme, aman
Onunçün ben hep gördüğümü yazdım
Yaza çize hep denizler gezdim
Yani bir yere gerekirse tekrar gitmek
Bilir idim nere sığdır, nereleri mendirek
Birçok kişi ben de giderim, der çıkar
Fakat çok bilirim, gelmeyenler batar
Gör Kemal'i (19), gelmek için gitmişti
Fakat vadesi erip denizlerde batmıştı
Bir zamanlar hep namı söylenirdi
Hani, şimdi adı sanı silindi
Bu dünyanın işte hali böyledir
Herkesin boyunu büker eğriltir
Bayezid Han zamanında iken o
Denizde buldu ezraili, lâfı ko (20)
Her kim, merhumu bir dua ile ana
Hak Taala rahmet eyleye ona
Çünkü Kemâl'in ömrü erdi ahara
Gitti o, biz burda kaldık avara
Onyedi yıl hizmet etti ol Şaha (21)
Ta dokuzyüz onyediydi (22) ermiş iken tamama
O ecel bir gün bize de gelir

---

(19) Piri Reisin amcası Kemal Reis.
(20) Lâfı ko «lâkırdıyı bırak, konuşma» anlamına
(21) II. Bayezid'e.
(22) 917. H. (1511 Milâdi)..

Bu yazılar belki bir gün değişir
Ne olur sanki bütün bunlar kaybolsa
Ama bir gün umarım ehline yarar olsa
Bunlar bir gemiciye lâzım şeylerdir
İşinin zor bir anında ona rehberdir
Çünki denizlerde çok yeller eser
Ki buna esirgin derler, yol keser
Bazı günler esirginler sert olur
Rüzgâr artar gemiciye dert olur
Hep bilirler ehilleri o günü
Bilen bilir ona denir güneş günü
Tayin olmuştur o günlerde her rüzgâr
Bir sır vardır o ilimde bilmek kâr
Çünkü güneş tam oniki burç eder
Üçyüz altmış gece gündüz hep gezer
Birer ayla oniki burç tamam olur
Ki her biri otuz günle, gece dahil ay olur
Fakat bu güneş aslına uymaz her ay
Bilenler başka türlü hesap eder bazı ay
Yazılır hep fırtınanın her biri
«Ruz-i Şemsiye» ile bilinir takvim yeri (23)
Taa, filan gün fırtına vardır diye
Gemiciler liman arar girmeye
Eğer o gün kamer rüzgâr burcuna
Girmiş olsa fırtınadır gücüne
Cok esirgin eder o gün rûzigâr
Tam yirmidört saat hep artar
Girse ger Ma (24) Burcuna yağmur olur

---

(23) Ruz-i Şemsiyye: Güneş takvimi
Ger: Eğer
(24) Ma: Su.

Rüzgârla karışık bir yağmur olur
Eğer Toprak Burcuna girse ay o gün
İyi geçer, ister isen yap düğün
Ay girerse bir de Ateş Burcuna
Hava güzel, bulutsuzdur, hiç korkma
Fırtınadan bir sözümüz daha var:
Bir yıldız doğar ki gün değişir
O yıldız dolup tamam olunca, işler
Korkunç olur çünkü fırtına başlar
Geçmeyince ehli olan çıkmaz yola
Ger çıkarsa başına gelir belâ
Bu hesabı bilmeyen gençler
Bilene sorarsa iyi iş işler
Kimse yoksa ona vermeye cevap
İyi güne katlana budur sevap (25)

BU FASIL GEMİCİ TABİRİ İLE FIRTINAYI ANLATIR

İşit şimdi fırtınanın aslını
Oluşunu gelişini faslını
Yeldir o, eser gerçi ey yâr
Türlü şekli, çeşit çeşit ismi var
Muhalif rüzgâr vardır çok sert eser
Yağmur rüzgârı derler kamçılar geçer
Dalga kabartır yay gibi, aşar taşar
Fikirler ve akıllar onu görünce şaşar

---

(25) İyi havayı bekleye, limanda kala, doğrusu budur.

Heybetle gemiye dalga bindirir
Dinle gel sana anlatayım bu nedir
Sürer atı istemediği yola
Hak bilir, sonunda ne işler ola
Ya batırır denizde, ya vurur taşa
Ey Allahım, sakın, gelmesin bu iş başa
Eğer bir limana girer ise kurtulur
Tövbe eder her şeye asiliği unutur
Fakat o an tövbeler olur zayıf
Tövbeyi evvel etmeli, sonrası olur hayf (*)
Ki fırtına seni gemide bulunca
Erenler himmetiyle rüzgâr durunca
Sen de Hakka yalvar ki, rüzgâr kalsın
Fırtına durup ölümden kurtulasın
Ya İlahi sen halâs et o kulu
Ki fırtınasız geçe bu girdaptan yolu
Fırtına işte budur söyledim
Kudretimle size tarif eyledim

BU FASILDA RÜZGARLARIN İSİMLERİ YAZILIDIR

Dinle şimdi, rüzgârları diyeyim
Onları da size hep bildireyim
Başlıca rüzgârlar ki dir mîrim (**)
Dört tanedir rüzgârlar ki, kaydettim
Biri şarktır ki doğu, öteki kuzey şimal
Biri garptır ki, batı, ötekini güney al
Aslı bu dört rüzgârdır ey bahtiyar

(*) *Yazık, vah vah.*
(**) *Dostum, azizim, efendim.*

Ötekiler bundan olur aşikâr
Onun için pusulada bu dördünün çizgisi
Siyah ile kalın çizmek gemicinin adeti
Ki kara çizgi cümlesinin başıdır
Ötekiler hepsi onun eşidir
Bu dört rüzgâr kırmızı ile yazılır
Karayel — Şoluk — Lodos — Poyraz anılır
İşte bunlar da ayrılırlar, sekiz olur yel
Hepsi bunlardır rüzgârlar bil
Bu sekiz de tekrar sekize ayrılır
Onaltıya bölünür ayrı ayrı kanılır
Bu onaltı durmaz ki, artar yine yeniden
Bir onaltı eklenir çizgi çizi iğneden (26)
Fakat bunlar rüzgârlardan değildir
Otuz iki tanedir tamamı da bunların
Hepsi birden yol bulmakla tanınır

FASIL

Geldik evvelki sekiz yelin haline
NADOR (27) ilmi ile istimaline
Ne vakit kullanılır diyeyim
Fakat onaltı, da bundandır, bildireyim
Ne vakit ki, deniz derya geniştir
Adalar görünmez ufka gitmiştir
O zaman kullanılır bil iyice

---

(26) Pusula iğnesi: Yıldız ciheti başlangıcı olarak alındı.
(27) Nador: Belki de gemicilik Navigation anlamına almıştır. Hiç bir lûgatta bulamadım.

Orada rüzgâr eser hep düzce
Bu dediğim batı denizi halidir
Dediklerim hep ora ahvalidir
Hint ve Çin'de başkadır tedbir ve rey
Rüzgâr ikidir orada eser altışar ay
Altı ay şark eser Hint'de tamam
Altı ay batı eser gün ve akşam
Bahr-i Rûm'ın hali uymaz pek ona (28)
Çünkü dardır (Bahri Rûm) Hint'ten yana
Onun için bütün rüzgârları, ey yar
Bahr-i Rûm'da karışıktır, her ne var
Bazen karışık bir rüzgâr eser
Bazen de karar bulup düz gider
Şimdi, bildiniz rüzgârları açıkça
Tertibimi dinleyin çokça
Baş olan «yıldız» dır evveli bunların
Batı tarafındaki de «Kara Yeldir» onların
Batı, Lodos, Kıble, Şolok vardır
Gündoğusu, Dabur hepsi sekiz tanedir
Sekizi de oldu şimdi tastamam
İsimlerini yazdım sana bittemam
Karşıdır hem, bazısı bazısına
Kıble düşer yıldızın karşısına
Batı ile gün doğusu bellidir
Muhteliftir birbirine, değişir
Karayel hem Şolok'a karşı eser
Olsa Poyraz Lodosun ömrün keser
Malûm oldu işbu sözler hep size

---

(28) Bahri Rum: Kuzey Batı Akdeniz.

Müsterih ol bir dem oh de gel bize
Kadir Allahtır, onarır her işi
Evet ama bunu bilmek gerek her kişi
Pusladan, haritadan anlamayan
Denize çıkarsa olur işi hep ziyan
Çünkü bilmez hangi yöndedir
Onun için hüsran ile hep gider
Şimdi, onun ilmini bilmek gerek
Lüzumu halinde okumak gerek
Ta ki kolay olsun her işin
Selâmete ersin bir darlıkta başın
Öğren ilkin pusla kullanmasını
Sonra da kolayca harita okumasını

PUSULA'NIN BEYANI

Eğer sorarsan bana pusula nedir
Gemici dilinde bu neyi bildirir
Bir yuvarlak hokkadır ki üstü cam
Kâğıdı vardır çizilmiştir otuz ikiye tam
Çarh gibi hünerle sarılıp demire
Geçirip kılmış işaret kim, döne
Vara bir köşeye karar ede heman
O şimal yıldızıdır bil görünce her zaman
Bilmeli onu kararından ilim ile
Aslını anlatayım sen beni dinle
Var bir demir o kâğıdın altında
Ucu mıknatıstır onun kalsın aklında
Çünkü mıknatıs demiri çekince
Döner o tarafa doğru ince, ince
Ki bu taş şimalindir aslı bil

Onun için meyleder şimale, bilir ehîl
Böylece o köşe olur şimâl
Dönerken her tarafa hep onun ucu şimâl
Böyle bilin böyle yapın siz hesap
Dedim artık «Vallahü a'lem bissevap» (29)

HARİTANIN BEYANI

Öğrendik artık pusulanın halini
Dinle şimdi hartanın ahvalini
Harita ve pusulayı doğru bil
Süleyman Peygamberdir ona delil
Çünkü ona inler (30) cinler hayvanlar ve kuşlar
Hepsi ama hepsi baş eğerdi hem karıncalar
Rüzgârlar da hep ona tâbi olmuştu
Sen de inan, çünkü kuranda hak buyurmuştu
Denizler ilmi de hep verilmişti ona
Hepsi de baş eğmişti Süleyman yoluna
Malûm oldu deniz ona mil-be-mil (31)
Şimdi ondan kaldı denir bu sebil
Cünkü harta, irtifa almakla,
Çizilmez yalnız şemsten aranmakla
Sığ ve taşı belirtemez irtifa
Mühendisler ummaz ondan hiç vefa
Cünkü yüz millik yerde vardır bunca taş
Kim onları bulup bulup eder faş (33)

---

(29) Doğrusunu Allah bilir
(30) İn = İns = İnsan.
(31) Mil be mil : Milden mile (Mesafeden mesafeye)
(33) Üsturlap : Sekstand.

Özellikle hiç görünmez her biri
Dört kulaçtır, yahut beştir üzeri
Kimi vardır onların ki on kulaç
Nice eder bunlara Üsturlap (32) ilâç
Kim aradı buldu şimdi onları
Ta denizin ortasında bunları
Buldularsa bazısını ehli fünûn
Vaki olmuştur tam gezerken ta o gün
Üzerinde irtifa'ın aldılar
Sanma, onu aramakla buldular
Üzerinde irtifa alındıysa
Kıl kadar noksan onda eğer olduysa
Kullanılmaz o harita, bil tamam
Şimdi dinle, gör nedir bunda meram
Bir yerin kim ortası derya ola
Arası beş - altı mil su ola
O denizin etrafını çepçevre
Her yüz mili bir kenarda pergelle
Şimdi onun karşısın birbirine
Yazamaz onu mühendis, yerine
Pusulaya bakmasını bilmez ki
Alıp yazsın onun hemen hepsini
İrtifa'ın alıp yazsa, ey oğul
Belki yapar kıl kadar hatâ, olur çoğul
Kıl kadar yanılsa bunda ehli fünûn
Şöyle bil yanlış olur cümle burun
Gelmez o pergele, hem de mile

---

(32) Faş etmek: Ortaya çıkarmak, açmak.

Yanlış olur sen de bunu iyi belle
Bulsalar yanlışını onun bir tekinin
Dinlemezler sözünü hiç, gemicinin
Şunu bil ki harta vilâyet işidir.
Demeyin, bu deyme kişi işidir.
Çünkü hartada doğrudur anlatılan.
Kıl kadar fark etmez, bilin yapan.
Hartayı şöylece tarif ettim sana
Gidelim gel şimdi başka sözden yana
(Karta) derler hep buna Frenkler.
Bu isme «denizi sallayıp sarsmaktır» derler.
Bilinen denizler ki (Rub'u Meskûn)dur
Dört bölükten biri de hemen budur
(Rub'u Meskûn) dan maksat şudur
Bütün denizler demek değildir
Bütün karaların türlü denizleri var
Hepsi kullanılmaz onlar bil, ey yâr
Murad olan mamur olanlarıdır (34)
Daima gidilip gelinen, kullanılanıdır
Öyle olsa, her zaman kullanılan
Yerlere oranla dahi ey yâr-i cân
(Bahri Rum) a, Rub'u denir hepsinin
Şimdi bildik aslını dahi onun
Akdeniz, Karadeniz, ey namlı zat
(Bahri İspanya) dahi bir denize oldu ad
Bir bölümüdür bu üçü, bil onu
Bahri Rum budur ki, dedim topunu

---

(34) Mamur olan: Üstünde, kenarlarında da insanların yaşadığı.

Şimdi mil mil Bahri Rum'u gezdiler
Ölçe ölçe hep kenarın yazdılar
Yazdılar hep sığlığını taşını
Her kenarın köşesini, başını
Çünkü mühendisler bunu yazdılar tamam
Şimdi belli oldu bize, ey dost adam
Anlatılan şekillere (harta) derler, onu bil
Her denizde gemiciye hartadır olan delil
Kısa, kısa yazıldı hep tarifi
Neden böyle dinle şimdi ârifi (35)
Bu adalar arasını tamamile yazmaya
Takat yetmez geniş geniş kelimeler dizmeye
Çünkü çok taşlar vardır, gizlidir.
Bazıları su yüzünde ayan beyan belirir
Özellikle bir mil içinde, ey oğul
Birçok taşlar vardır onlardan tetik ol
Şimdi yazılmaz bunların hepsi
Ki yazılsa, yanlış olur bazısı
Eğer yazarlar ise onları
Ben kusurum diyeyim, sen tanı
Yalnızca (Akdeniz) tamamdır bil
Yüz deriye sığmaz onlar, lâf değil
Zaman geçer o deriler dağılır
Değme yerde toplanması zor olur.
Bir yerde, hangi vakitte bulunursa
Deriz ki onlar deniz ehline lâzım ola
Şunun için yazdı bunu yazanlar
Zarar görmeye çünkü denizde gezenler

---

(35) Ârif : Bilen, anlayan.
Rub'u meskun : Oturulan, bilinen yerler.

Yazdılar ki, bilsinler hep yollarını
Her sahili, denizlerin milini
Şimdi artık yazdılar oldu ayan
Tam onaltı kısma böldüler inan
Merkez onun tam orta yerine düşer
Bu onaltının birinden öbürüne
Ki çekerler çizi hep yerli yerine
Bir çizinin iki başını edip hesap
İkişerle olur otuziki cevap
Dinle şimdi bu harita ilmini
Ta bilesin halini ahvalini
Belli rüzgârlar sekizdir, hep siyah
Yeşil olur iki rüzgâr arası, ey padişah
Kırmızıyla tam onaltı olur tamam
Otuziki eder hepsi ey dost adam.
Ta şimalin yıldızı ile başlarlar
Uydurulup yazılıdır her diyar
Bu şimal yıldızını tut aklında
Ki (Demir kazık) der Türkler ona
Gemici yıldızı diye de bilinir
Pusulada haritada gösterilir
Harita ve pusulada bil ki ey şah
Bu şimal yıldızı kirpik gibi çizilir siyah
Şimdi bildin sen şimal nicedir
Onu görmek istersen gece olur
Kutba yakındır o yıldız, bil
Gezmesi ve seyranı çok değil
Tâ, karar üstünde sabit sanır bazılar
O karar etmez diye yazarlar
Bir kulaç yer devreder ancak hemen
Böyle halk etmiş onu asıl yaradan.

HARİTANIN ALÂMETLERİNİ BİLDİREN FASIL

İşit şimdi haritanın halini ayân
Yazmışımdır çok onu, ey nevcivan
Onun için tafsil ile biz, size
Anlattık kulak verdinse bize
Şimdi onda şu isimler ki, var
Onları da işit gör, gel, ne var
Şehir ve kale çizgileri kızıl olur
Issız yerler kara ile yazılır.
Artık bildik haritanın ilmini açık
Kaldı bir söz, söyleyemem onu artık
Şu döküntüye denilir ki taşlar var
Noktaları hep siyahla boyarlar.
Sade kumlu sığlara budur nişan
Çünkü kızıl noktayla yazılmıştır inan
Denizlerde görünmeyen taşlara
Haç çizerler ta eskiden bunlara
Olsa eğer küçük adacıklar belli
Noktadır sayısınca yazılır, belle
Haritanın bütün alâmetlerini sana
Anlattım, hepsini yaz aklına
Eğer bunları kullanırsan ey civan
Bilki öğretmensin denizlerde her zaman
Yürü feth et hep Efrenç illerini
Çünkü gösterdim sana onun yollarını
Sana da bana da, ey genç ve ihtiyar
Bir sevaptır hep oluruz bahtiyar

RUB'U MESKÛN (36) DENİZLERİN İSİMLERİNİ BİLDİRİR Kİ, HARİTA DEDİKLERİ DE O DENİZİN 1/4 ÜDÜR.

Gel beri, bir söz açıldı yine
Onuda söyleyeyim dinleyene
Demiştik: Rub'u meskûndan biri
O dörtte birin, harita, dörtte birinden biri
Şimdi, nice dörtte birdir bilmek gerek
Cümle deryalar söze gelmek gerek
Tâbii kolay ola bu ilim ey yâr
İşbu sözler kalsın benden yâdigar
Yedi derya denilir ki bunlara
Dinle, onların ismini diyen sana
Bahr-i çindir birinin ismi onun.
Öteki de Hint denizi onların
İran denizidir üçüncüsü aşikâr
Bahr-i zenci ki Habeş yakınındadır.
Batı denizidir bir tanesi şüphesiz
Büyük denizdir ötesi, hudutsuz
Bahri rûmdur birisi de ey aziz
Bahri (kolzum) ile yediyi tam ederiz
Fakat (kolzum) başka denizdir ey can
Karayerde göl misalidir, inan
Çevresi o denizin, ey dostum
Milde dört bin hesap olmuştur tamam
Öteki denizler karışmaz ona, bil

---

(36) Rub'u meskûn: Dünyanın 3/4 ü sudur. İşte bu 1/4 kısmına yani oturulan yerlere denir.

O da ötekilere olmaz hiç selsebil. (37).
Ötekiler bahri a'zamla olur tamam
Birbirine bitişiktir kalanlar her zaman
Bahri âzam toplamıdır hepsinin
Çünkü kaplar karaları bu engin
Bütün denizlerin başı odur
Bazıları ondan ayrılıp sonra onda durur.
İşte aslı budur ki, anlattım sana
Öteki denizler hep Haliçtir ona.
Ağaç budağı gibi dal salar hep deniz
Dağılır sağa sola kol kol olur biliniz
Kökü bahri a'zamdır onların
Ötekiler dallarıdır hep onun
Körfez olur her biri içeriye girmiştir.
Ölçüleri belli olan niceleri görmüştür.
Ötesinde bahri a'zamdır hudutsuz,
Adalar vardır onda kuşkusuz.
Yeri gelince onları bir bir sana
Anlatırım hepsini, ondan sonra
Fakat ilkin, gemiciler hâlini
Anlatayım ilmini, ahvâlini
Bahri a'zamda nasıl yürür onlar
Malûm olsun size hep bunlar.
Sonra bir bir yedi deryayı
Tafsil edip dedeyim bil onu iyi.

BU FASIL PORTEKİZLİLERİN HİNT DENİZİNE NİÇİN YERLEŞTİKLERİNİ ANLATIR

İşit şimdi vasfını anlatayım sana
Neden geçip gittiler onlar Hint'den yana

---

(37) Akıp karışmaz anlamına.

Sebep neydi Portekizin oraya gitmesine
Dikkat edip arayıp bulmasına
İşte bak sebep budur ey ehli dil
Açıklarım onları da iyi bil.
Portekiz kralı birgün ölür
Yerine onun iki oğlu kalır.
Tahta geçer biri, onun hemen
Öteki de kaçar mağribe olur nihan
Uzun zaman batıda yürür gider
Tam otuzbeş seneyi tamam eder
Sonra gelir Portekize o civan
Kardeşi de ölmüş imiş o zaman
Boş bulunca tahta geçip oturur
Denizcileri hep yanına getirir.
Gördüğü yerleri söyler onlara
Bir deniz var uzaktadır bunlara
O denizi gayret edin siz bulun
Türlü türlü madene sahip olun
Hem siyahtır halkı, hem de madeni çok
Aslı budur, oralarda fazla nüfus yok
Böyle der kral, gemi verir onlara
Gönderir gemileri söylenen karalara
Karalar iklimini onlar buldular.
Sonra dönüp Portekize geldiler.
Gördüler ki nice yıldır o sahib-i porçugal
Mürd olup etmiş bekaya intikal (38)
Sahibi olan ülkelere kim gider
Çünkü kimi hiç, kimi noksan haraç verir

---

(38) Mürd olmak: Mort olmak (ölmek).

Bu sebeple geri kalır bu işler
Dinle şimdi ne imiş bu gidişler
İşte bu minvâl üzere, ey can
Geçti kırk yıl belki daha çok zaman
Neden öteye kimse gidip görmedi
Bir haber alıp da getirmedi
Meğer ki orada reislerden bir kişi
Görmüş ve anlamış işbu işi
(Kançο Lizbone) denirmiş adına
Tekrar geri dönmeyi koymuş meramına
Gerçi ihtiyarmış ama o zaman
Denizlerde hünerliymiş her zaman
Birgün o ihtiyar anlatır halini
Bildirir Hint yolunun ahvalini
Der ki: Hint yolunu çok aradık
Arpa, arpa, santim, santim hep taradık
Fakat bize kral olan ta o zaman
Ölüp gidiverince durdu bu işler heman
Sonra yeni kral işitti hep bunları
Geri çevirir yeniden, gönderir Hinde onları
Ta Habeş mülkünü tamamen o bulur
(Kavbono Espiranse) ye varır
Kavbono Espiranse'den murad
Ki (Ümid Burnu) demektir bu ad
Çünkü çok aradılar mil ve mil
Tam dokuz yılda bulundu, onu bil
Çünkü yol başıdır Hint yoluna
Onun için aht ettiler ki buluna
Yılda bin mil aramışlar her yeri
Bir nişan koyup dönerlermiş geri
Vakti gelince o nişanı hemen

Gidip bulurlarmış onu, ayan (39)
O nişandan öteye giderlermiş yine
Yürümezlermiş fakat engine
Göre göre giderlermiş hep onlar (40).
Hep kenarı, kıyıları kollarlar
Her kenarı ölçe ölçe, her yeri
Dolaşıp giderlermiş hep ileri
Kavbono Espiranse'yi bulan
Dikti bir vetet'e koca bir haç o zaman (41)
Çok şenlikler etmişlerdi ki buna
Çünkü yol buldular artık Hintden yana
Şimdi bilir o (Ümit Burnu) nu ey yar
«Rub'u meskûn» sonudur ol kenar
Hem güneyin kenarıdır o burun
Üstüvâ'dan ötedir, ona da ağak olur. (42).
Üstüvadan uzaklara uzanır.
Ta otuz dört merhale kazanır.
Son ucudur Habeş mülkünün ol (43).
Büyük Sahra'dır, evet, hem ırmağı bol

HABEŞİ ANLATIR

Gel şimdi işit bu Habeş evsafını
Nasıl imiş, anlatayım etrafını:
Aslında bir burundur orası
Ta güneyin en sonudur orası

---

(39) Ayan: Belli, açık.
(40) Göre göre gitmek: Sahilden açılamamak, daima kıyı kollayarak gitmek.
(41) Vetet: Direk. Kıyılara gemiciler için dikilen işaret direği.
(42) Hatti irtifa: Ekvator.
(43) Zencilerin bulunduğu Afrika'ya hep Habeş mülkü diyor.

Şarkı, garbı, hem güneyi karanın
Bahri a'zam hep habeş etrafının
Yedi bin mildir ol etraf ey nigâr (44)
Haritada böyle yazar aşikâr
Onun şimali karalara eklidir
Arazisi, her taraftan bellidir
Bu burunu anlattı işte sana
Ki, (Ümit Burnu) demiştik biz ona
«Nil» başından ta öteye o burun
Anla ki onbeş defadır uzun
Şimdi işit nasıl yermiş o makam
Onun halidir, ne anlatsan olur tamam
Gidemezsin karalardan, bil ona
Büyük sahradır hiç varılmaz o yana
Eğer gitmeye kalkarsa aslan yer onu
Kurtulmaz asla, bir daha canı
Fakat onu denizden dolaşanlar
Nasıl haber almışlar bil onu da aşikâr
Nil başından gör ne haber almışlar
Dinlerseniz anlatırım sadıçlar
O iklimin sahibi bulmuştu yol
(Mano konkori) denen kâfirdi ol.
Simsiyahtır, kapkaradır halkı hep
Nedendir arazisi, doludur her yer zehep (45)
O toprakta altın tozu (46) çok olur
Portekizin gemicisi gidip onu alır
Şimdi dinle o gemiler halkını

---

(44) Nigâr: Tatlı bakışlı, dost...
(45) Zeheb: Altın
(46) Tibr: Altın tozu.

Nasıl olmuşlar işit sen de onu
O diyarın halkı getirmiş onlara haber
Demişler ki böyledir Nil'den eser
Bir büyük sahra imiş ki o diyar
Ordan öte koş kocaman bir dağ var
Bu nehir bilki o dağdan çıkar
Göl olur, saharaya gelir akar
Sonra o gölden taşıp gelir beri
Yavaş yavaş geldiğinden ekseri
Yani bu demektir ki otuz yerden akar
Buralara gelince hemen yere batar
Dört göz imiş şöyle bilin o pınar
Aslında belki o Habeşten çıkar

BÖLÜM

İyi bakın bu işe ey ihtiyar ve gençler
Hikmet ile Nil başından alırsınız cevaplar
İstivâdan öteye tâ Nil başı
Ondokuzdur derecesi arası
Arzı ma (35) ortası kördür onun
Kubbe gibidir misâli işbunun
Ondan öte Nil denir bil sen onu
Ya niçin bulmadılar öteye yolunu
Lâzımdır ki öte aka işbu Nil
Sebebi bilinmez ki bu taraf oldu sebil
İşte buna budur cevap ey hoş adam
Düz olur her devrin üstü bir tamam

---

(47) Arzı ma: Su mıntıkası, su sahası.

İstivada bu zemin bir kubbedir
Üzerinde Nil onun bir habbedir
Üzerinden zikr olan devrin ey şah
Böylece akıtmış beriye ol ilâh
Eğer o düzden öteye olsaydı nil
Kararsız Öteye akar idi onu bil
Çünkü akar şimdi nil ondan beri
Doğrusu bu, o değildir ileri
Dinle ispat edeyim ey ehli dil
Nil'in yakınlığına sana budur delil
Çünkü Habeş mülkünden çıkar o
Bu Habeş ötede kalır, beride akar o
Ta Habeşten ötesi bir deryadır
Onun dağları ise pek gizlidir (48)
Bahri azamdır ona yoktur oran
Kürre-i ma'dır, derindir uzanan
Bu Habeş bir burundur şüphesiz
Dolaşıp onu gelir gemiler iz be iz
Ta ki otuz Borça bir denizden gelerek
Cidde'ye yanaştılar bir bir demirleyerek
Beş kadırga daha vardı orada
Onların duruşları bizi etti madara
İsteseydi eğer biz bir kez ona
Savururduk külünü yerden havalara
Simdi geldi Cidde'ye onlar hemen
Halk içinde söyleniyor her zaman
Cidde Nil'in karşı sahilindedir.
Akdeniz bu Cidde'nin batı yönündedir.
Nil suyu hep Akdeniz'e dökülür

---

(48) Burada gizli, meçhûl anlamına.

Ta Habeşten çıkarak buraya dek gelir
Hem kuzeye karşı akar, şöyle bil
Ki, güneyi terk edip gelir bu Nil
Şimdi bildik nasıl imiş o pınar
Nice türlü bunda Hakkın emri var.

B Ö L Ü M

Gör bu sözü sen yine ey pâk-i dîn
Bu sözler de sana ola hem yakın
Nil menbaı üstüvadan ötedir
Dinle bunu, yine gör ki nicedir.
Bizim yerler kışta iken orda yaz
Oralarda kış olunca bizde yaz
Çünkü kışın gün yakın varır ona
Hem uzak olur gayetle bu yana
Onun için bu illere kış gelir.
Yaz olur ta üstvadan belirir
Buralarda yaz iken bil oralarda kış
Onun için her zaman aksi olur bu iş
Hem Nil'in taşmasına budur sebep
Yaz gününde onu sen bulma acep
Şimdi bildiniz bunun sebebi nedir
Hem de dinle Bahri azam nicedir.

OKYANUS (BAHRİ ÂZAM)DA KOZMOGRAFYA'YI NASIL TATBİK ETTİKLERİNİ ANLATIR

Bahri azam ilmini diyeyim sana
Kimler vardır emek verirler ona

Bahri âzam, Okyanustur ey civan
Buhri umman da denir inan
Bir denizdir ikisi ayrı ve gayrısı yok
Bu sözümü iyi dinle kafana sok.
Rub'u meskûnu kapsar o deniz
Ki çevreler her tarafı ey aziz
Onun için Bahri âzam oldu ol
Şimdi ona deniz ehli buldu yol
Dolaşıp buradan varır Çin'e çıkar
Kimse bulup daha evvel olmadılar bahtiyar
Şimdi onda bütün fenlerce tamam
Meşgul olur gemiciler her zaman
Sekstant ile uğraşırlar her giden
Bahri âzam seyrinde hep fen güden
İlmi heyet hem, kıyas ilmini belirtir
Haritasız olanlar da yanlış yolda seğirtir.
Sen de uğraş, hep meşgul ol daima
Bir çok maden buldular gezenler oralarda
O madenler nasıl bulundu dedim sana
Bildirdim sebep nedir ondan sonra
Vaktile, bir gün yedi pare gemiler
Hint'e gider, içi dolu ademler.
Portekizden çıkarlar onlar yola
Bilgisiz kişilerin hali ne ola
Bulamayıp yollarını vardılar hep helâk'e (49)

---

(49) Helâk: Mahv olma.

Boğuldular her biri, birisi çıktı hake (50)
Geldi çıktı o gemi bu kıyıya
Gördüğü yerleri çevirdi hep yazıya
Bildiler böylelikle Bahri âzam halini
Bir iş isterler, bulalar yolunu
Portekiz'de var imiş birkaç keşiş
Rüzgârın pişirmişi hem ne keşiş
İlimde kâmil imiş o papaz
Hep ilimle uğraşırmış, filozof desek az
Bir kitap yazıp toplamış dünya gibi
Kara ve denizler kavramış elma gibi
Bütün devirleri hep böyle toplamış
Yirmidört binde hepsini tamamlamış
Kondurulmuş o top üstüne beldeler
Yazılmış o topa neler, daha neler
Denizde ne kadar adalar varsa
Yazılmış hep ölçü ile her ne varsa
O topu, o kürreyi görenler şaşmış
Batı denizinden Çin'e kadar geçirmiş
Şimdi yazıldı hepsi tamamen
Okuyup tatbik edenin geleceği müemmen.
Bundan evvel çok ölürlerdi denizde
Ömürleri tükenirdi bir yanlış kerterizde
Sema küresiyle meşgul olanlar hemen
Görmez oldular hiç denizlerden ziyan
Şimdi dinle o kürrenin halini
Sanatının ilimdeki ahvâlini

---

(50) Hâk: Toprak.

üçyüzatmış kısma bölünmüştür o
İşte bu bölme ile çizilmiştir o
Dört bölük etsek bunu, bil ki ey yâr
Dört kere doksan olur bu aşikâr
İki doksan, başına arzına gelir
Bil hakikat onu ki, zulmet olur
Çünkü merkezlerdir onlar aşikâr
Daima zulmet olur leyl-ü nehar (51)
Arzı dediğim eğer sual olunursa
Bu cevap güneyle kuzeydir, anlaşılırsa
Karanlığın ortasında hem, ey yar
İki doksanın hududu dahi var
Altıdır üstüvanın o mekân
Yarı dünya o hattır nişân
Araplar der buna hattı sema
Demektir yani mabeyni sema (52)
Şarka ve garbe gidince bî hicap
Hüküm vardır: vallahi âlem bissevap
Onun altındaki zemini ben sana,
bildireyim; Üstüva derler ona
Bu dünyanın ortasıdır o mekân
Gece gündüz orda birdir her zaman
Gerek deniz, gerek kara ve ada
Bir sınırdır ki, çekilmiş o diyar
Şark ve garp olmuş ona hudut kenar.
Malûm oldu üstüva şimdi sana

---

(51) Leyl: Gece — Nehar: Gündüz.
(52) Mabeyni sema: Sema arası.

Bir sözüm var koy onu da aklına:
İstiva dünyanın ortasıdır.
Madenidir ortası da hasıdır
Anladınsa işbu sözü sen temiz
İstivayı yine dinle ey aziz
İşit şimdi o makamatı ayan (53)
Gece gündüz birdir orda her zaman
Bir şehir var, sahili şarkta, meşhur
İsmi herkesce (milakâ) yad olunur.
Hintle Çin ortasıdır o mekân
Bir büyük şehirdir o makam
Habeş memleketinde de bir vilâyet var
«Berri Muğtiş» derler ona aşikâr
Batı da hep zencilerin yeridir
Bunların hepsi aklımın eseridir
Ondan ötesine Anutilye denir
Orası garp ilinin dibidir.
Gece ve gündüz o yerlerde bellidir
Bil ikisi de orada müsavidir.
Çünkü orda uzak olmaz hiç güneş
Yarı dünya oralarda ötekine olur eş
Sen sorarsan ki bana gittin mi?
O güzelim yerleri bir gün geçtin mi?
İstivadan öteye, bil, güneş
Kırkyedi dereceye olur eş
Ki yirmiüç buçuktur arası. (54)
İstivadan bu tarafa varası
Karanlığın arası da bilki sen
Derecesi tamam olur yüzseksen

---

(53) Ayan: Belli olarak.
(54) Medarı seretan ve medarı cedi arası.

Bu şekilde istivada gün gece
Müsavi olur orda her derece
Çünkü güneş ortada yürür bu bellidir
Öte beri çok ayrılmaz denklidir.
Öyle olsa şark ve garpta gece var
Karanlıklar olmaz sonra bir karar
Bu şekilde güney ile kuzeyi
Karanlıkta kalır idi her yeri
Perde olur buraları kuzeye
Yine de bir perdedir ki güneye
Güneş Mizan Burcuna varır.
Veya hamel burcuna gelip asılır
O yerlerde geceler ve gündüzler
Hep eşit olduğunu bilirler şu Çinliler
Kuzey ile güneyde de bil anı
Karanlıklar eşit olur, iyi tanı
Dereceyle gitse güneş oraya
Karanlıklar düşer artık yarıya
Dereceyle karanlıktır tâ kuzey
Gündüz olur ötede de hep güney
Güneştir hep aydınlatan zulmeti
Güneşe perdedir bu arzın heyeti
Dahi çoktur bunda sözler aşikâr
Söz olur ki bir başka lâfı açar
Yine gerek ki, sözümüz ziyan ola
Söz odur ki her zaman ayan ola
Çünkü ermez kimse Hakkın emrine
Kimbilir ki işi nedir, ya da emri ne?
Bukadar ilimler vardır bilinir
Zor da olsa nice sözler söylenir

Kimi hikmetten açar, kimisi ilmi nücum (55)
Kimisi gördüğüne etmiş hücum.
Kimi tecrübeyle kimisi de akl ile
Bazıları demişlerdir nakl ile (56)
Bu cihanın hâlini bir bir beyan
Eylemşiler, sözle hep olmuş ayan
Taze haberleri bu kitapta, ey yar
nice sözlerle biz de ettik aşikâr
Ehli derya sözleriyle her kelâm
Gör nedir ki şerh etti onu meram (57)
Bırakalım bu sözü ve başkasını
Açalım bir söz ki, aydınlatsın aklını
Eğer bulmak istersen doğru yol
Bu sözlere can kulakla agâh ol
Talip isen hak yoluna talip ol
Bilgilerin üzerinde galip ol
Kâmil adam odur ki, bu cihanda
Emrini tutup muti olmalı hakka
Şeriatın emrine hep uymalı
Çünkü ötesi boştur, bunu bilmeli
Ya ilâhi sonunda sakla bizi
Koru kötü söylemekten hep dilimizi
Her yardımın başı sensin ey ilâh
Ne gam çeker sana olanlar agâh
Mustafanın hürmetine daima
Doğru yolu gösterir ki sensin rehnüma (59)

---

(55) İlmi nücum Yıldızlar ilmi.
(56) Nakil: Rivayet.
(57) (Maksadını açıkça belirtti) demek.
(58) Kâmil adam: Olgun kimse.
(59) Rehnüma: Önder, rehber.

Tut elimiz zorluk yerde ya kerim
Rahmet et ki bize sensin hep Rahim (60).

BU BÖLÜM AKDENİZDEN HİNT DENİZİNE SEFER EDEN PORTEKİZ GEMİLERİNİN GÜNLERİNİ VE OKYANUSTA OLAN İŞLERİ ANLATIR

Gel şimdi dinle gemiciler hâlini
Onların hem ilmini hem amelini
İşit bak nasıl olur Hinde sefer
Hangi vakitte giderse bulur zafer
Mevsimini bildireyim hep sana
Korkusuz gittiklerini bil ve anla
Portekizli Hinde şu vakit gider:
Ta baharın evvelinde demiri vira eder.
Hangi yola yürür onlar mil be mil
Anlatayım ben sana da hepsini bil
Portekizden çıkıp onlar gider
Yediyüz mil batı lodosu güder.
Yediyüz mil tamam olunca karar
Ta «medar» yerini bulur, varır, ey yâr
Bu «Medâyir» bir adadır, anılır
Şükreder gemiciler, hep ferahlanır
O adadan su alırlar da yine
Yürür bu kez kıble rüzgâr üstüne
Bin ıkiyüz mil Medâyiri geçer
Kıble yerde ta Kavoverdayı seçer

---

(60) Rahim: Merhamet eden, acıyan.

Kavoverda dedikleri bellidir
Ki adına onun yeşil burun denir.
Ger sorarsan kandedir o mekân
Şu karalar iklimdir bil ayan (61)
Septe boğazından dışardadır
Bahri âzam hep o kenardadır
Porçugal ondan sonra Hinde gider
Şimdi gel gör bu sözü kande (62) gider
O burunun tam karşısında
Vardır ki hep bilinir, sekiz ada
Bu burundan o sekiz adaya kadar
Batı rotasiyle dörtyüz mil var
Onlar gidip demirlerler adaya
Su alıp kalkarlar öte yana
İkibin mil lodosa yol alırlar
Karşıda, varıp bir kenar bulurlar
«Tare Berzili» denir o yere
Boyacılık demektir bu kelime (63)
Boyacı çoktur o yerlerde
Çok zahmetler çekilir giderken de
O yerleri de görüp geçtikten sonra
Yürü şimdi tekrar geri engine (64).
Yani evvela lodos üstüne gidilir
Yolda harta iyi hesap edilir
Sonra yürürler Şolok kıble üstüne

---

(61) Ayan: Açık, seçik.

(62) Kande: Nasıl, nereye, nereden.

(63) Bakkam: Boyacı demek. Fakat toprak boyaların, kök boyaların, sabit renklerin bulunduğu yer, diye almak lâzım.

(64) Demek ki burada tramola ederlermiş.

Bu defa Seksant ile hesaptaki kasti ne
Çünkü denizde giderler ölçüsüz
Belki harta ile orda olmaz gemimiz
Yürür üstürlapla bu kez onlar
Ellibeş dereceye dek varırlar
Ellibeşten üstüne geçmezler
Fırtınadır, orda yelken açmazlar
Burda kış rüzgârları yağmurlu eser
Kabil olmaz varmıya ötesi yol keser
Varsa giren karanlıklara keşti (65)
Her gemi terkeder orda beşi (66)
Ellibeşten öte, çünkü tam zilâm (67)
Derece ile bil ki otuz beştir tamam
İstivâ'dan ötesi zulmettir ey yâr
Doksanadır derece, bil karar
Bu hesapla ellibeş kısmı bulur
Sonra şarka yürüyüp menzil olur
İkibin mil yürüyüp şarkın yoluna
Ki Habeş, bu şekilde kalır soluna
İrtifa alıp bilir arzını bu kez (68)
Habeş kaldı geride oldu kekez
Çevirir burda serenini hemen
Çünkü Şekstant ile bildi ordan
İrtifa alıp yine eder kıyas
Dahi gör yine ederler iltimas
Sonra yine hesap yapar bilenler

---

(65) Keşti: (Farsca) gemi.
(66) 55 gidiliyordu ya, daha öteye gitmezler demek.
(67) Zilâm: Zulmet, karanlık.
(68) Arz: Enlem — Tul: Boylam.

Azmedip kuzey rotasına giderler
Öteden, yani yürürler beriye
Okyanus kaldı artık geriye
Yürürler şimale karşı bu kadar
Altı bin mil tamam olur al haber
Ta denizden dolaşıp Çünkü gelir
Ki kuzeyin üstüne, Hinde girer
İrtifayı gelip bulur hemen
Deniz korkusundan olurlar emin
Bahri âzamdan artık kurtulurlar
Büyük deniz öte kalır, ne ki var.
Görmezler onlar hiç Habeş arzını ayan
İstivayı geçmeyince her zaman
Uzak denizlerden gelirler çünkü
Ona göre almışlardır tedbiri
İrtifa alıp yürürler durmayıp
Portekizden virayla demir alıp
İrtifayı nasıl bilir hep onlar
Çünkü denizden gelip yol alırlar
İrtifayı bilmeğe budur nişan
Gece gündüz birdir orda her zaman
Kum saatile hep zamanı bilirler
Fakat Sekstant ile yol alırlar
Biraz fark olur üstürlap ile
Fark da belki inkılâp ile
Şimdi onlar irtifayı beriye
Geçince GAZKORKO kalır geriye
Ta gelip mamur yeri bulurlar
Ki, Habeşte Muğteş ilini görürler.
Eğer biraz daha beri gelirse onlar

Bahri Cidde kapısını bulurlar (69)
Döner oradan batı ile Hinde geçer
Binsekizyüz mil yürür gider seçer
Yani Şark rotasından yürür ol
Ki Habeşten Hind'i bulur şimdi yol.
Hindi anlattım buraya dek size
Geri geldik şimdi de Ciddeye
İrtifadan eğer kuzeyin üstüne
Gelmek istersen bu Cidde kasdine
Ta yirmibir kısımdır bil bu Cidde
İrtifadan budur gelir beriye.

BÖLÜM

Bu sözler hep size oldu ayan
Kaldı bir söz ki, ola o da beyan
Portekizden Çünkü çıksa bir gemi
Hinde gider olsa onun mevsimi
Batı rüzgârıdır bilin o rüzgâr
Fakat o yol korkutur çok, aşikâr
Çünkü varırlar karanlıktan yana
Fakat zorunludur rota vermek o yana
Onun için o tarafa yürür denizler
Şu karalar ikliminden giderler
O kıyıdan gittiler, bilin yakın
Hep karlıdır oralarda dağ ve zemin
Batı rüzgârı girmez hiç o tarafa
Şark rüzgârı girer, kulak verin bu lâfa

---

(69) (Bahr-i Cidde kapısı): Kızıl Deniz güneyindeki Bab-el-Mendep.

O yolun sahilleri hep issi olur
Denizciler duyamaz hep kırılır.
Şöyle yüz günden fazla giderler
Bu müddette rüzgâr nedir görmezler
Çünkü rüzgâr olmaz, dalgası da yok
Geceleri kırağı yağar hem pek çok
Fakat eksik olmaz oralarda kasırga
Rastlanırsa uğrar gemi zarara
Gelir sakinde durur gemi
O saat geçer giderse olur iyi
Bu sebepten denize yürür onlar
Batı rüzgârı bulunca kollasınlar.
Doğu rüzgârında olmaz bu hal
Orda şark rüzgârı sever herbir rical (70)
Evet Hint'den Portekiz'e gelmek için
Şark esmeli, çünkü şarktır, değil Çin
Hem görürler hep Habeş arzın ayan
Gemicilerin sözü budur ki, inan
Biraz fark olur üstürlap ile
Fark da belki inkılâp ile
Daima görür Habeş taraflarını
İşte anlattım size vasıflarını
Portekizden Hind ilinin arası
Ondört bin mildir demiş doğrusu
Doğrudur bu söylediğim size
Böyle tahmin etti varan o denize
Eğer sahilleri ölçüp etseler hesap
Veremez kimse buna doğru cevap

---

(70) Rical: Büyük, burada kumandan, kaptan anlamına.

BÖLÜM

Aç kulağını gel beri ey hünerli
Bir hikâye söyleyeyim al haberi
Sonu batıdan Çinadan ey nigâr
Bir yol daha eyleyelim aşikâr
Şimdi malûm oldu, bilin, ol
Ehli derya sonra buldu ona yol.
Şimdi dinle bir bir sana onları
Şerh edeyim sen de hepsini tanı
Rub'u meskûn denir ki, ya Emir
Yaşar durur oralarda dörtte bir
Bu dörtte birden başka kalan
Vereyim şimdi size onlardan nişan
Bunu evvel kâmil olan bilmişti.
Böylece olanlar intikal eylemişti.
Gerçi hep onları ilim ile bildiler
Şimdi gidip neler neler aldılar
Bahri âzamdan ötededir o zemin
Ta lodos üstünde oldu mübin (71)
Bir kenardır, kimse sonun bulmadı
Ve uzunluğundan hiçbir haber almadı
Şark ve garba uzar gider o kenar
Sonu garpten varır, şarka çıkar
Deniz ehli oralarda gezerler
Ta ki garpten şarka kadar giderler
Fakat ayrılmazlar kenardan
Çine kadar giderler garptan
Belki zulmet geride kalır, anla

---

(71) Mübin: Âşikâr, belli.

İşler sözü iyi işit ve tamla
Böyle değil, zulmete gire gemi
Varıp orda hep kırıla ademi (*)
İşte budur ona cevap ey ehli dil(72)
Dünyanın arzına varamaz gemi, bil
Varır ama ellibeşten geçemez
Ondan öte ol derece açamaz
Dünyanın arzındadır karanlık
Cenubu da şimali de var artık
Karadadır bu zulmetin kuzeyi
Denizdedir öte ucu güneyi
Şimdi bildik zulmetleri nerdedir
Biri deryada, biri de ber'de dir (73)
Bu şimal tarafına düşen hemen
Karada vaki oldu zulmet ey civan
Öteki olan zulmet ise
Düştü derya üstüne güneye
Öyle olsa dinleyen denizciler
Varır garbın ötesini bulmak için giderler
O kenardan ayrı olmazlar elbet
Bu sebepten varırlar şarka selâmet
Çünkü şark ve garpde karanlık yoktur
Sade orda gece ve gündüz olur
Şimdi zulmetin beride kaldığını
Anlatayım neden olduğunu
Öteden dolaşmaya nedir sebep

(*) Adem: Adam, insan.
(72) Ehli dil: Gönül ehli, kalp adamı, hisli adam.
(73) Ber: Kara — Bahr: Deniz — Bahr-ü ber: Deniz ve kara.

Arzı benzeteyim hep neye acep
Her mühendis bu arzın haline
Top misali der onun eşkâline
Karalar ve denizler bir top olmuştur hemen
Boşlukta durur bütün kara, deniz, asüman
Meselâ, boncuğa benzer beldesi
Ki ona iplik dokurlar ey kişi
Onun iplikten yenidir gece olan
Gündüzlerdir, aydınlıktır geri kalan
Dolaşan o boncuğun ortasıdır.
Yani aydınlıklar bir misline yakındır.
Bu sebeple zulmet görmez buralar
Sözlerimi aklı olan iyi saklar
Âkil olur ehli derya onunla
Hakikat sözüdür bu iyi anla
Onların da hallerini iyi dinle
Nasıl tahkik eylemişler ilim ile
İrtifa alıp yürürler her biri
Tecrübeyle ölçerler her yeri
Sanma ki yalnız işitmekle öğrendiler
İşte böyle her zaman tecrübeyle öğrendiler
Çünkü onlar her zaman kullanırlar (74)
Batı denizinden ta Çin'e kadar
Şimdi açıldı bu yollar her ne var
Çünkü talip şimdi çok, hep durmaz arar
Nice maden buldular, onlar çıkardılar
Kimi bakır der ona çok kıymeti var.
Bu sebepten şimdi hep gemiciler
Varır gelir birçok tipte gemiler

---

(74) Seyir âletleri kullanırlar.

BU BÖLÜMDE YUKARDA HARİTA'YA NEDEN HARİTA DENDİĞİNİ VE YEDİ DENİZİ ANLATTIK. FAKAT O ANLATILAN DENİZLERİN ÖZELLİKLERİNİ BİLDİRMİŞTİK. ŞİMDİ, EVVELA ÇİN DENİZİNDEN BAŞLAYARAK YEDİ DENİZİ ANLATALIM.

Gel beri, gör bütün deniz ilmini
Bazıları neler demişler bilmeli
Ta yukarda demiştik ki, size
Yedi tanedir derler bütün denize
Bazıları, derya için gör ne demiş
Deniz onbirdir diye söylemiş
Tüccar olanlardan öğrenmişler
Fakat tüccar sözü değildir bu işler
Çünkü tüccar nekadar yer gezer
Bilmez ki yol nerelere gider
Bildiği sadece konduğu limandır
Denizi hep o gittiği yerdir sanır
Eğer ben de onun gibi söylesem
Ta yirmiye varır hepsini desem
Okyanos halidir onların her biri
Kimi küçük olur onların kimi iri
Şimdi asıl yedi tanedir denizler
Aklı olan bunu hep böyle beller.
Denizcilerin gördüğü üzre her birini
Söyleyeyim işitesin onların isimlerini

BU BÖLÜM ÇİN DENİZİNİ ANLATIR

Bahri Çin'den başlayalım evvelâ
Nice imiş o deniz ki malûm ola
Çünkü, ilkin bahri Çin'i bulalım
Tertibince berilere gelelim
Bahr-i Rûm'u sonra tafsil edeyim
Denizciler diliyle söyliyeyim
Dinle ilkin sen Çin'i niceymiş
Ki onun hakkında neler neler söylenmiş
Eski tarih sözü çoktur yazılı
Kimi evrak, kimisi de mermerlere kazılı
Yeni sözler söyleyelim biz biraz
Nice imiş işit onu, sen de yaz
Bahri Çin ki, her tarafta nâmdar
En sonudur şark ilinin o diyar
Bahri âzamdır, onun yoktur örneği
Büyük deryadır hep güneyi
«Hatay» mülkü şimalidir onun
Şekli bir körfez misalidir onun.
Payı tahtı «Çîn-ü Mâçîn» dir ayan
Yerlisi der «Çiçi Çano Maçi Çan
Yerlisini de dinle şimdi sen
Birer put vardır, düşmez ellerinden
Çin balçığından birer putları var.
Kendüleri de götürürler bir karar
Andığınca çıkarır oyar anı (75)

---

(75) Çin porseleninin yapıldığı çamuru düşündüğü gibi oyup şekillendirir.

Ben sana ısmarladım «der» bu canı (76)
Putları hiç eksik olmaz elinden
Onun ile hoş olur der bu beden
Bir de görsen nasıl verirler selâm
O sırada hiç söylemezler kelâm
İki ellerin birbirine tutarlar
Genç, çocuk, yaşlı böyle yaparlar
Ellerini birleştirince birbirine
Dizlerini değirirler ötekine
Elleri elinde iken sola sağa
Salar ellerin, tapudur der ağa
Şimdi bildik Çin ilinin halini
Portekizin anlattığı ahvalini
Poztekizliden sual ettim bunu
Yâni Çin-i Çangın toprağını
Doğru mudur oranın çamuru ey yâr
Kırk yıldan, her kişi onu daim karar (77)
Dedi: Bir taş vardır orada bil
Onun aslı sırçadır başka değil (78)
Lâcivert taşına benzer taki ol
Günlerce ezerler onu bol bol
Karışınca olur bir iyi çamur
Dediler çok yıl geçer haber budur.
Babadan oğula miras kalırmış
Kadı onun sadece vergisini alırmış.

---

(76) Tenkid ediyor. Hiç çamurdan Allah yapılır da «Beni koru» denir mi!.
(77) Herkes onu, karar, karıştırır. Burada Çin porselenini anlatıyor.
(78) Porselene parlaklığı veren (sır) .

BÖLÜM

Çin ilinin bildik şimdi halini
Gör Cezayirindeki ahvalini (79)
O adalar öğren nasıl bulundu
Anlatayım sen de onları tanı
Bir Portekiz gemisi engine yelken açar
İncitir onu bir gün bir muhalif rûzigâr
Kaçamazlar, fırtına bulur onları
Denize iter, açar bunları
Gider gemi denizlerin sonuna
Tam yirmidört gün boyuna
Bilmediler o yolu, nereye gider
Ancak anladılar denize karşı seyreder
Zorlukla yürürler denizde nişansız (80)
Durmaz giderler engine habersiz.
Nereye varacaklarından yok haber
Neylesinler dayanacak yok siper
Eski zaman hikâyesi anlatmıyorum, dinle
Taze haberdir bu söz, iyi belle
Yirmibeş gün dolunca bî karar
Ansızın karşıda görürler bir kenar
O kenara doğru aceleyle giderler
Halkla dolu olduğunu görürler
Bakarlar ki hepsi çırıl çıplaktır
Büyüğü de, genci ve çocuğu da açıktır
Kadını da erkeği de örtüsüz
Vücutlarını açmakta hep korkusuz

---

(79) Cezire: Ada, Cezair: Adalar.
(80) Mevkiini bilmeden, bir nişan görmeden.

Dişi erkek hepsi de bir ok atar
Öyle atar ki dokunsa hemen batar
Hepsinin de okları kamıştandır
Temreni balık kemiğindendir (81)
Uçları elmasa benzer kuşkusuz
Neşter gibi deler geçer şakasız
Gelip gemiye atarlar nice ok
Fakat o cins halkı görmüş kimse yok
İçlerinde türlü insan var acep
Her birini bir çeşit halk etmiş çalap (82)
Kiminin geyik gibi boynuzu var (83)
Kiminin de ortada bir gözü var (84)
Nicesinin bir tanedir ayağı
Rüzgâr kovar, kuş gibi öter bayağı
Bazısının boynu yok, sade başı var
Göğsünün üstünde bulmuştur karar
Bir kısmının suratı köpek şeklindedir
Kuyruğu da onun it gibi peşindedir
Böyle değildir fakat sahici köpek ola
Isırıp bir yerini hemen etin ala
Belki yine insandır fakat acaip
Ağzı burnu değişmiş, olmuş kelp
Yüzleri kalkana benzer kiminin
Tayfası gelip böyle dedi geminin
Ondan öte bir adadır ırak

---

(80) Mevkiilerini bilmeden
(81) Temren: Okun ucundaki hedefe saplanan sivri kısmı.
(82) Çalap: Allah.
(83) Vahşi kabile totemleri.
(84) Bütün bunlar vahşi kabilelerin taktığı büyü alâmetleri.

«Fil kulaklı insanlar» edinmiş orda durak
İşit şimdi «Nâs-ı Fil Güûş» nicedir
İşitince dona kal bak nedir
Dürer iki kulağını onlar
Ensesinde ikisini bağlarlar
Eğer çözerse tâ dizine uzanır
Bazı günler yorgan gibi üzerine örtünür
Fakat o da insandır, değildir yırtıcı
Hareketi hayvan gibidir içi insancı
Bahr-i Çin'dedir bütün bu anlatılan
Böyle anlattı bu haberi anlatan.

BU BÖLÜM HİNT DENİZİNİ ANLATIR..

Bahr-i Çin'i takrir ettim ben sana
Bir kulağın ver beri gel Hintten yana
Gemiciler sözü üzre ey civan
Dinle Hint'in ilmini sen bir an
İşit şimdi Hint ölçüsü gör nedir
Ki kullanılan oniki tahtadır
Ger sorarsan şu tahta nedir diye
Anlatayım gel onu iyi dınle
Bir ölçüdür üstâdın deyişile o
Yani ki tam onun uzunluğu
Bilek ucundan dirsek ucuna
Her muallimin kendi koluna
Ölçülür evvelâ baş tahtası
Sonra dinle nasıl olur ötesi
Kılıç sırtı kadar her tahtanın
Kalınlığı vardır hem eni onun
Fakat onun kullanılışı akşamlarıdır

O dem ki başlar, yıldız görünür
Bu sebeple o akşamları tutulur
Çünkü yıldızlar hep yerli yerinde durur
Geçince bir saat sonrası akşamdan
Bütün yıldızlar değişir yer yer ayan
Bir «Demir Kazık» kalır ancak yerinde
Öteki yıldızlar görünür sema üzerinde
Sonra, onlarla olmaz bu amel
Yerlerinden gidince işe gelir halel
Bu ölçünün ilmi olmaz o gece
Bildik akşamın olduğunu iyice
Akşam olunca alır eline tahtasını
Eğer iyi biliyorsa tutar bir tanesini
Tam iki yüz mil hep o tahta hükmeder
Hükmü geçince o tahta elden gider
Çünkü onun hükmü tamam olur o an
Ötekini ele alır bilenler heman
İşte bu ölçüyle olur işler tamam
Bildiler bir ile geldiler benam
On ikidir cümle tahta ey yâr
Biri birinden kısadır her ne var
Tahtanın uzun olanlarını
Yemende tutarlar, komazlar kısalarını
Kısaları Hint ilinde iş görür
Çünkü öyle hesaplı ölçülmüştür.
Bu şimâl bil ki Hint'te alçak görünür
Kısa tahta onunçün kullanılır
Yemen'de yüksek görünür şimâl
Tahtanın uzun olmasında budur meal (85)

---

(85) Meal : Mâna, maksat.

Anlatılan ölçülerle bir bir tamam
Kullanırlar tâ ki ola her bir tamam
On iki deniz üzere Hint deryasını
Yemen ile onun arasını
Böyle tahmin eylemiş üstâd-ı ezel
Bunu böyle bilene gelmez halel
Bu ulûmu kim ki bilmezse iyi
Sakın açmasın deryaya yelkeni
Çünkü giderek bitiremez işi
Gemi de terk eder onu hem yanındaki kişi
Zira bu ilm ile bağlanmıştır ol
Bu ilm ile bulunur orda yol
Mevsim ile varır gelirler ey yâr
Sâfi bir rüzgârdır eser leyl-ü nehâr
Garbî ile varırlar Hind'e tamam
Hint'ten bu tarafa doğu yeli getirir heman.

BU BÖLÜM HİNT DENİZİNDE ÖLÇÜ DEDİKLERİ NESNENİN KULLANILIŞINI ANLATIR..

Şimdi geldik geri evvelki söze
Bu kıyas ilmi nedir diyeyim size
Hint Kıyası budur dinle hele
Ki muallim alır tahtayı ele
Şimâle karşı tutar onu, bil
Deniz ile gök hududuna, başka değil
Çünkü gece kara görünür deniz
Gökyüzü berrak görünür biliniz
Gök ile derya hududuna değin
Alt ucunu tutar elindeki tahtanın
Gözetirler yukarısından şimâli

Eğer görünmezse de dinle nedir hali
Onu bırakır, bir başkasını alır ele
Bu hesapla yürür onlar yola
Böyle hesaplanır Kıyas ilmi, bilinir
Hint yolunda yüzlerce defa tecrübe edilir.
Tecrübeyle, kontrolle yürüdüklerin bilirler
Fazla ise geri, yoluna gelirler
Bu işler bil, Hint denizindedir
Çünkü kuzey orda açık izlenir
Kuzey orda onlara olmuştur nişan
Amil olurlar onunla her zaman
Bazı yerlerde görünmez şimâl
Çare buldu ona da sahibi kemâl
Yani sekstant iledir o usul
İrtifa alıp bulunur yol
Dinle şimdi nerdedir o mekân .
Ki şimâl eğer orada olmazsa ayâr
Tâ cenubun kenarıdır o diyar
İstivadan hem ortadır her ne var
İstivadan yüksek olur bu zemin
Onlar alçağına inerler bu zeminin
Bu şimâle engel olur belki
Çünkü altına gelir bunlar dahi
Bu sebeple görünmez belki şimâl
İşte budur bütün sözlerden meal.

BÖLÜM

Geldik şimdi Hindistan'ın haline
Mevsiminin günlerinin ahvaline
Bil ki, Hint'de kış iken burda yaz

Tarihçiler böyle yazdılar bu kez
Hem de Hint'te yaz iken burda kış
Gör niye varır, işit gel bu iş.
Şark rüzgârındandır orda bütün yaz
Batı rüzgârıdır kışın eser ey ehli naz
Şimdi dinle bunların eyyamını
Söyleyelim hepsinin ahkâmını
Evvelâ olur Hintte ilkbahar
Son güz ayı buralarda kar başlar
Hintte kara kış olduğu zaman
Burda ağustos ayıdır o zaman
Ulu meltem ağustosta olur tamam
Seraser, bulutlar sürer devam
Varıp çöker o bulut Hint iline
Denizcinin tecrübesi görüne
Kış olur bazı illerde, Hint ve Habeş
Devamlı yağmur olur, olmaz güneş
Hem budur sebep: Arapta keşti bân (86)
Ağustos bulutu gözler heman
Eğer bulut çok giderse öteye
Söylerler birbirine müjdeler olsun diye
Der, bu yıl Nil taşar güzel
Taşmamıştır hiç bunun gibi, ezel
Çünkü bulut o yana etti karar
Hint ve Habeşte kış olur, ne ki var
Şimdi bildik Hint, Habeş ahvalini
Dinle Rûm iklimindeki hâlini
Kıble rüzgârının mevsimi burda tamam

---

(86) Keşti: Gemi. Keştibân: Gemici (Farsça).

İlk görünür, ay iptidâsıdır heman
Mevsimidir kıblenin tam altı ay
Bahri Rûm'da şöyle bilir ehli rey
Hem güzündür, hem kışındır o heman
Doğu eser Hint ilinde o zaman
Yaz olur Hint illeri düpedüz
Şarkî sürer bulutları gece gündüz
Şark rüzgârı bulutları komaz dağ
Hep çöker Rûm üstüne olur şitâ (87)
Ay ağullanır bulutlar yükrüşür
Bahr-i Rûmda dalgalar hep çağrışır
Yağmur ile kıble rüzgârı eser
İskenderiye yolunu bil o keser
Çünkü Cezayirden bu tarafa geçmez
İşbu yerde poyrazdan başkası sökmez
Çünkü dardır işbu yerler ey seyyah
Türlü yeller estirir orda Allah
Çeşitlidir bütün yeller o yerde
Şekil şekil görünür dağ ve dere
Asıl âlim Allah, demektir buna cevap
Doğrusunu Allah bilir, işte budur cevap

BU BÖLÜM BAHR—İ PARİS DİYE BİLİNEN DENİZİ ANLATIR..

Hint denizini şimdi artık öğrendik
Paris denizini öğrenmeye gedik (88)

---

(87) Şita: Kış.
(86) Paris denizi: Acem körfezi.

İnci onda ne çok çıkar, ben sana
Bildireyim, kulağını ver bana
Bahr-i Paris, kim denilir ey ehli dil
Bahr-i Hürmüz de denir ona, bil
Bahr-i Hintten Haliç olmuştur o deniz
Hem adası tam dokuzdur, biliniz.
O adanın birine derler «Keşim»
Her birini söyleyeyim, kardeşim
Biri Hengâm, biri Lâzek, biri Lâr
Biri Hürmüz denmek ile âşikâr
Kaysu Malik derler onun birine
Şeyh sûrudur biri onun yine
Hinduva'dır biri dahi onların
Bahreyn ile tâ dokuz olur bunlar
Hep Acem yakinine düşmüştür bunlar
Şarkına gelmiş Hürmüş, garbı Lâr
Lâr ile Hürmüz denizine
İki yüz mil arası ölçüle
Sonra Lâr'dan Bahreyn'e tamam
Yüz mil yazmış onu ehli irtisam (89)
Lâr ikidir, şöyle bilin ki onu
Dediğimiz bir adadır, bellidir
Bahreyn ile arası yüz mildir.
Bahreyn'in yakını yüz mildir, bil onu
Yetmiş mil dolanır adanın etrafını.

BÖLÜM

Şimdi dinle o adanın şehrini
Sonra diyeyim, bilesin bahrini

---

(89) Ehli irtisam: Bu hesabı yapanlar.

Birine derler onun Şehri Dirâz
Şeyh Sehlândır biri ey hünerbâz
Halfe derler birine de anın
Biri «Toylu» dur o şehrin adının
Menâme derler onun birine
Busiva'dır hem biri onun yine
Cidde derler birine de adanın
Birine de Kadim derler ânın
Rum dalgıç kimi Seb'dir onların (90)
Kimilerine dahi derler Teres (91)
Şöyle yürür her biri sanki Feres 92)
Şark rüzgârı estiği günlerde heman
İnci çıkarma demidir o zaman
Batı rüzgârında av yapamazlar
Ancak rüzgârsız zamanı kollarlar
Şimdi dinle o gemiler halini
Anlatayım ilmini âmâlini
Her gemide kaç tane dalgıç varsa
O kadar da SEYB vardır, sayarsa
Seyb odur ki gemi üstünde durur
Hep dalgıcı gözetir, üstüne varır
Bütün dalgıçların birer yuları vardır
Bellerinde bağlı durur bir karardır
Bir ucunu Seyb elinde tutar
Ne vakit ki dalgıç denize dalar
Deniz dibinde yorgun düşerse heman

(90—91—92) Feres: At. Üç mısradaki kelimelerden anlaşıldığına göre inci avcılarının vurgun yemiş olanları ki, dışarda yalpa vururlar, âdeta felçli gibi olurlar. Su altında çevik olurlar. Bazı kelimeleri bulamadım.

Seyb çeker ipi, çıkarır taşra o ân
Dalgıcın ayaklarında bulunur
Birer taş ki iple ona asılır
Denize dalıp alırlar nişan
Ayağından söker taşı o zaman
O taşın da bir ipi var gemide
Çeker taşı çıkarır seyb de.

BÖLÜM

Şimdi bildik bunların da aslını
İnciyi gör nasıl çıkar anla sırrını
Bahyreyn'den yelken yapar gemiler
Elli, altmış, yüz parçadır tekneler
Ki kuzeye karşı yürür şöyle bil
Tâ denizde sığ bulurlar, var delil
Üç kısımdır tam o sığlar denizde
Hiçbir kenar belli olmaz, hem iz de
Üçü de belki deniz ortasındadır
Bütün bunlar sığlıkların hasıdır
Basra Körfezi ile Bahreyn denizi
Ortasına düşmüş sığlar, bir dizi
Kerterizle bilirler, korlar nişan
Varıp üstüne demirlerler heman
Birinci sığ on kulaçtır tıpa tıp
Fişti İşye yazar adını kitap
İkincisi onbeş kulaç derindir
Onun da ismine Roka sığı denilir
On sekiz kulaçtır sığlardan biri
İncisi de olur hepsinden iri
Rihle derler adına da bilesin

Çok makbuldür o sığlığın incisin
O sığlara gelip atarlar demir
Gör nasıldır ondan sonraki ömür
Tâ sabahtan ikindi vakte kadar
Bir bir üstüne yaparlar durmadan şikâr
İkindiden akşam oluncaya dek
Hep sedef açarlar tek tek
Günlerce hep böyle sürer şikâr
Fırsat varsa rüzigârı kollarlar
Çünkü rüzgâr varken olmaz dalış
Diyeyim, niçindir, anla, bil, alış
Bütün o sığlar denizlere açıktır
Gemi rüzgâr olunca bir salıncaktır
Şimdi onlar böyle meşgul olurlar
Sonra yine Bahreyn'e varırlar
Hep tüccarlar bekleşirler onları
Çıkarırlar mezada inci dolu avları
Alış veriş Bahreyn'de olur tamam
Ehli tüccar orda bulurlar meram.

BÖLÜM

Çün işittik Bahreyn'in hâlini
Hürmüz'ün de gel gör ahvâlini
Bil ki Hürmüz bir adadır anılır
Nice bezirgân hep orada bulunur
O adanın bütün cümle etrafı
Tam otuzbeş mildir her tarafı
Bir dağ vardır hep tuzdan orda acaip
Bir acaiplik ki yapmıştır belki Çalap
İşbu tuzdan gayri bir nesne bitmez

Ne bahar ve ne yazda bir küçük ot görünmez
Kuraklıktır her yeri baştan başa
Suyu yoktur içmeğe ve dökmeğe başa
Gemiler suyunu yabandan getirirler
Su satar şehirde oturup bazılar
Gündüzün sıcaklığından ey yâr
Bütün alış ve verişleri geceleri yaparlar
On iki mildir Acem yakınına ol
Yani geminin demir yerine kadarki yol
Hem yakındır bir burundan buruna
İyi baksan karşıdaki adem görüne
Şimdi ise Portekizli ulular
Yaptı burun üstüne bir hisar
Bekleyip haracın alır onların
Öğrendin halini artık oraların
Galip geldi Portugal hep onlara
Kendi tüccarı doldu hanlara
Portekizli olmadan alış veriş yapılmaz
Hiç iş olmaz ne güz vakti ne de yaz

BU BÖLÜM BAHR—İ DERMÜZ DENEN DENİZİ ANLATIR..

Bahr-i Paris'i anlattım işte sana
Bahr i Zenci'yi dinle, kulak ver bana
«Zenc» siyahın iklimidir bu namla
Sözlerimi dinle şimdi, sen anla
Hattâ, SÛDAN iklimi de derler
Aslını öğrenelim şimdi beraber
Burası HABEŞ yakînindedir.
Garbında sanma sakın, şarkındadır

O kenarın halkı bir türlü lisan söyler
O lisana her yerde Muğtişî dil derler
Dilleri de mezhepleri de başkadır
Şafiîdirler, şekilde ve ibadette başkadır
Deryadan uzak yerde yaşarlar
Habeşler cehennemliktir, küffâr (93)
Başka türlü söyleşir dillerini
Muğtiş ilidir, dinle hallerini
Çok şenliklidir hep onlar
Kenarlarda da deniz var
Büyük şehirler orada pek çoktur
Şafiîdirler, kâfiri hiç yoktur.

BU BÖLÜM HABEŞ MEMLEKETİNDEKİ MUĞTİŞ SAHİLLERİ ŞEHİRLERİNİ ANLATIR

O şehirlerin isimlerini sana bir bir
Anlatayım, hem sahillerini, nedir
SİFÂLE şehri bil, ki ötededir
Her tarafı altunun madenidir
Membasa Melin'dir bir tanesi
Musenik'dir onların bir ötekisi
Muğtiş şehridir biri namlıdır
O diyarın en meşhur makamıdır
Portekiz'in gemileri her yıl ana
Uğrayıp altun getirir bu yana
Dolaşır hep Habeş etrafını
Alırlar her ne varsa altunlarını

---

(93) Küffâr: Kâfirin çoğulu.

Fildişi ve abanoz oradan gelir
Ham anber de orda elde edilir
Nice fil vardır ki dişleri birdir heman
Şüphelenme, bu sözüme sen inan
Büyük dişlerdir ki Habeşten gelir
Gerçeği bil o dişler hep birdir.
Orta yerde bir dişi olur bazan
Kimisi de iki olur, bil, inan
Vahşi filden söker onu bir kişi
Gidemez yanına göstermeyince ateşi
Eğer giderse her biri yollarına
Od alırlarmış daima ellerine
Sevmezlermiş o filler hiç ateşi
Nasıl sevsin, hepsi vahşidir, ey kişi
Gergedan var, ikidir ayağı onun
Yavuz olur daima huyu onun
Görse fili, boynuzuyla öldürür
Bazıları derler ki yukarı kaldırır
Çok sığırlar vardır, çok yabanidir
Cüsseleri su sığırından da iridir
Birbirine boynuzla kakar heman
Gördüğünü teper hiç vermez aman
Bazı sığırın boynuzu bir tanedir
Gördüğünü kakar hemen devirir
Cok yılan vardır, bir koyunu yutar
Ölçer isen boyu on sekiz karış tutar
Tok olunca yürüyemez tutulur
Bir koyuncuk ona hemen yutulur
Simdi bildik Muğtiş ilinde var
Her şikârı söyledim sana âşikâr
Dinle denizden uzak kavmini buranın

Hep kabaktır evleri onların
At, eşek, katır, deve bilmezler nedir
Yüzlerini görmediler nicedir.
Gitse bir kişi şöyle biliniz ki yola
Sığıra biner gider ilden ile

BU BÖLÜM KARA KISMI ANLATILAN BAHR—İ ZENCİNİN DENİZLERİNİ ANLATIR..

Şimdi Muğtiş iklimini bir bir anlattım sana
Takrir ettim, siz Habeş dersiniz ona
Denizdeki adalarını sana sayar
Anlatırım oralarda neler var
Bir ada vardır adı bellidir
Zencibar derler hep İslâm ilidir
Zencibar'dan alınmadır Bahr-i Zenc
Giden orada çok edinir mal ve genç
O denizde çünkü anber çok olur
Çoğu bilmez onu nereden gelir
Bazan denizde büyük fırtına çıkar
Dalga getirip onu kenara atar
Kimseler bilmez bunu nerden gelir
Dalgalarla sürülüp sahili bulur
Bazıları derler ki bir gizli ada vardır
Oralarda mekân tutar arılardır
Kayalarda bal yaparlarmış gani (94)
Yemek için yaparlarmış kendilerine ânı
Sıcaktan o kolaylıkla akarmış
Gelip denize akar orada batarmış
Denizde donmuş bir halde iken

---

(94) Gani: Çok.

Denizdir onu sonra karaya döken
Bu olayı gözle görmüş kimse yok
Söylenişler türlü sözler ona çok
Kimisi de balık gübresidir der
Kimse bulmadı bu işin aslı nedir.
Bir deyişle o, nebat gibi denizde biter
Sonra onu dalgalar karaya iter
Bir söz de var o deniz penbesidir
Ehli olan demez ona nesidir
Çok rivayetler söylemişlerdir buna
Hiç doğru cevap bulunmaz ona.
Çünkü o Allahın kudretiyledir
Bir hikmettir.. kudretin eliyledir.
Onunçün buna verilmez cevap
Söz budur ki, «Vallahu a'lem bissevab»

BU BÖLÜM KAMUR ADALARINI ANLATIR..

Şinıdi, orda bir ada var ki ulu
Adına TİNKO derler, ademle dolu
Sanırsın halkı Efrenç, gör nice derler ona
Henı Arap kavmidir diye söylerler buna
Ki o adanın kuzeyi
İstivadan biraz daha öteyi
Güney kenarı da der isen
Dereceyle yirmi dörttür bilirsen
Bazı menzilleri bu yerin
Bin ikiyüz mildir bilin
Etrafını ben hiç söylemedim
Çünkü onu ben hesab eylemedim
Bitişik bir karadır der yerlisi
TİNKO'dan murad budur der kimisi

Belki Muğtiş değildir işbu lisan
Yani TİNKO denilen bu mekân
Şimdi TİNKO dedi yerlisi ona
Gel kulak ver bir dem bu yana.

BÖLÜM

O adanın anlatayım evsafını
Yerlisi de bilmemiş etrafını
Çünkü bilmez yerlisi onu ey yâr
Ya neden derler adadır ol diyar
Budur sebep ada denmesine
Haritada böyle yazılmasına
Portekiz'in üç gemisini bu yola
Fırtına sürüp atmış onu hasarla (95)
İkisini tayfun etmiş helâk
Birisinin yolu olmuş onda pâk
Çünkü gelip çıktı o berisine
Böyle malûm oldu iş birisine
Dolaştı hep o adayı bu gemi
Fakat onun da kırılmış hep ademi
Sonunda sandalla çıkmışlar karaya
Çoğu karışıp gitmiş dalgalara
Ancak dört kişi kurtulmuş onlardan
Hak Taâlâ sadece onlara vermiş aman
Dolaşıp geldiler adaya onlar
Böylece öğrendiler adayı bulanlar

---

(95) Hasar: Zarar, ziyan.
(96) Veli: Allaha yaklaşmış kişi, evliya.

Bundan evvel Habeş halkı ânı
Bilmezlermiş bu adanın aslını
Daha evvel de gelirlermiş ama
Ada derlermiş bilmeyip ona
O adanın öte yanından hiç haber
Bilmezlermiş, almazlarmış hayır ve şer.

BÖLÜM

Şimdi bildik bunları oldu ayan
Ki, dolaşıp geldi sandal oradan
Artık kuşkusuz herkes bildi adadır
Haritada böylece ada yazılıdır
Şimdi gider o adaya çok gemi
Ancak hepsi kollar gelsin mevsimi
Habeşten bu tarafa ol ada
Tam sekiz yüz mildir âdeta.

BÖLÜM

Şimdi artık hep giderler ona
Her matai getirirler bu yana
Getirdikleri, bil ki sandal ağacıdır
Odun diye oralarda yakılır
Bir de abri vardır, amber gibi siyah
Gaziler sayar onu bir emr-i şah
Sultan Adil Bin Muhammed Hân
Padişahı imiş onun bir zaman
Üç büyük şehri varmış yurdunun
Halkı siyah olurmuş, bir kısmı beyaz onun
Reisi bîmârdır o şehrin birisi

Sa'de'dir şehrin ötekisi
Biri LENKANİKA ki merkezdir.
Halkı hep Şafiî mezhepdir.
Denizden uzak yaşayan halkı var
Fakat hepsi siyahî ve vahşi yamyam kadar
Din ve âyin bilmezler hiç birisi
Vahşidirler, yok bu sözün gerisi
Şehir halkı gidip tutar onları
Satar hep gemilere alır paraları
Bu şekilde durmadan yaparlar şikâr
Boş durmazlar, getirirler leyl-i nehâr

BÖLÜM

Dört kısımdır hep bu siyah vahşiler
Kabilenin reisine Merhiye derler
Birine Kîn birine Karzuk derler
Adını bilmiyorum kalan ötekinin
Bunların öğrendin şimdi halini
Gör ne acaiptir, anla ahvalini
Dağlarında o adanın ey yâr
Yedi başlı koskocaman yılan var
Bir de yine o dağda var iki boynuzlu yılan
Büyüktür ama yapamaz hiç bir ziyan
Bu pek meşhurdur gidenler hep görür
Ziyansızdır, adamların yanında yürür
Yedi başlı olanı ejderhadır, adam korkar
Hiç yanına gidilmez, hemen sokar

BÖLÜM

Şimdi bildin Kameron'un halini
Dinle bak bir başka ada ahvalini
Anlatılanlardan başkasını da dinle
Dört ada var KUMUR derler hepsine
Her birinin ayrı ayrı ismi var
Anlatayım onları da âşikâr
O adalardan birinin ismine
MUALİ derler, belle sen böylesine
Üç şehir vardır bu adada ulu
Şafiîdir halkı hep, yüzleri sulu
Şak oğlu şak da olsa eğer
Hükmedemez ona, şek olsa meğer.

BÖLÜM

MAGOTA derler ikinci adaya
Portekizli ister, alıp adem koymaya
Anlatayım orda noldu Porçugal
Çok iş etti onlara şaş da kal.
Fakat evvelâ o adanın şâhını
Bildirelim, o sever Allahını
Sultan oğludur, Muhammed Bin Ömer
Şâhıdır bu adanın, al haber
Halkının kimi siyahtır, kimi ak
Şafiîdirler içlerinde yok nifak
Bir şehre de ŞİNKONİ denir
O şehirde dinle gör, bak ne söylenir.
Bir velî vardır (*) orda, der Allah
Gîce gündüz hak için eder âh
Ki FAKİ MOLLAZİ derler adına

(*) Veli: Ermiş, Evliyâ.

Doymamıştır kimse onun tadına
Bir gün o şeyh otururken yalnızca
Portekizli geldi o adaya ansızca
Şehir önüne gelip demirledi
Şehirliyle savaş etmek istedi
Şehir halkı gitti evliya kapısına
Dikildiler cümlesi velînin tapusuna
Potekizin halini anlattılar bir tamam
Arzedip olanları, dediler ki yâ imam
Bir medet et bize geldi Portugal
İstiyor etmek burada hep kıtal
O aziz geceleyin etmiş bir nice dua
Berk eser gibi kopmuş bir anda hava
On beş pâre gemi imiş Portugal
O gece fırtınadan kalır hepsi dal
Hep kırar urganlarını o gece
Helâk olmuşlar hepsi bir uçtan bir uca
Bu sebeple Portekiz geldiğinde
Korkusundan yatamazmış denizde
O adadan kaçarlarmış uzağa
Çünkü yakmış ciğerini o geceki fırtına.

BÖLÜM

Bildin artık o azizin halini
Dinle şimdi o ilde yemek ahvalini
Cevz-i Hindî (97) hem pirinç çoktur ey yâr
Bütün halkı onu yer leyl-i nehâr
Zeyf (98) gibi bir yağ vardır orada

---

(97) Cevzi Hindî: Ceviz-i Hindi: Hindistan cevizi.
(98) Zeyt: Zeytinyağı

Ki pirince onu katarlar arada
Bir de yemişi var gûya ki turunç
Dilersen ye, dilersen suyun iç (99)
Halkın çoğu hep onu yer
Yemesin mi, hem besler, hem tok tutar
Çok kalem var olur gemiye direk
Baziler keser onu yapar mertek
Bazısı gerdel yapıp su çeker
Onun ile geminin suyunu döker
Yaban kedisi de orada çok olur
Gözünün gördüğü av, onun yok olur.
Bir koyunu tutar bir başına
Tek görünsün gözünün ortasına
Bu adanın öğrendiniz hâlini
Dinle üçüncü adanın ahvâlini.

BÖLÜM

Bu ada onların tam üçüncüsüdür
Zevani denir adına, en güçsüzüdür
Onun da bütün halkı simsiyah
Şeyhi vardır veya yoktur, belki de şah
Fakat ehli İslâmdır onların her biri
Şâfiîdirler, kâfiri yoktur, hepsi din eri
Fakat yabanidirler tavuk gibi uçar
Kuş gibi, durmaz, ademden kaçar
Anlatıldı bu ada da size
Dinle bak, dördüncü ada geldi söze.

---

(99) Ananas.

BÖLÜM

Bu adanın da gör hali nice
Bilesin, cümlesinden budur yüce
Ulu bir dağdır fakat ırmağı yok
Gemiler için de bir durağı yok (100)
Adına derler KAZİCE onun
Kırk büyük şeyhi vardır topunun
Birbirinden çalıp hepsi ötekine satar
Hep şikâr ehlidirler, sanki tatar.

BÖLÜM

Şimdi bunlar hep belli oldu
Kaldı bir söz ki bu fasıl doldu
Beş ada da anlatıldı ey yâr
Gör bakalım onlarda ne âdet var
Kuzu koyun gibi hayvan beslerler
Kimi eski, kimi yeni, var yerler
Adam vardır bin kişi kölesi var
Dişi erkek beslerler nice davar
Bunlar kız ve oğullarını, inan
Pazar edip satarlar ayan beyan
Denizciler satın alır onları
Gemiye koyup çözerler palamarı
Hep Yemen'de satarlar pahalıya, ucuza
Cidde'ye dek giderler, bakmazlar kılavuza
Beş adanın söyledim evsafını
Dinle şimdi öteki esnafını.

---

(100) Demir yeri yok.

BÖLÜM

Beş adadan gayri var iki ada
Kamur adalarındandır onlar da
Birisi PENEYE öteki de ZENCİBAR
Bu ikisi de bil, kıymetli adalar
Bu PENEYE dedikleri adanın
Bir ismi de YEŞİL ADA oranın
Bağ ve bahçe o adada çok olur
Bir genç giderse orda hemen yok olur
Çünkü çok sihirlidir o adanın avreti
Kim görürse kalmaz onun takati
Gidip konsa bir genç oraya âşikâr
Bilinki elbette olur orada şikâr (101)
Kadınlar onu görünce azdırırlar
Malını mülkünü ucuza sattırırlar
Çünkü zevk yeridir, oraya gidenler hayran olur
Nice süslü kadınlar ortada seyran olur
Size anlattım Bahr-i Zenc'i tastamam
Şimdi de edelim biraz batıdan kelâm.

BU BÖLÜM BAHR—İ MAGRIP DİYE BİLİNEN DENİZİ ANLATIR..

Buraya kadar Bahr-i Zenc'i öğrendin
Şimdi de dinle vasıflarını Mağrib'in
O bir büyük denizdir çağlar
Evvelleri kimse bilmedi orda neler var
Ondan öteye de giderler şimdi emin,

---

(101) Av.

Böyle halk etmişti onu Rabbül'alemin
Sen sanma ki o cezâirdendir
Dinle aslını bak, nedendir
Çok arattılar onun bütün hududunu
Çalıştılar, can gönülden bilmeye, ne olduğunu
Bulmadılar ona kimse bir sonuç
Ne kadar uğraştılar, kimsede olmadı suç
Hudutsuz bir karadır edip ittifak
Böylelikle sonunda kalmadı nifak
Lodos üstünde bulundu o diyar
«Septe» den dört bin mil öte uzar
İkiyüz otuz mildir arası
Böyle tahmin eylemiş seyyaresi
Hangi tarihte bulundu işbu yer
Anlatayım, tarihçiler bak ne der
Tarih-i Hicret bu idi o zaman
Tâ sekizyüz yetmiş (102) idi tam o ân
İşbu tarihte bulundu o zemin
İsmine ANTİLYE dediler onun.

BU BÖLÜM BAHR—İ MAGRIB'IN ÜRÜNLERİNİ VE GARİPLİKLERİNİ ANLATIR..

Şimdi dinle onun bazı halini
Her iş Hak Taâlâ'dandır, bil kendini
Dağlarında o yerin altun olur
Dört kulaç denizinde hep inciler bulunur.
Dört cins kuşu vardır onları da bil

---

(102) Hicri (870): Milâdi (1465) tir.

Kimi ak, kimi kara, kimi kızıl ve yeşil
Bu meşhur bir kuştur ki çok büyüktür
Çeşit çeşit şekilde o hem yedi renktir
Öyle insanlar var ki iki gözü arası
Bir karıştır sanırsın yer seyyaresi (103)
Yüzleri yassı ve açık olur kaşları
Kuş tüyleriyle süslenmiştir başları
Türlü türlü nakışlarla bir külâh
Her birinin yedikleri sadece kiyâh (104)
O kiyâhın bir tanesini biz
Bir gemiye almış idik biliniz
Akdenizde seyrederdik o zaman
Kâfirlere vermez idik hiç aman
O gemide bir taş gördüm siyahtı
Mihenk taşı gibi idi, parlaktı
Demire vurduklarını gördüm
Kesti hemen demiri, şaşırdım
Fakat taşa hiç bir şey olmadı
Gördüğüm budur, yalan ile dolmadı
Yalnız o vilâyette olurmuş bu taş
Odun bile yararmış ki pişire aş
Aşları da ot ve yaprak imiş
Her biri hayvan gibi çıplak imiş
Onların ağızlarının içi bile karadır
Sebebi de hiç kuşkusuz bundandır.

---

(103) Yer seyyâresi: Demek ki o devirde de öteki yıldızlarda garip mahlûklar olduğu tasavvur ve tahayyül ediliyormuş. Feza adamı gibi bir şey. Afrika yerlilerinin büyü maskeleridir.
(104) Kiyâh: Ot.

Kim yer ise dediğim bu yaprakları
Kararır dişleri, ağzı ve dudakları
Mezhep, din ve âyin onlarda yok
Bunlar yok ama bil ki vahşilik çok
Şimdi İspanya'nın kâfirleri
Geldi yeniden küfre saldı vahşileri
Eskiden hiçbir şey bilmezlermiş
Başka bir ayine de girmezler imiş
Fakat söylediğim kâfirler gelip onları
Biz din büyükleriyiz diye bu dinsizleri,
Bu vahşileri hep kandırırlar
Şeytan ordusuna asker yazdırırlar
Eskiden kendi halinde yürürlerdi
Vahşi idiler, hayvandan biraz beri
Ölenleri belki olurdu sade toprak
Şimdi azıp cümlesi oldular puta tapak

BÖLÜM

Orda bir ada daha vardır ayan
Gerektirir ki onu da edeyim beyan
Halkı adem yer imiş cümle anın
Çok faydalı şeyi varmış adanın
Gör ne şekilde buldular onun namın
Şerh edeyim size bütün meramın
İşbu olmuş bulunmaya sebep
Çıkmış onlar vahşi bulmaya talep
Yani onlar bulunca vahşileri
Tutup esir ve köle edineler onları
Günlerden bir gün o yerlere ansızın
Gelir İspanya gemileri durmaksızın

Çünkü İspanya'nın yoludur o yerler
Gemiciler buralarda rahatlıkla ilerler
Görürler denizde bir sandal yürür
Gemi de durmaz, bu sandala yürür
Yaklaşırlar ve görürler onları
Kaçar onlar da hemen görünce bunları
Kaça kaça önlerinden bir adaya varırlar
Gemiciler de bunları orada bulurlar
Görürler ki, birçok vahşileri
Tutup öldürmüşler bazı kişileri
Öldürüp pay etmişler her birini
Üleşip yemeye her yerini
Bildiler bunun için işte bunları ayan
Adem eti yerler imiş her zaman
Vahşilerden kaçıp giderler imiş
Fakat daima olan bu, onlar yer imiş
Gemiciler onlardan iki tanesini tutmuşlar
Getirip gemiye bir yere oturtmuşlar
Getirmişler onları gemiyle İspanya'ya
Fakat alışmamış vahşiler bu havaya
İspanya'da onlar dayanamaz ölürler
Şimdi ise oraya birçok gemiler giderler

BU BÖLÜM ANTİLYE SAHİLLERİNİN BULUNUŞUNU BİLDİRİR.

ANTİLYE denir oranın adına
Dinler isen anlatayım ben sana
Nasıl bulundu işit o diyar
Şerh edeyim ta ki, olsun aşikâr
Ceneviz'de bir müneccim var imiş

İsmine onun KOLON derler imiş
Onun eline geçmiş bir hoş kitap
Kalmış İskenderden, belki evveldir kitap
Bütün deniz ilmini bir bir yazarmış
Toplayıp bir araya bir ilim yazar imiş
O kitap gelmiş bu Efrenç iline
Bilmemişler, inanmamışlar haline
Bulup okumuş onu bu KOLON
Gitmiş İspanya beyine heman
Anlatır kitaptaki bütün ahvali ona
O da bir gemi verir sonra buna
O kitap ile amel ederdi ey yâr
Gidip Antilye'yi eder aşikâr
Sonra durmaz açar o ili
Böylece meşhur eylemiştir o yolu
Oranın haritası geldi bize
Bu idi hâli ki, söyledim size
Şimdi bir ilham geldi bana
Bu da anlatılmaya değer sana

BÖLÜM

Geldik Efrenç ilmine şimdi biz
söyleyelim fakat olmasın keriz
Bütün deniz ilmini şu Efrençler
Hem okuyup hem yazarak bilirler.
Fakat vermezler başkaya kendilerden
İster isen söyleyeyim bak neden
Bir zamanlar Şah İskender benam (105)
Gezmiş idi bütün deryayı tamam
Ne görüp işitti ise o kişi

---

(105) *Benam: Namlı, belli.*

Yazdırırdı bir yerin her bir taşı
Bu şekilde bütün deryayı tamam
Cem edip yazdırmıştı o adam
O kıtabın tamamı Mısırdadır
Kalmış orda bir zaman sanırsın sırdadır.
Bir zaman sonra Frençler geldiler
Toplanıp Mısırın içine doldular
Amr-bin As Mısır'a göz diker
Dinle, Mısır halkı da gör ne der
Çünkü Mısır fethine olur nişan
Kaçar Mısırdan ekabir yayan
Yani hep Efrenç eline kaçtılar
Öteden deryayı beri geçtiler
O kitabı ki demiştim ey yâr
Kaldı İskenderden orada yadigâr
Kaçarken de kitabı beraber kaçırdılar
O kitap bilgisiyle nice yerler açtılar
Tercüme ettiler onu bir bir tamam
Kendi dillerince ettiler benam
Bunun aslını bilmek istersen ayan
Kim tercüme eyledi edeyim sana beyan
Portolmiye derler imiş bir kişi
O tercüme etmiş ilkin bu işi
Pusulanın, haritanın ahvalini
Sonra o yazmış her halini
Ondan evvel de birçok kimseler
Her biri istemişler ki göç ideler

BÖLÜM

Baki kalmaz bu cihan hiç kimseye
Bes gerektir ki birer nesne koya

Her birinden kala birer yadigâr
Onun ile anıla leyl-i nehar
Şimdi siz de isterseniz bir iyi yol
Ehlini bularak ona refik ol
Özellikle sizin için bu kitap
Yazılıdır fasıl fasıl işbu bab
Bahr-i Rûm'un cümle evsafın size
Yazıverdim, bir dua edin bize
Çünkü bu yer halkına ey pür kemâl
Bahr-i Rûmu öğrenmek lâzım ki bile hâl
Onun için işte bunu yad eyledim
ve BAHRİYE diye ad eyledim.
Kim okursa bu kitabı ey kişi
Arttırır gemiciler içinde cünbüşü
Şunu bilin ki bütün ilimleri
Bir kişinin bilmesiyle artar hüneri
Okuyup öğrenmeli, dünyanın illerini
Anlayıp görmeli hep kendi hallerini
Akıllı adam odur ki kendi halini bilir
Her bir eşyadan kendine ibret alır
Ona ârif der hep anlayanlar
İnanır bu söze padişahlar ve duyanlar
Ömrümüz eğer geçse de yüz yılları
Gelmez hiç birimize bir gün gibi, ayları
Giden ömür gelmez bir daha ele,
Halimizi hak bilir, ondan hep hayır gele
Ehli İslâmız diye şad oluruz
Gün olur kaygıdan azad oluruz
Çünkü lutfetti bize hak ey aziz
Küfür ve inkârdan dilimiz kıldı temiz
Allaha hamdolsun, bize ihsan eyledi

Tövbe etmeyi bize ihsân eyledi
Toplanırsa bir yere halkı cihan
Edemezler lûtfuna O'nun beyan
Şimdi kaldık cümlemiz ihsanına
O Allah'ın lûtfuna in'âmına
Ya ilâhi bu PİRÎ, mücrim, fakir
Çok günahkârdır, olmuştur hakîr
Sen imdad et, tut elini yâ ilâh
Senden üstün yoktur artık padişah
Acırsın, azâb etmezsin ona
O baş eğer çünkü senin her emrine
Mustafanın hürmeti için ey hüdâ
Ki, didarından kılma bizi cüdâ
Çünkü onun hürmetine kâinat
Hep beraber diyelim Esselât.

NEDEN NESİR İLE YAZIYORUM

Nesir ile yazış sebebim şudur:

Bu kitapta pusula, harita ve rüzgârları sığlık yerlerin halini hep nazımla anlattım. Fakat Akdeniz'de olan işleri nesirle anlattım. Çünkü nazımla anlatmaya devam edersem söz uzayıp gider. İş sırasında, gece vakti, bir zorluk sırasında uzun söz uygun değildir. Hemen kısaca anlatmak lâzımdır. Şimdi her bölümün şerhleri yazılıp sonra da o yerlerin şekilleri kaydedilmiş olundu. İş sırasında, gece, bir zorluk yerinde hemen bu kitaba bakılıp onunla amel edilirse inşallah fayda bulurlar.

BU BÖLÜM SULTANİYE VE KİLİTBAHİR DENEN KALELERİ ANLATIR

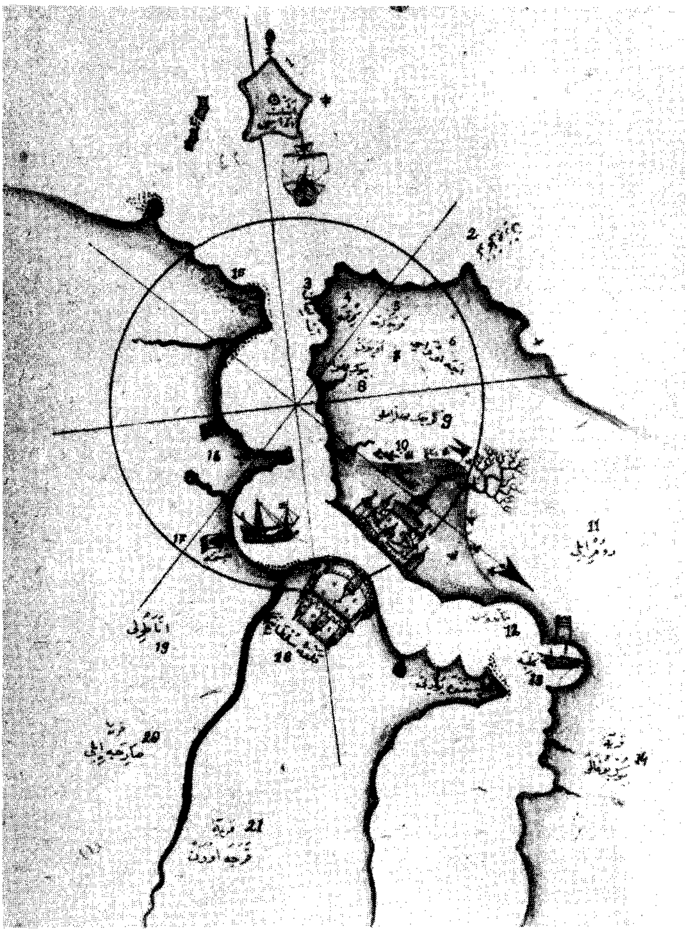
Merhum Sultan Mehmed Gazi (Fatih) ki Allah ona çok rahmet etsin, bu kalelerden Anadolu tarafında olana Kale-i Sultaniye denmesinin sebebi şudur: Sultan Mehmed oğlu Sultan Mustafa bu kalenin olduğu yere gelip yaptırmışlardır. Fakat Rumeli tarafında olan kaleye de Kilitbahir demelerinin sebebi de budur:

Kale yapıldığı zaman yukardan gelen gemiler geçiş parasını burada verirlermiş. Onun için Rumeli kalesine Kilitbahir demişler.

Fakat Rumeli kalesinin önünde büyük parçalar yatıp barınmaları kabil değildir. Çünkü akıntılı yerdir, çok derindir. Ancak küçük gemiler olursa iyice kıyıya sokulabilirler ve yatarlar. Anadolu tarafında olan kalenin iki tarafı güzel ve geniş limandır. Bu husus arzedilmiş ve gemilerin icâzeti Anadolu tarafında alınması emr olunmuştur.

Vesselâm (*)

(*) Pîrî Reis bir denizci olarak yazdığı bu eserde, öyle zannediyorum ki, her bölümün sonuna koyduğu bu «Vesselâm» ile bizim (yolun selâmet olsun) temennîsini tekrarlıyor..

ÇANAKKALE HARİTASI

1-Eşek adası 2-Kemikli burun 3-At limanı 4-Kirte 5-Kirte karyesi 6-Ece ovası 7-Arpadan 8-Büyük Behranlı 9-Küçük Behranlı 10-Kilit Babir kalesi 11-Rumeli 12-Maydos 13-Kilye 14-Büyük Boğalı Karyesi 15-Yeni Şehir burnu 16-Kepez 17-Çeşme 18-Kaleyi Sultaniye 19-Anadolu 20-Sarıca eli Karyesi 21-Karaca Ören karyesi

BU BÖLÜM BOZCAADA DENİLEN ADAYI ANLATIR

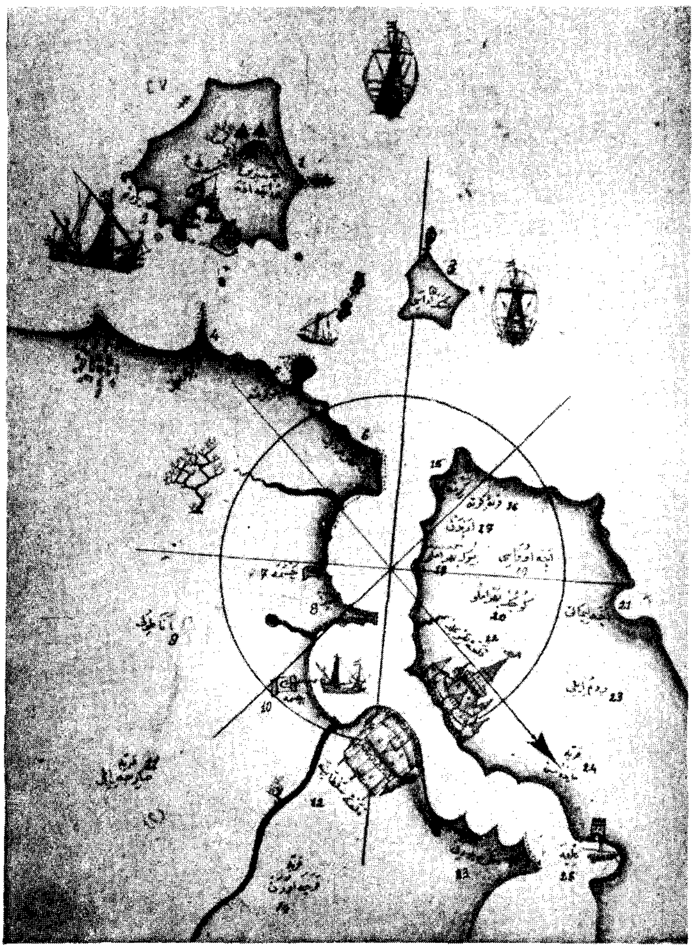
Hilafet merkezi olan İstanbul'dan Akdenize çıkan kimseler bilmeliler ki Akdeniz boğazındaki Sultaniye ve Kilitbahir kalelerine BOZCAADA'dan yakın ada yoktur.

Bu ada hakkında şöyle bir hikâye vardır: Adanın karşısında, Anadolu kıyısında eski İstanbulluk diye meşhur olan ve kefere ortasında TRUVA denen harap şehir, mamur ve meskûn iken Bozcaada'da kale yokmuş ama gemilerin yatmasına elverişli bir limanı varmış. Eski İstanbulluk da çok mamûr imiş. Oraya giden tüccar gemileri gelip faydalanırlarmış. Bunun için Frenk gemileri ve tüccarları her zaman gelip giderlermiş. Bunun için çoğu zaman korsan gemileri adanın limanına saklanırlarmış. Ticaret maksadiyle gemiler oraya gelince üzerine saldırıp mallarını yağma ederler ve bir çoğunu öldürürlermiş. Bunun için Venedik ve Ceneviz kâfirinin tüccarları birleşerek Bozcaadaya bir kale yaptırmışlar. Böylece kendilerini emniyete almışlar. Buralarda İslâmiyet galip geldikten sonra eski İstanbulluk harab olmuş. Anadolu kenarlarındaki şehir ve kaleler de fethedilince eski İstanbulluk içindeki kâfirler orada kalamayacaklarını anlayıp Frencese memleketine gitmeğe karar vermişler ve kaleyi yıkmışlar. O tarihten bu zamana kadar Bozcaada kalesi harap bir durumda kalmış Sultan Mehmed (FATİH) tahta çıkınca ticaret gemilerimizin emniyetle sefer edebilmeleri için Bozcaada'ya bir kale yapılmasını emir etmişler. Eski kale yerine yenisi yapılmış böylece limana yaban-

cı gemilerin girmesi önlenmiş. Bozcaada limanı Anadolu sahillerine yedi mildir. Bu adadan Boğaz ağzından, Yenişehir burnu oniki mildir. Yenişehir burnundan Sultaniye kalesi onsekiz mildir. Bu hesap üzere Bozcaadadan Sultaniye (ÇİMENLİK) kalesi otuz mildir. Adanın çevresi onsekiz mildir. Alçak ve kıraç yerdir. En yüksek yeri olan kuzey tarafında birkaç boztepe vardır. Bu tepelerden bakınca kırk mil uzaklıktaki gemiler görünür. Denizden bakanlar da otuz milden bu tepeyi bir çadır şeklinde görürler. Adanın denizden alameti bu boz tepedir. Tepenin karayel tarafında küçük bir adacık vardır. O adacık ile Bozcaada arasından kayık geçmez. Sığdır. Ondan maada öteki adacıklar arasından, b ü y ü k g e m i l e r geçer. Kalenin karşısında, bir mil mesafede bir adacık daha vardır. Bu adacığın yanında, kale tarafında bir taş vardır. O taşın her tarafından gemi geçer, derindir. Yine adanın kıble tarafında bir adacık daha vardır. Mezkûr adacık Bozcaadaya yakındır, fakat ikisinin arasından büyük gemiler geçer. Adanın kıble tarafında bir bucak vardır. Bu bucağa yardım bucağı derler. Burası poyraz havalarda küçük gemiler için iyi bir barınaktır. Büyük parçalar denizde yatarlar. Her tarafı demir yeridir. Çünkü Bozcaadanın etrafı yufka sudur, demirlenebilir. Bozcaadanın karşısında, Anadolu kenarları hep yufka sulu yerlerdir. Üç mil açıkta, poyrazlı günlerde, yaz mevsiminde Barçalar demirleyebilir. Ama asıl olan, Anadolu kıyısında en iyi demir yeri kum burnudur. Bu burnun kıble tarafı poyraz günlerde iyi bir demir yeridir. Fakat denizden esen rüzgârlarda o kı-

yılarda yatak yeri yoktur. Kum burnunun yıldız tarafından «Çökertme» denen bir liman vardır. Burası sığ yerdir. Bu sığlardan iki mil kadar açık geçmelidir. Çökertme limanına gidilmek istendiğinde kıble tarafından ve kıyıdan girmek lâzımdır. Derindir. Kadırga ve ağır pare gemilere iyi bir yataktır. Deniz tarafını daha evvel söylediğimiz sığlar keser. Sonra bu limanın, Eşek adası, gün batısı tarafına düşer. On mildir. Bu Eşek Adası aslında dört kısımdır. Biri Eşek Adasına bitişiktir arasından sandal geçmez, taşlık yerdir ve iki adacık da bu adanın Şolok tarafında vardır. Bunların ikincisinin arasından kayık geçer ama bu iki adacık Şolok tarafında kalır. Eşek adası karayel tarafında kalır. İkisinin arasından büyük Barçalar geçebilir. Asıl yatak yeri bu dört adacığın tam orta yeridir. Burada her rüzgâra karşı yelken üzerinde gelip yollarına devam etmeleri kabildir. Hepsine su lâzım olsa Büyükadanın orta yerinde bir kuyu vardır, ama adanın yıldız tarafında bir taş vardır, görünmez. Bu taştan sakınmak lâzımdır. Bu adadan İmroz adası yıldız tarafında yirmi beş mil uzaklıktadır.

Vesselâm

BOZCAADA HARİTASI

1-Bozcaada 2-.......... 3-Eşek adası 4-Kum burnu 5-Çökertme 6-Yeni Şehir burnu 7-Çeşme 8-Kepez 9-Anadolu 10-Çeşme 11-Sarıca eli karyesi 12-Kaleyi Sultaniye 13-Na'ra burnu 14-Karaca ören karyesi 15-Kirte burnu 16-Kirte karyesi 17-Arpadan 18-Büyük Behranlı 19-Ece ovası 20-Küçük Behranlı 21-Ece burnu 22-Kilit babil kalesi 23-Rumeli 24-Maydos karyesi 25-Kilye

BU BÖLÜM İMROZ ADASINI ANLATIR

İmroz adası hakkında şöyle bir rivayet vardır: İmrozun karşısındaki Rumelinde, Ece ovası sahillerinden Boğaza gelinceye kadar, eskiden de şimdi olduğu gıbi gözcüler varmış. Adanın imar edilmesinin sebebi de Ece ovadaki bekçilere haber vermek için kurulmuş. Adadaki bekçiler denizde kaç gemi görürler ise gündüz duman ve gece ateş ile işaret verirlermiş. Ece ovadaki bekçiler bu işareti alır almaz ona göre Rumeli tarafına işaret verirler, böylece haber bir saatte Kostantaniyye'ye (İSTANBUL) ulaşırmış. Kostantinden sonra bu şekil uzun müddet devam etmiş. Fakat bir gün Venedik gemileri bir fırsat kollayıp adayı almışlar. Fatih S. Mehmet zamanına kadar ellerinde kalmış.

Fatih Sultan Mehmet Ağriboz'u fethettikten sonra da İmroz'u fethetmiş. Şimdi adanın iki kalesi vardır. Mamur yerdir. Bu kalelerden birine İSKİNET denir. Adanın orta yerinde denizden uzak bir kayanın üzerindedir.

İkinci kaleye İmroz derler. Bu adanın kalesi karayel tarafında, deniz üzerinde yüksek bir kaya üstüne yapılmıştır. O kale altında, bağların önünde bir körfezcik vardır. Kaleye giden bekçileri o körfeze çıkarırlar. Açık yerdir. Büyük gemi yatmaz. Adanın çevresi elli mildir. Ada uzun bir dağdır. Bu dağın gün batısı tarafı alçak, gün doğusu tarafı yüksektir. Burada bir burun vardır. Kefalos burnu derler. Bu burundan Rum elinde Ece ovası sahili onbeş mildir. Burnun uç kısmı sığdır. Dikkat etmelidir. Lodos tarafında (kömür limanı) denen bir bucak vardır. Burası poyrazlı günlerde

yatak yeridir. Ama lodos günlerde çekinmek gerekir. Kömür limanı burnunun Aynaroz tarafına beş mil denizde bir sığlık vardır. O sığlığın üzerinden gemi geçerken limanlık günlerde deniz gibi görünür.

Böylece bilinmiş ola vesselâm..

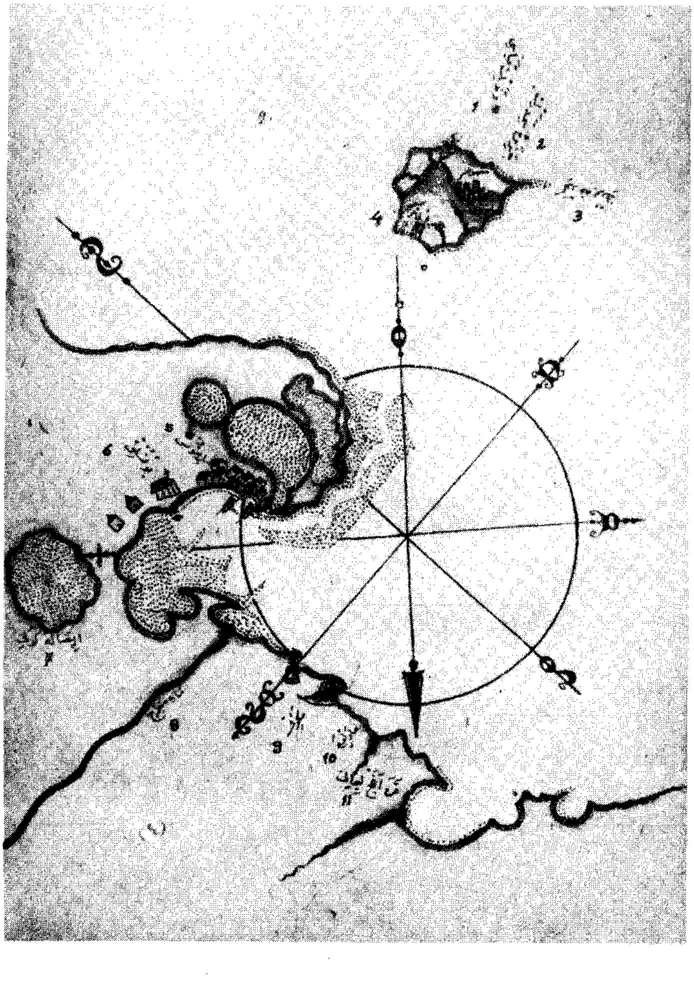
İMROZ HARİTASI

1-Cezire-i Huroz 2-Kale-i İskint 3-Kale-i İmroz 4-Eşek adası 5-Kirte karyesi 6-Kirte 7-Arpadan 8-Büyük Behranlı 9-Ece limanı 10-Küçük Behranlı Kalesi 11-Kilit Bahir 12-Rumeli 13-Maydos kalesi 14-Kilye limanı 15-Çökertme 16-Yeni Şehir burnu 17-Çeşme 18-Kepez burnu 19-Çeşme 20-Anadolu 21-Na'ra burnu 22-Kale-i Sultaniye 23-Sarıca eli karyesi 24-Karaca ören karyesi.

BU BÖLÜM SEMA DİREK ADASINI ANLATIR

Bu adaya Türk dili ile Sema Direk derler ama kefere taifesi «Sante Mendirake» derler. Bu ada çepçevre bir yüksek dağdır. Öyle bir dağ ki üzerinden hiç kar eksik olmaz. Etrafı çınarlı derelerdir. Akar sular vardır. Ada çevresi otuzbeş mildir. Eskiden manastırlık imiş. Papazlar dururlarmış. Şimdi o manastırların harap binaları vardır. Bunlardan birine «Palyeboli» derler. Deniz kenarında harap bir binadır. Şimdi mamur bir kalesi vardır. Kale adanın karayel tarafında, deniz kenarında ince alçak bir burun vardır. Bu taş bazen su üzerinde görülmez. Dikkat etmek lâzımdır. Bundan başka İNOS kıyısına karşı bir yumru kaya vardır ki su üzerinde görünür. Bu kayanın karşısındaki «Sema Direk» adasının sahilleri yufka sulu yerlerdir. Sema Direkten Rumelindeki İnos bucağına yirmi beş mil mesafe vardır.

Marliye dağı otuz mildir. İnos bucağı bir alçak burnun üzerinde kurulmuş büyük bir köydür. O köyün önleri sığdır. Bu sığlara küçük gemiler girip yatabilirler. Bütün rüzgârlara karşı emindir. Fakat büyük gemiler iskandille sokulurlar. Sığların derin kenarlarında yatarlar. Çok dikkat etmeleri lâzımdır. Çünkü rüzgâr kuvvetli eserse çatlaklar yapar, gemiyi helâk eder. Küçük gemi ile gidilir ise İnos köyüne varmak için iskandil ederler, biraz Tuzla burnuna vakın yürürlerse köyün karayel tarafından dolaşıp gelmeleri lâzımdır. Buri körfezine gitmek gerekirse ve gemi büyük ise ortadan yürüsünler Çünkü iki tarafı sığdır. Kenara yakın gün doğusu tarafına demirlerler. Buraya «Karaağaç» derler. İçerde Yori gölü vardır. Balığı boldur. Gölün ağzında dalyanlar kurulmuştur Vesselâm

SEMA DİREK HARİTASI

1-Venedik kayası 2-Cezire-i Sema Direk 3-Kadırga burnu 4-Palye Boli-Harap 5-İnos 6-Yunusluk 7-İpsala gölü 8-Meriç suyu 9-Makeri 10-Marliye 11-Karaağaç

BU BÖLÜM ILIMLI ADASINI ANLATIR

Ilımlı (LİMNİ) dört köşe basık bir adadır. Çevresi yüzyirmi mildir. Adada Ağustos ayının yedinci günü, «TIYN-I Nahtum» (106) kazıp çıkarılır. Adanan üç kalesi vardır. Bugün ikisi haraptır. Mamûr olan kaleye Palyo kastro derler. Türkler buna «Balı kesiri» der. Adanın karayel tarafında gün batısına karşı bir kayalık dağın üzerinde bina edilmiştir. Sarp yerde bir kaledir. Her tarafı uçurumdur. Tek yolu vardır. Kalenin altında gün batısına karşı bir bucak vardır. Kaleye gelen gemiler burada yatarlar. Yalıya demirleyip palamarlarını sahile vererek kıçtan kara olurlar. Denizden gelen rüzgâra açıktır. Dört mil Lodos tarafında tabii bir liman vardır. Bu limana Platos derler. Barçaların girebildiği bir limandır. Liman ağzında bir taş vardır ki büyük gemiler o taşı sol tarafa alıp içeri girerler.

Her rüzgâra karşı yatak yerdir. Limanın kıble tarafındaki burundan gün doğusu cihetine dolaşılırsa KONDİYE denen büyük bir körfez vardır. Körfezin içinde bir köy vardır. Çoğu kez oraya gidilir. Kondiye körfezinin yatak (demir) yerini bulmak istenirse, körfez ağzında bir yumruca adacık vardır. O adacığın körfez tarafında bir taş vardır. Bu taş su yüzünde görünür. O taşı ve adacığı geminin kıçına alıp körfeze girdikten sonra sol tarafta bir alçak ince burun vardır. O burnu sol tarafa alıp içeri girerler ve Palamarı buruna volta ederler, demiri de istenilen yere funda edip yatarlar. İyi ve büyük limandır. Büyük gemiler girip çıkarlar. Limandan çıkıp Kondiye körfezinin ağzına

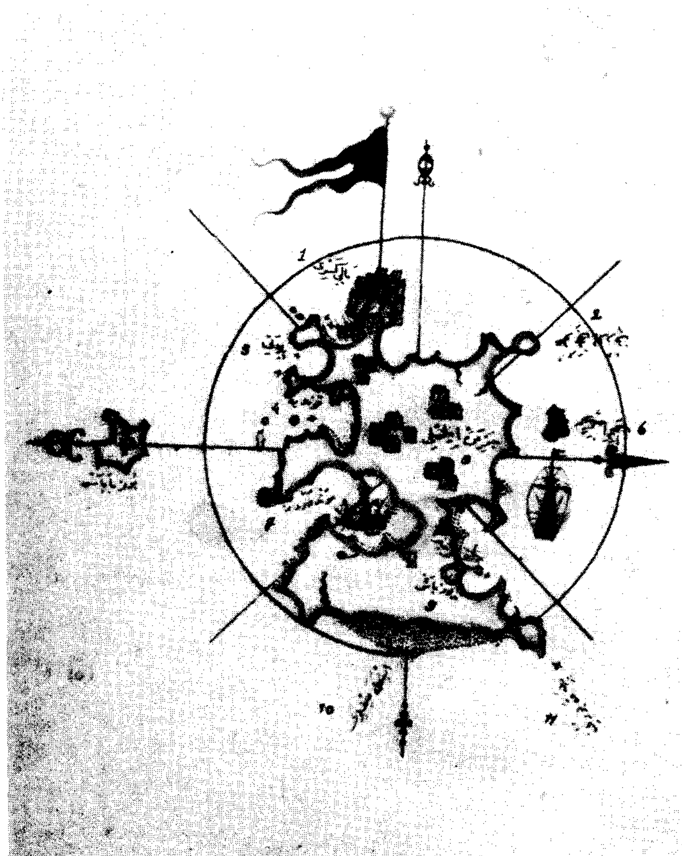
---

(106) TIYN: Çamur, balçık. Nahtum: Yunmak, temizlemek anlamlarına «kil» karşılığı, belki de Çanakkale seramiğinin terkibine eskiden Limni'den gelen kil katılırdı.

geldikten sonra onsekiz mil karşısında bir ada vardır. Bozbaba denen ıssız bir ada vardır. Adanın bütün ağaçları palamut ağacıdır. Gemiler gidip palamut toplayarak satarlar. Bozbaba adasından Ilımlı adasına gelirken Mondoros körfezi vardır ki otuz mildir. Büyük bir limandır. Yüz pare gemi alır. Körfezin içinde bir köy vardır ki bazı gemiler gidip o köyün önünde yatarlar.

Yufka sulu, hoş bir yatak yeridir. Ilımlı adasının gün doğusu tarafları tamamen sığlıktır. Birçok gemileri mahvetmiştir. O sığları dolaşıp burun hisar önünde olan Plaka burnundan çekinmeleri gerekir. Burnun ucunda Pläka denen bir taş vardır. Bu burnu Yozbaş limanı tarafına dolaşınca Kilisecik denen döküntülü bir liman vardır. Sığ yerdir, küçük ve eski gemilerin tâmirine müsait yerdir. Fakat o tarafta büyük gemiler ve barçaların yatmasına elverişli liman Yozbaş limanıdır. Bu limanın yıldıza karşı olan burnunda bir taş vardır. Su yüzünde görünmez. Çekinmek lâzımdır. Limana girmek isteyen gemiler gündoğusu tarafına yakın yürürler, limanın içi iyice görününce demirleyip palamarlarını yıldız tarafındaki kenara bağlarlar, demirlerini de gündoğusu tarafına bırakırlar. Öyle yatarlar Limanın dört mil kadar gün batısı tarafında Göcenez isminde harap bir kale vardır. Kalenin önünde mamur bir köy vardır.

Bucağın karşısında tabii bir liman (HÜDÂİ) vardır. Bu limana girerken yıldız tarafına yakın yürünür. Kıble tarafı sığlıktır. Bu limandan sonra Kelp (KÖPEK) adasından başka yatacak yer yoktur. İsteyerek yatılacak bir yer değildir. Adanın karşısındaki Ufufçu burnundan Balıkesir kalesi oniki mildir. Vesselâm

HARİTA 5-

1-Balıkesiri 2-Ulufeci burnu 3-Pilati 4-Kondiya 5-Cezire-i Ilımlı 6-Köpek adası 7-Mondoroz 8-............... 9-Yozbaş 10-İskele sığları 11-Pılaka burnu

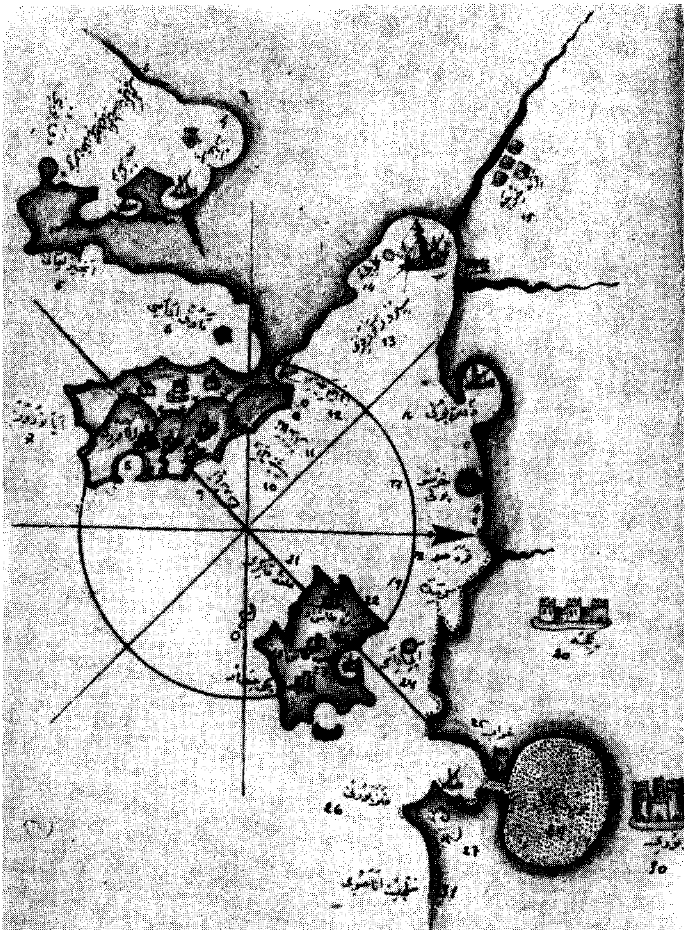
BU BÖLÜM TAŞOZ ADASINI ANLATIR

Taşoz, dağlık akar suları olan, üzerinde üç kalesi bulunan, çevresi altmış mil bir adadır. Mamûr kalelerin birine «Taşoz» derler ki adanın yıldız tarafındadır. Kalenin iki mil önünde bir liman vardır. Küçük gemiler girebilirler. Büyük gemiler liman karşısında, denizde yatarlar. Palamarlarını limanın harap binalarına bağlayarak demiri yıldız tarafına üç kulaç suya atarlar. Yaz günlerinde iyi yataktır. Su lâzım olunca limanın yakınında bir pınar vardır. Bol suyu vardır. Denize dökülür. Bu pınardan başka bir de çay vardır. Adanın şimdi üç kalesi vardır. Mamûr olan kalesine «Taşoz» derler. Limandan yukarda iki mil mesafede bir tepenin üstündedir. İkinci kaleye «Yeni Hisar» derler. Bu hisar adanın orta yerinde, dağ içindedir. Üçüncü kaleye KAKİRİ derler. Adanın gün batısı tarafında iki mil mesafede bir suru vardır. Kayanın üzerine oturtulmuştur. Kalenin önündeki sahiller yufka sulu demir yeridir. Fakat demir iyi tutmaz, tarar, açık yerdir. Siros körfezinden eserse zarar yapar. Tekrar yelken açmak lâzımdır ki kurtulursun. Demiri lodos tarafına döşerlerse yarlar vardır ki, o yarların önü demir yerleridir. Yufka sulu bir yerdir. Poyraz günlerinde yatılır. Ama adanın büyük parçalara asıl yatak yeri gün doğusu tarafında bir yumru kara ada vardır. O adanın denizden gelirken alâmeti budur: Taşoz dağlarının altında bir kara yumru adadır. O ada ile Büyükadanın arası bir mil kadardır. Büyük parçalar adanın yıldız tarafından girerler, palamarı o kara adaya bağlayıp demiri Büyükada yakınına, otuzbeş kulaç suya atarlar.

İçme suyu lâzım olursa karşıda, yani Büyükadada bir Çınarlı dere vardır. O dere yaz gününde akmaz. İki tarafından her neresinden bir - iki karış kazılırsa su çıkar. Az miktarda su da Küçükadada vardır. Ancak bir kayığa yeter. Adayı dolaşıp Taşoz önüne varıncaya kadar artık demir yeri yoktur. Limandan Rumeli kıyısı yedi mildir. Bu yedi mil arasında bir adacık vardır. O adacığa (Ayı Adası) derler. Adanın karşısında yani Rumeli kenarında bir liman vardır. Bu limana (Kiremit limanı) derler. Sığ yerdir. Küçük gemiler vardır. Bu limana gidilmek istenirse, karayele karşı ince alçak bir burundur. O burnu sağa alıp iskandil ile içeri girilir. Yıldız tarafından poyraz tarafına dolaşıp yatarlar. Fakat büyük gemilerin girmesi kabil değildir. Sığlık yerdir. Limanın gün batısı tarafında karasu derler bir büyük su akar. Meşhur sudur. Bu suyun tekrar günbatısı tarafında, dağ dibinde kavala denen bir bent vardır. Bu derbende merhum Sultan Selim hazretleri bir kale yaptırmıştır. Denizden kâfir kayıkları gelip o derbent'e gizlenip ayin yapmasınlar diye yaptırmıştır. Bundan evvel kâfir kayıkları o yerde türlü kötülük ederlerdi. Buranın günbatısı tarafında, dağ içinde çok güzel, geniş bir tabiî liman vardır. Bu limana Deftere Boli derler. Buraya yelken ile büyük barçalar girer, çıkarlar. Limandan çıkıp Siroz körfezine giderken bu yolda bir su akar. Suyun yukarı başında bir geçit vardır. Bu suyun Saroz körfezinin yakınına kadar dolaştıktan sonra karşısına SİROZ suyu gelir. Bu suya büyük gemiler gidemezler. Onlar berideki harap Pirgos'un önünde yatarlar. Siroz suyuna küçük gemiciler girip tâ köy önünde yatarlar. Yüklerini hazırladıktan sonra tekrar de-

nize çıkarlar. Fakat büyük gemiler Pirgos önüne giderler, iskandil ile demirlerler, iki tarafa demir bırakıp (Çifte demir) yatarlar. Demir yerinin karşısında (Güllüce) denen bir küçük adacık vardır. Bu adacıklarla Rumelinin arası demir yeridir. Sapa yerdir, pek kimse gitmez. Siroz (SAROZ) körfezine giren gemiler yıldız tarafına yürürler. Yatak yeri de o taraftadır. Siroz limanından Arpa limanı otuzbeş mildir. Şolok üzerinde Arpa limanı Siroz körfezinin Aynaroz tarafında bir bucak vardır. O bucakta yatan gemilere kıble lodos günlerinde yatmaları uygun olur. Limana denizden girerken nişan (alâmet) budur: Burun ucunda iki küçük ada vardır. O adacıklara doğru gidip, adacıkları sol tarafa alıp içeri girerler. Adacıklar burun ardında denizde kalır. O adacıkların da Şolok tarafında bir büyük manastır vardır. Bu manastıra «Vatobit» derler. Yufka sulu demir yerleridir. Fakat rüzgâr denizden olursa orada gemi yatmaz. Açıktır. Gündoğusu Şolok tarafında bir manastır daha vardır. Bu manastıra Aynaroz derler. Aysa limanının yanında bir büyük manastır daha vardır. O manastırın ismi de (Filandar)'dır. Bağlı, bahçeli, akar sulu bir yerdir.

Vesselâm

TASOZ HARİTASI

1-Deve boynu 2-Harman kadar bir sığdır. İki yanından gemi geçer. 3-Longer 4-Boğaz 5-İncir limanı 6-Tavrık adası 7-Aya Noroz 8-Ela Veri 9-Aya Doze 10-Vati Beyit 11-Flandar 12-Arpa limanı 13-Siroz körfezi 14-Güllüce 15-Hırça karyesi 16-Deftere poli 17-Harsa poli 18-Kara su 19-Germide 20-Yenice 21-Kakiri kalesi 22-Taşoz adası 23-Kale-i Taşoz 24-Yeni hisar 25-Ayı adası 26-Harap 27-Fener burnu 28-Ağaç karyesi 29-Bori Gola 30-Bori 31-Selcik ana suyu 32-Marliye

BU BÖLÜM AYNAROZ DENEN MANASTIRLARI ANLATIR

Burası aslında bir uzun burundur. O burunun uzunluğu seksen mildir. Rumeli kenarı ile bu burnun arasında bir kuru boğaz vardır. O boğazın iki tarafında olan denizin arası bir mildir. Alçak, kuru bir yerdir. Fakat burun dağlı yerlerdir. O dağların deniz cihetindeki ucu okadar yüksek bir dağdır ki Kerye adasından görünür. İkisinin arası yüzseksen mildir. Bu dağ da yüksektir. Üzerinden kar eksik olmaz. Etrafı manastırlardır. Keşişler otururlar. Bu manastırlar eskiden üçyüzaltmış kadarmış, fakat şimdiki halde altmış tane kadardır. Onun da ondokuz tanesi deniz kenarında ötekiler dağ içindedir. Bu manastırlarda katiyen dişi mahlûk bulunmaz, hep erkektir. İnançları yönünden kötü yolda olanlar (107) o manastırlarda perhiz hayatı yaşarlar, kendilerini herşeyden mahrum ederler. Fakat Türk korsanlarına hiristiyan korsanlarının, onlara da Türk gemicilerinin nerede bulunduğunu bildirmezler. Hattâ her birine kendi rahatları için, korkudan ekmek ve yiyecek vermekte tereddüt etmezler. Bu manastırlardan birine Alaveri derler. Bu manastır dağın doğu tarafında, denizden iki mil yukarıda bir yüksek tepede kurulmuştur. Kale gibi bir yerdir. Etrafında akarsular liman ve turunç bahçeleri vardır. Kiraz çok boldur. Bu kirazları kuruturlar, yıllık gıdaları olur.

---

(107) Her din kendinden olmayanın yanlış yolda olduğu iddiasındadır.

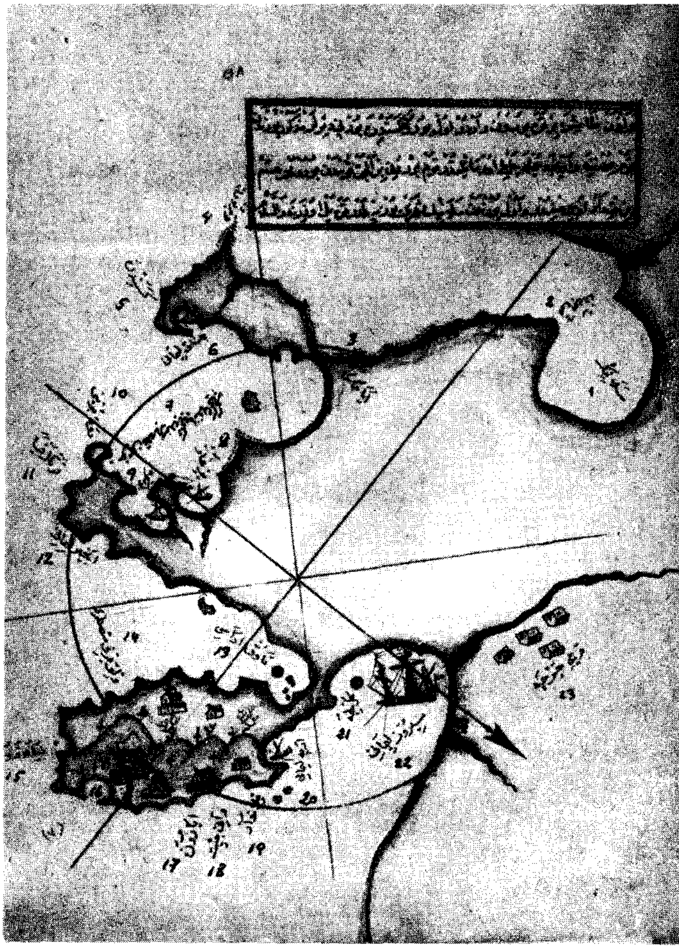
Dörtyüz kadar papaz bu manastırda yaşar. Hepsinin ayrı ayrı hücreleri vardır. Tarikatlarının gerektirdiği şekilde perhiz ederler. Keşişler ekmeklerini hamurlarını öküze yoğurturlar. Meselâ mermerden yontulma bir yuvarlak tekneleri vardır. Bu teknenin orta yerine bir yassı tahta dikmişler. Bu tahta mili üzerinde kılıcına döner. Ayni palamut değirmeni gibi yapmışlardır. Öküz döndükçe tahta da döner, tahta döndükçe papazlar hamuru bir ağaçla o tahtanın altına sürerler. Hamur iyice ezilip karıştıktan sonra tekneden çıkarırlar. Bu sefer el ve yumrukla yoğururlar. Binsekizyüz kadar fodlayı (108) bir defada yoğurup pişirirler. Bu Alaveri manastırının önündeki kayalıkta bir küçük limancık vardır. Ancak bir kayık sığar. Fakat poyraza açıktır. Poyraz günlerde limancıkta yatan gemi zarar görür. Bir keresinde bizim de başımıza geldi. Bu küçük limanda bir kayıkla yatarken gündoğusu poyraz esti. Kayık çarpınmaya başladı. Keşişler geldiler, kayığı dört bir etrafından çarmıha gerdiler ki kımıldamaz oldu. Fırtınadan böylece zararsız kurtulup yolumuza devam ettik. Bu limandan çıkıp Aynaroz dağı kıyısınca gün batısı üzerine dolaşırken karşıda bir küçük körfez vardır. O körfezde bir gemi yatabilir, ama iki tarafından bağlamazlar. Çünkü dar yerdir. Körfezin gün batısı karayel tarafında, kıyıda, içerde körfez dibine gidilirse, nihayette (TAVUK ADASI) denen bir küçük adacık vardır. O adada bir zamanlar papazların tavukları vardı. Tabii bir tuzlası vardır. Burada sultanî yapraklı o-kadar güzel lâleler olur ki... Bu adacığa keşişler Eşek-

---

(108) Fodla: Tayın ekmeği.

ler adası derler. Bu adadan İncir limanı otuz mildir. Kıble tarafındadır. İncir limanı gün doğusu, poyraza açıktır. Ağzında bir sığlık vardır. Dikkat edilmelidir. Fakat kıyıda tabii bir liman olan Longöz limanı vardır. İki dağın arasına girmiştir, gayet büyük barçalar girip çıkabilirler. Liman etrafında büyük kara ağaçlar vardır ki top kundağı yapmak üzere kesilir. Limandan çıkıp iki mil kadar karayel tarafına gidilirse Pirgoz bucağına gelinir. Bu bucak batı karayelden başka bütün rüzgârlara kapalıdır. Bu limanın da etrafı karaağaç ormanıdır. Pirgoz limanının karşısında, yani lodos cihetinde Çanak limanı vardır. Tabii bir limandır. Gemiler kıble tarafındaki buruna yakın seyrettikten sonra burnu sol tarafa alıp içeri girerler. Palamarlarını poyraz burnuna bağlarlar, demiri karayel cihetine atıp yatarlar. Bu limanın dışında bir Kara burun vardır. Bu buruna Kesendere burnu denir. Bu burundan Kum burnuna kadar hep çam ormanıdır. Kum burnu, alçaktır, kumluktur. Uç tarafı sığlıktır. Bu burundan Selânik şehri karayel tarafında ve yüz mil mesafededir.

Vesselâm

AYNAROZ HARİTASI

1-Selanik 2-Kara burun 3-Aya Mama 4-Kum burnu 5-Kesendire 6-Çanak limanı 7-Harman kadar bir sığdır. İki yanından gemi geçer. 8-Pirgaz 9-Longer 10-Deve boynu 11-Kartal kaya 12-İncir limanı 13-Tavuk adası 14-Valik Kızı Manastırı 15-Aya Noro 16-Alaveri 17-Aya Roze 18-Vati Beyti 19-Filandar 20-Arpa limanı 21-Güllüce 22-Siroz limanı 23-Hırça karyesi

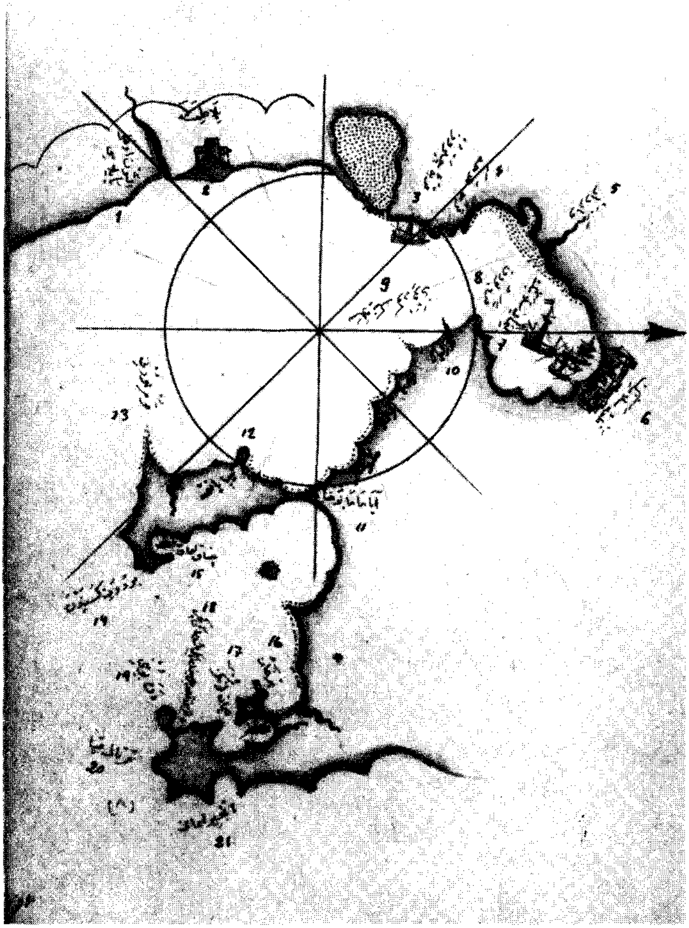
BU BÖLÜM SELÂNİK ŞEHRİNİ VE ETRAFINDAKİ SAHİL VE LİMANLARI ANLATIR

Selânik, deniz kenarında bir büyük şehirdir. Burçları ve hisarları ile yüksek bir kalesi vardır. Bu kalenin bir tarafı deniz kıyısında ötesi dağın üstündedir. Deniz ciheti alçaktır. Kalenin önünde yüz gemi demirlese barınır. Büyük gemiler bir urgan uzunluğu ile yatıp çifte demir atarlar. Kenarları sığdır. Limandan lodos cihetindeki KADİHA köyü önü otuz mildir.

Kadiha sahilden iki mil içerde kurulmuş büyük bir köydür. Koyun sahili yufka sulu demir yeridir. Büyük gemiler burada çifteliyerek yatarlar. Kenarlar sığdır. Sahile halat uzatamazlar. Bunun için iki taraflarına demir bırakırlar. Buradan buğday yüklerler. Kadiha'dan ÇİTOROZ köyünün önü iki mildir. Çitoroz da Kadiha gibi sahilden iki mil kadar içerde bir kırlık yerde kurulmuş büyük bir köydür. Köyün önündeki deniz de Kadiha gibi demir yeridir. Yaz günlerinde iyi bir yatak yeridir. Buraya gelen gemiler çiftelerler. Çünkü sahil sığlıktır. Büyük gemiler sahile çok yaklaşamazlar. Bu köyler, denizden bakıldığında bir tepe üzerinde görünürler. Gemiler bu tepeleri karşılarına alıp iskandil ederek yaklaşırlar ve münasip gördükleri yere demirlerler. Liman on mil kadar kıble lodos tarafında bir kayanın üstüne kurulmuş bir kale vardır. Bu kaleye, BİLATİMENE derler. Onun kıble tarafında LİKOSTEM suyu vardır. Yaz ve kış akar. Bilatimene kenarları yüksek dağlarla çevrilidir. Kıble tarafından dolaşıp KOLOZ körfezine varıncaya kadar bu dağ-

lar Selânik körfezine sert rüzgârlar döker. Bu dağlara Turva Yuşelden veya Altunoğlu yaylası derler. Selânik körfezinin «Kum burnu» tarafı alçaktır. Kum burnundan Selânik'e kadar demir yeridir. Altunoğlu yaylası önleri demirlenmeye elverişli olmayan açık yerlerdir. Böyle bilesiniz.

Vesselâm

SELANİK HARİTASI

1-Altunoğlu Yaylası 2-Pilati mene 3-Çiteroz karyesi 4-Kadaha karyesi 5-Vardar 6-Selanik karyesi 7-Selanik limanı 8-Kara burun 9-Selanik körfezi 10-Dalyan 11-Aya Mama boğazı 12-.............. 13-Kum burnu 14-Kesendire burnu 15-Çanak limanı 16-Pirgaz 17-Longer limanı 18-Harman kadar bir sığıdır. İki yanından gemi geçer. 19-Deve burnu 20-Kartal Kaya 21-İncir limanı

BU BÖLÜM AĞRIBOZ ADASINI ANLATIR

Rüzgârların oluşturup getirdiği rivâyetlerden Ağriboz adası hakkında şu hikâye vardır: Bu ada eskiden Urum ili kıyılarına bitişik imiş. O zamanın selâhiyet sahipleri bu kara ile Rumelinin arasını kazarak denizi aradan akıtırlar ise hem kale emniyete alınır hem de balık ürününden ülkemiz çok yararlanır diye beylerine arzetmişler. Buraları kazıp denizi akıtmışlar. Böylece her taraftan balıkçılar gelerek dalyanlar kurmuşlar, ığrıp ve ağlar dökerek çok miktarda balık tutulmuş. Bunun için adaya (Ağri Ponto) adası demişler. Burası kıyıya bitişik iken (Makri) derlermiş. Uzun bir adadır. Rumeli kıyılarınca uzayıp gider. Yüzseksen mil uzunluğu kırk mil genişliği vardır. Çevresi üçyüzaltmış mildir. Dağlık ve akarsuları olan bir adadır. Buralarda bu adadan daha verimli bir ada az vardır. Denizden gelirken nişanı şudur: Dağlarının orta yerinde bir sivri dağ vardır. O dağ Midilli adasından görünür. Midilli ile Ağrıboz arası yüz mildir. Gündoğusu veya günbatısı üzerinde gidip gelinir. Bu yüksek dağa (Yayla dağı) derler. Bu dağdan Ağrıboz kalesi yirmi mildir. Kale, adanın orta yerinde lodosa karşı ve sahildedir. Üç tarafı deniz bir tarafı karadır. Kale ile Rumeli arası bir ok atımı kadar yerdedir. Rumeli tarafında bir kale daha yapılmıştır. Bu kalenin arasından deniz geçer. Sığ bir yerdir. İki kale arası boğazdır. Bu boğaz günde birkaç defa aşağı yukarı dönüp akar. Bu akıntılara su değirmenleri kurmuşlardır. İki kale arasında ağaç bir asma köprü vardır. Boğazdan bir gemi geçecek olsa köprü kaldırılır, askıya alınır. Gemi geçin-

ce tekrar yerine konur. Büyük barçalar geçemez. Sığdır. Kadırga geçer. İri barçalar aşağıdan, kıble tarafından gelirler. Çünkü asıl liman kıble tarafındadır. Büyük ve tabii bir limandır. Burada yatarlar, demirledikten sonra, kale önüne palamar bağlarlar. Liman yüz parça gemiyi barındırmaya elverişlidir. Limanın kıble tarafı ağzından biraz dışarda küçük bir adacık vardır. Bu adacığa (PAŞA adası) derler. Ağrıboz fethinde bu adacığa merhum Mahmud Paşa hazretleri çadır kurmuş imiş. Adanın karşısında, Ağrıboz'un kenarında, kaya içinden çıkan bir su vardır. Gayet bol akar. Ağrıboz fethinde Rumeli kıyısından suyun yanına gemilerden köprü kurup asker geçirmişler. İkisi arası iki mildir. Bu yerin Şolok tarafında alçak, ince bir burun vardır. Tuzla burnu derler. Uç kısmı sığdır, onun için bu burundan kaçıp Rumeli tarafına geçerler. Rumeli tarafı derindir. Orada bir Vati limanı vardır. Tabii limandır. Buradan Kızılhisar doksan mildir. Şolok üzerinedir. Adanın Şolok tarafında, kıbleye karşı, iki mil kadar denizden yukarda yerli bir kaya vardır. Liman bu kayanın etrafında kurulmuştur. Fakat sert rüzgârlara, sağnaklara açık bir yerdir ki tarif edilemez. Eğer bir gemi burada bir sağanağa rastlarsa mutlaka zarar görür. Adalar içinde bu kadar sağanaklı bir yer yoktur. Hisarın günbatısı tarafında, üç mil mesafede, Ağrıboz açığında bir ada vardır. Kara ada derler. Issız bir adadır. Buraya gelen gemiler Ağrıboz adasına karşı yatarlar. Gün doğusu tarafına doğru dolaştıktan sonra Ağrıboz tarafında bir bucak vardır. Mersincik denir. Pınarı vardır, iyi bir sudur. Ekseri yolcu gemileri uğrayıp su alırlar. Bu suyun gündoğusu tarafına dolaşılır-

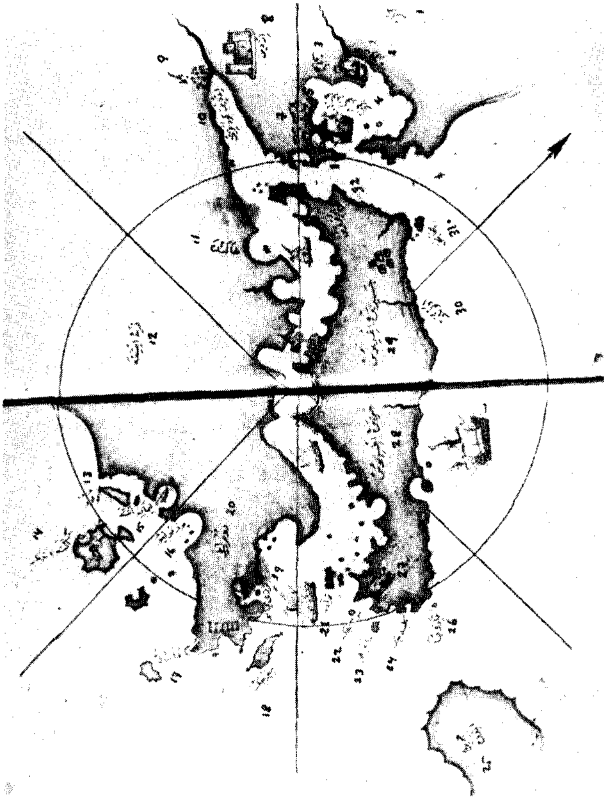
sa Kilisecik bucağına varılır. Burada da içecek su vardır. İkisi arasında, bir mil mesafede bir yumru adacık vardır. Mantilo adası denir. Onun karşısındaki Ağrıboz burnuna KAVO MANTİLO derler. Bu burunla denizde olan adacığın arası çok derindir. Yelkenli barçalar geçer. Onun karşısındaki burnun Poyraz tarafına dolaştıktan sonra bir küçük adacık gelir. Buna da Gazi Kaya derler. Bu kayanın on mil kadar karayel tarafında, Ağrıboz adasında bir bucak vardır. Gemiler bu bucakta yatarlar. Bunun deniz tarafından nişanı: Adaya benzeyen bir burundur. Burnu sağ tarafa alıp gelince liman ağzı açılır. İki dağın ortasına girerler. Buradan çıkıp Ağrıboz kenarından karayel tarafına gidilince ULUNAR köyüne gelinir. Bu köyün önünde küçük gemiler yatarlar. Buğday yüklerler. Ulunar'ın karayel cihetinde SIÇANCIK adacığı vardır. Bu adacıkla Ağrıboz adasının arası yatak yeridir. Fakat keşişleme tarafından girilirse döküntüler vardır. Bu döküntüleri gözetmek lâzımdır. Sıçancıktan KOLOS körfezinin ağzı yirmi mildir. Körfez ağzının gün batısı tarafında bir liman vardır. Bu limana EFTALYA denir. Büyük barçalar girip çıkarlar. İki dağın arasındadır. Her tarafı derindir. Bu limandan çıkıp KOLOS körfezine gidilirse karayel üstünde KOLOS limanı bulunur. Bu liman iyi bir yatak yeridir. Denizden gelirken nişanı: Karayel, Yıldız tarafında, yüksek bir yerde KOLOS'un harap kalesi vardır. Kale görününce Gündoğusuna karşı bir alçak burun görünür. Bu burun ilk baharda yeşildir. Diğer mevsimlerde kırlaşır.

Burnun üzerine yarım mil kadar sokulup burnu sol tarafa alarak içeri dolaşırlar. Tabiî bir limandır. Bü-

yük barçalar yatarlar. Bu limana girmeyip ERMİYE önüne gidilirse orası da yatak yeridir. Gemiler gidip buğday yükletirler. Bu limanın kıble şolok tarafında bir adacık vardır. O adanın üzerinde bir kilise vardır. Bu adacıkla Rumeli sahili ortası yatak yeridir. Onun şolok tarafında bir bucak vardır. O bucak da yatak yeridir. Bu bucaktan çıkıp KOLOS körfezinin ağzına varılırsa, o ağzın poyraz tarafında demir ve palamar ile yatılabilir. Lodos tarafı dağ dipleri olduğu için derindir. Eftalyadan başka orada yatak yeri yoktur. Eftalya'dan çıkıp İZDİN Körfezine dolaşılırken burun ucunda iki adacık vardır. O adacıkların araları çektirilere yataktır. Yani kürekle girip çıkmak kabildir. Fakat asıl yatak yeri bu adacıkların karşısında ORYOS önüdür. Oryos denizden bir mil kadar mesafede bir kaledir. Yüz pare gemiyi barındıracak yerlerdir. Büyük barçalar yatıp demirleyebilirler.

Buradan İZDİN tarafına gidildiğinde ORYOS limanına karşı Ağrıboz Adası burnunda bir taş vardır. Bu taş su yüzünde görünür. O taşın batı lodos tarafına geçtikten sonra Rumeli kenarında bir liman vardır. Efrenç tayfası bu limana SANKOLO derler. Tabiî bir limandır. Bu limandan çıkıp İZDİN Körfezine gidilirse İzdin'e girmeden iki mil kala, yıldız tarafında demirleyip yatarlar. İzdin kasabasına ancak böyle varırlar. İzdin suyunu geçmezler. Buradan İzdin kasabası beş mildir. Şehir hem alçak, hem de düz yerdedir. İzdin Körfezinden çıkıp Ağrıboz Kalesinin önüne giderken o yolda bir kaç ufak adacık vardır ki EŞEK Adaları derler. Bazıları KARA ADALAR da derler. O adaların karşısında Ağrıboz burnunda bir taş vardır. Bu taş

deniz yüzünde görünmez. Dikkat etmek lâzımdır. Bu taşı gün doğusu tarafına döndükten sonra LİPSOZ Limanı vardır. O limanın karşısında yani Rumeli kenarında TALENDE Limanı vardır. İyi bir yatak yeridir. Gemiler gelip buğday yüklerler. Buraya emniyetle varmak için o adacığı sol tarafa alıp içeriye girerler. Palamarlarını adaya bağlayıp demiri Rumeli tarafına atarlar. Yufka sulu yatak yeridir. Buradan çıkıp Ağrıboz Kalesine giderken Rumeli tarafında bir bucak vardır. Bu bucakta iyi su vardır. Bucağın karşısında yani Ağrıboz Adasında POLTOKE köyü vardır. Akarsuları nar ve turunç bahçeleri olan bir köydür. Bu köyden Ağrıboz Kalesi oniki mildir. Ağrıboz Kalesinin evsafını yukarıda anlattık. Tekrara lüzum yoktur vesselâm.

HARİTA 9

1-Harap 2-Koloz limanı 3-Kavak 4-Koloz körfezi 5-Ertepe 6-Iklimye 7-Saf Nikola 8-İzdin 9-Harap 10-İzdin körfezi 11-Talemde 12-Istika karyesi 13-Külür 14-Ekene Venedik 15-Atina limanı 16-Porto liyo 17-Temaşalık 18-Birecik 19-Terzi kayası 20-Rumeli 21-Kırada 22-Mersincik 23-Mantilo 24-Kilisecik 25-Andire adası 26-Gazi Kaya 27-Kızıl Hisar 28-Agribos adası 29-Agribos Adası 30-Ulunar 31-Sıçancık 32-Oyros

BU BÖLÜM MİDİLLİ ADASINI ANLATIR.

Bu ada dağlık bir yerdir. Akarsuları vardır. Çevresi yüzaltmış mildir. En meşhur kalesi adanın gündoğusu tarafında poyraza karşı ve Anadolu karşısındadır. Sivri bir kavalık burnun üzerine kurulmuştur. Bu burnun iki tarafı iki limandır. Önündeki liman yıldız tarafındadır. YENİ LİMAN denir ve kâfir yapısı bir kalesi vardır. Bu liman yıldız rüzgârına açıktır. Kıble tarafındaki limana ESKİ LİMAN denir. Bütün rüzgârlara karşı muhafazalıdır. İyi bir limandır. Fakat büyük barçalar giremez, sığdır. Kale önündeki yeni limanın altı mil kadar yıldız tarafında bir küçük adacık vardır. O adacığa BALTAOĞLU Adası denir. Adanın Midilli Kalesi tarafından yana olan boğazdan geçerlerse yedi kulaç su vardır. Fakat ekseri gemiler poyraz taraftaki boğazdan girip çıkarlar. Çünkü denizden gelip gitmeğe daha elverişlidir. Bu adacıktan ondört mil yıldız tarafı Tokmak ve Manide adalarıdır. O adaların Midilli Adasına yakın olan adaya KESENDERLİK derler. Sarp bir adadır. Deniz tarafında olan adaya KÜÇÜK TOKMAK derler. İki adanın ortası sığ yerlerdir. Çekinmek lâzımdır. Bu sığlardan gemi geçmez. Kesenderlik Adasına yakın vürürlerse iyi havalarda kürekle kadırga da gecer. TOKMAK'a Midilli Kalesi tarafından gelinirse bir akça adacık sol tarafta kalır. Büyük TOKMAK sağ tarafta kalır. İçeri girip palamarı Büyük Tokmak'a bağlarlar, demiri Midilli Adasına karşı atıp yatarlar. Limana yıldız tarafından girmek lâzım gelirse Midilli Adası burnundan açık yürümek lâzımdır. Bölük bölük döküntü büyük taşlar vardır. Bu burnun karayel tara-

fına dolaştıktan sonra GÖREKE burnuna gelinir. Sarp, taşlık bir burundur. Bu burnun kıble tarafında ancak bir geminin yatacağı yer vardır.

Bu demir yerinin alâmeti: Oradaki adacığı şolok tarafına alıp karayel istikametinde bucağa girerler ve yatarlar. Buradan çıkıp Molava tarafına giderken bir burun gelir. O burnun ucunda bir taş vardır. Bu taş bir gemiyi batırmıştır. Çekinmek gerekir. O taşı geçip Çınarlıdere önüne geldikten sonra üç mil kadar açıkta, su yüzünden görünmeyen büyük bir taş vardır. Dikkat etmek lâzımdır. Meselâ Çınarlıdere'den Anadolu kıyısındaki SÜRÜCE burnuna doğru yürürken Allah bilir ama, o taşa rastlamak kabildir. Bu taşın üzerinde kâfirler zamanında dikilmiş bir mermer varmış. Direk düşmüş. Şimdi o taşın üzerinde yatmaktadır. Bu taşı geçtikten sonra tâ MOLOVA'ya varıncaya kadar sakınacak bir şey yoktur. Daha evvel anlattığımız Tokmak Adasından Molova kalesi yirmi mildir. Molova, Midilli Adasının yıldız tarafında, karayele karşı, deniz kenarında bir yüksek yerdedir. O kalenin günbatısı tarafında, yani kalenin altında, yar dibinde bir küçük limancık vardır. O küçük limana sandallar girip yatar. Fakat kadırgalar için yatak yeri bu limandan altı mil ötededir. Burada iki ada vardır ki, kimseve faydası yoktur. Fakat Midilli Adasına yakın olan ada ile Midilli arası iyi bir liman yeridir. O limana evvelâ Molova tarafından girilir. Çünkü günbatısı tarafında sığlar vardır. Girmek icap ederse bu adacıkları sağ tarafa alıp Midilli ile onun arasından dolaşıp yatarlar. Adacığın uc burnunda bir taş vardır. Bu taş dolayısiyle Midilli Adasına yakın yürünür ki ancak böylece o taştan kur-

tulunmuş olur. Bu taşı geçip içeri girdikten sonra palamarı adacığa bağlayıp demiri de Midilli Adası tarafına atarak yatarlar. Oraya yakın, Midilli Adası kenarında bir köy vardır. Bu köye PETRE Köyü dendiği için limana da PETRE Limanı denir. Bu limandan oniki mil günbatısı tarafında AYATODORO köyü vardır. Bu köyün önünde küçük gemiler yatarlar. Denizden yaklaşırken demir yerinin nişanı şudur: Yol üstünde KAKO Adası vardır. Bu ada denizde kalır. Küçük gemiler köy önüne yakın yatarlar. Bu köyden onsekiz mil günbatısı tarafında SIGRI limanı vardır. Bir harap kalenin önünde geniş bir liman vardır. Bu limana yüz parça gemi girebilir. Her iki tarafından girip çıkarlar. Lodos tarafından büyük barçalar girip çıkabilirler. Yıldız istikametindeki boğaz sığdır. Kadırgalar ve ağır barçalar girip çıkarlar. Sakin gün olunca mavna girip çıkar. Bu boğazın küçük ada tarafına yakın bir sığlık vardır. O sığlığın üzerinden kadırgalar geçer. Limana girdikten sonra pirgosa karşı demirlerler. Alçak ve düzlük bir yerdir. Burada iki kuyu vardır. Gemiler bu kuyulardan yararlanıp su alırlar. Bu limandan çıkıp Herse kö-
Bu taş su yüzünde görünür. O taşın batı lodos tarafın-
yü önüne varıncaya kadar altı millik bir mesafe vardır. Bu yolda SIĞRI limanı ağzında bir çay vardır. Çohlinde derler. Çınarlar arasında bir çaydır. Bu çaydan Herse köyü beş mildir. Herse, deniz kenarında büyük bir köydür. Köyün önü beyaz kumlu ve yufka sulu bir demir yeridir. Ekseri gemiler gidip yatarlar. Köyün önündeki bahçelerde kuyular vardır. O kuyulardan su alıp yollarına devam ederler. Yüz gemi aynı zamanda yatabilir. O kadar geminin kalabalık halkına su temin etmek kabildir. Orada bir çay vardır. Yaz günlerinde

bu çaydan içmezler, kuyulardan içerler. Herese önüne gitmek istenirse, köyün iki mil kadar günbatısı tarafında adaya benzeyen bir burun vardır. Burnun üzerinde eski günlerden kalma bir Pirgos vardır. Uzaktan görünür. İyi bir nişan (kerteriz) dir. Herse köyünün gündogusu tarafında olan burnu, doğu tarafından dolaştıktan sonra HURİŞ dedikleri bir çınarlı dere vardır. Bu dere yaz ve kış akar. O çayı da gündoğusu tarafından dolaşıp bucağa girdikten sonra o bucakta PUDİSE denen söğütlü bir çaya gelinir. Bu çayın tekrar gündoğusu tarafında MAKARA suyu akar. Suyun etrafı bağlarla çevrilidir. Bu suların önleri açık yerlerdir. Burada gemi yatmaz. Fırsat kollar, sularını alıp yollarına devam ederler. KALNİYE, bir büyük körfezdir. Bu körfezin ağzından içeri kadar onsekiz mildir. Bu körfezin etrafı dolaşılıp tekrar körfez ağzına gelinceye kadar kırkdört mildir. Körfez ağzında bir sığlık vardır. Sığlığın bazı yerleri görünür, bazı yerleri görünmez. Çok dikkat ederler. Meselâ: Körfezin ağzında KARBİYE denen bir adacık vardır. O adacığın günbatısı tarafı sığdır, dikkat ederler. Gündoğusu tarafı derindir. Böylece körfeze gündoğusu tarafından girerler ve sığlığı geçinceye kadar gündoğusu tarafından uçak yürümezler. Sonra diledikleri yere demirlerler. Bazı gemiler o sığlardan içeri girdikten sonra gündoğusu tarafındaki FESLİGE köyü karşısına gidip demirlerler. Buranın nişanı: Harap bir pirgostur. Onun karşısında yatarlar. Fakat çektiriler bu sığlardan içeri girdikten sonra günbatısı tarafında HIZIR İLYAS Adasının yıldız tarafından dolaşıp bu bucakta yatarlar. Küçük ada üzerinde AYA YORGİ kilisesi vardır. Bunun önünde su yüzünden görünmeyen bir

taş vardır. Dikkat etmek lâzımdır. Bu körfezin ağzını tam bilmek isterseniz işareti şöyledir: Uzaktan dağ arasında alçak bir yer görünür. Bazıları o alçak yeri körfezin ağzı zannederler. Yaklaşınca o alçak yer belirir. Halbuki o alçak yerin günbatısı tarafında olan yüksek yere doğru gidilirse ağır belirir ve önünde olan adacık ortaya çıkar. Bu adacığın gündoğusu tarafından içeri girilir. KALİNE körfezinin ağzından KELEMİYE körfezi ağzının gündoğusu tarafına kadar otuz mildir. İkisi arasında, KALİNE ağzının gündoğusu tarafından boğazı çıktıktan sonra ilk burun ucunda bir büyük taş vardır. Bu taş su yüzünden görünmez. Dikkat etmelidir. Fakat limanlık günlerde o taş ile Midilli Adası burnu arasından kadırga geçer. O taşı gündoğusu tarafında bırakıp, tekrar gündoğusu tarafına KELEMİYE limanına karşı gidilirse, önüne bir büyük yumru burun gelir. Bu burna MERSİN burnu derler. O burnun günbatısı tarafında VİRŞE deresi vardır. O dereden bir çay akar. O çayı ve Mersin burnunu tekrar gündoğusu tarafına dolaşıp KELEMİYE körfezine doğru giderken yol üstünde EVRİYANOS (Orvanos) denen bir büyük dağın yumru burnu vardır. O burnun ucunda MELİSA Adası vardır. O adayı poyraz tarafına dolaşınca KELEMİYE körfezi gelir. Bu körfezin ağzından içeri kıyıya kadar oniki mildir. Körfezin nihayetinde LARİSA dağı vardır. O dağın dibindeki kaya arasından büyük bir su çıkar. Bu sudan at geçemez. Onun için taş döseyerek bir köprü yapmışlardır. Üzerinden yürüyüp geçerler. Suyun deniz kıyısına yakın olan yerinde bir ılıca vardır. Gayet faydalı bir ılıcadır. Ilıcanın karayel tarafları tarlalardır. Tarlaların ortasından KELEMİDE çayı akar. Çayın yakını KELEMİYE köy-

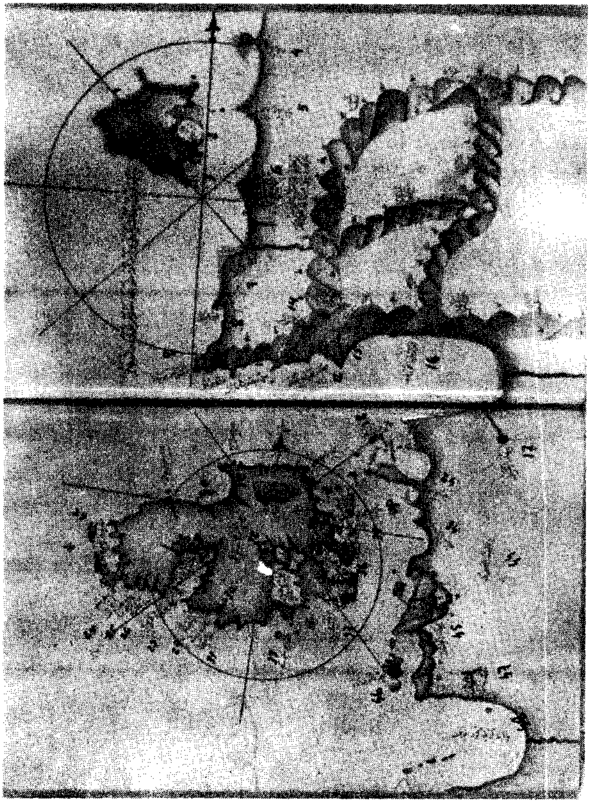
leridir. Deniz tarafından gelirken körfezin ağzını tam bilmek isterseniz: Evvelâ körfeze yakın adacıklar bulunur. Ondan sonra poyraz tarafında kızıl gibi iki bölük görünür yığınlar vardır. O tepeleri sağ tarafa bırakıp sol tarafta, yüksekteki yumru kaya uzaktan harap bir bina gibi görünür. Bu kayayı sol tarafa alıp ortadan yürürlerse boğaz bilinmiş olur. Boğazın da orta yerinde bir taş vardır. O taş su yüzünde görünür. Bu taşın iki kenarından gemi geçer. O taşı geçtikten sonra hangi tarafa istenirse oraya gidip demirlenebilir. Boğaza girdikten sonra günbatısı tarafında ŞİRA denen bir su akar. Bazı gemiler o suya yakın yatarlar. Sularını alırlar. Bu limanda üç dörtyüz gemi yatabilir. Körfez ağzından çıkıp Midilli Kalesi tarafına dolaşırlarsa VARYA burnunun kenarları yufka sudur. VARYA burnundan Midilli Adası altı mildir. Midilli Adasının bütün etrafını anlattık. Şimdi de Midilli'nin karşısındaki Anadolu sahillerini anlatalım ki, hepsi de faydalı olsun. EMEK YEMEZ burnundan anlatmaya başlayalım: Dolaşıp İncir limanına, oradan MARDELİÇ KALESİNE kadar Anadolu kıyısındaki Emekyemez Baba bir yumru burun ucunda yatar. Bir evliyadır koyun güderek yetişmiştir derler. O velî hürmetine şimdi bile her geçen gemi denize bir miktar peksimet atar. Martı kuşları üşüşürler. Emek Yemez burnu bir dağdan inip denize uzanmış bir yumru burundur. Emek Yemez Baba'nın namazgâhı o burnun üzerindedir. Şimdi oraya bir kabir taşı dikmişlerdir. Bu burnun yıldız tarafları sarptır. Gemiler barınamaz. Daha dört mil kadar yıldız tarafına gelmek lâzımdır ki, demir yeri bulunsun. Burada AKLİMAN denen bir

burun vardır. Poyraz günlerinde burnun kıble tarafında küçük gemicikler yatabilir. Büyük gemiler poyraza karşı denizde yatarlar. Buradan tâ boğaz ağzına gelinceye kadar kırksekiz mildir. Bu mesafe arası yufka sulu yerlerdir. Fakat rüzgâr denizden olunca yatılmaz. Emek Yemez Baba'nın kıble tarafları tâ Deve Boynuna varıncaya kadar hep derin yerlerdir. Deve Boynu dört mildir. Bunun iki tarafı demir yerleridir. Deve Boynunun gündoğusu tarafına altı mil kadar yaklaştıktan sonra SİVRİCE denen bir limancık vardır. Eskiden kalma harap, küçük bir kaledir. O kalenin önünde kurulmuş bir liman vardır. Fakat bugün doldurulmuştur, gemi giremez. Limanın diğer taraflarına gündoğusu, poyraz ve yıldız estiği günler bu yer yataktır. Günbatısına karşı yatarlar. Yakınında bir çeşme vardır. Oradan da su ihtiyaçlarını görürler. Sivrice burnunun ucunda bir taş vardır. Limanın gündoğusu tarafında deniz üzerinde, yüksekçe bir kayanın başında harap bir kale vardır. Behram derler ve o kalenin karada, yanında ve yakınında bir köy vardır. Mamur yerdir. Harap kalenin altında yapılmış küçük limancığa günbatısı tarafından girerler. Devamlı rüzgârlar bu limanı doldurmuştur. Şimdi ancak küçük gemicikler girebilirler. Bu limancığın iki mil kadar gündoğusuna dolaştıktan sonra KADIRGA BURNU'na gelinir. O burnun gündoğusu tarafı iyi demir yeridir. Buradan tâ Edremit limanına varıncaya kadar esaslı bir yatak yeri yoktur. EDREMİT Limanı kâfir yapısı bir küçük limancıktır. Şimdi oraya küçük gemiler girerler. Denizden gelirken limanın nişanı şudur: KAZDAĞI kenarlarına yakın, tâ ki körfezin tamamı görü-

nünceye kadar yürünür. Limanın sonunda kavak ağaçları vardır. Kavaklar istikametinde yürünür. Kıble tarafında, sahilde kızıl bir tepe görülür. O tepeye yaklaşınca limanın döküntüleri geçilmiş olur. Ondan sonra karayel tarafından içeri girilir ve demirlenir. Ayaklı suyu liman içine akar. Büyük bir sudur. Bundan başka karayel tarafında bir çay vardır. Bu çaydan ötesi Edremit şehridir. Limandan çıkıp Armut Adasının önüne varılırsa burası da ağır barçaların yatağıdır. Denizden gelirken bu yerin nişanı da YUNO adalarını şolok tarafına alıp o adalar yakınında tâ Anadolu kenarlarına gelince bütün adalar tamamlanmış olur. Ondan sonra Anadolu taraflarında batıya karşı bir boz burun görünür. O burnu yıldız tarafına alıp onun kıbleden yanına demirlenir. Fakat orta yerde bir sığlık vardır. Su yüzünde görünür. Bu sığlığa dikkat etmek lâzımdır ki, emin olunsun. Sığlıktan kurtulmak için boz buruna yakın gitmek lâzımdır. Veya o adacığa yakın gidip sığlığı gördükten sonra istediğiniz şekilde demirleyebilirsiniz. Eğer buraya uğramayıp Yuno adalarında PİRGOSLU limanına giderlerse bu liman çok güzel tabiî bir limandır. Yüz pare gemiyi barındırabilir. Fakat içecek suyu yoktur. PİRGOSLU limanına gitmek istenirse: Pirgoslu ada, Yuno adalarının karayel tarafındadır. Bu adayı karayele alıp o adaya yakın gidilir. Derin yerdir. Sakınacak bir şey yoktur. Fakat bu Pirgoslu adasına gece gidilir ise adayı sol tarafa alıp adanın kenarına yaklaşılır, oradaki Yumru Tepe ile Pirgoslu adasını bazıları boğaz zanneder, fakat boğaz değildir. Bir alçak, kuru yerdir, etrafı yük-

sektir. Burasını sol tarafa alıp biraz içeri girerler. Bu takdirde Pirgos tam karşıya, karayel istikametine gelir. Limanı ağızladığı oradan anlaşılır. Ondan sonra yıldıza dönüp demirlenir. Geminin yattığı yerden Pirgos karayel üzerine gelir. Fakat bu ameliye büyük gemiler içindir. Çektiriler için Yunda adalarının her tarafı limandır. Yunda adalarını yıldız tarafına alıp bunun kıble tarafında bir burun vardır. Buna Bakla Burnu derler. Bu burun Anadolu'dan yana bitişik bir ada gibidir. O burnu kıble tarafından dolaşıp gündoğusu üzerine Anadolu kenarına vardıkta orada bir sığlık liman vardır. Eski liman denir. Buraya küçük barçalar girer. Buraya varan gemicikler Bakla Burnu tarafından gelip girerler. Fakat değme kimse yolunu bulamaz. Sığdır, bu sebeple ekseri gemicikler bu limanın üç mil kıble tarafında Kadırga Burnu'na varırlar. İnce, alçak, kumsal bir burundur. O burnun yıldız tarafında yatarlar. Burası Midilli Kalesinin iskelesidir. Buradan Midilli Kalesi onsekiz mildir. Midilli'nin boğaz gemileri buradan yük alır, verirler. Bu karyeden şehir iki mildir. Ovalık bir yerdir. Bu denizin kenarında asıl meşhur olan liman ENCENOZ limanıdır. Meselâ bu liman Anadolu ile bir uzun kara adanın arasına girerler. Buraya kara tarafından girmek kolaydır. Geniş bir yerdir, derindir. Kıble tarafında olan ağızdan girmek zordur. Çok dardır. Adaya yakın bir taş vardır, su yüzünden görünmez, bu boğazda biraz Anadolu yakasına yakın yürünmelidir. Liman geniştir, yüz gemiyi barındırabilir. Limanın içinde sığlık vardır. Bu sığlara gündüz kayıklar girer ve yatarlar Fakat bu sığlıktan değme kimse başarıp giremez. Limanlık olan ada ile

denizde olan adanın ortası sığdır, gemi geçemez ENCENOZ limanından, kıble tarafına dört mil mesafede PİRGOSLU adası vardır. Her tarafı derindir. Fakat demir yeri değildir. Bu adadan günbatısına karşı bir bucak vardır. Bu bucakta demir ve palamar ile küçük gemiler yatarlar. Bu adanın karşısındaki Anadolu kıyıları yüksek ve dağlıktır. Bu dağları gündoğusu tarafına dolaşıp geçtikten sonra ÇANDARLI denen bir kale vardır. Mamur bir yer olan bu kalenin gündoğusu tarafları demir yerleridir. Bunun gündoğusu tarafları körfezdir. Fakat sapa yerlerdir. Büyük gemiler giremezler. Böylece bilinsin, vesselâm.

HARİTA 10

1-Bozca ada 2-Bozca ada limanı 3-Yardım limanı 4-Çökertme 5-Rum burnu 6-Bu şekiller harap binalardır. Eski İstanbulluk derler. 7-Kızılca, Tuzla suyu 8-Ak liman 9-Emek Yemez burnu 10-Deve boynu 11-Sivrice bina harap 12-Behram battal limanı 13-Mamur karye 14-Behram bina harap 15-Kadırga burnu 16-Edremit Körfezi 17-Pınar ayaklı 18-Yurt adaları 19-............ 20-Molava burnu 21-Aya Noroz kalesi 22-Sığrı limanı 23-Hirse suyu 24-Haruş suyu 25-Pernore suyu 26-Makra suyu 27-Karbiye adası 28-Felniye körfezi 29-Aya Fika 30-Verşe suyu 31-Mersu 32-Midilli asdası 33-Melise adası 34-Kelmiye Körfezi 35-.......... 36-Sarı alaca 37-Varye burnu 38-Eski liman 39-Yeni liman 40-Baltaoğlu adası 41-Tokmak adası 42-Bakla burnu 43-Aya Zesend 44-Anadolu Vilâyeti 45-Ayhanoz limanı 46-Bergazlı ada 47-Çandarlı kalesi 48-Çandarlı körfezi.

BU BÖLÜM FOÇA KALELERİNİ VE İZMİR'İN KARABURUN KIYILARINI ANLATIR

Foça hakkında şöyle bir rivayet vardır: Eski FOÇA'yı evvelâ VENEDİK tüccarları yapmışlardır. YENİ FOÇA'yı CENEVİZ tüccarları yapmışlardır. Bunlar hakkında şöyle nakl olunurki o tarihte Anadolu kıyıları müslümanlıktan evvel buraya bir çok VENEDİK tüccarları gelirler. Anadolu da vilâyet padişahına (Beyine) her ne verirlerse verirler ve bir kale yapacak kadar yer isterler. Hem siz çok mal sahibi olursunuz, hem de biz faydalanırız derler. İstekleri kabul edilir ve böylece Eski FOÇA'yı yaparlar. Ceneviz tüccarları kendi kumaşlarını ve diğer eşyalarını getirmek için bir depo yapmak üzere yer talep ederler. Böylece de Yeni FOÇA yapıldı. O vakitten beri Yeni Foça'dan Ceneviz tüccarları eksik olmaz. Ben de, yazımda anlattığım şekilde Ceneviz tüccarlarının Yeni Foça'da oturduklarını gördüm. Fakat şimdi dağılıp gitmişler. Onlardan kimse yoktur. Yeni Foça önüne gitmek istense, kale önünde gemi yatamaz, çünkü Yıldız ve Poyraza açıktır. Fakat o kalenin iki mil karşısında bir burun vardır, iyi yatak yeridir. Büyük gemiler girebilirler. Burnun kıble tarafında kaleye karşı yatarlar. buruna yaklaşırken, birbuçuk mil mesafede büyük bir taş vardır. O taş ile burun arasından büyük gemiler geçer, derindir. Bu burnun karayel tarafında bir burun daha vardır. TAŞLIK BURNU derler. Buradan değirmen taşı keserler. Bu taş kesilen burnun günbatısı tarafına dolaşınca yıldıza karşı bir uzun burun vardır. UZUN EN (109) derler. Bu burun ile Taşlık

Burununun arasında bir bucak vardır. Bu bucak kıble estiği günlerde çektirilere iyi bir yatak yeridir. Bu bucağı ve UZUN EN (109) burnunu lodos tarafına dolaştıktan sonra bir küçük adaya gelinir. O adacıkla Anadolu kenarının arası kayıkların yatmasına elverişlidir. Adacıktan çıkıp Eski Foça tarafına dolaşırken Anadolu kıyısına yakın bir küçük adacık vardır. O adacıkla Anadolu'nun arası sığdır. Bu adacığın Eski Foça tarafında bir alçak burun vardır. O burnun ucu sığdır. Bu sığ burnu tekrar Foça tarafına dönünce KAVAK bucağına gelinir. Sığlık bir yerdir. Çekdiriler için iyi bir demir yeridir. Orada yatmayıp karşıdaki Ocak adasında yatarlarsa, bu Ocak adasının ortasında, Anadolu karşısında bir küçük adacık vardır. Bu adacık ile Ocak adası arasından gemi geçmez. Gemiler küçük adacık ile Orak Adasının alçak burnu arasında yatarlar. Bu adaya ORAK denmesinin sebebi: Adanın kıble tarafında orak şeklinde bir alçak kumluğun bulunuşudur, ki iki kulaç kadar orak gibi bir iğri yerdir. Fakat burnun ucunda biraz genişçe bir yer vardır. Alçak ve kumluktur. Orak gibi olan yerden başkası kırlık ve tepeliktir. Orak adasından Eski Foça'nın önüne gitmek istenirse bu ikisi arasında Anadolu'dan gelen burun ile karşısında olan adacığın arasından Barça geçmez. Sığlıktır. Kadırga ve yüklü ağır Barçalar geçemezler. Bu boğaza Hızır İlyaz Boğazı derler. Çünkü o adacıkta bir harap bina vardır. O binaya HIZIR İLYASLIK denir. Büyük Barçalar Eski Foça'ya gidecek

---

(109 Uzun ada.

olsalar Hızır İlyas adasının kıble yanından girip çıkarlar. Çok derin yerdir. Eski Foça limanı gayet güzel tabii bir limandır. Büyük Barçalar girip çıkabilirler. yüz parça gemiyi alabilecek bir limandır. Büyük gemiler tâ kale önüne kadar varıp aykırı olarak yatarlar. Kalenin gündoğusu tarafından kadırgalar bolaşıp kale dibinde yatarlar. Çünkü kalenin üç tarafı deniz, bir tarafı kaledir. Bu limanın ikinci bucağına TEKİR BAHÇESİ derler. O bucak sığlıktır. Kenarına kayık varamaz. Bu Tekir Bahçesi'nin günbatısı losdos tarafına dolaşınca DEVE BOYNU denen bir burun vardır. O burnun kıble tarafında da bir bucak vardır. Poyraz günlerde burada yatılır. Bucağın kıble tarafında KEKLİK limanı vardır. Tabii bir limandır. Limanın içinde kıble tarafı sığdır. Oraya giden gemiler yıldız tarafında yatarlar. Limanın kıble tarafında, bir mil kadar denizde, yıldız ve kıbleye doğru bir kaç büyük taş vardır. Buna VENEDİK kayaları derler. O taşların bazıları su yüzünde görünür, bazıları görünmez. Taşlar gemi yoluna aykırı değildir. Kenarlarından iri barçalar yelkenle geçerler, derindir. Bu taşları kıble tarafına geçtikten sonra bir burun vardır. O burnun gündoğusu tarafında bir küçük adacık vardır. Bu adadan sonra artık Menemen kıyılarında sahile yaklaşılmaz, çok sığlıktır. Yer yer, dalyanlar kurulur, balık tutarlar. İZMİR'e giden gemiler kıble tarafında KIZIL DAĞ'a yakın yürürler. Sancak burnuna geldikten sonra ortalarlar. Sancak burnunda da sığlık vardır. Menemen kıyısı çok sığdır. Sancak burnunu İzmir tarafına geçtikten sonra İzmir kalesinin önüne kadar sığlık yoktur. Büyük gemiler tâ İzmir kalesinin önüne kadar

sokulup yatarlar. Bu kalenin önünde gammaz taşı gibi yığılmış taşlar vardır. Bu taşların hepsine palamar dolaştırıp bağlayarak günbatısına karşı demirleyerek yatarlar. Buradan içerde İÇLİMAN vardır. Liman etrafı bir mildir. Büyük gemiler ve ağır Barçalar ile girdik. Fakat sonradan tekrar gittiğimizde dolmuştu. Ancak küçük gemiler girerler. Ağzı dardır. Büyük, ağır Barçaların iki tarafa karnı değer. Onun için giremezler. İzmir Kalesinin önüne gitmeyip KUM KISIĞI'na girerlerse iskandil ile sokulurlar ve demirlerler. Çünkü sığdır. Burnun karayel tarafında NAL DÖKEN denen bir taşlık vardır. O yola karşı bazı ağır barçalar yatarlar ve üzüm yükletirler. Şimdi bu söylediğimiz yerlerin Menemen taraflarına hiç bir gemi varamaz. Sığ yerdir. Ancak sandallar gidip balık avlarlar. Balığı pek bol bir yerdir. İzmir'den Eski Foça kırk mildir. Eski Foça'ya, Kara Foça da derler. Burnuyla meşhurdur. Eğer İzmir limanına gitmeyip URLA limanına giderlerse büyük gemiler Yolluca adada yatarlar. Burası Anadolu sahiline bir mil mesafededir. Bu bir milin arasına, kâfir buraya bir taş köprü yapmıştır. Şimdi o köprünün binası (aslı) bozulmuştur. Fakat dökülmüş taşları durur. O taşların üzerinden yürüyüp adaya geçmek her zaman kabil değildir. Orada binalar vardır. Büyük gemiler bu adada gübatısı tarafına demirleyip yatabilirler. Palamarı gündoğusuna bağlarlar. Kış günleri yıldız tarafından sert rüzgârlar eser. O zaman İzmir önüne bir Vardiyan demiri burakırlar. Küçük gemiler veyahut ağır barçalar giderse Yolluca adaya uğramazlar. Kenara gidip yatarlar. O kenarda bir dalyan vardır. Demiri, yıldıza karşı o dalyandan öteye, denize atar, palamarı kenara bağlarlar. Gemi-

nin kıçına bir Pürmeçe alarak yatarlar. Çünkü o dalyanın içi dardır. Eğer Pürmeçe almazlarsa geceleyin rüzgâr kıyıdan esince gemi dalyan üstüne düşer, zarar verir. Limanın dört mil yıldız tarafında DENİZLİ köyü vardır. Bu köy sahilden bir mil içerdedir. Köyün karşısında ince bir burun vardır. Bu burnun kıble tarafı iyi bir demir yeridir. Yufka sudur, büyük gemiler yatamaz. Ancak bir kadırga kadar su çeken gemiler yatarlar. Bu yatan gemilerin bir mil gündoğusu tarafında iki küçük ada vardır. O adanın birinde içme suyu vardır. Adaların poyraz tarafında KİLİSELİ denen ada vardır. Bu adanın yatağı günbatısına karşıdır. Onun da karayel tarafında KÖSTEN adası vardır. Sarp, kayalık bir adadır. Bu adada karaca ve geyik bulunur. Lodos ve kıble tarafları hep yufka sulu demir yerleridir. İçecek su keşişleme cihetine yakın, kıbleye karşı kâfirî (110) bir sarnıç vardır. Bu sarnıç İstanbul'daki Binbir Direk gibi mermer direkler üzerine kurulmuş bir binadır. Onun içine girip yağmur suyunu alırlar. Bu sarnıçtan başka, bir sarnıç daha vardır. KÖSTEN adasının kıble tarafında, karşıda, Anadolu kıyısında bir liman vardır. İĞRİ LİMAN derler. Limanın ağzı karayel ve yıldıza açıktır. Limandan çıktıkan sonra kıble tarafı büyük bir körfezdir. Buna da ÇARPAN körfezi derler. Onun nihayetinde bir tekke vardır. SAMUT BABA tekkesi derler. Tekkenin yanında bir küçük adacık vardır. Orada levent kayıkları barınırlar. Zengin Sakız kâfirleri burada avlanır-

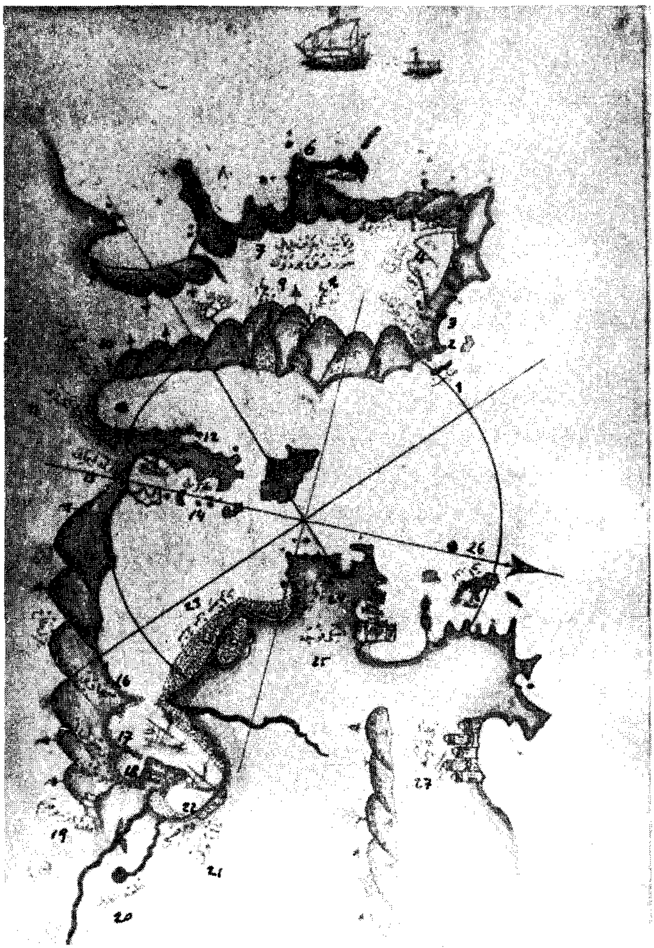
---

(110) Kâfiri: Ceneviz yapısı.

lar. Bu adacığın Karaburun tarafına geçince iki yerde deniz kulakları vardır. Bunların birine Büyük Balıklı, diğerine de Küçük Balıklı derler. Burada, yıldız tarafından bir alçak burun vardır. Kum burnu derler. Uç kısımları sığdır. Dikkat etmelidir. Bu burnu geçtikten sonra EMİR DOĞAN ve KÖSE DERESİ denen iki köy vardır. O köyleri karayel tarafına geçtikten sonra bir uzun alçak ada vardır. Bu ada ile Anadolu'nun arası iyi limandır. Fakat Anadolu'ya yakın olduğu için iki taraftan palamar bağlarlar. Demirlemezler. Adanın günbatısı tarafında olan Anadolu burnunu lodos tarafına dolaştıktan sonra SAYİP denen köy vardır. Bu köyün karşısında bir Yumru ada vardır. Hayırsız bir adadır. Ada ile Anadolu arasında Çatal Kaya yanında bir taş vardır ki, dikkat etmek lâzımdır. Bir taş da kenarda vardır. Çatal Kaya iki çatal bir dağdır. Bu dağın altında yumru bir Ak burun vardır. Önleri iyi demir yeridir. Bu burnun günbatısı tarafına dolaştıktan sonra SÖĞÜT BÜKÜ bucağına gelinir. Bunun da günbatısında PALAMUT BÜKÜ bucağı vardır. PALAMUT BÜKÜ'nün lodos kıblesi MERSİNCİK pınarıdır. Çekdiriler buradan su alırlar. Burayı Kıble tarafa geçince KETEN BÜKÜ ve BADEM BÜKÜ bucakları gelir. Bu bucakların karşısı temiz yerler değildir. Çekinmek lâzımdır. Sığlık yerdir. Badem Bükü sığlıkları denir. Bu sığlıkları kıble tarafına gecince İĞRİ LİMAN gelir. Tabii ve hoş bir limandır. Bu limanın deniz tarafından nişanı: Üst kısmı yüksek bir dağdır. Dağın aşağı kenarında üç küçük ada vardır. Adalar arası taşlık olduğundan her gemi gecemez. Anadolu ile ada arasından geçmek lâzımdır. Büyük büyük taşlar görünür ama kadırgalar o taşları bulmaz, derin-

dir. Bu adaları gördükten sonra onları kıble tarafına alıp yakın gelince liman burnu ortaya çıkar. Oradan içeri kıble üstüne dolaşıp demirlenir. Palamarı da gün batısı taraftaki kıyılara bağlayıp demiri gündoğusu cihetine atmak lâzımdır. Büyük Barçalar için elverişli limandır. Liman ağzındaki burunun ucu derindir. Çekinecek bir şey yoktur. Fakat limanın son kısımları sığdır.

Vesselâm

İZMİR KARABURUN KIYILARI

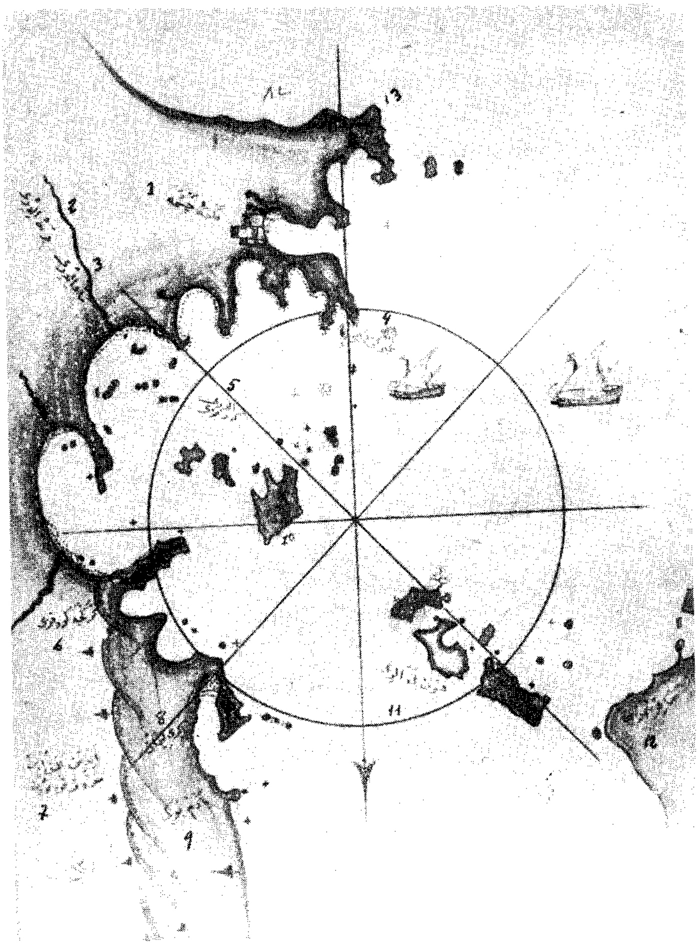
1-Sayip 2-Emirdoğan karyesi 3-Köse deresi 4-Çatal karye 5-Baden bükü 6-Egri liman 7-Aydın İli Vilayeti meşhur Kara Burun 8-Küçük balıklı 9-Büyük balıklı 10-Derbent Çarpan 11-Samut baba körfezi 12-.......... 13-Urla limanı 14-Tonozlu 15-Kızıl dağ 16-Sancak burnu 17-İzmir limanı 18-İzmir kalesi yeni 19-Eski İzmir kalesi 20-Halka pınarı 21-Nal döken 22-Kum kısığı 23-Menemen sığlıkları 24-Keklik limanı 25-Eski Foça 26-Orak 27-Yeni Foça

BU BÖLÜM KOYUN ADALARI VE KARA OBA VE ALDIRI KÖRFEZİNİ ANLATIR

Koyun adalarının asıl meşhuru, uçtaki Issız adalardır. Bu adalara kâfirler SANT ARMO derler. (St. ARMO) Burada dört boğaz vardır Bu boğaza TİRFİL Boğazı derler. Sakız adası ile bu adaların ilkinin arasıdır. Adalar arası birer mildir. Çok derin yerlerdir. Yelken ile büyük Barçalar geçerler. İkinci boğaza ORNE Boğazı denir. Bu boğaz sığdır. Fakat kadırga geçebilir. Çekdiriler için iyi bir yatak yeridir. Üçüncü boğaz dar fakat derindir. Büyük barçalar geçer ve büyük gemiler yatarlar. Dördüncü boğaz Anadolu kıyısı ile ada aıasındadır. Bu iki ara sekiz mildir. Geniş denizdir. Askerî gemilerin yoludur. Her adada su bulmak kabildir. Adaların şekillerine dikkat etmek lâzımdır. Koyun adalarından sonra KARA ADA gelir. Şolok üzerine yedi mildir. Kara Ada'dan içerde İLDİRİ KÖRFEZİ vardır. Sapa bir yerdir. Kimse gidemez. Issız, sarp bir adadır. Adanın kıble tarafından başka her tarafı derindir. Gemi yatmaz ama kıble tarafında yufka sulu bir bucak vardır. O bucak iyi yataktır. Bu bucakta su lâzım olursa, bir büyük İncir ağacı vardır. O ağacın altında bir büyük kuyu vardır. Bu kuvudan dört beş gemi bir anda su alabilir. Bu adaya Midilli tarafından gelirken adanın gündoğusundan dolaşıp bucağa gelmek lâzımdır. Cünkü hem temiz hem de derindir. Eğer SAKIZ adası tarafından gelinirse kıble tarafından dolaşırken bazı yerlerde şekilde gösterilen taşlar vardır. Onlara bakarak iş görmek lâzımdır. Bu adadan çıkıp Toprak adaya doğru yürü-

nürse yanlış gidilmiş olur. Çünkü o yol üstünde bir büyük taş vardır. Su yüzünde görünür. Gündoğusu ve günbatısı o taşa aykırı düşürür, dikkat etmek lâzımdır. Taşı gündoğusu tarafında bırakmak lâzımdır. O taşın günbatısı tarafından kıble üzerine yürünürse Toprak Adası boğazından doğru geçilir. Oradan geçip ÇEŞME limanına gidilirse bu liman iyi bir yataktır. Her çeşit gemi için elverişlidir ama limanın bir mil kadar ağzından dışarda, denizde iki bölük sığlık vardır. Çok dikkat etmek lâzımdır. Bu sığların her tarafından büyük gemiler geçer tatbikatta haritamızdaki şekillere bakarak iş görmelidir. Çeşme buradan, Sakız Kalesinin günbatısı cihetinde onsekiz mildir.

Vesselâm.

HARİTA 12

1-Çeşme Kalesi 2-Redin kalesi 3-Redin suyu 4-Toprak adası 5-Aldin körfesi 6-.......... 7-Aydın ilinde meşhur Kara burun 8-İğri liman 9-Baden bükü 10-Kara ada 11-Koyun adaları 12-Sakız adası 13-Sarı yar.

BU BÖLÜM SAKIZ ADASINI ANLATIR

Sakız Adası dağlık ve taşlık yerdir. yıldız tarafında bir büyük dağ vardır. AYA PANTELİMO derler. Sakız adasının uzaktan nişanı budur. Bir çadır şeklinde görünür ve çadır tepesi gibi üstü düzdür. Adanın çevresi yüz yirmi dört mildir. En meşhur kalesi, adanın gündoğusu tarafında Anadolu'ya karşı, bir alçak yerde, deniz kenarındadır. Kalenin içindeki yollar tuğla ile kılıcına döşenmiştir. Her zaman süpürüp temiz tutarlar. Çünkü bu kale tüccar yeridir. Eskiden beri CENEVİZ'liler gelip ticaret için bu adayı karargâh yapmışlardır. Şimdiki halde oniki Bezirgân (tüccar) ın tasarrufundadır. Bu tüccarların çoluk çocuğu Aşağı Ceneviz'den gelip devlete haraçlarını verdikten sonra Frengistan beyleri ile kavgalar etmişlerdir. Onun için büyük kaledir. Anadolu ve diğer yerler ile alış veriş ve ticaretle geçinirler. Kalenin önünde yapılmış bir liman vardır. Bu limana gayet iri KARAKA'lar yâni büyük GÖKE'ler girip cıkabilirler. Bu Karakaları baştan ve kıçtan bağlayıp is ve güçleri ile mesgul olurlar. Bu liman ağzının nişanı: Karakalar palamar bağlamak icin liman ağzına sandık batırmışlardır. Sandığın üzerine dane pirinc yığını gibi bir bina yapmışlardır. Limana giren gemiler o binanın bir kadırga küreği boyu yıldız tarafı açığından girerler. Öte taraftarı hep döküntü taşlıktır. Kayık bile giremez. Ancak balıkcılar girip cıkarlar Bu limandan yıldız istikametine onsekiz mil mesafede TİRFİL limanı vardır. Adanın poyraz burnunda gündoğusuna karsı bir körfez vardır O körfezin iki tarafı dağdır. Onun icin kenarları derindir. Bu yerin asıl yatağı körfezin içinde.

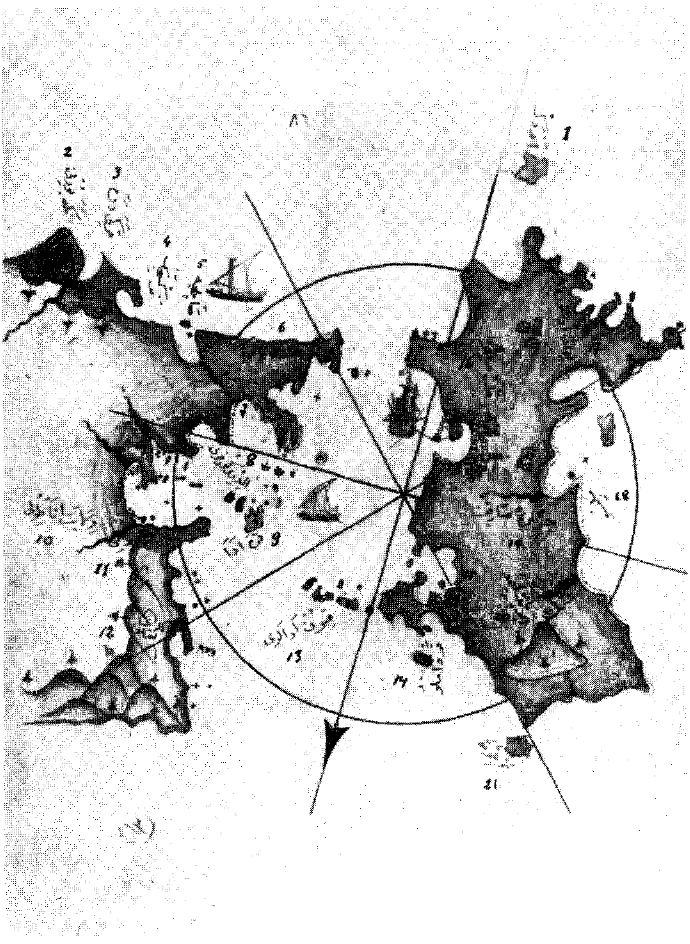
yıldız tarafında bir yumru burun vardır. O burnu gündoğusuna alıp içeri bucakta yatarlar. Burada da bir küçük adacık vardır. O adacığın yıldız tarafından kadırga geçmez. Çünkü sığdır. Ancak kayık geçer. Körfezin içinde kıble tarafında bir çay vardır. Bu çayın da kıblesinde bir pınar vadır. Su ihtiyacı buradan sağlanır. Körfezin ağzında bir küçük ada vardır. Her tarafı derindir. Büyük Barçalar geçer. Ada üzerindeki harap kilisenin dibindeki kuyudan bazı kayıklar faydalanırlar. Limandan Tirfiz Boğazı iki mildir. Koyun Adası ile Sakız Adası arasındadır. Bu ara bir mildir. Büyük Barçalar yelken ile geçerler, derin yerdir. Tirfil Boğazından çıkıp Sakız Adası kıyısından karayel istikametine dolaşılınca KARDAMLI'dan başka demir yeri toktur. Her taraf derin ve dağ dipleridir. Kardamlı, Sakız Adasında bir körfezdir. O körfezin içinde bir köy vardır. Asıl bu köye KARDAMLI derler. Körfez ağzından bir mil deniz tarafında, yani yıldız cihetinde MARGRİTA adası vardır. O ada ile Sakız adası arası gayet derindir. Bu adayı yıldız cihetinde, denizde bırakıp içeri, Kardamlı körfezine girince güdoğusu tarafında bir küçük adacık vardır. Onu gündoğusuna alıp dolaştıktan sonra gündoğusu cihetinde yatılır. Su, körfezin icindeki çaydan alınır. Buradan çıkıp günbatısı tarafına otuz mil gidince Sakız Adasının büyük dağı altında bir yumru kara burun vardır. Ada ile burun arası derindir. Bu adayı güdoğusu cihetine vedi mil geçtikten sonra çamlıklar gelir. Burada sahilden iki mil kadar içerde sivri bir kayanın üstünde bir kalecik vardır. Bu mamur kalenin bir mil kadar denizinde kırk beş kulaç su vardır. Kızıl balçıklı yerlerdir.

Çam ağaçları arasından bir çay akar. Kıble estiği günlerde rüzgâra açık olduğundan her gemi yatamaz. Burada poyraz eserken yatmak istenirse adanın karayel tarafındaki burnun günbatısı cihetine geçip poyrazın kesildiği yerde, kıyıya bir mil mesafede demirlemek lâzımdır. Kırk elli kulaç sudur, iyi demir tutar. Fakat karayele karşı olan burnun uç kısmı sığdır. Burundan, kıble cihetine yirmi mil mesafede MELESO Kalesi vardır. Sahilden iki mil kadar içerde gün doğusuna karşıdır. Onun karşısındaki yerler hep demir yeridir. Kalenin beş mil kadar lodos tarafında USTROVİL denen tabii bir liman vardır. Bu limana iki dağın ortasından girilir. Liman ağzı karayele karşıdır. Denizden gelirken ağzın karayel cihetinde bir alçak ada vardır. O adanın iki tarafından geçilir. Buralar derindir. Bir de günbatısı tarafından, deniz kenarında bir burgos (pirgos) vardır. O burgos'u sağa alıp adaya yaklaşınca dere gibi iki yumru kara burunlar vardır. O iki burnun ortasından girilir. Limandan çıkıp günbatısı tarafına kıyıdan dolaşıp lodos üstünden kıble tarafa geçince o burnun ucunda bir taş adacık vardır. Bu adacık nişandır. Burnun kıble tarafında gemi yatar. Burayı Şolok tarafına dolaşınca tekrar bir burun gelir. Onun da ucunda bir adacık vardır. Ortasından geçilmez. Bu adacığın gündoğusu solok tarafına dolaşınca bir körfez gelir. Burada içecek su bulunur. Poyraz günlerde çok gemi barınır. Bu suyun bir mil kıble tarafında, günbatısına karsı bir küçük bucak vardır. Bu bucaktan (111) kadırga büyüklüğün-

---

(111) Bucak: Köşe, kenar, barınak yer anlamına. Bazen körfez karşılığı kullanıyor.

de bir gemi sekiz rüzgâra karşı rahat yatabilir. O yatağın şolok gündoğusu üzerine Sakız'ın ıssız burnuna doğru gidilir. Buna KAVMESTE burnu denir. Bu burnun karayel tarafında bir bucak vardır. Orada yatılmaz. Kenarları çok yüksektir, rahat edilemez. Burnun poyraz tarafı büyük bir körfezdir. Mamur ve iyi bir demir yeridir. Ada sakız ağaçları ile kaplıdır. Büyük köyler vardır. O bucaktan tekrar poyraz ve yıldız cihetine dolaşınca bir güzel körfeze gelinir. O körfezin hem deniz kenarları yufka sulu demir yerleridir, hem de karşısı bağlık, bahçelik köylerdir. Buranın yıldız cihetindeki burnu ucunda bazı yerlerde Burgoslar (Pirgos) var. O pirgoslar bitince Sakız'ın meşhur kalesi gelir. Sakız adası kalesinin önünden geçip yıldız tarafından karayel ve günbatısı, lodos ve kıble, gündoğusu, poyraz tarafından dolaşıp her yeri teker teker anlatıp tekrar Sakız kalesine geldik.

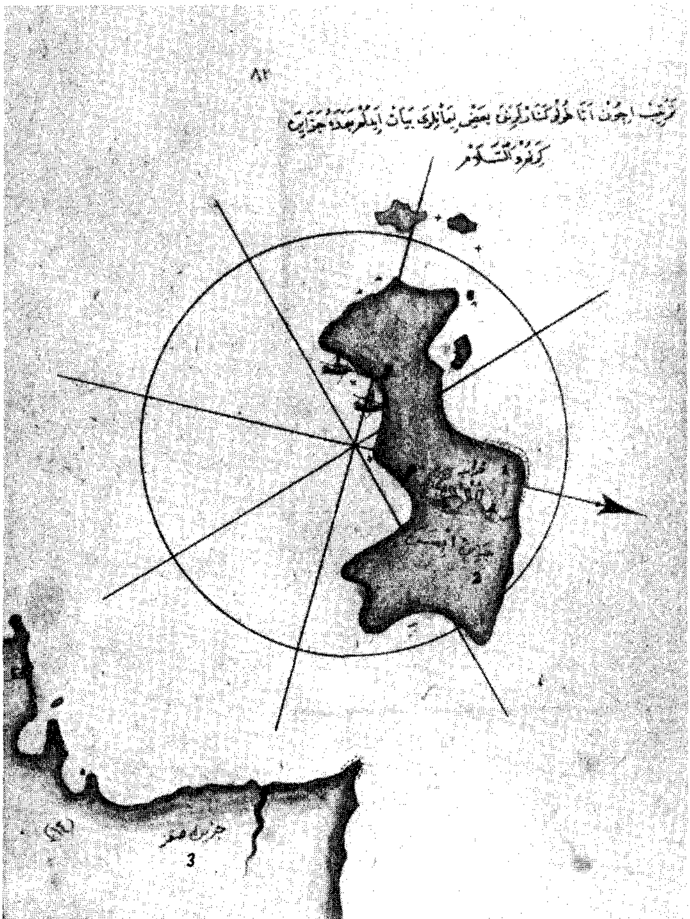

SAKIZ ADASI HARİTASI

1-Erdek 2-Teke burnu 3-Karakki dere 4-Nergiscik 5-Saplıca 6-Sarı yar 7-Çeşme 8-Aldin körfezi 9-Kara ada 10-Anadolu Vilâyeti 11-Teke burnu 12-Egri liman 13-Koyun adaları 14-Kara damlı 15-Dirfil 16-Sakız kalesi 17-Ustorvil limanı 18-Meliso 19-Sakız adası 20-Aya Pantelimo 21-Margrite.

BU BÖLÜM İPSARA ADASININ ANLATIR

Bu adada eskiden balıkçılar varmış. Bunun için İPSARA denir. Şimdi ıssızdır. Eskiden kalmış eşekler vardır. Sakız adasının günbatısı tarafından buruna kadar günbatısı üzerine oniki mildir. Çevresi otuz mil kadardır. Mezkûr adanın esaslı bir limanı yoktur. Kış gününde ancak kıble tarafında bir demir yeri vardır. Asıl yatak kıble tarafındadır. Bu tarafta içecek su sarnıçları vardır. Oradan su alınır. Bir yatak yeri de adanın karayele karşı olan burunun yıldız tarafında, yıldıza karşı bir küçük, alçak adacık vardır. Bu adacık büyük adaya bir palamar uzunluğu yakındır. Adacığın günbatısı tarafından girerler, palamar da bu küçük adacığa bağlanır. Barçalar girer. Fakat iyi bir yatak yeri değildir. Yaz limanıdır. İpsara'nın dört mil günbatısı tarafında Anidipsara derler bir adacık vardır. Oraya çektiriler ve kayıklar sığınırlar. İpsara adasına yabancı kalmasın diye burada onu da anlattık. Tam tertip olması için Anadolu kenarından bazı yerleri anlatıp tekrar adalara girelim.

IPSARA HARİTASI

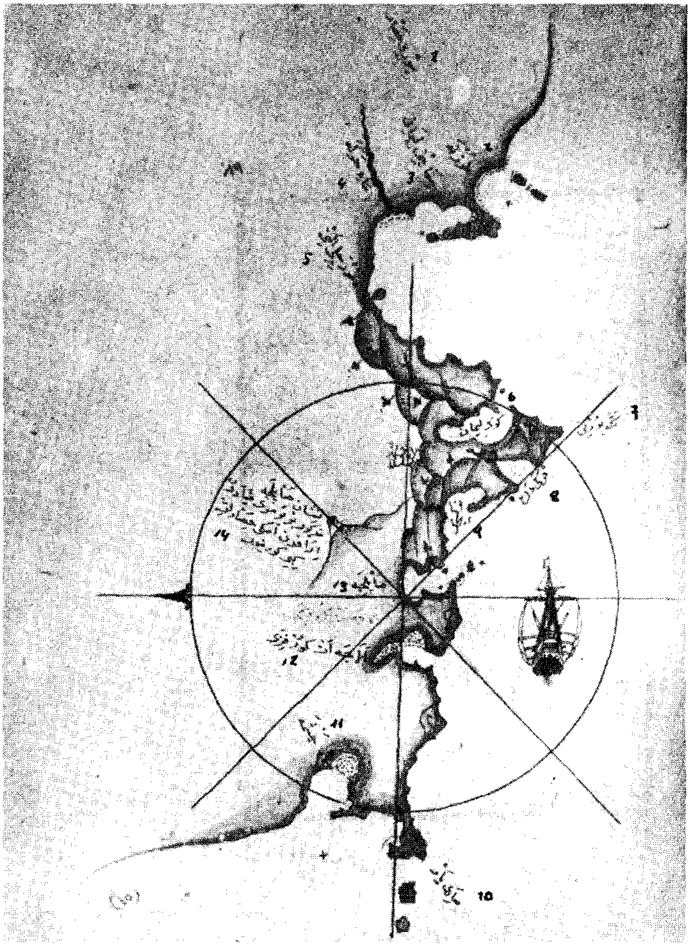
1-Harap 2-İpsara adası 3-Sakız adası.

BU BÖLÜM ANADOLU KIYILARINDA SAPLICA LİMANI VE ALACA AT KIYILARINI ANLATIR

Bu kıyılar münhat (alçak) yerlerdir. Denizi de yufkadır. İki mil kadar denizde demirlenir. Poyraz günlerinde yatılır. ALACA AT, kıbleye karşı bir körfezdir. O körfez denizden ak süt gibi iki tepe halinde görünür. Büyük gemiler giremezler, kıyıları sığdır. Bu körfezden SAPLICA beş mildir. Tabii, geniş güzel bir limandır. İri barçalar girer. Bu limana deniz tarafından beş altı mil kadar karada bir dağ vardır. Bu dağ üzerindeki kayalar uzaktan harap bir kaleye benzer. Buraya yaklaşırken bir adacık seçilir. O adacık limanın ağzındadır. Büyük Barçalar bu adacığı sol tarafa alarak içeri girerler. Büyük limandır. İçeri girince orta yerde bir taş vardır. Su yüzünde görünür. O taşı günbatısı tarafına alarak girilir. Gayet geniş bir yerdir. Liman yüz parça gemiyi barındıracak haldedir. Fakat içecek suyu yoktur. Bir büyük ahlat ağacının dibinde bir kuyu vardır. Bu liman ile NERGİSCİK limanı dört mildir. Gündoğusu Şorok tarafına düşer.

İki arada demir yeri yoktur. Hep dağ dipleridir. Derın yerlerdir. NERGİSCİK, bir dağın içine girmiş tabii bir limandır. Yıldız tarafından girilir. İçme suyu yoktur. Rutubetli, sarp dağ kenarlarıdır. Buraları dolaşıp da Gök limana gelinceye kadar derin kenarlardır. Demir yetişmez (kesmez). Çünkü dağ kenarlarıdır. Bu yol üzerinde kıbleye karşı KARANLIK DERE köfezi vardır. İki dağın arasıdır. Onun için derindir. Gemi yatmaz. Onun bir mil Şorok tarafında TEKE

burnu vardır. Burada bir yüksek dağ vardır. O dağ kış günlerinde keçilerin kışlağıdır. Dağın dibi çok derindir. Öyle durup yatılacak, barınılacak yer değildir. Bu burundan GÖK LİMANI iki mildir. Tabii bir limandır. O limana Şorok tarafından girilir. İki dağın arasındadır. Bir dere gibidir. Sarp ve ormanlık yerdir. İçecek su bulunmaz, rutubetli yerdir. Bu limandan çıkıp SIĞACIK limanına gelinmeye kadar demir yeri yoktur. Gök liman ile Sığacık limanı arası poyraz istikametine onbeş mildir.

SAPLICA LİMANI

1-Sivri hisar 2-Tuzla 3-Sığacık limanı 4-Hareke suyu 5-Demircili altı 6-Gök liman 7-Teke burnu 8-Karki dere 9-Nergiscik 10-Sarı yer 11-Çeşme 12-Alaca at körfezi 13-Saplıca 14-Saplıca nişanı (Burası bir sivri kayadır. Uzaktan eski hisarlık gibi görünür.)

SIĞACIK LİMANI VE EGE'YE YAKIN OLAN ÖTEKİ LİMANLARI ANLATIR

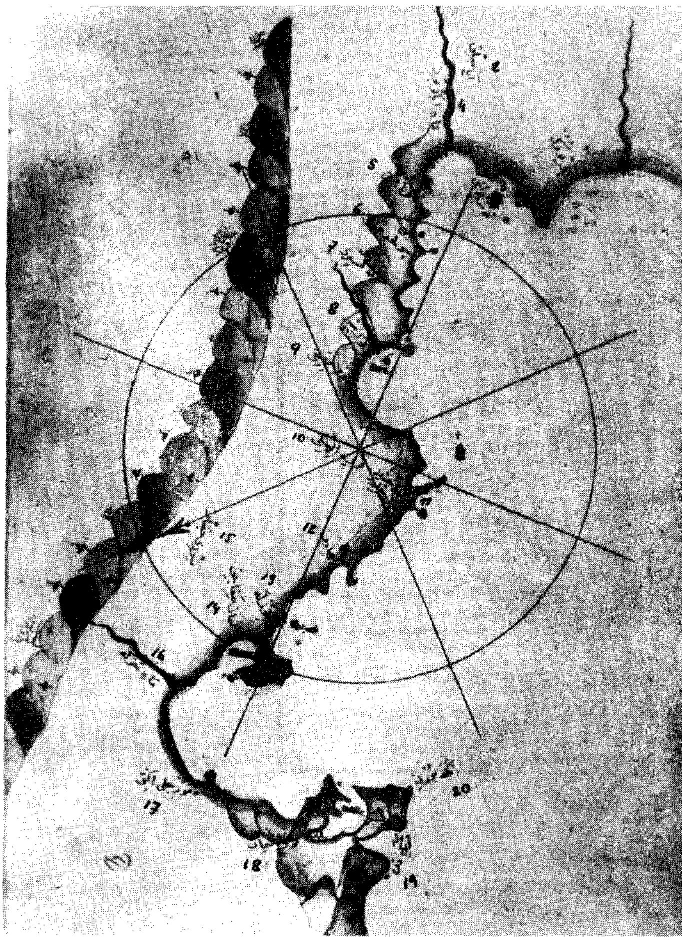
Sığacık limanı, Aydın ilinin Sivri Hisar limanının içinde bir küçük sığlıktır. Fakat iri Barçaların girebildiği tabii bir limandır. Bu limanın ağzında alçak, yassıca bir adacık vardır. O adacıkla Anadolu'nun kıble burnu arası sığdır. Küçük gemiler geçer. İri Barçalar bu limana girince bu adanın yıldız tarafından geçerler. Çünkü o taraf hem geniş, hem derindir. Fakat adanın poyraz burnunun ucunda, denizde bir taş vardır. Bu taş deniz yüzünde görünmez. Ancak adadan bir palamar uzunluğunda açık yürünür. Tatbikatta çizdiğimiz şekle bakarlarsa istediklerini kolay bulurlar. Bu linmandan dört mil kıble istikametinde TUZLA denen bir yatak yeri vardır. Burası, Karaca'dan Sığacık limanına yakındır. Denizden gidilince dört mildir. Tuzla, kıbleye karşı bir körfezdir. Ortasında bir taş vardır. Su yüzündedir, görünür. Fakat, etrafı derindir. Her tarafından geçilir. Buraya giden gemiler Sığacık yakınındaki burun kenarından yürürler. Orayı dolaşıp yıldız istikametinde demirlerler. Yufka sulu iyi bir yerdir. Kenarları alçaktı. Buranın iki mil kadar kıble tarafında iki küçük adacık vardır. O iki adacığın arasından geçilmez. Çok sığdır. Fakat Anadolu ile ada arasından kayık geçer. Sığlık, kenarları alçak ve düz yerlerdir. O kenarlarda SANTORON taşı çok bulunur. Bu taş suda batmaz. Kaba taştır. Bazıları o taşla ayak ezerler (112). Buranın üç mil kıble

---

(112) Kadınların ayaklarındaki sertliği temizledikleri pomza taşı.

tarafında bir yumru burun vardır. O burnun yıldız tarafında BEHA denen bir yatak yeri vardır. Burada sahilde, orta yerde bir kuyu vardır. Suyu boldur. Bu burnun kıble tarafında bir yumru burun vardır. Üzerindeki kaleye CÜNEYT KALESİ denir. Kalenin Şorok tarafında İPSALI ALTI denen bir bucak vardır. Burası kıble, lodos, şoroktan olan rüzgârlardan mâda diğer bütün rüzgârlara kadırgalar için iyi bir yataktır. Bu yatağın üç mil üzerinde bir tepenin doruğunda bir büyük köy vardır. İPSALI köyü derler. Bu köy AYDIN sancağına bağlıdır. Buradan tâ KESRİ'ye varıncaya kadar deniz kenarları alçak ve denizi yufka sudur. Bu yol üzerinde KUM KISIĞI denen alçak ve sığlık bir yer vardır. Bu sığları kıble tarafına geçtikten sonra GÖKSU'ya gelinir. Burada korsan levent kayıkları gezerler. Onun kıble burnunun gündoğusuna dolaştıktan sonra KESRİ önlerine gelinir. İvi demir yeridir. Kesri'nin gündoğusu tarafında Ilıca önünde bir adacık vardır. O adacığın gün batısı küçük gemiler için ivi yatak yeridir. Karayel ve yıldız povraz sahilden eser. Eğer KUŞADASI'na gidilirse, ada ile Anadolu kıyısı ortasına yatıp adaya palamar çıkarırlar. Kuşadasından çıkıp AYYÖRÜK'e giderken bir taş vardır. Ona dikkat etmek lâzımdır. Ayyörük önleri sığdır. Buralardan korsan kayıkları eksik olmazlar.

Vesselâm.

SIĞACIK LİMANINA YAKIN YERLER

1-Aya Yorgi 2-Ayaşlık 3-Kuş adası 4-Apalobos suyu 5-.......... 6-Çulka 7-Kesri karyesi 8-Gök su 9-Kum kısığı 10-Ipsala karyesi 11-Cüneyd kalesi (harap) 12-Bahadır 13-Tuzla 14-Sığacık limanı 15-Sivri Hisar 16-Hareke suyu 17-Demircili altı 18-Gök liman 19-Karaki dere 20-Teke burnu.

BU BÖLÜM SİSAM ADASINI ANLATIR..

Bu ada dağlık, akarsuları bol bir av mıntıkasıdır. Geyikler ellişer altmışar sürü ile gezerler. Adanın çevresi seksenbeş mildir. O kadar yüksek ağaçları olur ki, değme barçalara yekpare direk olur. Fethi Rodos'tan evveldir. Rodos barça ve kadırgaları gelip adanın yıldız tarafında AHIRLI limanına demirleyerek günlerce kalırlar. Burada ağaç keser, tahta biçer, direklik, serenlik, top kundağı ve bunlara benzer bir çok ağaçlar keserek gemilere yükleyip Rodos'a götürürlerdi. Rodos'u doldurduktan sonra etrafa götürüp satarlardı. Hattâ şöyle bir rivayet vardır: Bir tarihte Venedik Beyi bu adayı merhum Sultan Mehmed Gazi'den (113) bir kale yapmak üzere istemiş, fakat merhum vermemiş. Bu sebeple Mehmet Gazi bu adada bir kale yaptırmış. Sonra merhum Sultan Bayezit Han tahta çıkar çıkmaz haracı için bir bilgisiz adamın sebep olması ile bu kaleyi harap ettirmiş. Ada, Anadolu kıyısına iki mil mesafededir. Bu iki milin arası iri barçalar için iyi bir yatak yeridir. Derinliği otuzbeş kulaçtır. Fakat donanma gemileri daha çok, burava vakın olan Mersincik pınarının önüne demirlerler. İyi bir liman yeridir. Palamarı Sisam adasına bağlarlar. Anadolu'va karşı onbeş kulaç suda yatarlar. Bu limanın lodos tarafında bir koca yumru adacık vardır. ABANOS Adası derler. Ablak abanos ağacı vardır, keserler. Adanın iki tarafı derindir, büyük gemiler geçer. Bazı gemiler palamarı

---

(113) Fatih Sultan Mehmed.

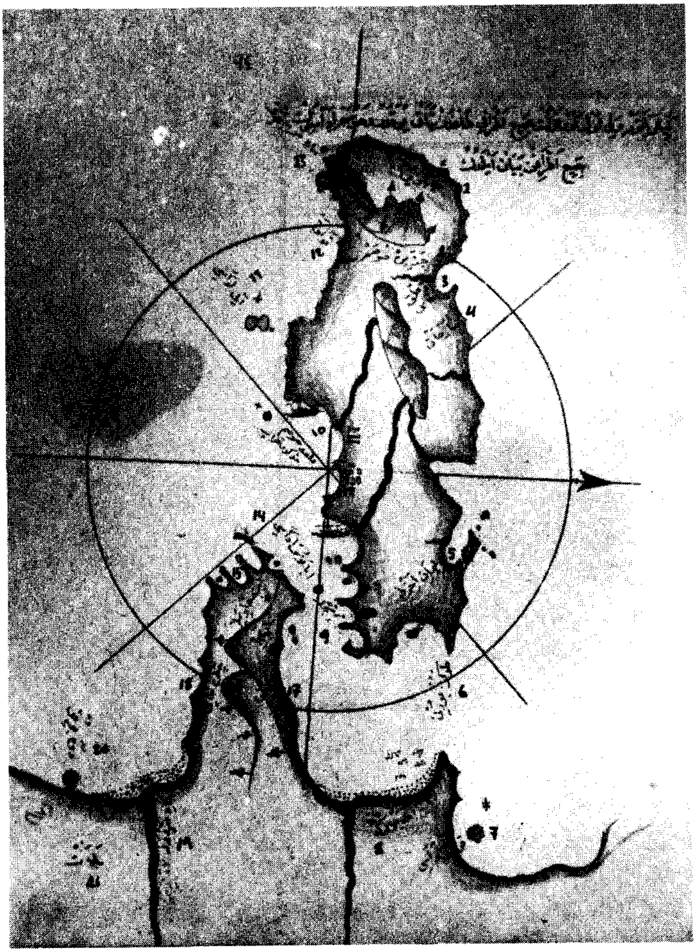
o adanın gündoğusu tarafına bağlarlar, demiri poyraz istikametine otuzbeş kulaç suya atarlar. Adanın yıldız tarafında, yani Sisam Adasının kıyısına yakın bir alçak, küçük adacık vardır. Sığ olduğu için gemi geçmez. Ancak kayıkların barınmasına elverişli bir boğazdır. Adanın günbatısı cihetindeki alçak düzlük yerlerde bir akar çay vardır. O çayın yukarı tarafında bir iki karış yer kazılacak olursa tatlı su çıkar. Adanın gün batısı tarafında yapılıp sonra harap olan bir kaleyi anlatmıştım. Bu kale kâfir zamanından kalmış harap bir kalenin önüne yapılmıştır. Bir küçük limanı vardır. Bugün liman içi dolmuştur. Ekseri gemi ve kayıklar giremez Kalenin günbatısı tarafında bir güzel ova vardır. O ovada bir güzel çay vardır. Yaz ve kış akar. İki tarafı kalemliktir (114). Hattâ nâtir ve düdük kalemleri bulunur. Gündoğusu tarafındaki sazlıklar domuz yatağıdır. Onları ürkütüp çıkarırlar ve seyrederler. O ovada âhûlar, sürülerle gezerler. Adanın alâmeti: Bu ada dört - beş mil yerden gözükür. Mermer sütunlar dikilir. Asker gemileri İstanbul'dan çıkınca gelip bu direklerin önüne demirlerler. Yufka sulu bir demir yeridir. Üçyüz parça gemi bir poyraz havada rahatça yatar Bütün bu gemiler halkına yetecek içme suyu vardır Sonra yollarına devam ederler. Mermer direklerin İne Gaziler ile arası yirmibeş kulaçtır. Mermer direklere yakın olunca demir tutmaz. Biraz denizde olmak lâzımdır. İne Gaziler'e kadırga girer. Büyük gemiler giremez. Küçük bir yerdir. Ancak bir kaç par-

---

(114) Kalemlik: Kamışlık.

ça gemi barınabilir. Burası ile burun arasından gündüz küçük kayıklar geçer. İne Gaziler'in üstü iki çatal halindeki Çekre Dağıdır. Yüksek bir yerdir. Denizden elli mil mesafeden görünür. Sisam Adasının uzaktan nişanı, bu adanın batı tarafındaki yüksek dağdır. Bir kule gibidir. Bu kule gibi dağın kıble tarafındaki kıyılara Kavak Bucağı derler. Yufka sulu derin yerlerdir. Günbatısına dolaşırken iki dağın arasında bir dere vardır. O dere yatağı ortasından akan çaya Mersincik derler. Sisam Adasında iki Mersincik vardır. Bu iki dağ arasında olan çayın karayel tarafından yıldız tarafına kadar demir yeri yoktur. Sarp dağ dipleridir. Karayel karşısında olan buruna Kalabak Kaya derler. Bu burnu gündoğusu tarafına dolaşırken yıldıza karşı bir büyük çay vardır. Karıklık Çayı, etrafı iri kalemliktir. Yani nâtir kalemleridir. Burası yıldıza açıktır. Eski, yıllanmış kamışları çoktur. Bu çayın gündoğusu tarafında Sarhan bucağı vardır. Buraya İpsalı sandalları gidip evleri için ağaç keserek Anadolu'ya geçirirler. Tekrar gündoğusu tarafında Kestanelik Çayı vardır. Buraya sandallar girerler. Yüksek bir dağın dibindedir. Bu dağın gündoğusu tarafındaki burnun ucundaki körfeze Ahırlı derler. Rodos cihetindeki kefere buradan daima ağaç keserlerdi. Önünde bir liman vardır. Ahırlı Limanı derler. Bu limanın ağzında bir adacık vardır. O ada girişte nişandır. O limana kâfirin kadırgaları girerler. Dağdan ağaç keser, mertek yonarlar ve âhû pastırması yaparlar. Şimdi Anadolu'dan İstanköy halkı tüfeklerle gelip bir iki ay kalarak pek çok geyik pastırması yapar. götürür ve satarlar. Bu Ahırlı

limanının gündoğusu tarafına dolaşırlarsa gündoğusuna karşı bir yumru kara burun vardır. O burna Domuz Burnu derler. Burnun şorok tarafı büyük bir körfezdir. O körfezin içinde küçük gemilerin yattığı bir adacık vardır. Körfezin etrafı dağdır. Gemiler için yatak yeri yoktur. Sisam Adasının bütün etrafını bildirdik...

SUSAM (Sisam) ADASI

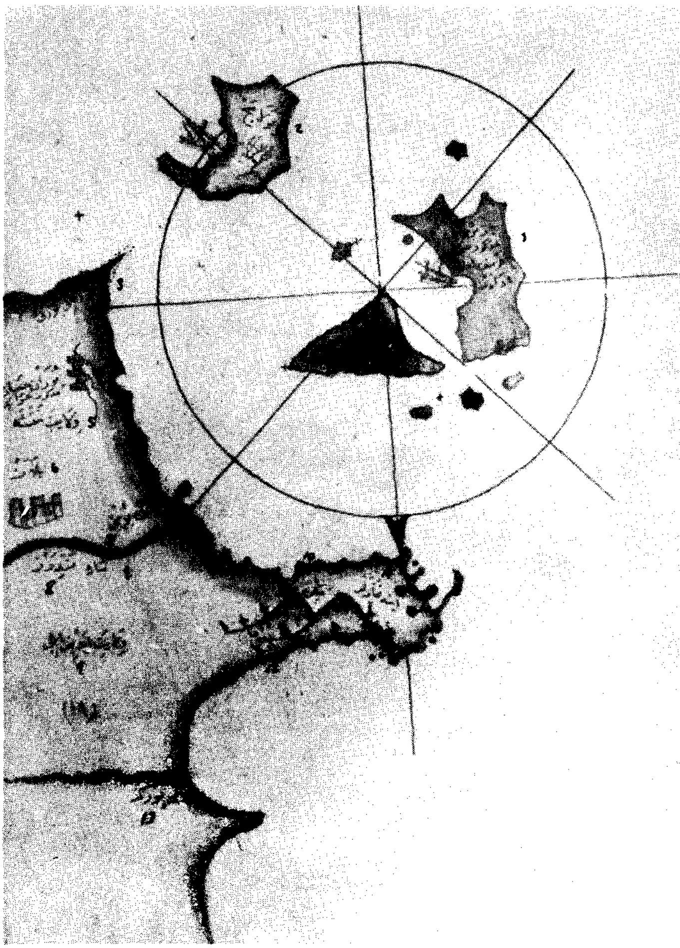
1-Halabak kaya 2-Susam adası 3-Kasırlık çay 4-Sazhan 5-Ahırlı limanı 6-Tonoz burnu 7-Kuş adası 8-Aya Yorgi 9-Mersincik 10-Susam kalesi (harap) 11-Ayı adası 12-Kavak 13-Mersincik suyu 14-Ayanos adası 15-İne Gaziler 16-Bağlıca 17-Kavak 18-Çekre dağı 19-Menderes suyu 20-Deve boynu 21-Balat.

BU BÖLÜM SİSAM YAKININDAKİ KEÇİ VE BULAMAÇ ADALARINI ANLATIR..

Bu ada Sisam Adasının yirmi mil kıble tarafında ıssız bi dağdır. Dağın etrafı sarp yerlerdir. Kıbleye karşı, poyraz günlerinde yatılabilir bir bucak vardır. İçecek su da bulunur. Fakat adanın asıl belli limanı birbirine yakın iki adadır. Adalar arası iyi limandır. Palamarı küçük adacığa bağlarlar, demiri büyük adanın karşısına atarlar. Eğer limana karayel tarafındaki ağızdan girerlerse, burası hem dar boğazdır, hem de derinliği oniki karıştır. Nerede ise el ile taş atılır. Onun için kıble tarafından girmek doğrudur. Fakat poyraz eserken kıble tarafından dolaşıp girerlerse palamarı hazır bulundurmaları lâzımdır ki, hemen küçük adaya bağlayıp içeri girmelidirler. Derin yerlerdir. Ansızın demir tutmayıp sürüye (taraya) bilir. Bundan başka kıble tarafında olan küçük adanın üstüne gitmek lâzımdır. Bu adacığın da Keçi Adası tarafında sığ yeri vardır. O sığdan çekinmek lâzımdır. Bu iki adanın arasının liman olduğunu söylemiştik. Bu limanın nişanı üç küçük adacıktır. İki tarafta olan adacıklar alcaktır ve ortada olan ada büyüktür. Limana girerken ortadaki sivri adanın üzerine gitmek lâzımdır. Burada boğaz dere gibi görünür. Ondan belli olur. Boğazın bir tarafından ötesine taş atılsa ulaşır. O kadar dardır. Kadırğalar uğrar. İçeri girince kıble tarafından sert rüzgâr gelir, yatılabilir. Bu adadan Bulamaç Adası şolok üzerine onsekiz mildir.

Bulamaç Adası kara bir dağdır. Demir yeri soroka karşı olan yerlerdir. Orada harap bir bina vardır. An-

cak bu binanın önüne demirlenebilir. Diğer yerler derindir. İçme suyu lâzım olunca sorok burnunda, bir palamar uzunluğu kadar içeride, karada Sakızlık çalısının içinde bir kaya kovuğu vardır. Karanlık olduğu için o yarık kayaya mum ile girip su alırlar.

KEÇİ VE BULAMAÇ ADALARI

1-Keçi adası 2-Bulamaç 3-Turmak burnu 4-Yoran hisarı (harap) 5-Menteşe Vilâyeti 6-Balat 7-Deve boynu 8-Menderes suyu 9-Aydın Vilâyeti 10-Çekre dağı 11-İne Gaziler 12-Kavak 13-Aya Yorgi

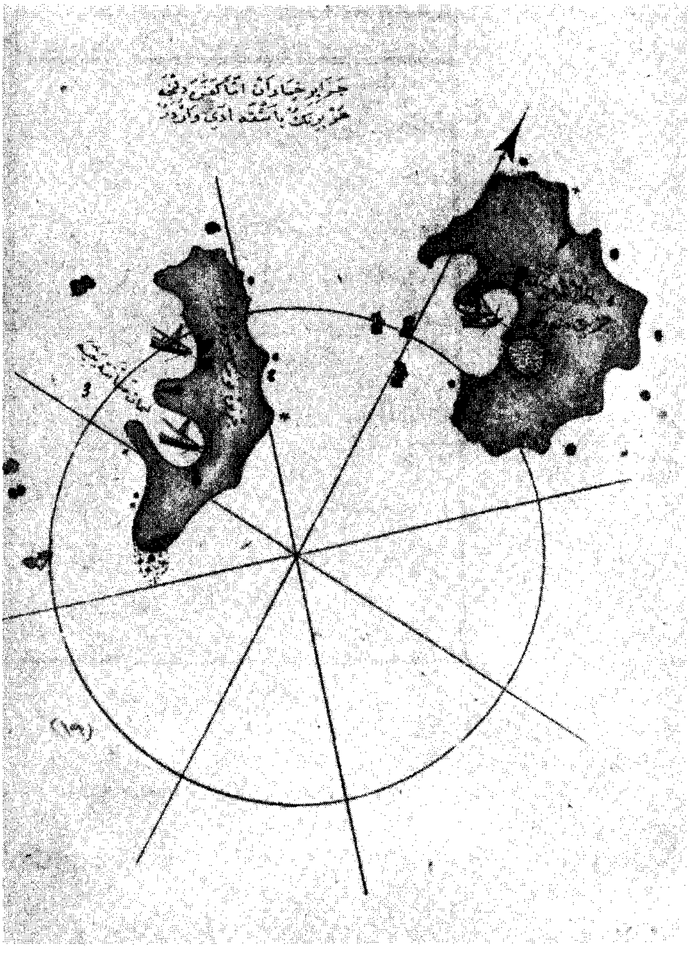
BU BÖLÜM HİMÂRÂN (115) ADALARINI ANLATIR

Bu Himâran Adaları ATNOS adasıyla İLERYOS Adasının arasındadır. Şimdi ıssız yerlerdir. Adalardan birine, kefere taifesi SAN PENEYE veya FONTE MOROZE derler Adanın lodosa karşı olan kenarında bir pınar vardır. FONTANE MOROZE deniş sebebi odur. Bu pınarların kıble tarafında, lodosa karşı bir körfez vardır. İyi bir yatak yeridir. Barçalar girebilir. Fakat adanın gündoğusu tarafındaki taşlık burundan çekinmek lâzımdır. İLERYOS ADASI buradan altı mil mesafededir. MANDRAKİ Adası iki mildir. MANDRAKİ de FONTANE MOROZE gibi ıssız bir adadır. Kıble şolok tarafı yatak yeridir. Burada bir sarnıç vardır. Ondan faydalanılır. Bu yatağın karşısında bir küçük adacık vardır. Ona da NİŞİTO İPSARA derler. İçecek suyu vardır vesselâm.

Hîmârân Adalarının kâfirler dilinde her birinin başka adı vardır.

---

(115) Himâr: Eşek, himârân çoğulu, eşekler.

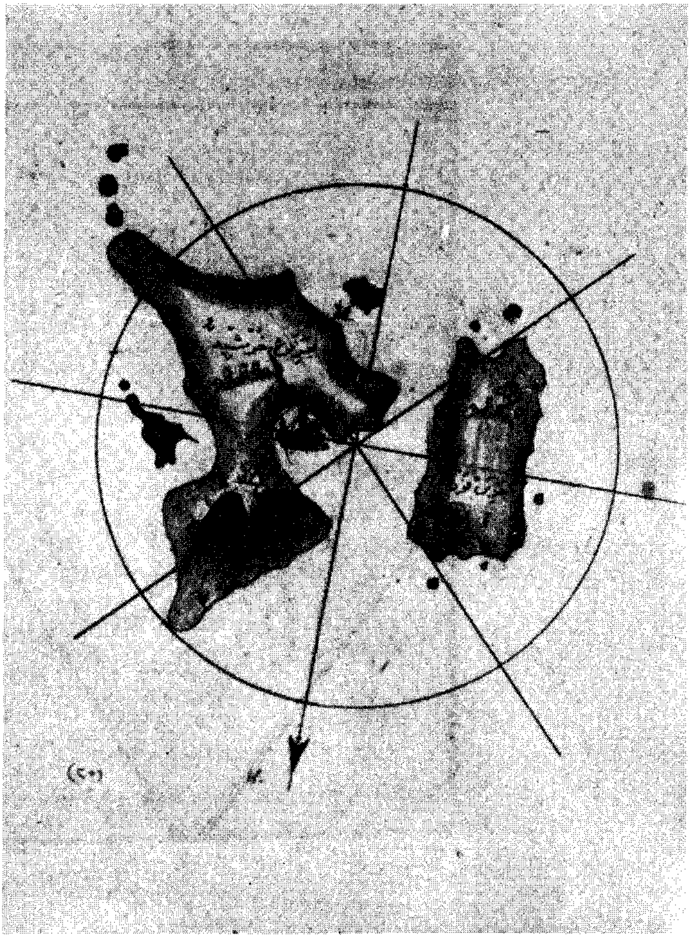

EŞEK ADALARI

1-Mendiraki adası 2-Fonta Moron adası 3-Santa Peveye limanı

BU BÖLÜM HURŞİT VE FORNOZ ADALARINI ANLATIR..

Bu adalarda vaktiyle papazlar otururlarmış. Şimdi ıssız bir yerdir. Bizim HURŞİD dediğimiz adaya HIRİSO derler. Günbatısı tarafında olan adaya da FURNO derler. HIRİSO adasıyla gündoğusu tarafındaki adanın gündoğusunda bir küçük kara ada vardır. Bu ada ile Hıriso Adasının arası derindir. Küçük adanın sahili iyi yataktır. Büyük barçalar yatabilirler. Hıriso Adasının en belirli yatağı karayele karşı bir bucaktır. Nişanı: Adalara, yıldız tarafından varırken Sisam adası tarafındaki Hıriso Adası iki çatal dağdır. O iki çatal dağa vardıktan sonra kenara iki mil kala bir kara burun görünür. Bu burnun ucu iyi bir limandır. Barçalar yatarlar vesselâm..

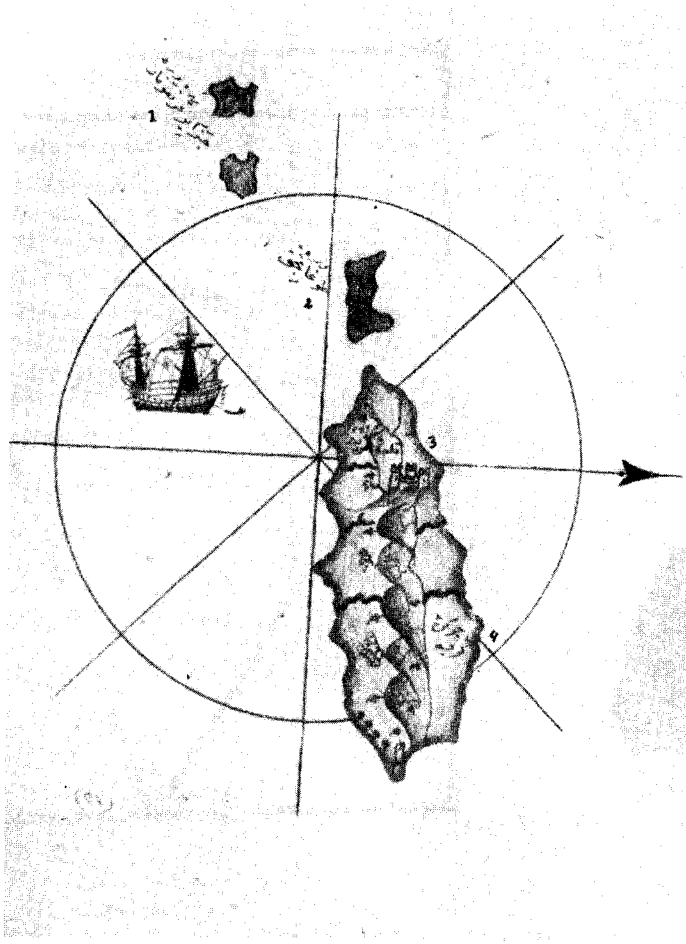

FORNOZ VE HURŞİT ADALARI

1-Fornoz adası 2-Hurşit adası.

BU BÖLÜM KERPE ADASINI ANLATIR..

Bu ada silsile halinde bir uzun dağdır. Dağın çevresi yetmiş mildir. Adada akarsular vardır. Günbatısı tarafında, karayele karşı bir kalesi vardır. Şimdi SAKIZ beylerine bağlı mamur bir kaledir. Gündoğusu tarafında bir pirgos vardır. Pirgosun kıble tarafında deniz kenarında nereyi kazsanız tatlı su çıkar. Adanın çizdiğimiz haritasında kazılan yerler belirtilmiştir. Adanın günbatısı tarafında bir küçük adacık vardır. Ona da DOĞANCIK Adası derler. Doğanların uçuştuğu sarp bir adadır. Ancak kıble tarafı yatak yeridir vesselâm.

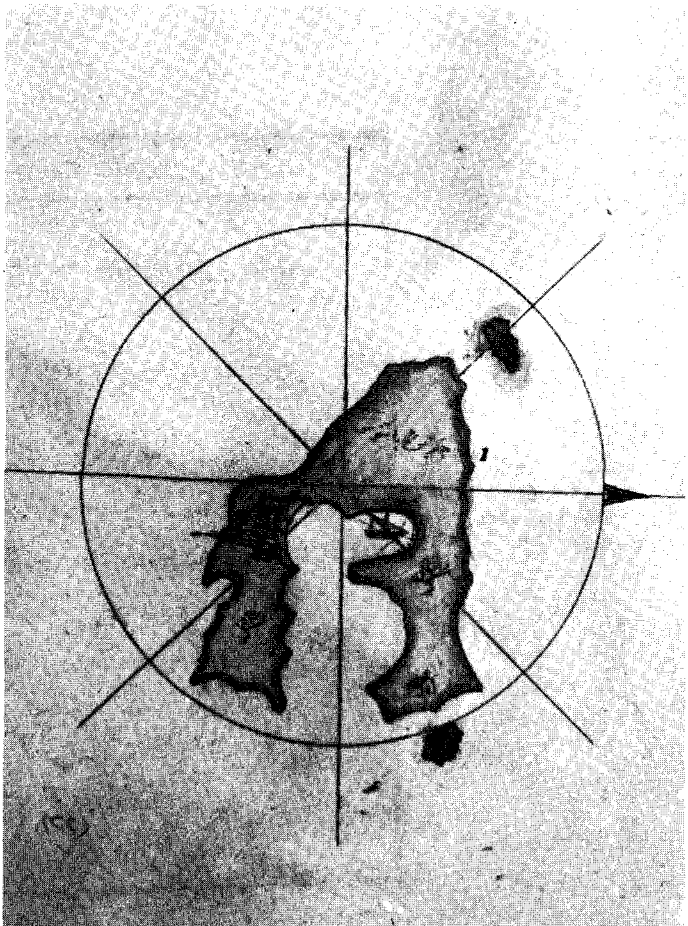

KERPE ADASI

1-Karankonar adaları 2-Doğancık 3-Kerpe kalesi 4-Kerpe adası.

BU BÖLÜM PATNOS, PAPAS DİYE MEŞHUR ADAYI ANLATIR..

Burası kıraç bir adadır. Eskiden manastırlık olan adanın çevresi yirmibeş mildir. Şimdi de büyük papazları İstanbul Patrikliğinden gelir ve burada papazlık ederek İstanbul Patriğine vergi verir. Burada Batnos Baba denen birinin mezarı vardır. Kefere taifesi buna SAN PELMOZE, Türkler ABATNOS PAPAS derler. Onun hakkında bir rivayet vardır. Papazın ölüsünü iki defa yerinden alıp Bolat'a götürüp gömmüşler, sonra yine adada bulunmuş. Bunun için Türkler ve kâfirler din adamlarıdır diye bu ada halkını incitmezler. Adanın gündoğusu tarafında karşı bir limanı vardır. İki çatal şeklindedir. O manastırlık da limanın üstünde bir kale gibidir vesselâm.

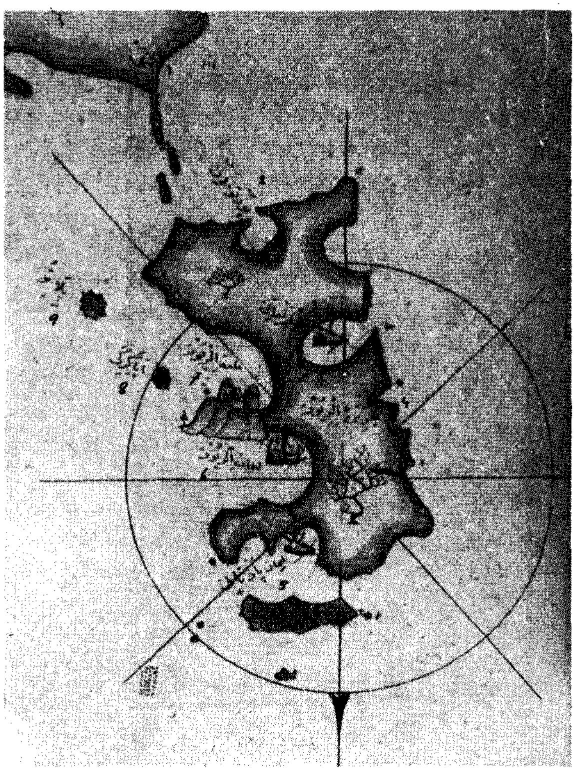
HARİTA 22

1-Patnos adası.

BU BÖLÜM İLERYO ADASINI ANLATIR..

Gündoğusuna karşı büyük bir burnun üzerinde bir kalesi bulunan adanın çevresi otuzsekiz mildir. Mamur olan kale devlete tâbidir. Kalenin iki kenarında iki körfez vardır. Bu körfezler gündoğusu şoroktan başka bütün rüzgârlara kapalı iyi bir yatak yeridir. Kale önünde olan körfez yıldız tarafındadır. Buraya Ayozmeri de derler. Körfez yerdir. Bir çok gemiler girerler. Körfezin şoroktan tarafa o l a n karşısında, deniz tarafında iki sivri ada vardır. Bunlardan birine AYA KİRİKİ ötekine de PLATOS derler. İkisinin arası çok derin yerdir. Yelken ile iri barçalar geçebilir. İleryoz Adasının yıldız tarafında PARNANO limanı vardır. Güzel bir yerdir. Bu limanın nişanı: Adanın önündeki adadır. İki tarafından girilir. Adanın gündoğusu ve günbatısı cihetlerindeki burunların uç kısımlarından sakınmak lâzımdır. Temiz yerler değildir. Şekle bakınız, Partano limanının poyraz tarafındaki ağızdan dışarda, dört mil kadar denizde bir sığlık vardır. O sığlığın üstünden büyük gemiler geçer. Derin yerdir. Limanlık günlerde dibi görünür. Adanın günbatısı tarafında bir liman daha vardır. PORTOFİNO derler. (Bağlar Limanı) demektir. İyi bir yatak yeridir. Bu limandan çıkıp kıble tarafında, kıyıda KELEMEZ boğazına gelinir. Karşısında PORTOMELON denen bir liman vardır ki iyi yatak yeridir. Buradan geçip Kelemez (GELEMEZ) boğazına varılır. Bu boğazda üç küçük ve uzun ada vardır. Birinci ada ile İLERYOS adası arasından büyük gemiler geçer. İkinci boğaz da geçit yeridir. Üçüncü boğaz ile KELEMEZ yakınında olan iki

boğazdan sığ olduğu icin gemi geçmez. Hepsi dört boğazdır. Cünkü iki büyük ada ortasında üc kücük ada vardır. Böylece dört boğaz olur. İkisi KELEMEZ tarafındadır ve sığdır. Kelemez ile İleryos arası birbuçuk mildir. Bu boğazdan İleryos kalesi yıldız - karayel istikametinde beş mildir vesselâm.

İLERYOZ ADASI

1-Gelemez 2-Porto melon 3-Bağlar limanı 4-İleryoz adası 5-Yarnani limanı 6-İleryoz limanı 7-İleryoz kalesi 8-Aya kiriki 9-Pilato.

BU BÖLÜM GELEMEZ ADASINI ANLATIR..

GELEMEZ Adası bir dağ silsilesidir. Bu dağlar çevresi kırk mildir. Devlete tâbi, mamur bir adası vardır. Adanın elverişli limanı günbatısı - karayel tarafında adaya yakın diğer bir büyük adadır. Buna TALENDO Adası denir. Talendo ile Gelemez arasına Porto Tenode denir. İyi bir limandır. Büyük barçalar girip çikarlar. Derin yerler olduğu için adanın iki tarafı da giriş ve çıkışa elverişlidir. Limanın karşısındaki dağda, kilisenin altında bir akarsu vardır, ondan faydalanılır. Limanın lodos tarafında iki ada daha vardır. Birine Aya Nikoli, ötekine NERE (116) derler ki, hepsinin arası derin denizlerdir. Porto Talendo limanından çıkıp, yıldız cihetinden Gelemez ile İleryos arasından geçilirse, burada birbuçuk millık mesafede üç küçük ada vardır. Böylece bunlar arasında da dört boğaz vardır. Gelemez tarafındaki iki boğazdan gemi geçmez. İleryos tarafı derindir. Barçalar geçebilir. Fakat İleryos'a gayet yakın seyretmelidir.

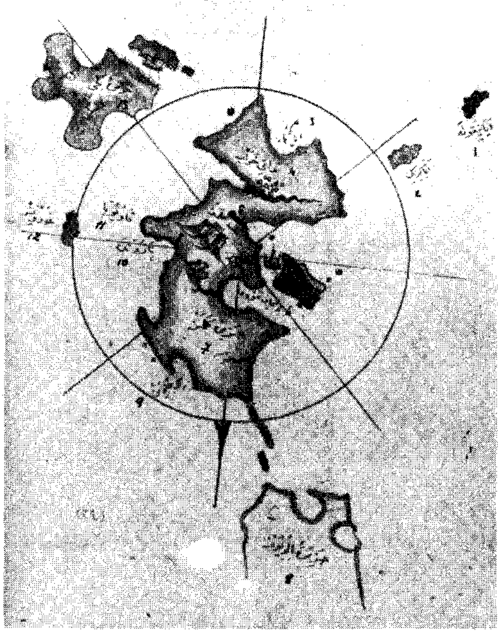
Buradan beş mil gündoğusu tarafında, ağzı günbatısına açık bir körfez vardır. Bu körfeze SİKADİN derler. Hem iyi bir yatak yeridir, hem de içecek su bulunur. Bu liman uzaktan adaya benzer bir dağdır. Bu dağın üzerinde Gelemez dağları vardır. Bu ada gibi görünen yere doğru varırlar. O ada gibi yeri sol tarafa alıp içeri girerler. Limanın dört mil şorok tara-

---

(116) Kitaptaki haritada bu tarif ettiği adada (Aya Kiriki) yazılı.

fında, ağzı şoroka karşı, iki dağın arasında bir bucak vardır. Buranın iki mil kıble tarafında iki çatal halinde yüksek dağlar vardır. İki çatal dağın ortasında, poyraza karşı bir bucak daha vardır. Buna da PAZONDE denir. Çektiri gemileri için yataktır. Su alıp yine yollarına devam ederler. Girişte, iki çatal dağın ortasına yürünür, körfezin kıble tarafında yatılır. Su alıp tekrar yola çıkılır. Poyrazda yatılmaz. Burası, KAVYOPA denen yüksek, kara bir burundur. Gelemez dağlarından uzayıp denize ulaşmıştır. Bu burnun lodos tarafında, gün doğusuna karşı açıklık bir körfez vardır. Buradan çıkıp kıble tarafına İstanköy'e doğru giderken, Gelemez Adasının şoloka karşı bir kara burnu vardır. Buna PORNİN deriz. Kefere bu burna KAVYOPA derler. Gelemez dağının devamıdır. Burnun lodos tarafına dolaşınca gündoğusuna karşı VATİ bucağı vardır. Burada iki dağ sanki ortadan ayrılıp bölünmüş gibidir. Yarım mil kadar içeri girince iki tarafı derin varlar olan bir körfez vardır. Demir yeri değildir. Fakat körfezin nihayetinde sığlık bir çay ağzı vardır. Fundalık yerlerdir. Ağaçlıktır. Suyu da acıdır, içilmez. Mevcut harap binalardan buranın eskiden büyük bir şehir olduğu anlaşılmaktadır. Burayı Seydi Bin Mansur'un harap ettiğini papazlar söylemektedir. Eğer bu VATİ limanına gidilirse oranın iyi bir liman olmadığı sarp kıyılar olduğu bilinmelidir. Bir gemiden fazla gem barınamaz. Bir gemi de iki tarafa palamar verip yatar. Gündoğusu şoloktan çekinmelidir, dar verdir. Körfezin sonunda, kıble cihetindeki harap kilise önünde bir kayık iskelesi vardır. O iskeleden, kilise yanından dörtbuçuk mil kara tarafında, içerideki kaba ağaçların

dibinde Burak Tepe'de içecek su vardır. Çok iyi bir pınardır. Bu pınara giderken acı su deresi sağ tarafta bırakılıp karsıdaki 'sivri tepeye doğru gidilir. VATİ limanından dört mil günbatasına dolaşılırsa PONYA körfezine gelinir. Burası iyi bir liman yeridir. Limanın nihayeti sığdır. İstanköy'lü Gelemez kalesine gelince o körfezden çıkar, iki mil kadar yürürse, kaleye ulaşır. «Gelemez» burnundan Keçi Adası şolok üzerine üç mildir. İstanköy de on mildir vesselâm..

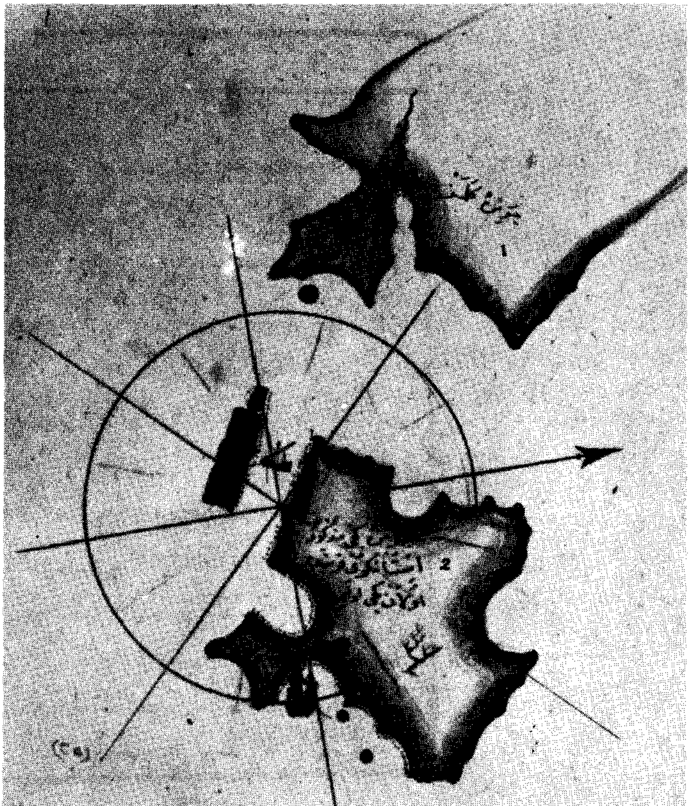

GELEMEZ ADASI.

1-Aya Nikola 2-Aya kiriki 3-Ponye 4-Vati harap 5-Gelemez kalesi 6-Tenode limanı 7-Gelemez adası 8-İleryoz adası 9-Sikadin 10-Paronde 11-Kav yapa 12-Gorvins 13-Keçi adası.

BU BÖLÜM İSTANKÖY YAKININDAKİ KEÇİ ADASINI ANLATIR.

Bu adanın İstanköy'e karşı olan kenarları iyi demir yerleridir. Ada bir dağ silsilesidir. Poyraz ve yıldız ile yüz gemi geniş geniş yatar. Buradan İstanköy Adası üç mildir. İstanköy kenarları hep yufka sulu yerlerdir. Demir mevkileridir. Adanın İstanköy'e karşı olan kıyısına varınca oradaki adacık ile Keçi Adası arasından gemi geçer ve dilediği yere demirler. İyi demir yerleridir. Bu adanın asıl demir yeri günbatısı tarafındaki KABRONİS Adasıdır. Keçi Adasına Kabros derler. Frenkler bu adaya İSTERMO der. Kabronis ile İstermo arası iyi demir yeridir. Dip görünür. Küçük gemiler, kadırga ve kayıklar gidince Keçi Adasının bir bucağı vardır ki, iyi bir demir yeridir. Oraya demirlerler. Biraz yukarıda, ararlarsa içecek su bulurlar. Büyük gemiler liman ortasında yatarlar. Böyle bilinsin vesselâm...

KEÇİ ADASI

Gelemez adası 2-Keçi adası (İstanköy yakınındaki keçi adasıdır.)

BU BÖLÜM ACI SU KENARLARINI ANLATIR..

Balat şehrine yakın olan deniz kenarları alçak yerlerdir. Büyük Menderes (Menderiz) ve Balat Suyu bir yere toplanır ve o kıyıda denize dökülür. Bunun için kıyılar sığdır. Balat yakınına giden gemiler Deve Boynu denen burna giderler. Burada adaya benzeyen burnun kıble tarafında yatarlar. Burası Karaağaç limanıdır. Deniz yeridir ama her gemi için değil. Yaz günleri iyidir. Kıble tarafında alçak, ince bir burun vardır ki, TURNALI Burnu denir. Uç kısımları sığdır. Fakat sığlık belli olmaz, dikkat etmek âzımdır. Bu burnun beş mil kadar gündoğusu tarafında Yer Kesiği denen bir yer vardır ki, uzaktan döküntü liman gibi görünür. Kara, yumru taşlardır. Bu taşların gündoğusu tarafı yaz mevsiminde iyi yataktır. Yukarıda, dağda, üç mil kadar ileride harap bir durumda YORAN Kalesi vardır. Kale günbatısına karşı açık bir yerdedir. O kalenin üç mil kadar kıble tarafındaki deniz kenarları hep demir yerleridir. Arabistan kenarlarına benzer. Alçak ve denizi yufka sulu yerlerdir. Bu kenarların gündoğusu tarafında iki ada vardır. Bunların karayel tarafındaki adanın yıldız tarafında bir liman vardır. Gök Liman denir. Bu liman kıble şoroktan başka bütün rüzgârlara karşı emin yatak yeridir. Eğer kayıkla gidilirse tâ içeri sokulunur ve sekiz rüzgâra karşı emniyetle yatılır. Limanın gündoğusunda Akbük Körfezi vardır. Körfezin şorok tarafına dolaştıktan sonra Lidos Limanına gelinir. O mıntıkada LİDOS'tan daha emin bir liman yoktur. Yıldız tarafında yatılır. Limandan çıkıp Acı Suyu dolaşırlarsa yol üzerinde yine bir körfez vardır. ALAGÜN derler. Körfezin etrafı dağlıktır. Demir

yeri yoktur. Dikkat etmelidir. Körfezin şorok tarafında Bozcaburun denen sivri bir burun vardır. Burnu gün doğusu tarafına dolaştıktan sonra Kızılburun'a varılır. Bütün buralar derindir. Yatak bulunmaz. Bu burunların yıldız cihetinde ABANOS Adası vardır. Burası büyük bir adadır. Ablak abanoz bulunur. Adanın poyraz tarafında ESİN dedikleri büyük, harap bir kale vardır. Bu kalenin içinde, orta yerinde bir kale daha vardır. Bu kaleyi Müslüman bir padişah yaptırdı. Hâlâ durmaktadır. Hepsinin önüne bir liman yapılmıştır. Limanın ağzına merhum ve mağfur Sultan Bayezid oğlu Alemşah bir burç yapmıştır ki, halen durmaktadır. Limanın dört mil poyraz tarafında Acısu denen bir yer vardır. Bir deniz kulağıdır. Güle benzer. Hepsinin çevresi on mildir. Yıldız, poyraz, gündoğusu tarafları sığdır. Sazlık yatak yerleridir. Kıble tarafları kenarları dağlık ve ormanlıktır. Bu sebeple o acı suya giren kayıklar, kürekle değerek kıble tarafına yakın yürürler. Buraya Tonoz Pınarı derler. Bir kaç pınar vardır. Bu pınaların önüne iskele koyarlar. Demirli iken denizin düşmanlığından korkmazlar. Buradan Becin ve Melas kara yoludur derler. Acı su ağzından Asin Kalesine kadar hep demir yerleridir. Acı suyun lodos tarafında bir körfez vardır. Kumcağız Körfezi derler ki. ivi demir veridir. Yufka sulu verlerdir. İç kısmı sığdır. Ancak kayıklar girer. Burada Mersinli Suyu vardır. İçme sularını buradan sağlarlar. Bu limanın beş mil lodos tarafında ince, alçak bir burun vardır. İNCE BURUN derler. İç kısmı kara adalardır vesselâm.

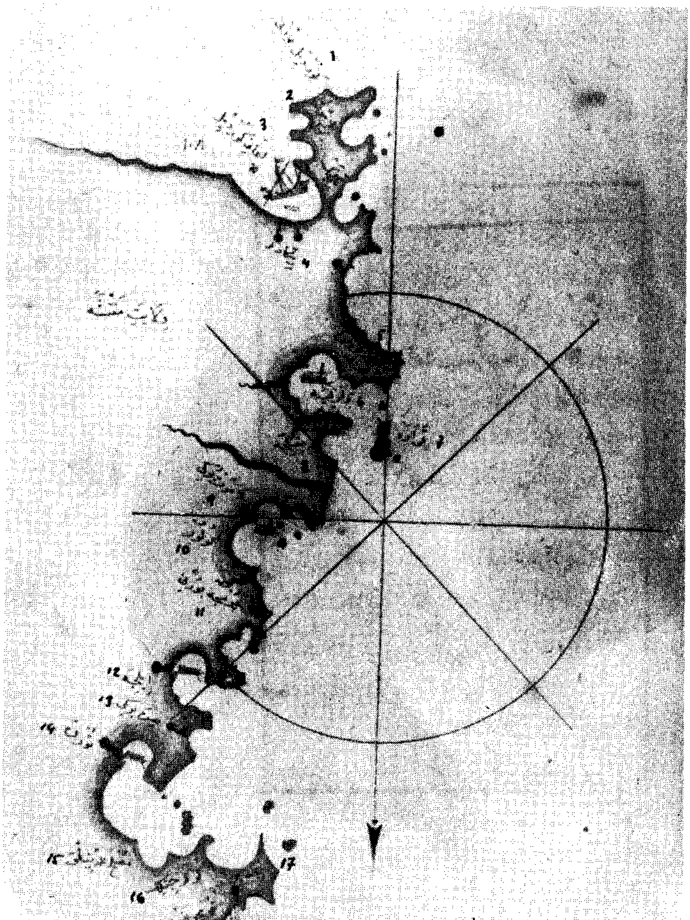

ACI SU KENARLARI

1-Turnalı burun 2-Yer kesiği 3-Gök liman 4-Ak bük 5-İlidos 6-Menteşe Vilâyeti 7-Ala günde 8-Bozca burun 9-Kızıl burun 10-Abanos adası 11-Asın kalesi (haraptır) 12-Acı su-Etrafı dokuz mil çevirir, deniz kulağıdır. 13-Tonoz pınarı 14-Kumcağız 15-İnce burun.

SİRE VOLOS KIYILARINI ANLATIR..

Bu kıyılar hep dağ dipleridir. Bir çok koylar vardır. Barınmaya elverişlidir. Bunlardan biri KARA ADA'dır. Bu ada ile Anadolu sahili arasından büyük barçalar geçebilirler. Fakat palamar verirler. Adanın poyraz tarafına MUSLİHİDDİN'lik BURUN denir. Bunun poyraz tarafındaki koya Güvercinlik denir. Onun lodos tarafına da TURVA derler. Bu körfez içinde bir başka küçük koy vardır ki, içme suyu bulunur. Bunun batı tarafına dolaşınca SİREBUKİ koyuna gelinir. Burada içme suyu boldur. Günbatısı tarafına ILICA derler. Küçük bir limandır ki çıkış kısmının günbatısı cihetinde içme suyu vardır. Lodos tarafına ÇÖMÇE Burun denir. Bu burnun günbatısı tarafından dolaşılıp girilir. Burası bir körfezdir. Körfezin içinde üç adacık vardır. Körfez içinde, günbatısı tarafında Palamut Bökü Koyu vardır. Burada yatılır. İçme suyu da vardır. Buradan çıkıp günbatısına dolaşırken Bağlıca Koyu gelir. Gemi yatacak yer değildir. Açıktır. Tekrar günbatısı cihetine gidince Varlive Koyuna gelinir. Burada iki yerde akarsu vardır. Körfezin karşısında Karaada vardır. Karaada ile Anadolu yakası arasında büyük gemiler yatabilirler. Körfezin günbatısı tarafı Kızılburun'dur. Sivri bir dağdır. Sarp yerdir. Kaplan çok bulunur. Doğu lodos tarafına dolaşınca içeride bir pınar vardır. Buradan çıkıp lodos tarafına bir yatak yeri olan Delikçik Körfezine gelinir. Önünde bir ada vardır. Tekrar lodos burnuna yürünürse burun ucunda bir liman vardır. Bu da Palamut Bökü Limanıdır. Bu limanın karşısında, denizden bakınca yelkene benzer sivri bir kaya vardır vesselâm...

SİRE VOLOS KENARLARI.

1-Gördil burnu 2-Palamut bükü 3-Gördil limanı 4-Pınarlar 5-Kızıl burun 6-Varilye 7-Kara ada 8-Bağlıca 9-Palamut bükü 10-Külür 11-Çömçe burnu 12-Ilıca 13-Sıra bükü 14-Turva 15-Muslihiddin 16-Güvercinlik 17-İnce burun 18-Kumcağız.

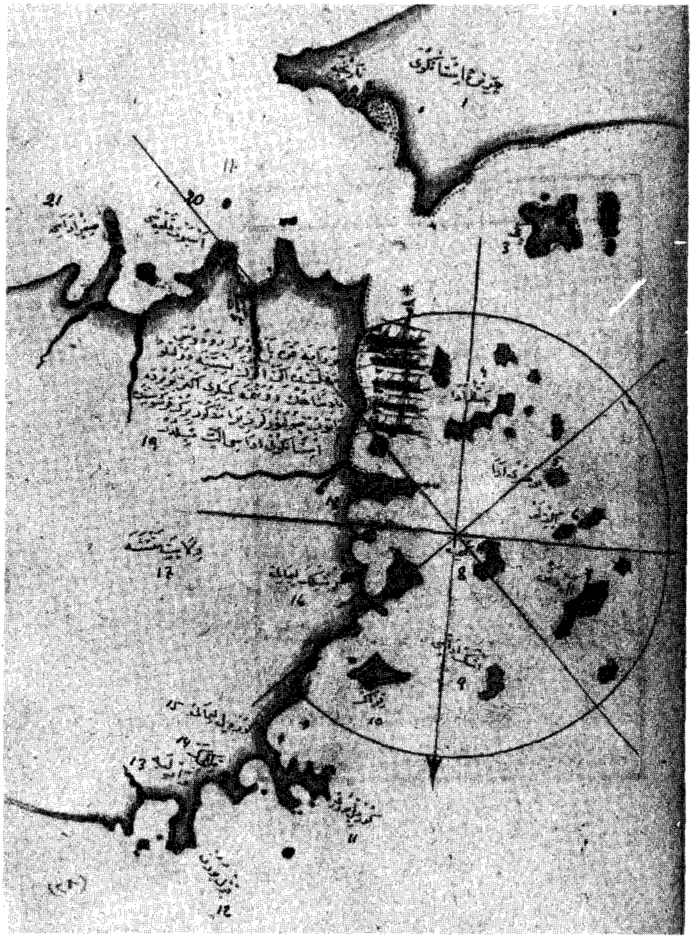
BU BÖLÜM GÖRDİL, GÜMÜŞLÜK VE KARABAĞ KIYILARINI BİLDİRİR

Gördil, sivri bir burundur. Kıble tarafı birçok gemilerin yatmasına elverişlidir. İyi bir limandır. Orta yerde, su yüzünde görünen bir taş vardır. Hemen pınarlara doğru gitmemelidir. Çünkü kıyıya yakın sığlık vardır. Bu sığın üzerine sandal bile oturur. Sığlığı geçince iç kıyıya yakın yerler derindir. Sandalın kıyıdan gitmesi gerekir. Burada iki kuyu vardır, faydalanılır. Alçak ve düzlük yerlerdir. Gördil burnunun kıble tarafında üç bucak (koy) vardır. Bu koyların herbiri bir limandır. En elverişlisi pınarlara yakın olanıdır. Limanın beş mil kıble tarafında, sahile yakın KIZAN adası vardır. Meralık bir adadır. Baharda yeşil ada olur. Adanın boğazından, derin olduğu için büyük gemiler geçer. Üç mil kıble lodos cihetinde ada gibi, sivri bir burun vardır. Bu burnun içi GÜMÜŞLÜK limanıdır. Liman ağzı lodosa karşıdır. İyi bir limandır, büyük gemiler girer. İçinde bir akarsu vardır. Fakat içilmez. Bu suya yakın bir pınar vardır ki o içilir. Merhum Sultan Mehmed Han zamanında limanın yakınında gümüş madeni varmış. Onun için Gümüş limanı demişler. Sonradan gümüş çıkarmaktan vazgeçmişler. Liman ağzında, Anadolu kıyısında bir sivri ada vardır. Eskiden kalma bir kalecik üzerinden vaktiyle gözcülük ederlermiş. Limanın bir mil lodos cihetinde Kızılburun vardır. Uç kısmı temiz yer değildir, dikkat edilmelidir. Bu burnun birbuçuk mil gündoğusu tarafında Hacı Adası vardır. Orası geçittir. Donanma ekseriya oraya gider. Buralara Karabağ denir. Bağlık bahçelik

bir yerdir. Deniz kenarları hep yufka sulu demir yerleridir. Bir akarsu vardır ama içilmez. Yukarda bir kuyu vardır. O kuyudan içerler. İkibuçuk mil karşı tarafta ÇATAL ada vardır. Demir yeri kıbleye karşı olan kısmıdır. Küçük bir içme suyu vardır. Günbatısına karşı ve yıldız tarafına karşı adalar vardır. Derin yerlerdir. Haritamıza bakınız.

Karabağ kenarlarının demir yerlerinde burun ucuna kadar hep yatak yerleridir. O Burna KUMBURNU denir. Bu burundan yarım mil deniz tarafında su yüzünde bir taş vardır. Bu taş ile Anadolu kıyısından kadırgalar geçer. Bu buru ile İstanköy'deki Narince kalesi arası altı mildir. Kum burnundan gündoğusu cihetine dolaşılırsa Ayı balığı körfezine gelinir. İçme suyu yoktur ama iyi demir yeridir.

Böyle bilin vesselâm.

GÖRDİL-GÜMÜŞLÜK-KARABAĞ

1-İstanköy adası 2-Narince 3-Keçi 4-Çatal ada 5-Yumru ada 6-İkizler 7-Eldeş 8-Kemine 9-Eşek adası 10-Kızan 11-Gördil burnu 12-Kızıl burun 13-Varilye 14-Tilkicik 15-Gördil limanı 16-Gümüşlük limanı 17-Menteşe Vilâyeti 18-Boz burun 19-(Buraya Karabağ derler Rodos cahiliyette iken onun nisbetine devletli padişahın donanma gemileri ekseri orada yatıp sulanırlar. Çünki buraya İstanköy altı mildir.) 20-Espot kalesi 21-Sığır adası.

BU BÖLÜM İSTANKÖY ADASINI VE

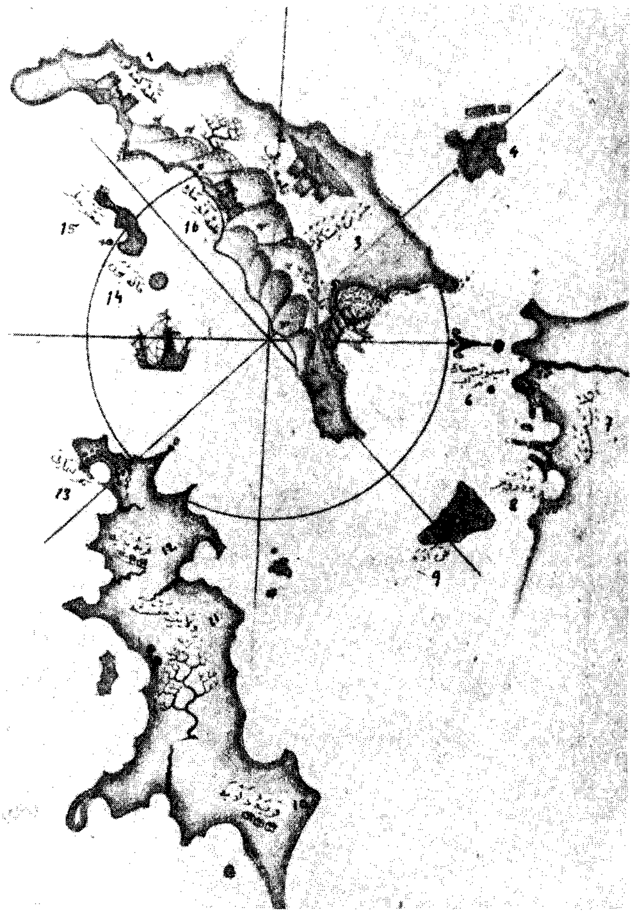
BODRUM LİMANINI ANLATIR

İstanköy, dağlık ve ovalık yerleri olan bir ekin sahasıdır. Kâfirler buraya LANKO derler. Uzun demek anlamınadır. Gerçekten uzun adadır. Çevresi yetmiş mil kadardır. Dört kalesi vardır. Birinci kaleye NARİNCE derler. Adanın poyraz tarafında, Anadolu karşısındadır. Anadolu kıyısı ile altı mil arası vardır. Alçak, düzlük bir yere yapılmıştır. Bir tarafını kazıp liman yapmışlardır. Küçük gemiler girerler, fakat kadırgalar giremez. Sığlıktır. Ancak kayıklar girer. Liman kenarları bağlık, bahçelik yerlerdir. Su dolapları (Bostan kuyusu) vardır. Turunç, limon ve birçok çeşitli meyve yetişir. İkinci kale ANDİMAHİ kalesidir. Adanın kıble tarafında, denize yakın bir yar üstüne kurulmuştur. Üçüncü kale KİFALOS kalesidir. Lodos cihetinde, yüksek bir yerdedir. Dördüncü kale BİLİ kalesidir. Adanın yıldız cihetindedir. Bundan sonraki Narince Kaleşi önünden başka yatak yeri yoktur. Narince önleri iyi demir yerleridir.

İki - üçyüz parça geminin yatmasına elverişli yerlerdir. Kaleden, karayel cihetine iki mil mesafede alçak bir kumluk burun vardır. İyi yatak yeridir. Burnun ucu sığdır. Açık geçilmelidir. Burnun karayel yarafından günbatısı tarafına gidilince hep müsait demir yerleridir. Yalnız o kıyıda denize doğru bir mil kadar uzanan bir sığlık vardır ki dikkat etmek lâzımdır. Bütün sahil alçak (münhat) ovalardır. Ekimlik yerlerdir. Denizleri de bilhassa kıble estiği günerde emin bir ya-

tak yeridir. Lodos tarafında yüksek bir dağ vardır, uzaktan adaya benzer. O dağ ile öteki dağın arası ovadır. Onun için bazıları burayı uzaktan ada zannederler. Değildir. Hepsi tek adadır. Bu, ada gibi olan yerlerin ovalık kısmı bitip dağ kısmı başlayınca deniz kenarında ANDİMAHİ Kalesi vardır. Kalenin karşısında, on mil uzaklıkta İNCİRLİ adası vardır. İki arada SAKARCILAR denen uzun bir ada vardır. O adanın da demir yeri kıble tarafındadır. Lodos burnu sığdır. Poyraz tarafında bir sivri ada vardır. KALEYONE derler. Eskiden papazlar varmış. Adanın yirmi mil poyraz tarafındaki burun İstanköy Adasının son burnudur. Bütün etraf demir yerleridir. Münhat ve güzel yerlerdir. Bu burun ile Narince hisarı arası altı mildir. Narince hisarını daha evvel anlattık. Bu hisardan BODRUM kalesi onsekiz mildir. ESPOT kalesi önündeki iki ada arasından büyük gemiler geçer. Espot kalesi önünde küçük bir ada vardır ki bu ada ile Anadolu sahili arası sığdır. Bodrum kalesine yakın olan SIĞIR adası boğazından gemiler geçmez. Dikkat etmek lâzımdır.

Vesselâm.

İSTANKÖY ADASI-BODRUM KALESİ

1-Kefelos Kalesi 2-Bili kalesi 3-İstanköy adası 4-Keçi adası 5-Narince kalesi 6-İsbor hisar (harap) 7-Menteşe Vilâyeti 8-Bodrum 9-Kara ada 10-Dadye karyesi 11-Menteşe Vilâyeti 12-Bedye kalesi 13-Meker limanı 14-Kale yore 15-(Sığırcıklar)

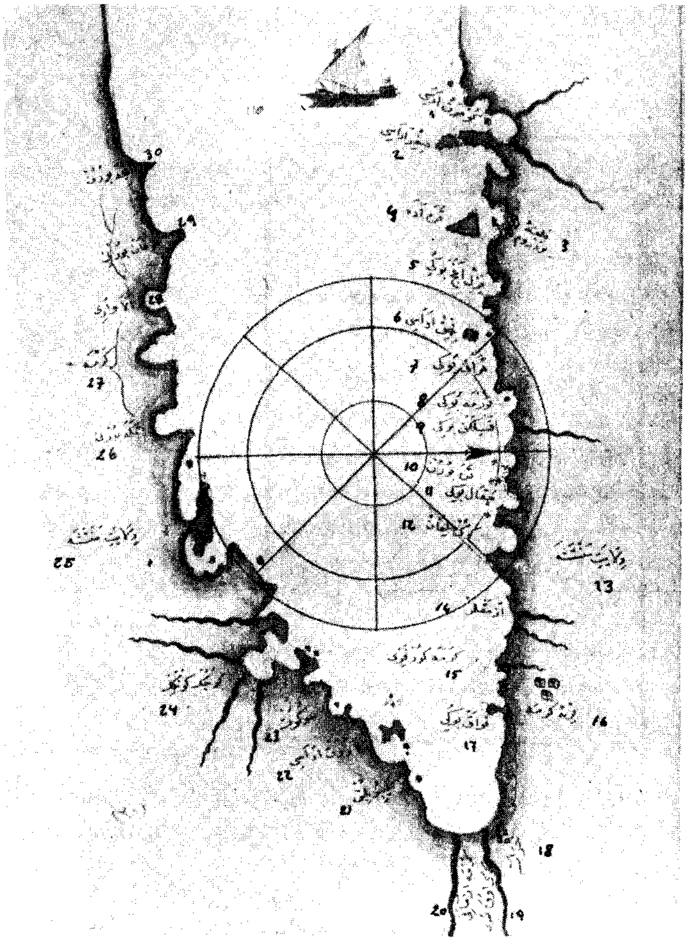
BU BÖLÜM

GEREME KÖRFEZİNİ ANLATIR

Gereme körfezinin başından başlayalım. İlk başta İSPOT kalesi gelir. Deniz üzerinde sivri bir tepeye kurulmuştur. Kalenin önünde harap binalar vardır, buradan bir su akar, denize kadar uzanır. Fakat kimse bu suyu içmez. Su ihtiyacı, harap binaların kenarındaki sarnıçlardan sağlanır. Poyraz günlerde kale önün iyi demir yeridir. Kalenin üç mil kadar gündoğusu tarafında GÜMRET adası vardır. Burası da, günbatısı tarafındaki koy da iyi birer demir yeridirler. Buraya Bakla bükü denir. Küçük adanın içerisindeki Muskubi koyunda azmaklar vardır. Bu adacığın üç mil kadar gündoğusu tarafında Sığır adası vardır. Bu ada ile Anadolunun arası çok sığdır. Her gemi geçemez. Bu kaleden Bodrum kalesi altı mildir. Yol üzerinde, su yüzüne yakın, görünen bir taş vardır. BODRUM, bir küçük kaledir. Kale önünde güzel, geniş bir liman vardır. Tabii bir koydur. Koy ağzına kıble tarafından rüzgâr girmemesi için kâfir zamanında taş dökmüşlerdir. Limana bu taşların ortasından girilir. Çünkü ağız bırakılmıştır. Limanın beş mil karşısında bir ada vardır. Kara ada denir. Sarp dağlık ve etrafı derin bir yerdir. Demir yeri değildir. Adanın iki mil karşısındaki Anadolu kenarları ta burun ucuna kadar hep demir yerleridir. Burnu, bir mil kadar, gündoğusu tarafına dolaşınca Kızılağaç bükü koyuna gelinir. Bu bucağın gündoğusu burnuna Orak burnu derler. Burnun gündoğusu tarafında bir adacık vardır. KICIK denir, derin yerlerdir. Kıcık adasının gündoğusu tarafındaki koya

Kilisecik derler. Orada harap bir bina vardır. Bu binanın önü demir yeridir. Karşısında bir küçük ada vardır. O adanın gündoğusu tarafında Akkumlu kıyılar varaır. Bunların ortasından bir su akar. Acı olduğundan içilmez. Bu suyun gündoğusu tarafındaki burun ucunda, denizde kayalıklar vardır. Bazen görünür, bazen de görünmez. O kayaların gündoğusuna kavak koyu denir. Bu koyu tekrar gündoğusu cihetine dolaşınca Fesilge körfezi gelir. Onun Şolok tarafında bir yumru burun vardır ona da Fesilge burnu derler. O burnun gündoğusu tarafına dolaşınca, içinde levent kayıklarının dolaştıkları Azmaklara gelinir. Bu Azmakları gündoğusu tarafına geçtikten sonra Kereme azmağı gelir ki bu isimde bir koy vardır. Köyün gündoğusu tarafında sivri bir kayalık vardır. Ona da Kara burun derler. Gündoğusu istikametine ilerlersek Akbük limanına geliriz. Limandan Kereme körfezi nihayetine kadar on mildir. Etraf hep büyük, yüksek dağlardır. Bunun için demir yeri yoktur. Kereme körfezinin sonunda Gökova suyu vardır. Bu suyun yanında Kemer azmağı denen bir akarsu daha vardır. Bu sulara sandal girer, fakat içmeğe elverişli sular değildir. Bu sahilden Bodrum sahiline kadar olan uzaklık doksan mildir. Bu sahil şeridi üzerindeki suların hicbiri içilmez. Gökova suyunun önleri ak kumlu, sığlık fakat iyi demir yerleridir. Yalnız, yazın, inbat rüzgârlarına açıktır. Sert rüzgârlar döker. Böyle inbatlı zamanda yatmak istenirse, körfezin sonundaki yıldız cihetinde olan Gökova suyunu geçip, kıble tarafından lodos üzerine giderek Gökova suyunun beş mil lodos tarafında bir adaya gelinir. Buna Gelibolucuk derler. İyi bir yatak yeridir. Fakat kadırgadan büyük gemiler giremez.

Ancak Anadolu sahili ile ada arasında yatılır. Yine bunun lodos tarafında, üç mil açıkta bir ada daha vardır. ORAN adası denir. Adanın üzeri nar ağacı gibi binalarla doludur. Eskiden büyük bir şehir imiş. Şimdi binaları durmaktadır. Bunun önünde tabii bir limandır. Büyük gemiler girebilirler. Buraya Anadolu kıyısından ve lodos cihetinden girmelidir. Çünkü, buralar derindir. Yıldız tarafında iki ada vardır ama araları dar ve sığdır. Kadırga geçer. Bu şehir adasının günbatısı tarafında, yarım mil açıkta taşlık vardır, dikkat etmek, çekinmek lâzımdır. Adanın lodos tarafında SÖĞÜT Bükü liman vardır. Liman ağzında. iyi demir yeri olan bir ada vardır. Buralarda Küçük Günlük'ten daha elverişli liman yoktur. Tabii bir körfezdir. İki dağın içine girmiştir. Büyük limandır. Sapa yerdir ama içme suyu da bulunur. Pek öyle gemi uğramaz. Bu körfezde daha başka limanlar da vardır ama istenirse haritaya bakın.

GEREME KÖRFEZİ

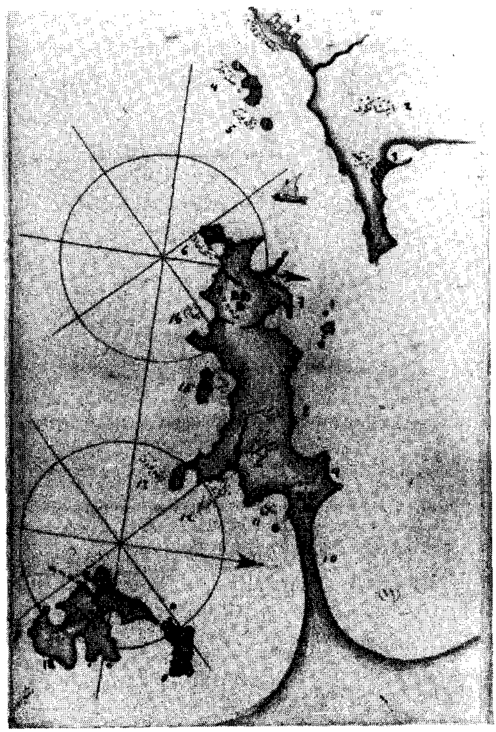
1-Gümret adası 2-Sığır adası 3-Bodrum kalesi 4-Kara ada 5-Kızıl ağaç bükü 6-Kıcık adası 7-Kavak bükü 8-Kozma bükü 9-Fesliğen bükü 10-Kara burun 11-Çatal bükü 12-Gök liman 13-Menteşe Vilâyeti 14-Azmaklar 15-Gereme körfezi 16-Gereme karyesi 17-Kavak bükü 18-Harap 19-Gök ova suyu 20-Gereme Azmağı 21-Gelibolucuk 22-Odun adası 23-Söğüt 24-Küçük günlük 25-Menteşe Vilâyeti 26-Teke burnu 27-Germe 28-Alavadi 29-Doğan burnu 30-İnce burun.

BU BÖLÜM TEKİR BURNUNU ANLATIR

Buraya Dadye Bedye kıyıları denir. Menteşe iline bağlı yerlerdir. Dadye ve Bedye iki büyük köydür. Bedye Tekir burnuna yakın olandır. Yabancılar buraya Kav Kriyo derler. Meşhur bir burundur. O burnun kıble tarafı batı tarzında (stilinde) yapılmış bir limandır. Liman etrafında çok eski binalar mevcuttur. Evvelce tekfurluk imiş. Liman ağzından denize doğru, bir mil kadar gündoğusu tarafında, deniz kenarında bir akarsu vardır. Gemiler bu sudan faydalanırlar. Dadye Bedye kenarları sarp dağlardır. Şeklen adaya benzer bir boğazdır ki, Kemer boğazı derler. Tekir limanının poyraz cihetinde beş mil ötede bir tabii liman olan Mersincik vardır. Orada bir akarsu vardır. Mersinciğin girişteki kerteriz noktaları önündeki adalar ile Tekir burnu arasındaki birkaç küçük adadır. İyi bir demir mevkii değildir. Tekir burnu sivri bir dağdır. Bu dağın, gündoğusu cihetinde, beş mil mesafede bir kayanın dibinden akan Kalmoç suyu vardır. Su etrafı iyi demir yeri değildir. Ya havanın çok sakin olduğu zamanda gemi ile veya bir kayık ile su alınabilir. Bu suyun iki mil kadar gündoğusu tarafında Kaviskandiva burnu vardır. O burnun da iki mil gündoğusu tarafında bir küçük ada vardır. Bu adaya Bük adası, karşısındaki bucağa da Palamut bükü derler. İki ara, büyük gemiler için iyi bir demir yeridir. Burada, Anadolu sahilinin neresini bir iki karış kazsan tatlı su çıkar. Sonra. İnce burnu dolaşıp Değirmendere've varıncaya kadar esaslı bir demir yeri voktur. Etrafı dağlıktır. Çekdiri gemileri ancak fırsat buldukça müsait yerlere demirlerler. Değirmendere körfezinde de bir akar

su vardır. Değirmen bu suyun arkı ile döner. Tatlı su değildir. Zaruret olmazsa içilmez. Suya vakın sahil demirlemeye elverişli, yufka sulu yerlerdir. Burada Zömbeki adası iki mildir ve gündoğusu cihetindedir.

Böyle biliniz vesselâm.

TEKİR LİMANI

1-Endimahi kalesi 2-İstanköy 3-Narince 4-Sakarcalar 5-Kale yore 6-Tekir limanı 7-Mersincik limanı 8-Menteşe Vilâyeti 9-Vadye kalesi 10-Germe 11-Ilıca 12-Değirmen dere 13-İnce burun 14-......... 15-Palamut bükü 16-Kalmoç 17-Bedye karyesi 18-Zömbeki.

BU BÖLÜM ZÖMBEKİ ADASINI ANLATIR

Yüksek bir dağ parçası olan ada Rodos'a otuz mildir. Çevresi yirmibeş mil olan adada hıristiyanların Şimbo dedikleri bir kalesi vardır. Bir tepe üstünde kurulu kalenin gündoğusu tarafında bir körfez vardır. İki dağ yarıntısından meydana gelmiş, kıyıları da derin bir yerdir. Demirlemeye elverişlidir. İç kısımları kumluk ve sığ sulardır. Körfez etrafı bağlık ve bahçeliktir. Gemiler bu bağların karşısına demirlerler. Liman ağzında, dışta yıldız istikametinde bir küçük sivri ada vardır. Körfez ile ada arası derindir. Bu küçük adanın yine yıldız cihetinde (kuzeyinde) bir ada daha vardır. İki ada arası birkaç gemiyi barındıracak demir yeridir. Sığ olduğu için büyük gemiler yatamaz. Ancak kadırga kadar gemilerin barınabileceği yerdir. Bu adadan ayrılıp kuzeye yürüyünce Hisar önüne gelinir. Dağ dipleri olduğu için derin yerlerdir. Hisar önünde demir yeri yoktur. Hisarın kuzeyinde bir körfez vardır. Fakat burada palamar (halat) vererek yatılır ve Pürmece tutulur (117).

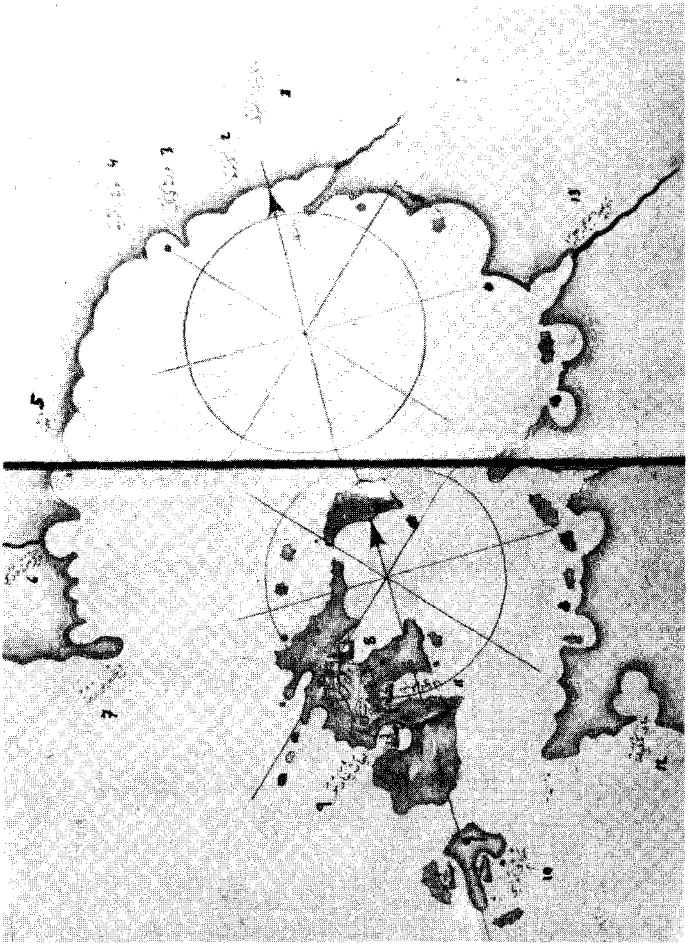
Geminin başı gündoğusuna veya batıya gelir. Körfezin kuzey tarafındaki kıyılarda, adanın çıkış ve giriş boğazına gelinceye kadar hep palamar vererek yatılır. Bu küçük adaya Diyepori derler. Yüksek bir tepedir. Bu ada ile hisar arası gayet derindir. Demir yetişmez.

---

(117) Pürmece: Demirli gemi kıç taraftan aldığı bir halatı, başa getirip zincire bağlar. boşunu alınca gemi salmaz. Sabit kalır.

Adanın boğaz kısmı sekiz karış sudur. Kumluk yerdir. Büyük gemiler yatamaz. Küçükler de iki taraftan palamar verirler. Sığlık yerdir. Kadırga ve mavnalar geçebilirler. Burundan buruna eltaşı yetişir. Boğaz karşısında, bir mil uzakta iki küçük ada vardır. Biz o adacıklarda yıldız fırtınası sırasında otuzbeş kadırga ve mavna birbirine bağlayıp başımızı kurtardık. Mübarek adacıklardır. Buradan kıble cihetinde olan büyük adayı dolaşırken yol üstünde üç ada vardır. Fakat büyük ada ile o adacıklar arasından gemi geçmez. İkinci adalardan geçer. Adaların beş mil Şolok tarafında tabii bir liman vardır. Buraya Porto Pınarmo derler. Bu limana iki dağın arasından girilir. Kadırgalar için, içme suyu olduğu gibi iyi bir limandır da. Eğer korsan adalarına gidilirse, burada büyük gemiler için günbatısı tarafında bir küçük ada vardır. O ada ile haramî adası arasına girerler. Barçalara iyi yataktır. Burada İçme suyu, ancak bir iki gemiye yetecek kadar olup Harami Adasından alınır. Gemi çok ise o zaman adaların on mil karşısında, Anadolu tarafındaki körfeze gidilirse hem iyi demir yeri, hem de temız içme suyu bulunur.

Vesselâm.

ZÖMBEKİ ADASI

1-Vilâyet-i Anadolu 2-Gereme 3-Küllük karyesi 4-Dadye karyesi 5-Ilıca 6-Değirmen deresi 7-İnce burun 8-Zömbeki adası 9-Panarmo limanı 10-Harami adası 11-Bağlar limanı 12-Çay Gemlik 13-Erakekos suyu.

BU BÖLÜM RODOS ADASINI ANLATIR

Bilmelidir ki, kıble rüzgârı estiği günlerde İskenderiye tarafından Rodos'a gelirken adanın kerterizleri (alâmetleri) vardır: Lodos tarafı yüksek, poyraz tarafı da alçak tepeler halinde görünür. Yaklaşınca iyice belli olur. Bu görünüş daha çok sonbaharda olur. Bu günlerde, kıble rüzgâriyle İskenderiye'den doğruca Rodos'a gelinir. Yaz aylarında, meltem rüzgârları estiğinden rota değişiktir:

İlkin Şilden burnuna rota verilir. Oradan Meyis üzerine gelinir. Çünkü oralarda Seti Kavo'ya gelinceye kadar müsait rüzgârlar eser. «SETİ KAVO» yedi burun demektir. Bu burunlar denize yükselmiş gibidir. Bu dağın yakınlarında Rodos boğazından çıkan rüzgâr sert eser. Bilerek yapılacak iş, hemen dağı gördükten sonra sahilden otuz kırk mil açık yürümelidir. İyi hava bulunursa Birota ile Rodos arasında Lindos kalesinin yakınına gelinir. Ondan sonra Rodos adasının kıyısından Öküz burnundan gelinir. Sonra, burada rüzgâr gemiyi denize açar. Anadolu kıyısına doğru biraz yürünür. Burada seren çevirip (118) Rodos kalesi önüne gelinerek demirlenir. Bazıları Rodos boğazı karşısında volta vururlar. Birkaç gün zahmet çekerler. Adanın çevresi yüzatmış mildir. Anadolu sahili karşısında olan tarafları müsait demir yerleridir. Fakat açık yerlerdir. Gemilerin rahat yatacakları yerler değidir. Liman kısmında mendirek vardır. Sığ olduğu i

---

(118) Seren çevirmek: Tramola etmek.

çin büyük gemiler giremez. Kale önünde Porto Müline (Değirmen Limanı) vardır. Açık yerdir, kış günlerinde demir kuvvetiyle yatılabilir.

Bu limandan otuz mil ötede Farakli limanı vardır. Buraya Tahta Kalesi de derler. Kalenin limanı yoktur. Fakat LİNDOS kalesi tarafında Aya Milano burnu vardır. Bu burun sol tarafa alınıp (119) içeri girilirse büyük gemiler için de yatak yeridir. Buradan çıkıp Lindos tarafına dolaşılırsa, ağız kısmında iki küçük ada olan bir bucağa gelinir. Bu adaların her tarafından koya girip yatmak kabildir. Fakat iki ada arasında bir taş vardır ki Adaların ortasından değil, burunlar yakınından geçmelidir. Bu koy küçük gemilerin yatağıdır. Kış günleri emin olmadığı için büyük gemiler Rodos önünde kışlarlar. Lindos Kalesinin kıble lodos cihetinde bir liman vardır. Liman ağzı dar olduğundan rüzgârlı günlerde girilmez. İki kaya arasından girildiği takdirde ancak iki kadırga barınabilir. Bu kaleden kıble lodos cihetinde, üç mil uzaklıkta KİTE burnu vardır. Burnun üzerindeki burçta gözcüler vardır. Altı mil karşıda Dindire Boli adası vardır. Kite burnundan otuz mil ötede, lodos tarafında Kavniso burnu vardır.

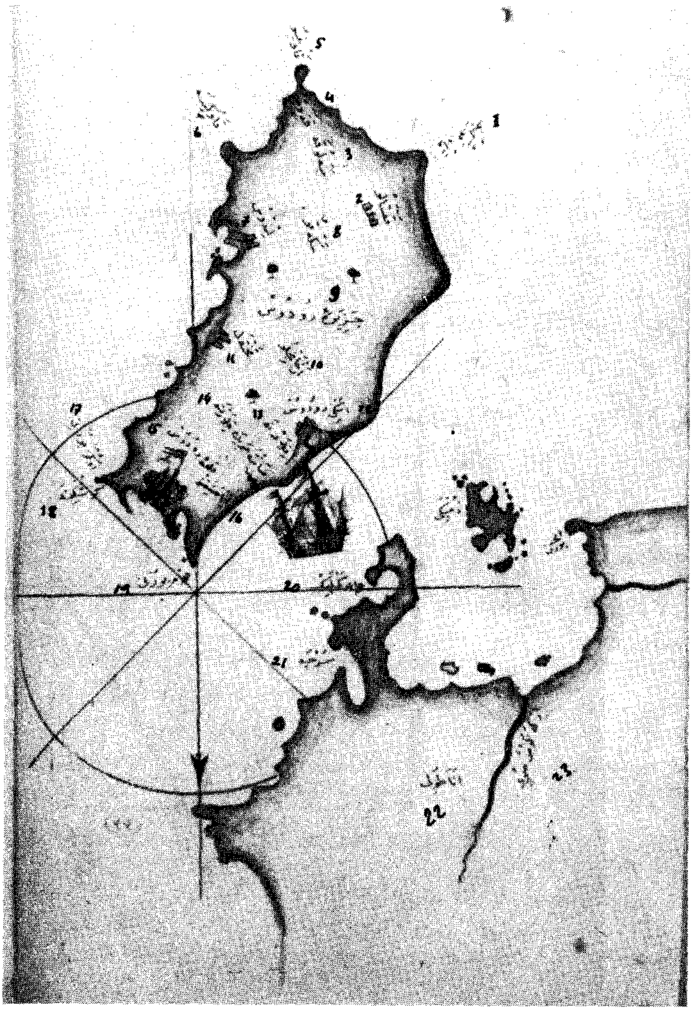
Bu sivri burna Katavi de derler. Bu otuz millik arada sahilin neresi kazılsa tatlı su bulunur. Buradan (Katavkokine) burnuna kadar yan rüzgârlara açık olduğu için yaz günlerinde yatak yeri yoktur. Kavkakino, Harke'yin karşısındaki burundur. Burun üzerindeki burç adanın kerterizidir. Gözcüler de bu burç üzerin-

---

(119) Herhalde o zaman iskele ve sancak denmiyordu.

de bulunurlar. Bu burun ile Harke arasında birkaç küçük ada vardır. Bu adalar haritada gösterilmiştir. Oraya bakınız. Rodos kalesinden Anadolu kıyısındaki SERÇE limanı sekiz mildir. Bu liman iki dağın arasındadır. İçme suyu yoktur. Limanın lodos tarafındaki burnun ucunda iki küçük ada vardır. Bu adalardan Anadolu kıyısı tarafındaki ada arasından, sığ olduğu için her gemi geçemez. İki ada arasından kadırga geçer. Adaların günbatısına bir mil yürüyünce Çay Gemleyik limanına gelinir. Geniş, büyük bir limandır. Büyük gemiler girebilirler. Dağlarla çevrili iç liman rutubetli bir yerdir. Fakat içme suyunu uzaktan getirirler. Çay Gemleyik ile Rodos Kalesi arası gündoğusu rüzgâr üstüne yirmi mildir. Rodos kalesinden ZÖMBEKİ adası otuz mildir. Rodostan İstanköy kalesi yüz mildir. Böylece biliniz.

Vesselâm.

RODOS HARİTASI

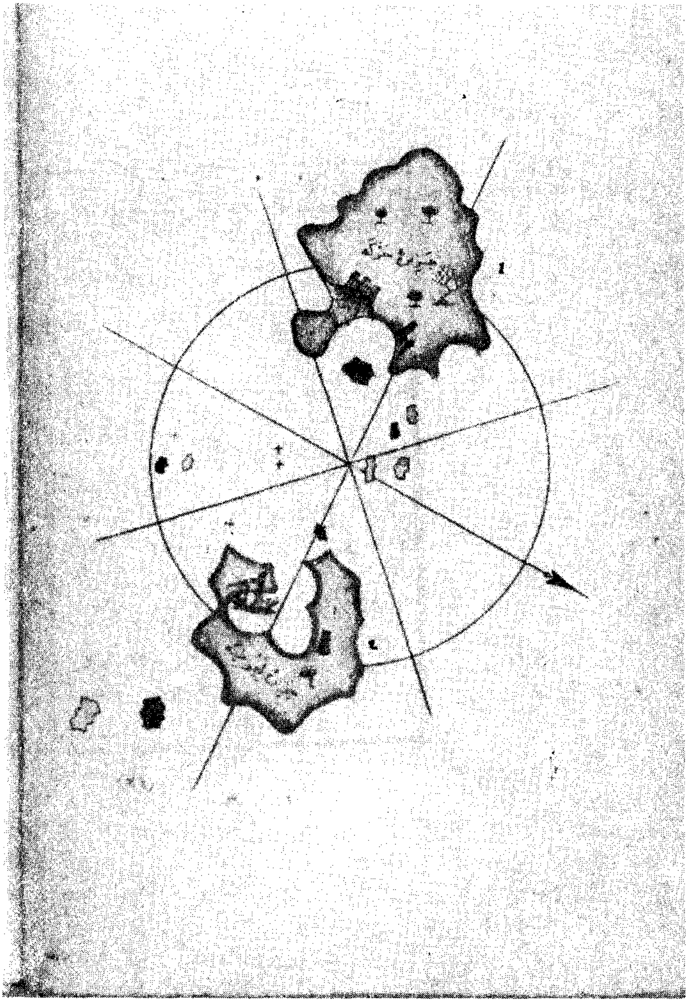
1-Kav kokino 2-Kastallo 3-Meveloka 4-Kataviye 5-Kav Benino 6-Kav kokine 7-Lindos 8-Sekeko 9-Cezire-i Rodos 10-Erkancelo 11-Tahtalı 12-Eski Rodos 13-Filarme 14-Sante Meride filarme 15-Rodos kalesi 16-Ayastafino 17-Öküz burnu 18-Kösekine

BU BÖLÜM HARKE ADASINI ANLATIR

Bu ada bir dağdır. Çevresi yirmi mil olan adanın bir kalesi vardı, ki Rodos fethinde padişahın emrile (Kara Mahmut Reis) almıştı.

Bu adaya şu sebepten HARKE Adası denmiştir: Eskiden bu adada demirciler varmış. Bu demirciler kızlarını evlendirdikleri zaman çeyiz olarak elbise yerine demir kürek ve çapa verirler siz de gidin işinizle meşgul olun derleşmiş. Çünkü ada çok taşlık bir yerdir. Adanın asıl limanı gündoğusu poyraz tarafında tabii bir körfezdir. Ağız kısımlarında bir ada vardır. Gemiler bu adanın iki tarafından da geçerler. Fakat çoğu kez yıldız tarafından geçerler. Boğaz dardır ama iki tarafı da temiz ve derindir. Büyük gemi yelkenle girip çıkar. Buranın altı mil karşısında küçük Harke limanı vardır. Büyük Barçalar girip çıkar. Fakat lodos tarafında taşlar vardır, gelip geçerken bu taşlara dikkat etmek lâzımdır. Küçük Harke'ye LİMONİYE de derler. San Nikola denen bir kilise vardır.

Vesselâm.

HAREKE VE LİMONİYE ADALARI.

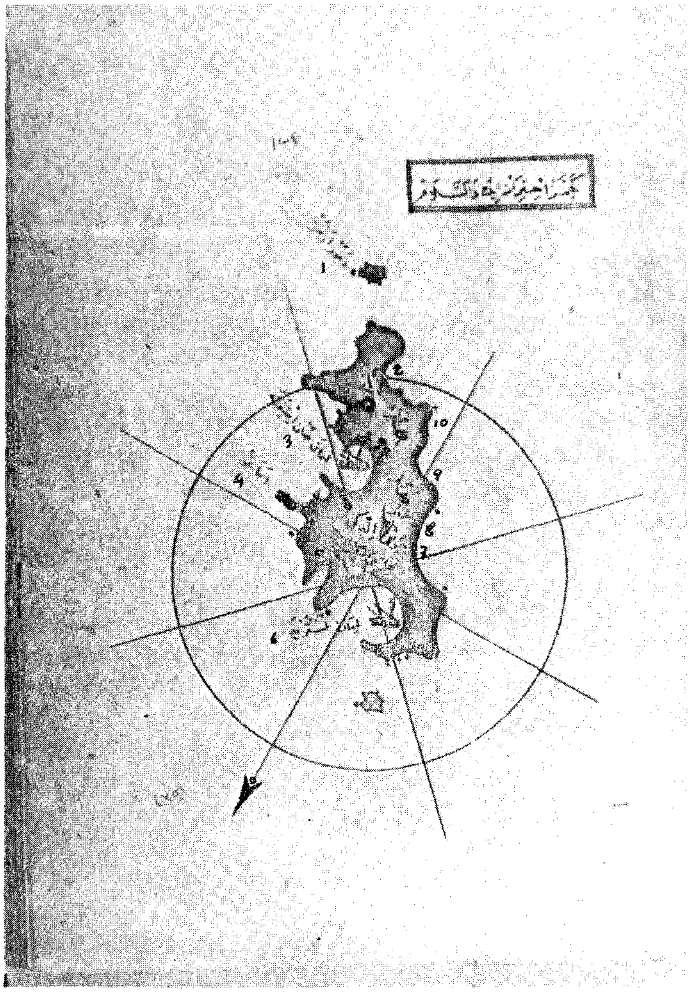
1-Hareke adası. 2-Limoniye adası

BU BÖLÜM İLÂKİ (ALEKİ) ADASINI ANLATIR

Bu adaya Rumca TİLO, batı dilinde (Efrene) PİSKOPYE derler. Her tarafı sarp kayalık dağlardır. Çevresi otuzbeş mildir. Dört yerinde kalesi vardır. Bu kalelerin ikisi haraptır. İkisi kâfirler (Şövalyeler) zamanında mamur yerler imiş. Rodos'un fethi sırasında bir kısım halk Rodos'a kaçtılar, bir kısmı da İstanbul'a sürüldü. Şimdiki halde azınlıktadırlar. Adanın bağlarından yararlanırlar. Kalelerden birine İLNİKO denir. Yıldız cihetindedir. İkinci kale İLYADO, üçüncü kale de LİMBİ, dördüncüsüne de PORYO derler. Burası yıldırım düşerek harap olmuştur. Adanın iki yerinde belirli demir yeri vardır. Yıldız cihetindeki körfezde PORTO Lestirye vardır. Adanın karayel tarafında bir ada vardır. Onun karayel tarafında diğer bir körfez vardır. Limana girişte o ada purvaya alınır. Karayel burnuna yakın gelip burnu sağ tarafta bırakıp kıyıya yakın varırlar ve demirlerler. Burada yıldız karayel sahilden eser. Karavel cihetine halat verirler. İyi bir yatak yeridir. Büyük gemiler girip çıkabilirler. İçilecek su körfezin içinde bağlar önünde vardır. İkinci demir yeri adanın gündoğusu tarafında bir körfez vardır ki, iyi bir demir yeridir. Kıyıları bağ, bahçe ve incirliktir. Yufka sulu demir yerleridir. Eğer rüzgâr Şorok kıble vaktinde yani kış ise körfezin şolok tarafındaki kilise önünde halat verip yatılır. Bu kiliseye SANİSTİNGO denir. Bu kilisenin olduğu yerde liman kenarındaki binanın içinde su vardır. Temizdir. Bir başka su da kilisenin önündeki burnu bibuçuk mil kadar şolok tarafına dolaşınca, büyük dağın burnunda, poyraza karşı olan

körfezde bir pınar vardır. Deniz kenarında bir kuru dere vardır. O, dereden bulunur. İlerisi de bir ayazmadır. San İstingo Körfezinde poyraz havada yatılacak olursa, karayel cihetine palamar verilir. Halat verilen yerden bir ok atımı yukarda dağda Mersinli denen pınar vardır. Çıkıp aranırsa bulunur. Burada bir kuru dere vardır. Dereden yukarı yürüyerek bulunur. Körfezin kerterizi de ağzının yıldız cihetindeki adadır. Ada etrafı sığlıktır. Gemi geçmez, sakınmak lâzımdır.

Vesselâm.

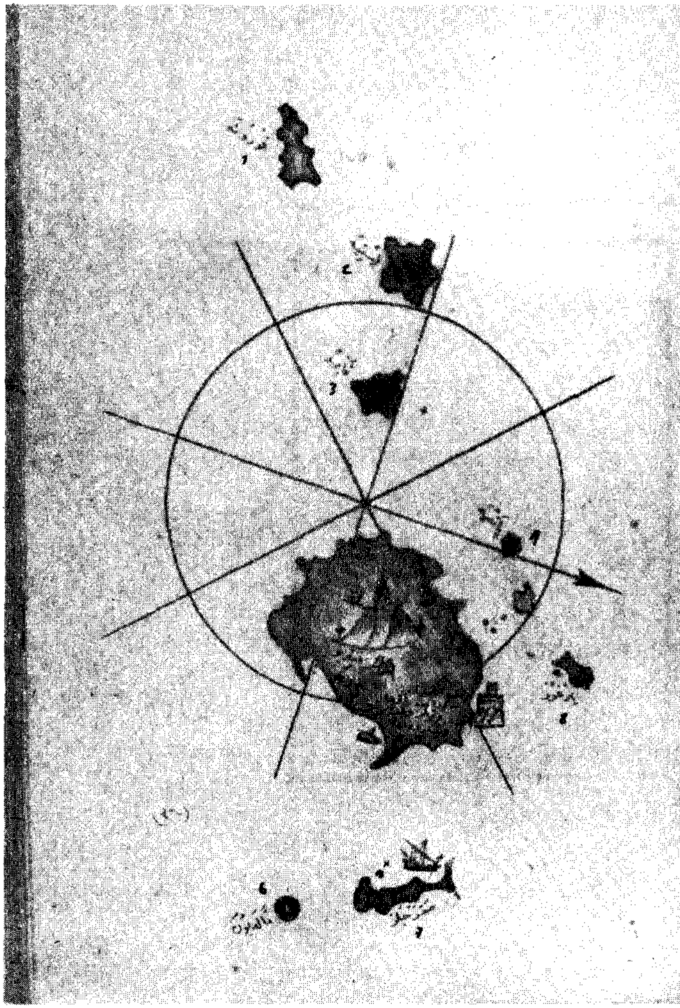
İLEKİ ADASI

1-Demir ermez 2-İreme 3-Sarı İstefine limanı 4-Amago 5-Mamur (Kale) 6-Lesterye limanı 7-İleki adası 8-Harap (Kale) tarihi 9-Harap (Kale) haraptır. 10-Harap (Kale) haraptır.

BU BÖLÜM İNCİRLİ ADASI'NI ANLATIR

Sivri bir dağdan ibaret olan İncirli Adası'na kâfirler Niseri derler. Çevresi yirmi mildir. İki kalesi vardır. Bir tanesi ada gibi deniz kenarında yükselmiş bir burun üzerindedir. İkinci kaleye Mendirek derler. Türk gemicileri Karahisar der. Bir kale de denizden uzakta, yüksek bir yerdedir. Buna da Emburye denir. Karahisar önünde elverişli demir yeri yoktur. Ancak müsait havalarda sahile palamar vererek demirleyip yatılır. Kalenin poyraz cihetinde bir uzun ada vardır. Türkler Sakarca, Frenkler YALİ derler. Bu adanın demir yeri Şorok'a karşı bir küçük ada vardır. O ada ile SANTANİKOLA karşısındaki körfezdir. Adanın deniz tarafındaki taşa dikkat etmek lâzımdır. Kefalos Kalesine ve İncirli Adasına karşı olan burunlar sığlıktır, dikkat etmek lâzımdır.

Vesselâm

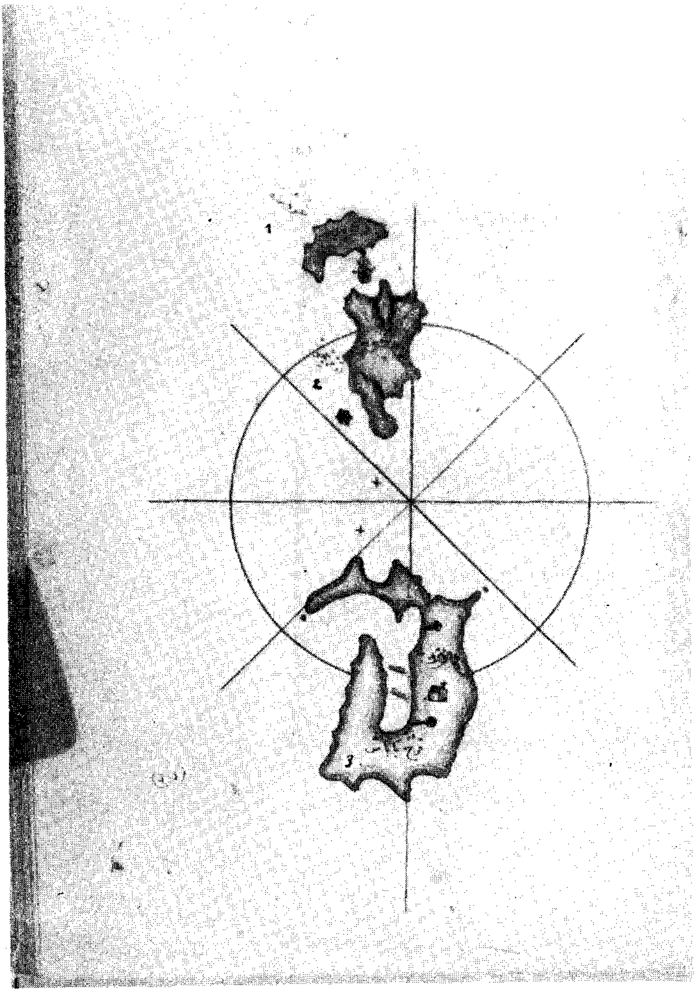

İNCİRLİ

1-Korone 2-Listiye 3-Kapro 4-Emiryo 5-İncirli kalesi- (Buraya Mendiraki de derler. Kara hisar'da) 6-Kale yore 7-Sakancalar 8-Pirgos (Bergas) 9-Pahye

Bu BÖLÜM KOÇ BABA (KOS PAPAZ) ADASI'NI ANLATIR

Bu ada İstanköy Adası'nın otuz mil günbatısı tarafındadır. Şimdi ıssızdır. Adadaki kilisede bir yatır vardır. Türkler buna Kos Papaz, kefere de SANCORE DÖ LEBİSTE derler. Onun için adaya Koç Baba demişlerdir. Buradaki kiliseye Türklerden ve kâfirlerden her kim giderse bir hatıra bırakırlar. Bıçak, ok, para, örtü ve buna benzer bir çok şeyler bırakırlar. Senede bir kere Batnos keşişleri gidip bu eşyayı alırlar. Satıp Batnos Baba'ya sarf ederler. Bu âdet eskidenberi vardır. Batnos Baba ile Koç Baba aynı yerde yatarlar. Hep beraber gezerlermiş. Kâfirler bunları şöyle anlatırlar. Adanın kıbleye karşı tabii bir limanı vardır. Bu limana kıble rüzgârı ile girmek icab ederse halatları sandalda hazırlamak lâzımdır, ki rüzgâr üstüne yerleştirip hemen kenara bağlamak gerekir. Çünkü dar yerdir. Barçanın demir üzerinde palamar vermesi kabil değildir. Adanın günbatısındaki adaya Ardıçcık Adası denir. Bu adanın yatak veri lodos tarafındadır. Su da bu kısımda bulunur. Burada poyraza karşı bir körfez vardır. Orada içme suyu da vardır ama açık yerdir. Bir gemi batmıştır. Böylece biliniz vesselâm.

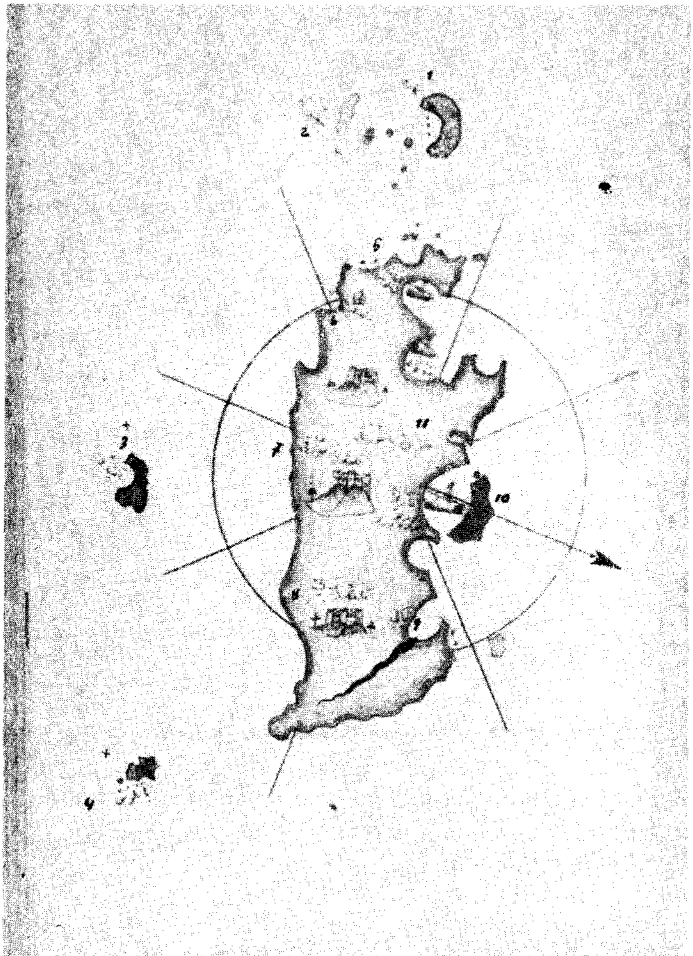

KOÇ BABA

1-Garose 2-Ardıccık 3-Koç baba.

BU BÖLÜM YAMORKİ ADASI'NI ANLATIR

Venediklilerin olan bu adanın çevresi seksen mildir. Etrafı dağlarla kaplıdır. Poyraz cihetinde karayele karşı bir körfez vardır. YALI Körfezi denir. Körfez ağzının gündoğusu tarafında olan ucu sığdır. Dikkat etmek lâzımdır. İçme suyu körfez içindedir. Körfezden çıkıp günbatısı tarafına giderken Likroye Adası vardır. Ada ile Yamorki Adasının arası iyi bir limandır. Adanın poyraz ağzı dardır. Kadırgalar girerler ama daima günbatısı tarafını tercih ederler. Bu limana Porto Marko derler. Bu limanın lodos tarafında Porto Kato Kule Körfezi vardır. İyi bir limandır. İçeri girince yirmi kulaç suyu bulup demirlerler. Buradan çıkıp günbatısı lodos tarafına gidince bir küçük ada vardır. Ada ile Yamorki Adası arasında birkaç kadırga yatabilir. Bu yatak yerine PORTO KALETERİÇE derler. Bu demir yerinin Şolok tarafına dönünce bir bucak vardır. Bir küçük ada girişte kerteriz için elverişlidir. Gemiler buradan su alıp yollarına devam ederler. Yolcu yatağı yeridir. Vesselâm.

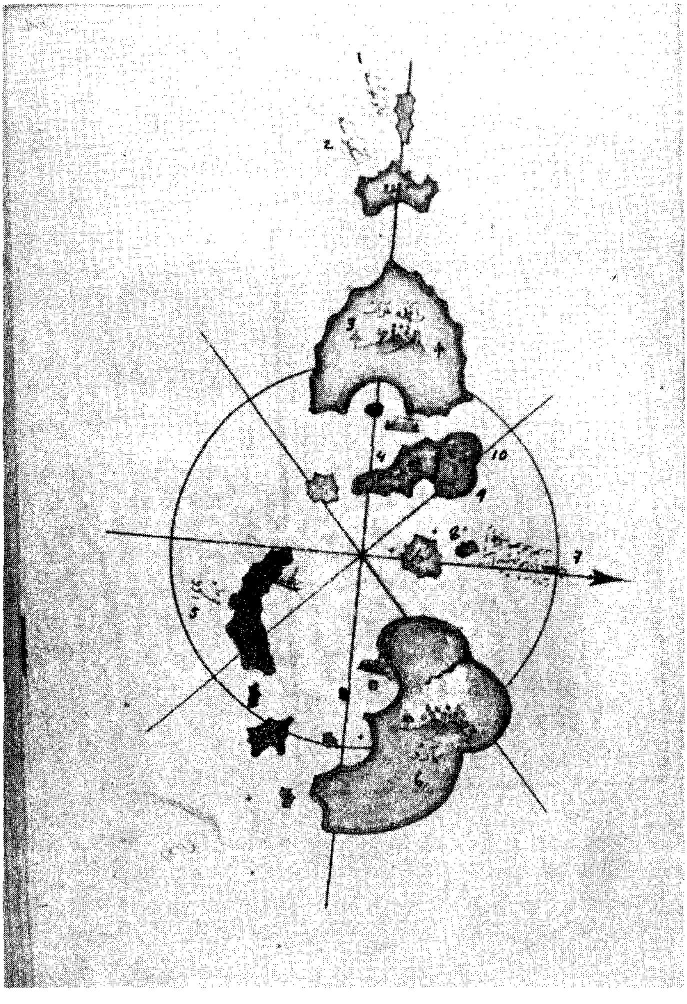
YAMORKİ

1-Karo 2-Makriye 3-Anido 4-Yatelos 5-Kolos limanı 6-Manastır 7-Yamorki kalesi 8-Pilati kalesi 9-Yali 10-Marko porta penore limanı 11-Yamorki adası.

BU BÖLÜM KARVANDİ VE KARO ADALARINI ANLATIR

Bu adalar şimdilerde ıssızdır. Eskiden mamur adalar imiş. Papazlar otururlarmış. Çekdiri gemilerinin barınmasına elverişlidir. Buraya gelen gemiler Karo Adası'nın yıldız tarafındaki Kar ve Anti Kar Adalarının gündoğusu karşısındaki körfezdeki harap kilise önündeki pınardan su temin ederler.

Böyle biliniz vesselâm.

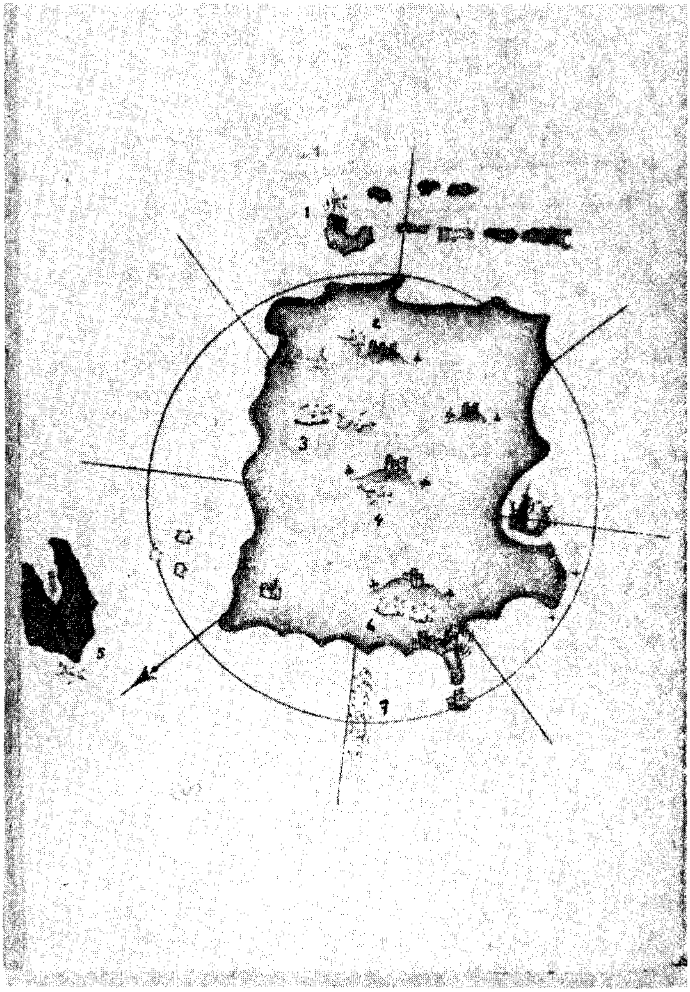

KARO VE ANTİKARO

1-Fava Gose 2-Eskinose 3-Rakliçe (harap) 4-Kilise (Harap) 5-Makri 6-Karo 7-Peranis (Bu adacıkta içecek su bulunur) 8-Rosiye 9-Pınar 10-Anti Karo

BU BÖLÜM NAKŞA ADASI'NI ANLATIR

Venedik'e tabi bir adadır. Eskiden küçük Sicilya derlermiş. Çok güzel yerlerdir. Çevresi doksan mildir. Denizden gelirken görünen yüksek yerlerin ortasında büyük bir kale vardır. Lodos rüzgârı ile gelirken bu kale pruvaya alınır. Yukardan gelirken kolayca görünür. Adanın asıl belli kalesi günbatısına karşı deniz kenarında ve o kalenin önünde yapılmış bir küçük liman vardır. Buraya ufak gemiler girerler. Büyükler karşıda denizde, demir ve palamar ile yatarlar. Bu kaleden BARA Adası, günbatısı cihetine doğru altı mildir. Bara'nın iyi limanları vardır. Bunun için bir çok Venedik kadırgaları Nakşa Adasında yatmazlar. Hep BARA adasında yatarlar. Nakşa Adasının poyraz tarafında ıssız bir TENOSE Adası vardır. Türk gemileri bu adaya HACILAR Adası derler. Çünkü vaktile Ceneviz korsanları burada hacıları öldürmüşler. Buranın demir yeri Şorok'a karşı bir körfezdir. Taşlıktır. İyi yatak yeri değildir. İçme suyu adanın lodosa bakan tarafında vardır. Şöyle bilinsin vesselâm

NAKŞA HARİTASI

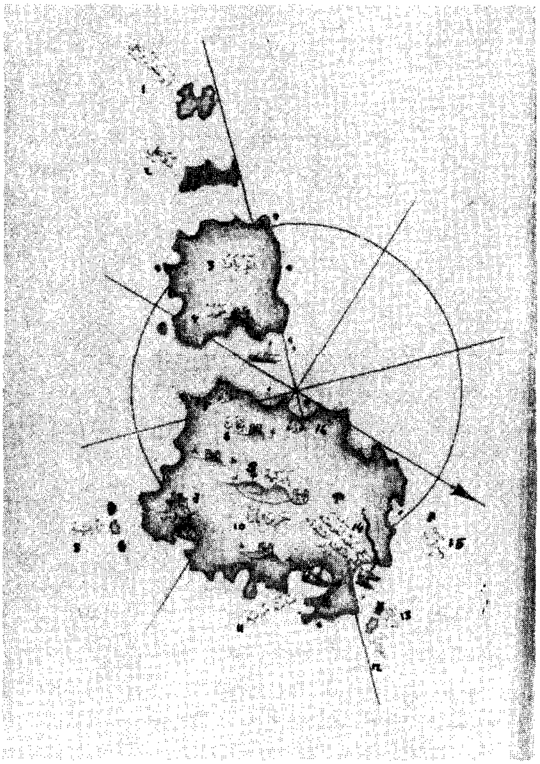
1-Pınar 2-Harap 3-Nakşa adası 4-Diremye 5-Hacılar 6-Nakşe kalesi 7-Tofondo kısendiro.

BU BÖLÜM BARA ADASINI ANLATIR

Bu ada Venedik'e tabidir. Nakşa ile arası altı mildir. Nakşa gemileri burada kışlarlar. Adanın çevresi elli mildir. Dağlıktır. Adanın ortasında yüksek bir dağ vardır. Bu PİREKİYE Dağı ile deniz kenarı arasındaki dağlar ak yarlar gibi görünür. Bu görünüş adanın nişanı (kerterizi) dir. Mermeri çok olan bir adadır. En meşhur kalesi adanın yıldız tarafında olanıdır. Alçak bir yerdedir. Kale duvarlarını dalgalar döğer. Bu kaleye Agusta Kalesi derler. Bu kalenin önünde tabii bir liman vardır. Bu limana Porto Kusas denir. Limana kale önünden girilir, sonra kalenin karşısında yatarlar. Bu limana denizden gelirken nişanı liman karşısında bir adadır. Düryanis adası denir. Liman kenarına yaklaşınca üç ada görünür. Adaları sol tarafa alıp kıble üzerine liman ağzına doğru yürürler. Liman ağzının gündoğusu burnu kızıldır. Ucunda bir taş vardır. O taş ile gündoğusu tarafında olan burnun arasından küçük gemiler geçer. Büyük gemiler o taşı sol tarafa alıp günbatısı tarafındaki burna yakın yürürler. Burnu bir palamar uzunluğu günbatısı tarafına, iceri girildikten sonra karşıda eski, kızıl bir bina vardır. O binanın önüne gidip demirlenir ve palamarı yıldız cihetine bağlarlar. Demir oniki kulaç suya atılır. İvi bir limandır Oradan içeri kale önüne varırlarsa, kale önü buradan iki mil uzaklıktadır. En belli; en meşhur limanı kalenin önüdür. Orda dört kulaç suda yatılır. Demiri Şorok üzerine palamarı da karayele bağlarlar Çekinecek bir hâl yoktur. Limanın poyraz tarafındaki kıyıda üç ada vardır. Bu adalara FİKÂRE derler. Bunlar ile büyük adanın arası iyi bir demir yeridir. Bu

adaları Şorok tarafına dolaşılırsa orada bir liman vardır. Tabii bir barınak olan bu limana POZ SANTA MARİA denir. Gelirken adanın poyraz burnuna doğru gelirler. Derin yerlerdir. Çekinecek bir şey yoktur. Karayel cihetine doğru dolaşılıp demirlenir. Yıldız ile gelinirse palamarın sandalda hazır olması lâzımdır ki hemen kıyıya yetiştirip bağlansın. Burada beyaz bir kilise vardır. Buna Santa Maria Kilisesi derler. Palamarı kilisenin önüne bağlayıp demiri de kıble cihetine ondört kulaç suya atarlar. Küçük gemiler gidince daha sığ suya demirlerler. Liman tarafında bir ak ada vardır. Bu ada bir buruna benzer. Fakat geçit yoktur. İçecek su kilisenin öte yanındadır. Adanın kıble tarafındaki burunda sivri bir dağ vardır. Bu dağın üzerindeki kaleye KEFELOS denir. Oradan aşağı poyraz cihetinde bir liman vardır. PORFİKÂRE denen bu liman iyi bir demir yeridir. Büyük Barçalar girip çıkarlar. İçecek suyu çoktur. Limana varırken ağız kısmında bir ada vardır. O adayı sol tarafa alıp burnu sağda bırakarak limana girerler. Limanda yatarken kale lodos tarafta kalır ve oniki kulaç suya demirlenir. Limandan çıkıp kıble tarafından günbatısı cihetine dolaşılırsa Bara kıyısında sığlıklar vardır. Bir de tuzla vardır. Bu tuzlanın bir mil karşısında ANDİ BARA (Anti Bara) Adası vardır. Bu ada ile Bara Adasının arası demirlemeye elverişli yatak yeridir. Çekdiriler için müsait yer Anti Bara karşısındaki küçük kale önündür. Kale mamur bir yerdir. Kaleyi yıldız cihetine dolaştıktan sonra kenarında kilise olan bir körfez vardır. İyi bir liman olan bu körfeze Palyo Polo denir. Bara ile Anti Bara arasından, sığ olduğu için Barça geçmez. Kadırgalar geçer. Barçalar ancak kıble tarafından gelip

bir az içeri girdikten sonra yatarlar. Anti Bara'nın lodos tarafında iki ada vardır. O adaların birine İstoronkulo, ötekine Rinkoli derler. Şimdiki halde ıssız adalardır. Eskiden keşişlikmiş. Vesselâm.

BARA

1-Ustur donikli 2-Donikli 3-Andi Bara 4-Mamur 5-Tuzla 6-Fikâre 7-Kifelos 8-Tanişiye 9-Parikiye 10-Bara adası 11-Santa Meriye 12-Aya kalo 13-Fikâre 14-Agosta kalesi (Bu kaleye Nakşa'da derler.) 15-Düryanis 16-Tuzla.

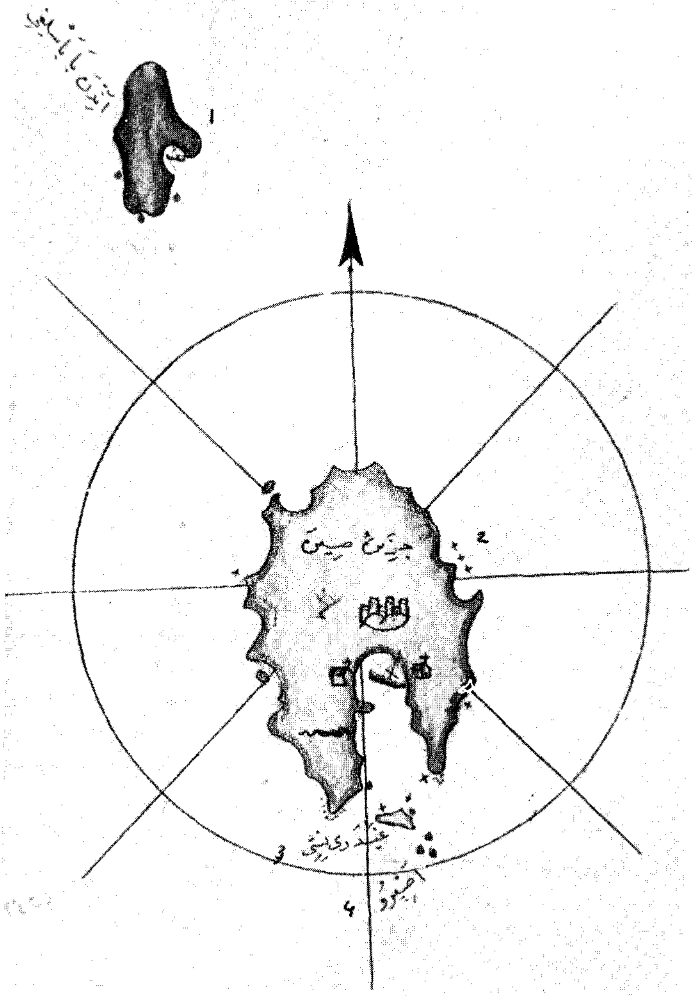
BU BÖLÜM SİRE ADASI'NI ANLATIR

Venedik'e tâbi bir adadır. Çevresi otuz mildir. Frenkler bu adaya SUDE, Rumlar KAPRİS derler. Mamur bir kalesi vardır. Adanın güney tarafında ağzı kıble ve güneye açık ve ağzında küçük bir ada olan bir liman vardır. Bu adaya Eşek Adası denir. Adanın günbatısı sığdır. İki palamar uzunluğu (120) kadar sığlık dışından büyük ada tarafına yürüyüp altı kulaç sudan geçmeleri gerekir. Eşek Adası ile yanındaki Ak Adanın arasından geçerse bu ara sığlıktır. Bu sığlığın üzeri yedi karış sudur. Büyük gemiler için geçit yeri Ak Ada ile yanındaki adaları lodos tarafında bırakıp güney burnunda olan adacıkları gündoğusu tarafında bırakırlar. Hem o tarafta olan büyük ada burunun ucunda bir taş vardır. Bu taştan açık geçmek lâzımdır. O zaman emniyetle körfeze girip çıkarlar. Bu adalardan içeri, körfeze girdikten sonra, deniz kenarında büyük bir kilise vardır. SANTA MARKO Kilisesi denir. Kilisenin lodos tarafında bir akar su vardır. Körfeze giren gemiler kilisenin önüne palamar verip yatarlar. Demirlerini de gündoğusu şolok tarafına atarlar. Adanın karayel tarafında bir ada vardır. Limana büyük gemiler rahatça girerler. Tabii bir limandır. Sağ tarafa dolaşıp demirlerler. Karayele demirleyip yatarlar. Buradan Andre Baba sığlığı karayel kerte yıldız üzerine oniki mildir.

Vesselâm

---

(120) Bir palamar 15 kulaç. Bir kulaç (180) cm.

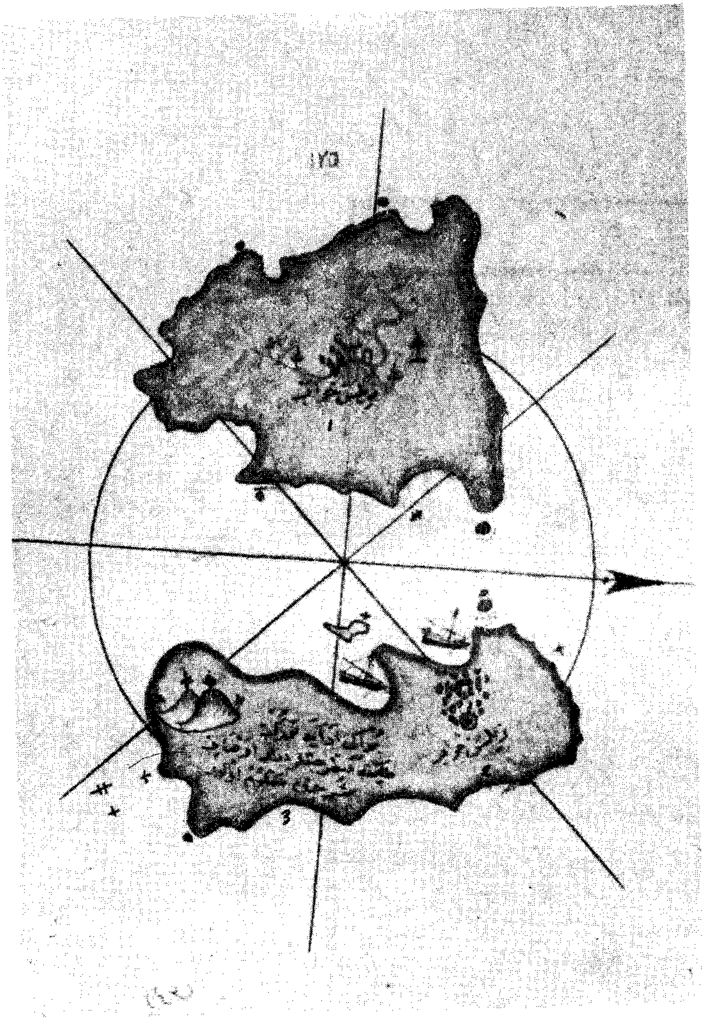
SİRE ADASI.

1-Andire papaslığı 2-Sire adası 3-Gıderi Nişi 4-Aspiro.

BU BÖLÜM SIĞIRCIKLAR ADASI'NI ANLATIR

Eski tarihlerde Sığırcıklar Adaları hakkında şöyle bir rivayet vardır: Ayasofya'nın binasını ören mimar İGNATO'nun oğlunu bu adaya getirip bırakmışlar. Bu adada ölmüş. Ayasofya'yı ilk yaptıran padişah İVİSTOYANİ imiş. —Bina tam ortaya çıktığı sırada kral ölmüş.— Bina bir çok yıllar öylece kaldıktan sonra KOSTANTİN kral olmuş. Binayı tamamen yıktırmış onu bırakıp bildiğimiz Ayasofya'yı onaltı yıl, dört ayda tamamlatmış. Binanın mimarı İGNATO imiş. Birgün Kostantin İgnato'yu ziyafete çağırmış. İgnato davete giderken oğlunu inşaata bırakıp «Ben gelinceye kadar sen işin başında dur» diye tenbih etmiş. İgnato davette iken bir harem ağası gelip İgnato'nun oğluna padişah (kral) seni istiyor, deyince, oğlan «Beni babam buraya bıraktı. Gelirsem belki bir şey kaybolur» deyince hadım yeminler ederek, sen gelinceye kadar ben burada dururum demiş, bir yere gitmem. Çocuk da kralın kapısına gidip babasını bulmuş. Baba, oğlunu görür görmez huzuru kaçıp, niçin geldin, deyince, oğlan hikâyeyi bir bir anlatmış. Durumu kral öğrenmiş. Meğer çocuğa kimse haber yollamamış. Bunun üzerine bütün hadımları toplayıp oğlanın önünden geçirmişler. Oğlan: Bunların içinde bana gelen hadım yok, demiş. O zaman, bilginler şöyle derler: O hadım insan değildi. Melek idi. Bu çocuğu artık o binanın üzerine göndermemek lâzım, ki o melek binanın üstünden ayrılmasın. Büyükler bu tedbiri uygun bularak çocuğu getirip Sığırcık Adasına bırakmışlar. Çünkü Ayasofya yapılırken bu adadan mermer keserlermis. Ayasofya'nın mermerleri bu Sığırcık Adasından kesil-

miştir, derler. Şimdi, o mermerlerin kesildiği yerler bellidir. Küçük adalardır. Şimdi ıssızdır. Kimse yoktur. Kıble tarafından girerken, günbatısı tarafındaki ada iki çatal görünür. Gündoğusu terafındaki adanın kıble tarafında bir dağ vardır. Evvelâ bu dağ görünür. Nişanı da bunlardır. Bu dağı sağ tarafa alıp, o çatal görünen adayı sol tarafa alarak yıldız istikametinde iki adanın arasına girip iskandil ile demirlenir. Ama bu Barçaların ameliyesidir. Çünkü yıldız tarafındaki boğaz sığdır. Büyük gemi giremez. Kadırga ve Barçalar girer. Aşağı, kıble tarafından on kulaç suya gider demirlerler. Palamar alırlarsa küçük adaya bağlayıp demiri de lodos tarafına onbeş kulaç suya atarlar. Bu hesap ile geminin yattığı yerde dörtbuçuk kulaç su vardır. Çektiri gemiler her taraftan iki adanın arasına girerler. Gündoğusu tarafında olan adanın önünde harap binalara karşı yatarlar. Orada bir sarnıç vardır. O sarnıçtan içerler. Bu adaların günbatısı tarafındaki adanın kıble tarafına karşı gelip yatarlarsa barçalar için de iyi yatak yeridir. Demiri şolok veya kıbleye, palamarı da karayel tarafında kullanılar. Kıble üzerine dörtbuçuk kulaç suda yatarlar. Yıldız cihetindeki boğazın her yerinden kadırga geçmez. Sığdır. Tam orta yerden geçerler. İki taraf sığdır. Eğer bu adalara yıldız cihetinden girmek istenirse haritaya bakınız ki selâmet bulun vesselâm.

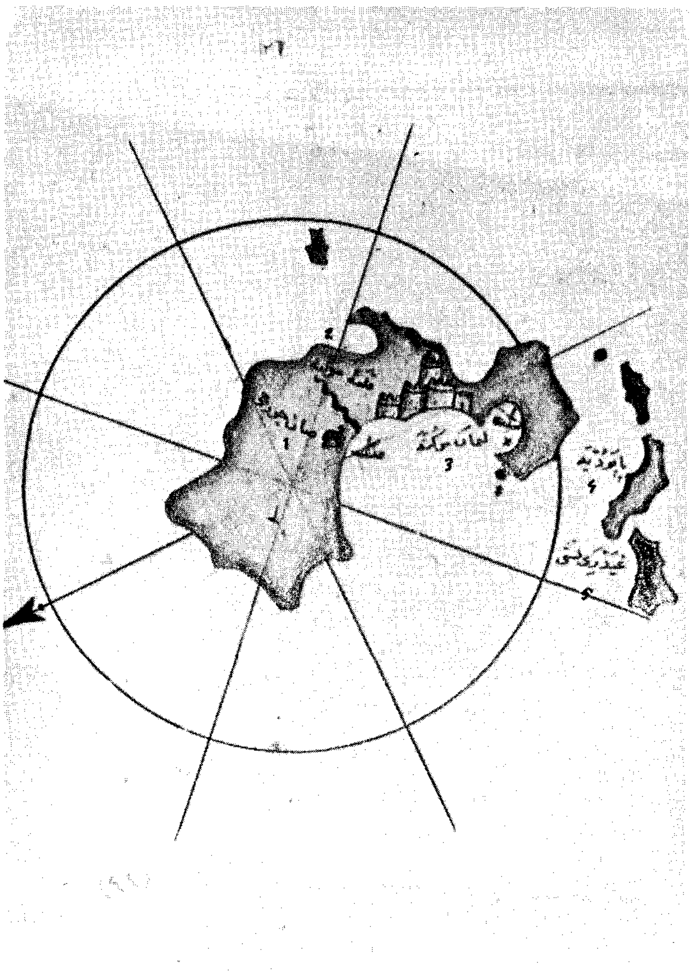

SIĞIRCIKLAR

1-Ziles (Harap) 2-Ziles (Harap) 3-Bu adaya Türk tayfası sığırcıklar derler Evsafı izahından bilinir.

BU BÖLÜM MUKENE ADASI'NI ANLATIR

Bu ada Venedik'e tabidir. Çevresi otuzbeş mildir. Adaya kıble tarafından girerken belirtisi iki ayrı dağdır. O iki dağdan başka lodos tarafında iki sivri höyük görünür O höyüklerin ortası alçaktır. Ondan sonra kenara gelince kıbleye karşı olan burunda iki adacık vardır. Bunlardan birine Tiregosi, ötekine de İsteponya denir. Bu adaların araları temizdir. Yıldız karayel istikametinde, deniz kenarında mamur bir kalesi vardır. O kalenin lodos tarafında Diyakopi Limanı vardır. Bu tabii limana varınca sol tarafta karşıda bir kilise vardır. O kilise istikametinde girederek demirlerler. Karayel tarafında olan burun emin bir siperdir. Gemiyi örter. Yıldızdan başka rüzgârlara kapalıdır. Limanda palamarı sağ taraftaki adacığa ve demiri gündoğusu tarafına, yedi kulaç suya atarlar. Kilise lodos cihetinde kalır. Palamar bağlanan tas ile burun arasından gemi geçmez. Ancak sandal geçebilir. Bu aradan İstendiri Adası karayel istikametine onbeş mildir. Vesselâm.

MOKENE ADASI

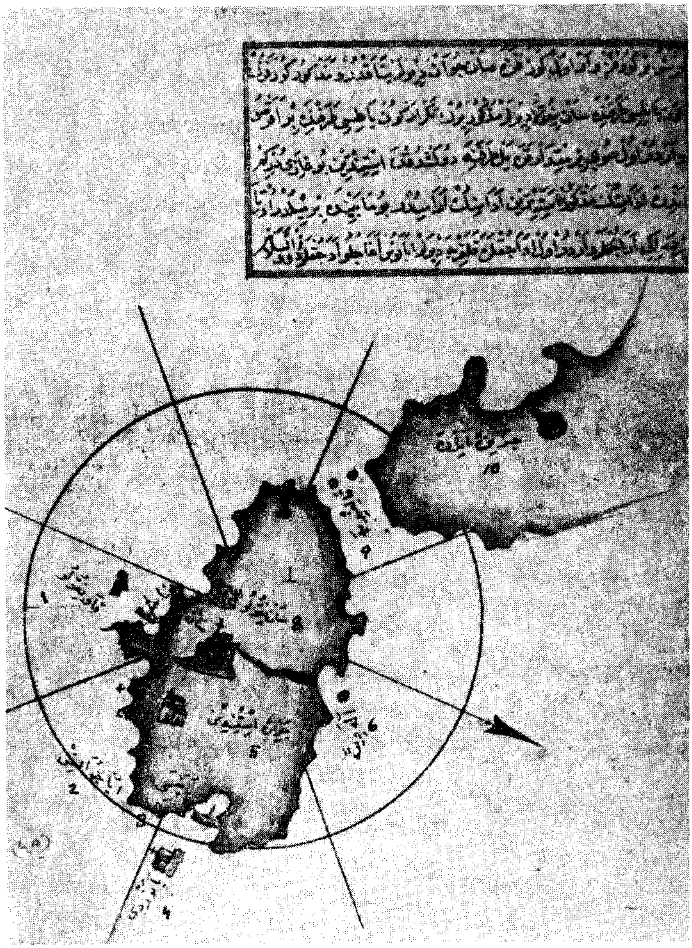
1-San Corci 2-Mokene kalesi 3-Mokene limanı 4-Papodye 5-Gıderi neşi.

BU BÖLÜM İSTENDİN ADASI'NI ANLATIR

Bu ada hakkında havadis rüzgârları şöyle bir hikâye nakleder: İskender-i Zülkarneyn zamanından evvel ada çok mamur imiş. Batı memleketlerinde bir kral buraya gemilerle asker gönderip adayı yağma ve harap ettirmiş. Aradan zaman geçmiş. Buraya Nikolavin isimli bir bey gelip adayı tekrar mamur hale koyarak bir de kale yaptırmış. Şimdi bu kale Venedik'e tabidir. Adanın çevresi yetmiş mildir. Adanın nişanı (kerterizi — alâmeti), denizden yaklaşırken yüksek değirmi bir dağ görünür. Bu dağa Pelator Dağı derler ki limanın yıldız cihetindedir. Aynı zamanda Porto Delasandra veya Klopi Kara denir. İçecek suyu da vardır. Kadırgalar için iyi bir limandır. Alâmeti de limandaki Alavita Adasıdır.Bir liman da adanın gündoğusu tarafında vardır. Bu limana Porto San Nikola derler. Kadırgalar için müsait bir yatak yeridir. Liman içinde San Nikola isimli bir kilise vardır. Kıble tarafında sivri bir burun vardır. O buruna da Kavsan Nikola derler. Bunun lodos tarafında kıbleye karşı San Cüvan Körfezi vardır. İyi bir yatak yeridir. Bu körfezin günbatısı tarafındaki San Nikola'nın günbatısında bir akarsu vardır. Suyun karayel tarafına dolaşınca İstendin boğazına gelinir.

İstendin Boğazı, İstendin Adası ile Andre Adasının arasındadır. Mesafesi bir mildir. Boğazın ortasında iki küçük ada vardır. Kalgriye Adalar denir ki abanoz ağaçları vardır.

Vesselâm

İSTENDİN

1-Kav Nikola 2-Aya Cavanis 3-Paneyimi 4-Panordi 5-İstendin adası 6-Alevite 7-San Con 8-San Nikola 9-Kaligriye 10-Andre adası.

BU BÖLÜM ANDRE ADASI'NI ANLATIR

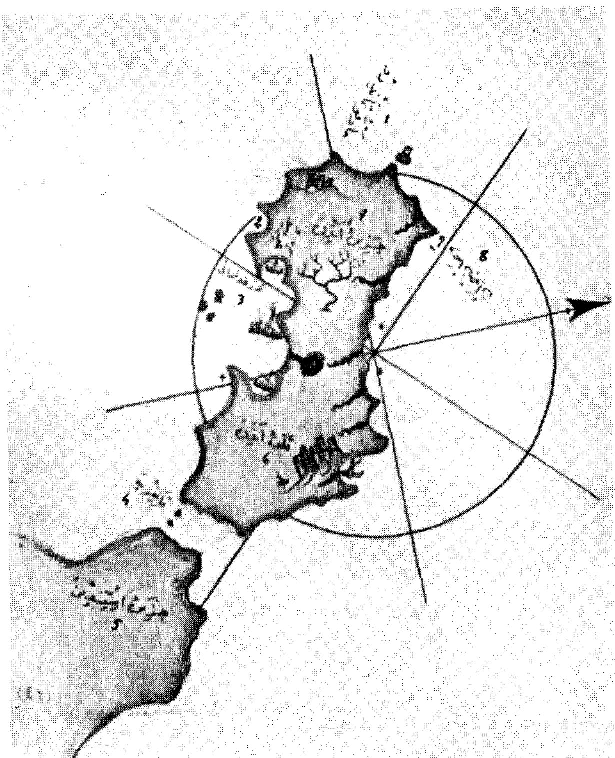
Haber rüzgârlarından ses getirenler bu ada hakkında şu hikâyeyi söylerler: Eskiden Kalo Mako isminde bir kral varmış. Bu padişah adayı imar etmiş. Fakat sonra kralın Andirya adındaki oğlu babasının yerine geçince adanın ismi de ANDREA kalmış. Bugün ada Venedik'e tabidir.

Çevresi doksan mil olan ada dağlık ve akarsuları olan bir yerdir. Gündoğusu tarafında, poyraza karşı mamur bir kalesi vardır. Bu kalenin poyraz tarafı iyi bir demir yeridir. Buraya kıyıya palamar vererek büyük gemiler de yatarlar. Çünkü kalenin iki tarafında içecek suları da olan iki koy vardır. Bu koyların daha uygun demir yeri olan kalenin gündoğusu tarafında olanıdır. Burada gemileri kıyıya baştan kara etmek de kabildir. İçecek su da vardır. Buradan çıkıp İstendin Adasına giderken içinde içecek suyu da bulunan bir koy vardır. Bu koyu, rüzgâr üstüne (şolok) dolaşınca İstendin Boğazına gelinir. Andrea ile İstendin arası bir mildir.

Boğazdan Andrea Adası altı mildir. Buradan büyük barçalar geçebilirler. İki arada iki küçük ada vardır. Bu adalara Kalogiri Adaları derler. Abanoz ağacı bulunur. Büyük barçalar bu adaların Andrea kıyısına yakın geçerler. Buradan Andrea Adasının kıble tarafındaki kadırga limanına varırlar. Oradan kıble ve karşı bır körfez vardır. İçinde içecek su da bulunur. Nisanı, körfezin karşısındaki adacıklardır. Bu adanın karayele karşı olan burnuna Kavsan Civan

derler. Bir kilisesi vardır. Kavsan Civan burnundan Ağriboz Adasındaki Kavmanitlo, karayel istikametinde yirmibeş mil mesafededir.

Vesselâm

ANDIRE

1-Marko Tandiro 2-Garbiyo 3-Kadırga limanı 4-Kaligriye 5-İstendin adası 6-Andre kalesi 7-Andre adası 8-Kav san Cuvan

BU BÖLÜM AĞRİBOZ'DAN AŞAĞI, RUMELİ KIYILARINI ANLATIR

Şunu bilmek gerektir ki, adalar arası denen yere Erso Peloga derler. Biz buradaki adaları münasip olduğu şekilde anlattık.

Şimdi de Rumeli kıyıları ile Efrenç (Fransa, İtalya, İspanya) sahillerini tâ SEPTE Boğazına kadar anlatarak, oradan Mağrip (121) kıyılarını anlatalım. Böylece Şam kıyılarından Anadolu sahilleri boyunca tekrar Rodos'a gelelim. Oradan Kerpe ve Girit Adalarını, Nafe — Değirmenlik — Mortar — İskiri — İskados ve Çamlıcalar'dan dolaşıp boğaz hisarlarına gelelim.

Mademki yazıya boğaz hisarlarından başlamıştık yine o kalelerde tamamlayalım.

Şimdi burada, Rumeli sahillerindeki Etna kıyılarını anlatalım.

Rumeli sahilinde Ağriboz'un kızıl hisarına karşı, Rumeli'nde Derzi Kayası denen tabii bir liman vardır. O limanın ağzında sivri bir ada vardır. Ada üstünde bir insan heykeli dikilidir. Eskiden bir Derzi kendi heykelini yaptırıp diktirmiştir, derler.

Liman gayet büyüktür. Birkaç yüz parça gemiyi barındırabilirdi. Büyük barçalar girip çıkabilirler. Derin yerlerdir Limandan çıkıp Bibercik Adasına doğru

---

(121) Mağrip: (Fas — Tunus — Cezayir) Kuzey Afrika kıyıları.

kıyı, kıyı gidilirse yol üstünde, Rumeli sahilinde bir körfez vardır. Orada da bir kuyu vardır. Gemiler su alırlar.

Eğer Bibercik Adasından içecek su alınmak istenirse, adanın ortasında Rumeli'ye karşı, sahilde bir kuyu vardır. Ondan faydalanılır.

Bibercik Adasının uzunluğu on mildir. Kıble ve yıldız burunlarında taşlık vardır, dikkat etmek lâzımdır. Bibercik Bağazında Barçaların yatması gerekirse altı kulaç suya demirlenir. Bibercik'te Temaşalık (122) burnunu dolaşırken oradaki taşlıktan açık geçmek lâzımdır.

Eğer Yıldız poyraz ile varılırsa o burnu dolaşıp, poyrazı ve yıldızı burun üzerine alıp sahile de palamar vererek yatarlarsa poyraz günler için emin bir yataktır. Fakat içecek su gayet uzaktan gelir.

Buradan içecek su alınmak istenirse o tiyatro (temaşalık) harabesinin altına girip demirlemek lâzımdır. Meselâ o direklerin aşağı tarafında, altta, denizde ada gibi bir taş vardır. Bu taş su yüzünde gözükür. O taş ile burun arasından gemi geçebilir. Bu kara taşın üzerinden bir su çıkar. Günbatısına karşı olan buraya Akdeniz dalgaları vurdukça su örtülür. Deniz çekildikten sonra tekrar akar. İyi bir sudur. Gemilere yeter. Fakat burayı değme kılavuzlar bilmezler. Gizli bir sudur.

Bu temaşalık dediğimiz yer deniz üzerine kurulmuş, İstanbul'un At Meydanı gibi geniş bir yerdir.

---

(122) Temaşalık: Harap tiyatro.

Kıbleye karşı, İstanbul'un At Meydanı'ndaki gibi mermer direkler dikilmiştir. Seyrek ve art arda sıralanmışlardır. Onun için kefereler buraya Kavokolon derler. Direk Burnu, anlamındadır. Bu burun ile Atina limanı günbatısı karayel istikametine kırkbeş mildir. Yol üzerinde tabii bir tuzla vardır. Halk buradan faydalanır. Temaşalık burnundan Nergiscik Adası günbatısı cihetine otuz mildir.

Demir yeri de günbatısına karşıdır. Nergiscikten Atina limanı karayel istikametinde onbeş mildir.

Atina kıbleye karşı karşı bir limandır. Bu liman insan gücü ile yapılmıştır. Midilli'nin eski limanına benzer. Fakat bu liman ağzının günbatısı tarafında döküntü vardır. Gündoğusuna yakın yürüyerek içeri girilir. Limandan şimdiki Atina'nın mamur kalesi ve şehir dört mil uzakta sarp bir yere kurulmuştur.

Kale bir kaya üstündedir, tek giriş yolu vardır. Bu yol kesme taştan bir merdivendir. Kale kaya üzerinde olduğu için oraya gitmek maksadiyle taşları merdiven merdiven kesmişlerdir. Çok sarptır. Eskiden kale çok sarp olduğu için Atina kalesinin ......imiş. Atina'nın gayet büyük bir kalesi varmış. Binaları hâlâ durur. Binalar kaleden denize kadar devam eder. Bu sarp kalenin limanına Portolyo derler. Portolyo'dan Mağara günbatısı üzerine otuzbeş mildir. Harap bir kaledir.

Atina körfezinin içinde, nihayetteki Eşiriye'den İnebahtı Körfezinin sonuna kadar bu iki denizin arası altı millik kuru bir boğazdır.

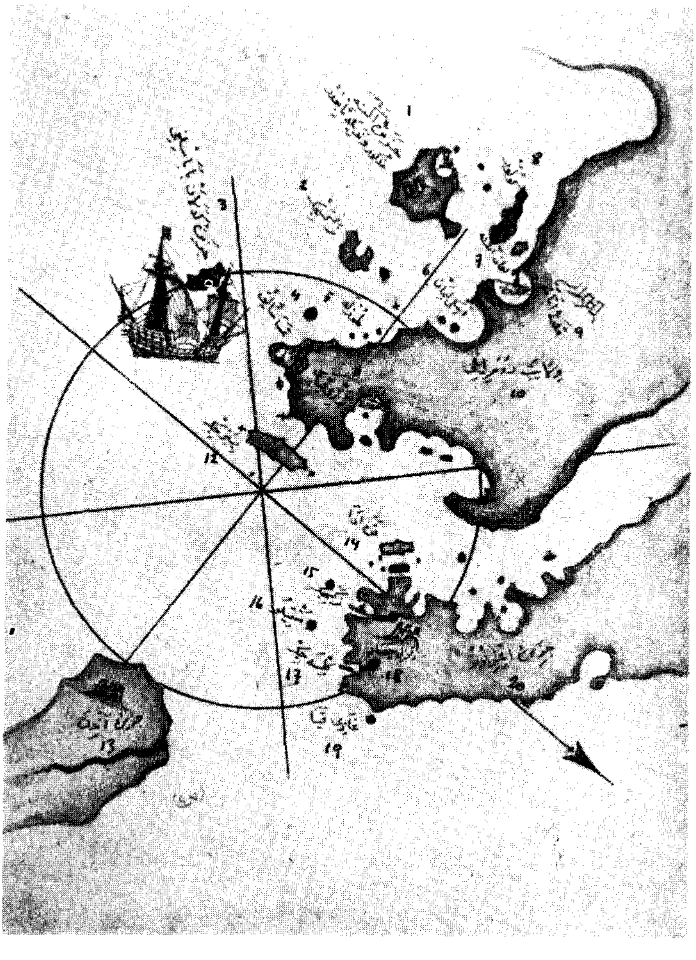
Bu altı milin arasına eskiden köprü kurmuşlar. Mağara kalesi o köprünün yanındadır. Mağara ile Ati-

na arasında iki ufak ada vardır. Büyük gemilerin geçtiği, iki kenarı derin ve bir millik mesafedeki adaya Harâmi Adası ötekine de Kölür derler. O da Rumeli kıyısına yakındır. Harâmi Adası ile Kölür Adasının arası bir mildir. Kölür'ün, Rumeli kıyısı tarafı iyi bir demir yeridir. Yaz ve kış emin yerdir. Eğer Kölür boğazına Atina tarafından girilirse Harâmi adası Atina limanına iki mildir. Büyük gemi ile gidilirse Harâmi Adası Boğazından geçilir. Boğazı iyice kurtardıktan sonra demirlenir.

Eğer Kölür ile Rumeli arasına girilirse, Rumeli burnunda bir taş vardır. O taştan çekinmek lâzımdır. Kölür, çamlık bir yerdir. Atina'lılar gelip buradan çam sakızı toplarlar. Sivri sinek çoktur. İçme suyu Rumeline karşı olan sırtta vardır. Burada harap bir kilise vardır. Gemiler o kilisenin önünde yatarlar. Yakında bir kıyı vardır. İçme suyunu oradan alırlar. Bu kuyu Harâmi Adasına karşıdır. Oraya çıkıp bulurlar. Adanın kıble Şolok tarafında AZANA denen bir Venedik adası vardır Adanın mamur olan kalesi Venedik'e tabidir.

Günbatısı tarafında tabii bir liman vardır. O limanın kıble burnunda bir Pirgos vardır. Gemiler bu Pirgos tarafından girerler. Çünkü Andirya denen yıldız tarafı taşlıktır.

Böyle bilin vesselâm

AGRİBOZ VE AŞAĞISI

1-Agene adası-Venedike tabidir 2-Nergiscik 3-Gedelan papaslığı adası 4-Temaşalık 5-Tuzla 6-Eski liman 7-Atena limanı 8-Külür 9-Atene kalesi 10-Rumeli vilayeti 11-Terzi kayası 12-Birecik 13-Andre adası 14-Kara ada 15-Nergiscik 16-Mentilo 17-Kilisecik 18-Kızıl hisar 19-Gazi kaya 20-Agriboz adası.

BU BÖLÜM MORA'DAKİ PİYADE KALESİNİ VE ÇAMLICA YAKINLARINI ANLATIR

Bu PİYADE dediğimiz kale Mora Vilâyetinde ve Mora Sancağına bağlıdır. Kale denizden bir mil içerde, yüksek bir tepe üstüne kurulmuştur. Kalenin önünde Portodine limanı vardır. Küçük gemiler girip sol taraftaki bağların sığlığında demirlerler.

Büyük gemiler girecek olursa sağ taraftaki burnu pruvalarına alıp yatarlar.

Limanın otuz mil gündoğusu Şolok üzerinde bir ada vardır. Buna Demale Adası denir, ki sahile yakındır. Bu küçük adanın kenarları sığlık olan bir kalesi vardır. Mamur olan kale Venedik'e tabidir.

Gelişte, bu ada beş, altı mil uzaktan Mora'ya bitişikmiş gibi görünür. Çünkü Mora sahili ile adanın arası bir mildir. Yüksek, kayalık bir adadır. Adadan içeri kısımda lodos istikametinde bir körfez vardır. Yine adının yıldız cihetinde ve şolok tarafında bir akarsu vardır

Mora burnu ucunda bir küçük ada vardır. O ada ile burun arası sığ olduğundan gemiler geçemez. Fakat adanın deniz tarafında bir ada daha vardır. O denizdeki ada ile kıyıya yakın ada arasından ben barça ile geçtim. Boğâzdan geçip Demale yanından yıldıza karşı, Mora kenarında Mersinli suyu vardır. Güzel bir sudur. Tabii bir pınardır. Akdenize dökülür Bu burnu kıble tarafından günbatısına dolaşıken beyaz bir tuzla vardır Tuzlanın yanında da mamur bir yer olan

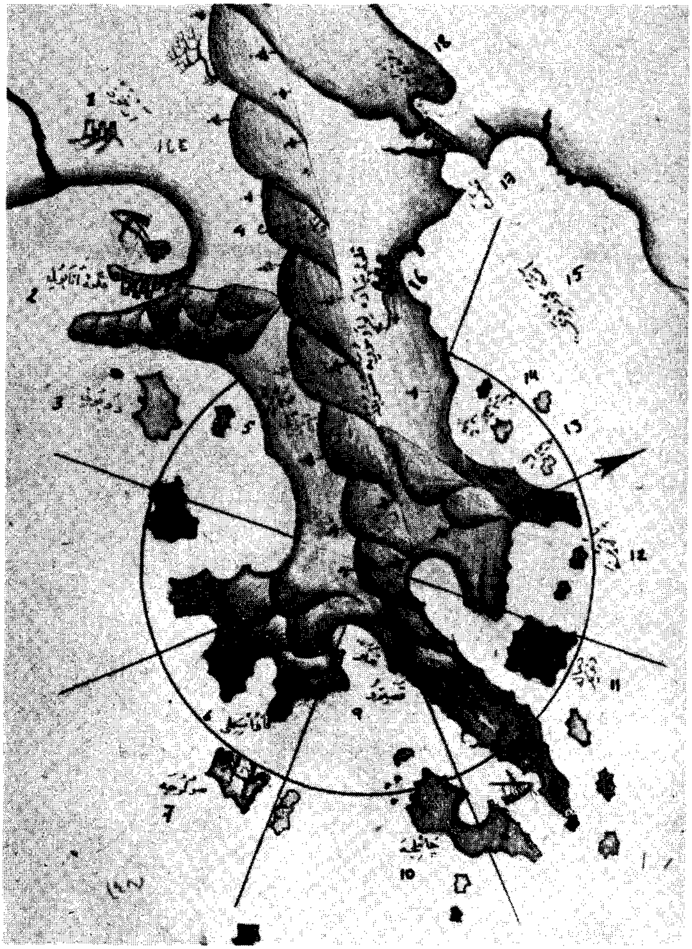
Termiye Kalesi vardır. Bütün bunların karşısında Çamlıca adası vardır ki ıssız bir yerdi. Sarp ve dağlık olan bu yere kâfirler Sidere Adası derler.Bu adanın orta yerinde, deniz kenarında, Rumeli'ye karşı bir tatlı kuyu vardır. Ada ile Rumeli arası büyük Barçalar için emin bir demir yeridir. İki taraftan da girilip çıkılır.

Adanın denizden taraftaki yanında, yani Şolok burnunda bir taş vardır. Bu taş su yüzünden görülmediği için dikkat etmek lâzımdır.

Lodos tarafında küçük, küçük adalar vardır. Bu adalarında lodos tarafında iki ada vardır. Bunlara Suluca derler ama adalara gidilirse büyük olanın Rumeli karşısına gelen kısmındaki bucakta içme suyu vardır. Onun gündoğusu tarafında olan küçük adada iki yerde su vardır.

Mora kıyısında olan Kastiri kalesinden Kava İskilo arası on mildir. Kava İskilo'dan Anaboli kıyısı gün batısı tarafına altmış mildir. Bu yol üstünde yıldız poyraza karşı bir körfez vardır. Körfezin ağzındaki adalara Ripol denir. Bu adalar ile Anaboli onbeş mildir.

Şöyle biline Vesselâm.

MORA PİYADE KALESİ

1-Arhoz 2-Anaboli kalesi 3-Ropoli 4-Mora Vilâyeti 5-Eski Anaboli 6-Kavoskili 7-Suluca 8-Fener 9-Kastıra 10-Çamlıca 11-Dimale Venedik 12-Paterine 13-Sateka 14-Porto dime 15-Atene körfezi 16-Piyade kalesi (Mora Sancağına bağlıdır.) 17-Makara 18-İnebahtı körfezi.

BU BÖLÜM MORA ANABOLİ'SİNİ BİLDİRİR

Bu Anabolu kalesine, Anaboli'ye Mori'ye, Türkler «Mora Anabolu» derler.

Kale bir burun gibi yükselmiştir. Üç tarafı deniz, bir tarafı karadır.

Kara tarafı bir dağ eteğidir. Kale aşağıda kalır. Bu hakim tepelere karşı Anaboli içinde adam gezdirmemek lâzımdır ama kalenin de bu dağlara karşı birçok topları vardır. Çünkü o dağlık kısmın hakimiyetinden çekinirler.

O kalenin önünde bir küçük ada vardır ki, İnebahtı seferinden evvel bu ada üzerine bir kale yapmışlardı. Her tarafına da birçok toplar dizmişlerdi. Kale yanına yabancı gemi sokmazlardı.

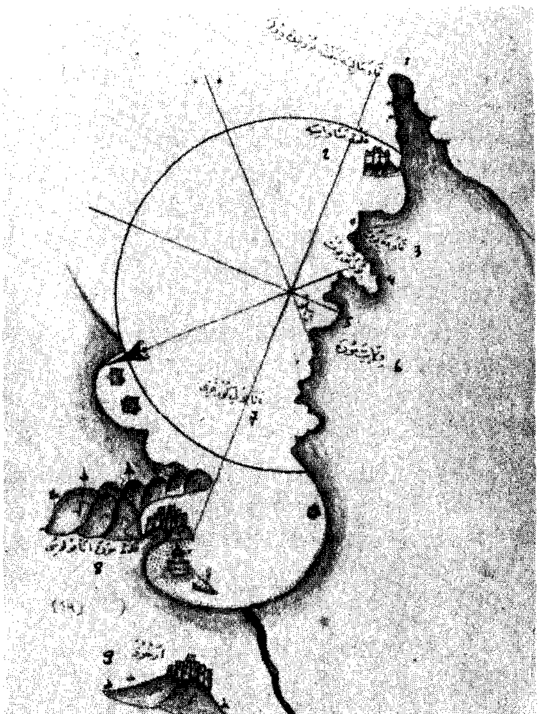
Moton seferinden dönüp gelirken kalenin önüne askerî gemilerle gittiğimizde kaledekiler, burcun etrafına gemileri getirip batırdılar. Böylece gemilerin burca yaklaşmasını veya asker çıkarmasını önlediler.

Kalenin karşısında iyi bir demir yeri vardır. Altı yüz parça gemi, bir arada yatabilecek kadar yer vardır. Hem de o kadar kalabalığa yetecek kadar içecek su bulunur. Kalenin dört mil karşısında bir dere vardır. Karada, Mora sancağına, bağlı bir kale vardır. Buna ERHOZ Kalesi denir, ki buradan Anabolu kalesinin içinde gezenler görülür. İki kalenin çan sesleri birbirinden duyulur. Anabolu Kalesi ile Menvaşi Kalesi arası doksan mildir. İkisi arasında Pilo ve Portopoto denen demir yerleri vardır. Sarp bir kaya üzerinde SEVEŞİYE Kalesi vardır. Bu kale kıyıdan uzaktadır

ve adaya benzer. Sahilden karaya kadar köprü vardır. Bu kale Venedik'e tabidir. Kaleden Kav Santancelo Şolok istikametine yirmi mildir.

Santancelo'don Çuha Adası lodos istikametine onbeş mildir.

Böyle bilinsin vesselâm.

ANABOLİ KÖRFEZİ

1-Kav Maliya (Benefşe burnu da derler) 2-Menavaşya kalesi 3-Kav de bot 4-Porte bot 5-Pilo 6-Mora Vilâyeti 7-Anaboli körfezi 8-Mora Anabolisi kalesi 9-Arkoz.

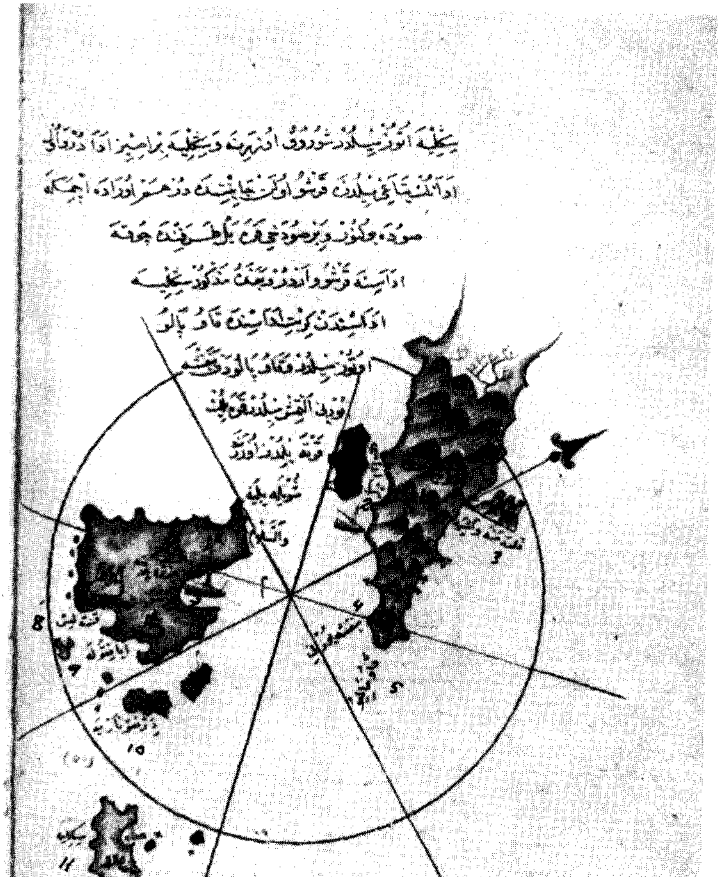
BU BÖLÜM ÇUHA ADASI'NI ANLATIR

Çuha Adası, Benefşe burnunun lodos cihetinde, onbeş mil uzağındadır. Ada çevresi altmış mildir. Venedik'e tabi mamur bir kalesi vardır. Kale adanın lodos tarafında yüksek bir yerdedir. Kalenin Şolok tarafında, ağzı kıbleye karşı bir körfez vardır. Burada yazın batı karayel eser. Körfez bu rüzgârlara kapalı bir demir yeridir.

Denizden gelirken nişanı, karşı denizdeki Ebugo Adası'dır. Bu adanın poyraz tarafında Aya Nikola Kilisesi vardır ki, önü iyi bir demir yeridir. Fakat kıble rüzgârı eserse zarar verir. Buradan yıldız istikametine doğru sahil boyunca dolaşılırsa Direnkonazya Adalarına gelinir. Bu iki ada ile Çuha Adası arasında büyük gemiler yatabilirler. Adaların karayel tarafına dolaşılırsa Porto Çirage Körfezine gelinir. Burası da yufka suyu olan iyi bir demir yeridir. Çuha adasından Sinilye Adası arası otuz mildir. Bir ıssız ada olan Sinilye'nin demir yeri yıldıza karşı olan kıyılarıdır.

Orada içme suyu da bulunur. Bir diğer içme suyu da Çuha Adasına karşı, karayel istikametinde vardır. Sinilye'den Kirit Adasındaki Kavlo Palo arası otuz mildir. Kavlo Palo'dan Benefşe burnu karayel kerte yıldız istikametinde altmış mildir.

Şöyle biline vesselâm.

ÇUKA ADASI

1-Mora Vilâyeti 2-Bey adası 3-Mene Vaşye kalesi 4-Benefşe burnu 5-Kav Maliya 6-Çuka adası 7-Porto Cerigo 8-Kantelis 9-Aya Nikola 10-Deri Nikonarye 11-İskilye

BU BÖLÜM BENEFŞE VE MANYE BURUNLARININ ARASINI ANLATIR

Bu burnun Poyraz tarafında, deniz kenarında bir Venedik kalesi vardır. Bu kaleye Rumcada Menevşiye derler. Menevişten bozmadır. Onun için bu adaya Benefşe Adası denmiştir. Fakat Frenkler bu adaya Meneveziye Adası derler. Benefşe burnu, aşağı Mora vilâyetindeki bir büyük dağın denize uzanmış kısmıdır. Şorok karşısındadır. Burnun ucunda, kıble tarafında San Der Ancello kilisesi vardır. Harap bir kilisedir. Onun için Frenkler buraya Kav San Der Ancello veya asıl bu buruna Kav Meloye derler. Meşhur bir burundur.

Aşağıdan Rodos'a, Sakız'a ve İstanbul'a gelecek gemiler bu burnun ucuna mutlaka uğrarlar. Adeta bir sınır gibidir

Yaz mevsiminde poyraz rüzgârı buradan öteye geçmez. Orada günbatısı ve karayel gösterir. Benefşe burnunun etrafı dağ dibi olduğu için demir yeri yoktur. Yıldız ve poyraz tarafları çok derindir.

Bu burnun iki mil lodos cihetinde vatarlar. Orada harap Santa Marya Kilisesinin önünde neresi kazılsa tatlı su çıkar. Bir de akar su vardır. Buranın lodos cihetindeki burun sığ ve taşlıktır. Dikkat etmek lâzımdır. Bu burnu öteye dolaştıktan sonra Avasilis Kilisesine gelinir. O kiliseyi de karayel cihetine doğru geçtikten sonra Mora sancağına bağlı, mamur bir yer olan Vatika kalesi gelir ki, sahilden iki mil kadar içerde bir kavalık üzerindedir. Kale önündeki limanın karayel cihetindeki on kulaclık suya demirler ve palamarı Şorok tarafa bağlarlar. İyi bir demir yeridir.

Limanın nişanı açıktaki Pilaye'dir. Pilaye'nin gündoğusundaki burun üstünde üç sivri tepe vardır. O burna birbuçuk palamar boyu kadar yaklaşılabilir. Korkulacak bir şey yoktur. Limana oradan girilir. Limanın karşısında kâfirlerin geyik anlamına gelen İzile Servi dedikleri Bey Adası vardır. Issız bir yerdir. Bu adanın kıble tarafında Porto Servi denen bucak vardır. Buraya yelen gemiler palamarı Şorok tarafında olan burna bağlarlar ve demiri de yıldız cihetine, yirmi kulaç suya atarlar. Büyük barçalar da yatabilirler.

İçecek su lâzım olunca adanın Rumeli karşısında, deniz kenarındaki kayanın içinden alırlar. Rumeli ile ada arası sığlıktır. Gemi geçmez. Sığlık yer olduğundan bir kadırga geçecek olsa birçok yerde oturur. Çünkü biz bir kalite ile geçtik. Ada ile Benefşe burnu arası yirmi mil, Vatika on mildir. Vatika'yı evvelce anlatmıştık. Vatika önündeki limandan, kıble şorok çıkarmaz, batı lodos çıkarır. Bir tonoz ile yelken üzerine gelirler. Bu limandan Roye karayel istikametine onbeş mildir. Karadan Roye Adası üç mildir. Bir kaya parçası üzerindedir. Kale Mora livasına bağlıdır. Önünde Porto Rope denen tabii bir liman vardır.

Limanda harap bir kale vardır. Limana giren gemiler palamarı gün batısı tarafındaki karaya bağlarlar, demiri de gündoğusu cihetine ve onbeş kulaç suya atarlar. Limanın denizden nişanı: O limanın gündoğusu tarafındaki burnun ucundaki sivri kayadır. Adaya benzer. Burnun etrafı derindir. Liman içerisine girinceye kadar demir yeri yoktur. Liman ile Bey Adası arası kıble Şoloka onbeş mildir. «Espire Potamo» onbeş

mildir. Buraya AKSU da derler. Yaz ve kız akarsuyu vardır. Eskiden bu suyun etrafı mamur bir şehir imiş. Şimdi haraptır. Kayıklar su almaya giderler. Bu harap şehir eski AYLOS şehridir. «Molla Yakup bin Mansur» harap etmiştir.

Molla Yakup, Hazreti Ömer soyundan bir emirdir. Hicretin 373 (M.983) yılında Mağrip (Kuzey Afrika) deki MERAKEŞ'ten çıkıp bin pare yelken ile Akdeniz kıyılarını dolaşarak bir çok yerleri yakıp yıktıktan sonra İstanbul'a gelmek üzere kışı geçirmek için MORA'ya geldiği sırada bu AYLOS şehrini harap etmiştir. Şimdi binaları yıkıktır. Şehrin kıyıları kumsal, yufka sulardır. Yolcu gemileri orada demirleyip yatarlar. AKSU'dan ikmallerini yaptıktan sonra yollarına devam ederler. Aksu'dan BOYNUZ Adası batı yönüne on mildir.

Küçük Boynuz Adası ile Rumeli sahili arası altı kulaç derinliktedir. İyi bir demir yeridir. Rumeli tarafındaki harap kaleye PALYA POLİ derler. O adaya da KERETE denir. Büyük gemiler adanın yıldız tarafından girerek palamarlarını adaya bağlayıp demirlerini Rumeli tarafına atarlar. Bu adanın nişanı (belirtisi) yüksek bir ada oluşudur. Denizden belli olur. Uzak mesafeden görünür.

Adanın kıble tarafında VATİ limanı vardır. Tabii bir limandır. Limanın kıble cihetinde, içinde harap bir kale olan bir bucak vardır. Bu bucağın kıble tarafında KOLE KİTE limanı vardır. Kole Kite'nin de kıble tarafında, tabii bir liman olan PORTA KALİ vardır.

Portakali'nin nişanı Manye burnudur. Daha sonra, gündoğusuna karşı San der Ancello bucağı vardır.

Onu da yıldız tarafa doğru geçince, poyraza karşı bir yer olan Portakali limanına gelinir. Buranın nişanı: Liman ağzının yıldız tarafındaki kızıl yarlardır.

Bu kızıl yarları sağa alıp limana girerler. Limana girerken, kızıl yarlar tarafında bir sığlık vardır. Üzeri onbeş karış sudur. Gemiler, kıble tarafındaki burna yakın yürüyerek sığlığı sağ tarafta bırakarak gelirler. Limana girdikten sonra her tip gemi barınabilir. İyi bir limandır.

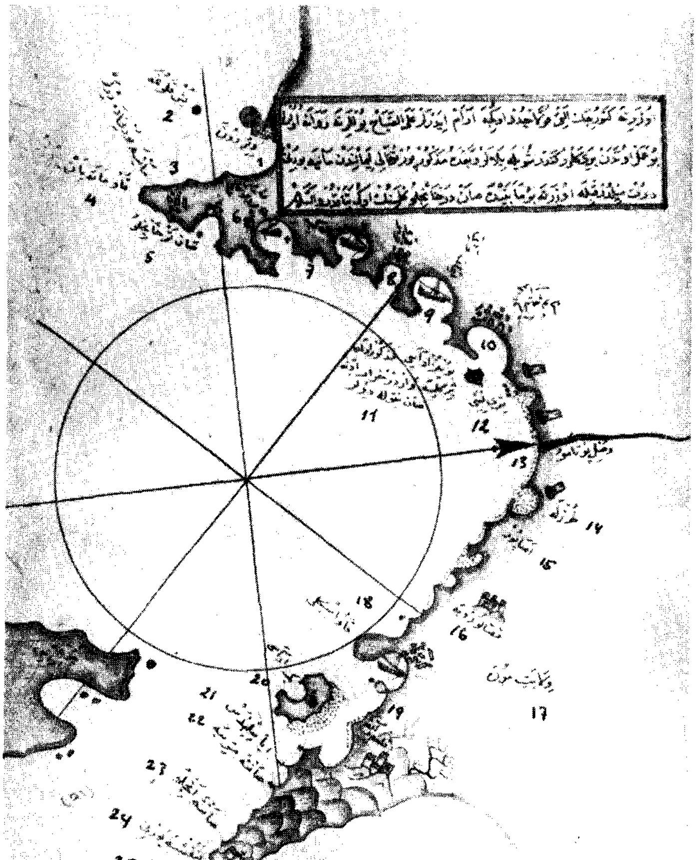
Bu limandan aşağı, Moton tarafından günbatısı, karayel ile gelinirse gemi denize açar. Onun için palamarı sandalda hazır bulundurmak lâzımdır ki, çabucak liman burnuna bağlansın. Rüzgâr içerden döker. Eğer sandal hazır değil ise liman ağzına karşı kırk kulaç suya demirlemek lâzımdır. Şayet demir tutmaz ve rüzgâr gemiyi açarsa o zaman kızıl yarlara demirlerler. Kırk kulaçtır fakat ak kumlu iyi bir demir yeridir. Burada da tutmayıp körfez içine yürürlerse o zaman iskandille ilerlemek lâzımdır.

Kanca denen yirmibeş kulaçlık bir yer vardır.

Kıyı, kıyı körefeze giren gemi o sığlığın üzerine gelirler. Bu sığlığı bulunca demirleyip palamarı karşıdaki ince burna bağlarlar. Bu sırada gemi demirinin boşunu alıp palamar üstüne binince altta altı kulaç su olur. Gece orada yatıp sabah erkenden yollarına devam ederler.

Bu iş öteden beri, gelirken yapılır. Böyle bilmek lâzımdır.

Portakal limanından Marye burnu, kıble istikametine dört mildir. Bu arada SAN DER ANCELLO Kilisesinin önü demir yeridir. Vesselâm.

BENEFŞE VE MANİLYE ARASI

1-Vetir Roze 2-Peş Kaluga 3-Kav Malepan 4-Manye burnu da derler. 5-Santohancilo 6-Porto kayi 7-Kalekiye 8-Kameri (harap) 9-Vati limanı 10-Palye Poli (harap) 11-Boynuz adası (Burada harap bir kilise vardır. San Nikola derler) 12-Tiri tişi 13-Vasıl Potamo 14-Tuzla 15-Asapor 16-Kastalo Roye 17-Mora Vilâyeti 18-Kavo Iskili 19-Vatika kalesi 20-Bey adası 21-Aya silindes 22-Santa Merine 23-Santa Ancilo 24-Benefşe burnu 25-Kav Maliyo 26-Çuka adası.

BU BÖLÜM MOTON VE KORON KENARLARINI ANLATIR

Evvelâ Manye burnundan başlayalım. KORON'a, oradan MOTON'a varıncaya kadar anlatalım.

Manye burnu, Mora dağlarından gelip denize uzamış bir kara burundur.

Kâfirler buraya KAVMETEPAN derler. O burun üzerindeki harap kaleye Manye dendiği için buruna da aynı isim verilmiştir. Sarp yerdir. Burada demir yeri yoktur Derin yerlerdir. Fakat bu burnu beş mil karayel cihetine dolaşırlarsa bir sivri burun gelir. Buraya KAV DÖ VİTE ROZE derler. Gündoğusu tarafı iyi bir demir yeridir. Burada bazı köyler de vardır. Balı ile meşhurdur. Bu burnun kıble ciheti, bir mil karşısında su yüzünde gözüken bir taş vardır. O taş ile burun arası derindir. Yelken ile büyük barçalar geçebilirler. Burun ile Koron Adası arası günbatısı karayel yönünde kırk mildir. Bu iki ara hep dağ dipleridir. Akar suları olan açıklık yerlerdir. Frenklerin KASTALLO kalesine kadar uzanır.

Kastallo Koron kalesinin karayel cihetindeki körfez içinde, küçük bir kaledir. Koron deniz kenarındadır. İki kısımdan ibaret güzel bir kaledir. Eski olan kısmı çok güzeldir. Fakat sarptır. Bir burun üzerine yapılmıştır.

Eskiden boş, ıssız bir yer imiş. Sonradan Venedikliler burç ve barû ile güzel bir bina yapmışlar. Bu

kaleye BALAT derler. Şimdi bu Balat kalesinde Azepler vardır. Asıl kalede de askerler bulunur.

Bu kalelerin yıdız tarafı büyük gemilerin giremiyeceği, iki kulaç derinlikte bir limandır. Büyük gemiler liman dışında yatarlar. Palamarı liman binalarına bağlarlar, demiri de altı kulaç suya ve yıldız yönüne atarlar. Böylece gemilerin yattığı yer dört kulaçtır. Limana, üç kulaç suyu dolaşıp girerler. Bazı yerleri oniki karış sığlıktır. İki palamar uzunluğu açık geçilir. Liman döküntülerinde yarım palamar uzunluğu deniz tarafında harman yeri kadar bir sığlık vardır.

Yarım palamar boyu deniz tarafında dört kulaç su vardır. Kalenin kıble tarafına demirlenirse kıyılar temiz değildir. Bir mil kadar açıkta deniz tarafında yatmak lâzımdır ki güvenlik olsun.

Gemilerin demirlediği yerin karışında, kıyıda güzel bir su vardır. Sahilden bir sandal boyu içerde, bir kayanın içinden çıkar. Sandallar girerler. Gemiciler elden ele vererek varillerini doldururlar. Sonra yollarına devam ederler.

Koron ile Moton arası günbatısı karayelde onsekiz mildir. Buraya kadar Koron'a yakın olan suları bildirdik. Bu sudan KAVGALO burnuna kadar dört mil mesafe vardır.

KAVGALO, horoz demektir. Sivri bir burundur. Burnun bir mil karşısında bir küçük ada vardır. Orada SANTA NİKOLA Kilisesi vardır. Bu ada ile Kavgalo burnu arasından büyük barçalar geçebilir. Fakat iki kenarı sığdır. Ortadan yürürler. Burayı geçtikten sonra Moton kalesine kadar derin sulardır. Çekinecek bir yanı yoktur. Böylece biliniz.

BU BÖLÜM MOTON KALESİNİ ANLATIR

Bu kale, kıbleye karşı, küçük bir burnun üzerindedir. Üç tarafı denizdir. Kara tarafında iki kat hendek vardır. Bu kale kâfir zamanından kalmadır. Şimdi de sarptır. O kaleden başka merhum Sultan Bayezid Han fethettikten sonra enlemi ve boylamı kırkar arşın bir kale yaptırmıştır. Boğazdan yabancı gemi geçmez. Kalenin önünde bir liman yapılmıştır. Hoş bir limandır. Bu limana barçalar giremez. Çünkü sığlıktır. Kadırgalar girebilir. Barçalar ancak limanın önünde yatarlar, palamarlarını da limanın kayalarına bağlayıp, demiri gündoğusuna ve sekiz kulaç suya atarlar. Geminin yattığı yer altı kulaçtır.

Eğer SİYENÇİ Adasına giderlerse bu ada Moton kalesinden iki mil uzaktadır. Moton'a karşı olan tarafı yüksektir.

Lodos tarafından gelirken ada iki çatal gibi görünür. Oralarda demir yeri yoktur. Bütün Rumeli kenarları sahilden bakınca ulu dağlar olarak görünür.

Adanın, gündoğusuna karşı tabii bir limanı vardır. Uzun liman anlamına PORTOLONKO derler. Büyük gemiler girer. Darda kalınırsa kullanılan acı bir suyu vardır.

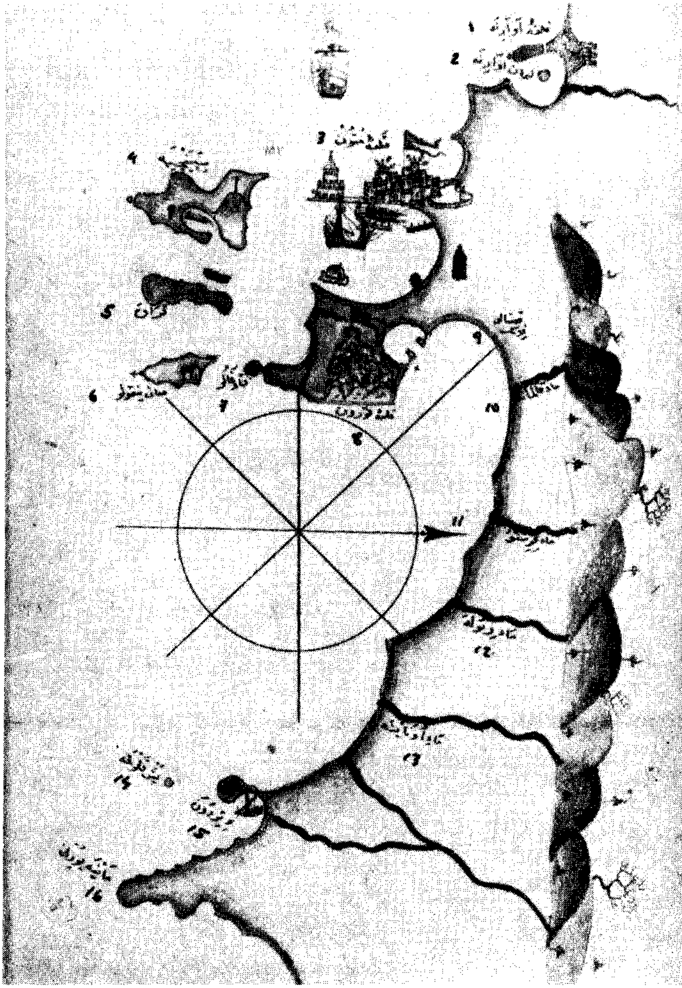
Liman önünde, dışarda yatılırsa Porvençe iyi bir yatak veridir. Günbatısına karşıdır. Palamarı karayel üstüne, adaya bağlayıp demiri gündoğusu Şorok tarafına, on kulaç suya atarlar.

Limana büyük gemi ile varılırsa karşıdaki küçük Sivrice Adaya yakın yürüyerek sığdan kurtulman gerekir. Liman burnuna yakın geçilir.

Eğer Moton kalesine günbatısı tarafından gelerek Sıyençi Boğazına uğrarlarsa Moton burnu ucundaki sığlığı gözetmek lâzımdır. Buradan açık geçip, üçbuçuk kulaç suyu bulmak lâzımdır.

Siyençi'ye yakın geçilirse sekiz kulaç su vardır. Demirleyip Moton'a karşı yatılırsa yirmibeş kulaç su vardır. Büyük barçalara iyi yataktır. Moton'dan, AVARİN kalesi karayel cihetine dokuz mil mesafededir.

Vesselâm

MOTON KALESİ

1-Avarine kalesi 2-Avarine limanı 3-Moton kalesi 4-Siyençiye 5-Karava 6-San Nikola 7-Kav Galo 8-Koron kalesi 9-Kastalo 10-Kalamata suyu 11-Kristo suyu 12-Vitole suyu 13-Onayne suyu 14-Peskloga 15-Viteri Roze 16-Manye burnu.

Fakat bu anlatılan burundan yıldız cihetine dolaşıp kale önündeki körfezin gündoğusu tarafına gidilirse burası taşlıktır. Bu taşlar ile sahil arasında sandallar yürürler.

ZAKLİSE adasından MALLO KİLSE arası otuz mildir.

MALLO KİLSE iki adadır. Bu adaların kıble tarafında olan adada bir kilise vardır. Mamur bir kilisedir. Kiliseli ada ile karşısındaki ada arası iyi bir demir yeridir.

Buraya çabuk ve acele işi olan gemiler gelirler. İki adanın arasına iskandil yaparak ve rüzgârı kollayarak demirlemek lâzımdır.

Gemiler sabah erkenden yollarına devam ederler.

Moton kalesinden öte, kıbleye karşı, denize doğru eğilmiş gibi bir yüksek yerde kurulmuştur. Sert ve yalçın bir kaya üzerinde olduğu için karadan alınması kabil değildir. Deniz tarafından da bir kuşkusu olmadığından öyle pek dikkat etmemişlerdir.

Merhum Sultan Bayezid Han bu deniz tarafına bir duvar çektirmiştir. Duvarın önünde bir büyük ada vardır. Ada ile duvar arasından el taşı ulaşır. Kadırgalar geçebilir, fakat büyük gemi geçemez, sığdır. Bu duvarın gündoğusu tarafı geniş, rahat ve güzel bir tabii limandır. PORTOÇONKO denen bu limanda birkaç yüz gemi barınır. Porto Cenko, Kofa (123) limanı

---

(123) Kofa: Çalı, kofalık, çalılık demektir.

demektir. Limanın içine bir küçük çay akar. Bu çayın iki tarafı kofalıktır. Limanın ortasında küçük bir yassı ada vardır. Bu adanın her tarafı derindir.. Büyük gemiler geçebilir. Barçalar ve büyük gemiler bu limana girmek isterlerse, yelken kullanırlar. Çıkarken de öyledir. Etraf derin olduğu için sakıncalı bir durum yoktur.

Bazı büyük barçalar limanda yattıkları vakit palamarı limanın ortasındaki küçük adaya bağlarlar. Demirlerini de gündoğusu rüzgâr üstüne atarlar. Kadırgalar çay yakınına gidip yatarlar. Bütün rüzgârlara kapalı, emin bir limandır. Bu limandan PİRETANA Adası dokuz mildir. Karayel cihetindeki bu Piretana Adasına BURAK Adası derler. İNEBAHTI seferinde BURAK REİS'in barçası o adanın dört mil rüzgâr üstü tarafında iki Venedik barçası ile beraber yanmıştır. Adanın Şolok tarafı günbatısı rüzgârlarına karşı iyi bir demir yeridir. Adanın ötesinde, Mora kıyılarında denizden biraz içerde AKKADİYE kalesi vardır. Kalenin ötesinde de KOLOMOÇ kalesi vardır. Denizden uzakta bir yere kurulmuştur. Kalenin altında, deniz kenarında PONDOKE burnu üzerinde harap bir kale vardır. Kalenin önünde, şimdi dolmuş bir halde olan küçük bir liman vardır. Bunun gündoğusu tarafında büyük bir su vardır. Yaz kış akar. Bu su kayıkların girmesine müsaittir. ROFYE Suyu denir. Kolomoç burnu PONDOKA'nın günbatısı tarafındadır.

Yabancılar bu buruna KAVAKATA ROZA derler. Alçak ve uç kısımları sığlık bir burundur. Bu burundan ZAKİLSE Adası onbeş mildir. İki aradaki Kolomoç burnunun önü sığdır. Zakilse kıyıları taşlıdır.

Bu taşlar ile Zakilse arasından küçük gemiler geçebilirler.

Zakilse'nin Şolok burnundan kaleye varıncaya kadarki kısım taşlıktır.

Zakilse akar suları olan dağlık bir yerdir. Çevresi seksen mildir.

Poyraza karşı olan mamur ada Venedik'e tabidir. Kalenin önündeki körfezde, içerde, nihayette bir büyük su vardır. Yaz kış akar. Sandallar gelip buradan su alırlar, odun kesip Zakilse'ye götürüp satarlar. Bu kaleden suyun ağzı iki mildir.

Barçalar bu kalenin önüne gelip yatarlarsa palamarlarını kalenin günbatısı tarafına bağlarlar, demirlerini de gündoğusu tarafına atarlar. Yıldız cihetinde de denize karşı bir vardiyan bırakırlar. Burası liman değildir. Açık yerdir. O kalenin önüne bir iskele yapılmıştır. Mendirek şeklindeki iskelenin iç tarafına küçük gemiler girip yatabilirler.

Limanın beş mil karayel tarafında bir adacık vardır. PELOZYE adası denir. Karşısında bir kilise vardır. AYA NİKOLA Kilisesi derler. Büyük ada ile bu küçük ada arası iyi bir demir yeridir. Gemiler palamarlarını küçük adaya verirler demirlerini de büyük ada tarafına ve yedi kulaç suya atarlar.

Bu adanın gündoğusu şorok tarafında bir liman daha vardır. Bu limana PORTO KİRİ veya PORTO PENE derler. İyi bir demir yeridir. Liman ağzında iki küçük ada vardır. Etrafları geçit verir. gemiler bu adalardan içeri girip kıble cihetine giderek demirlerler. Palamarlarını da şorok burnuna bağlarlar altı kulaç suya demirlerler.

Eğer yolcu gemisi olup hemen gidecek ise günbatısı tarafından gelip gündoğusu burnuna demirlerler. Çünkü burun temiz sudur.

BU BÖLÜM AVARİNA VE ZAKİLSE ADASINI ANLATIR

Avarina kalesi tekrar fethedildiği zaman mübarek bir saat (eşref saat) imiş.

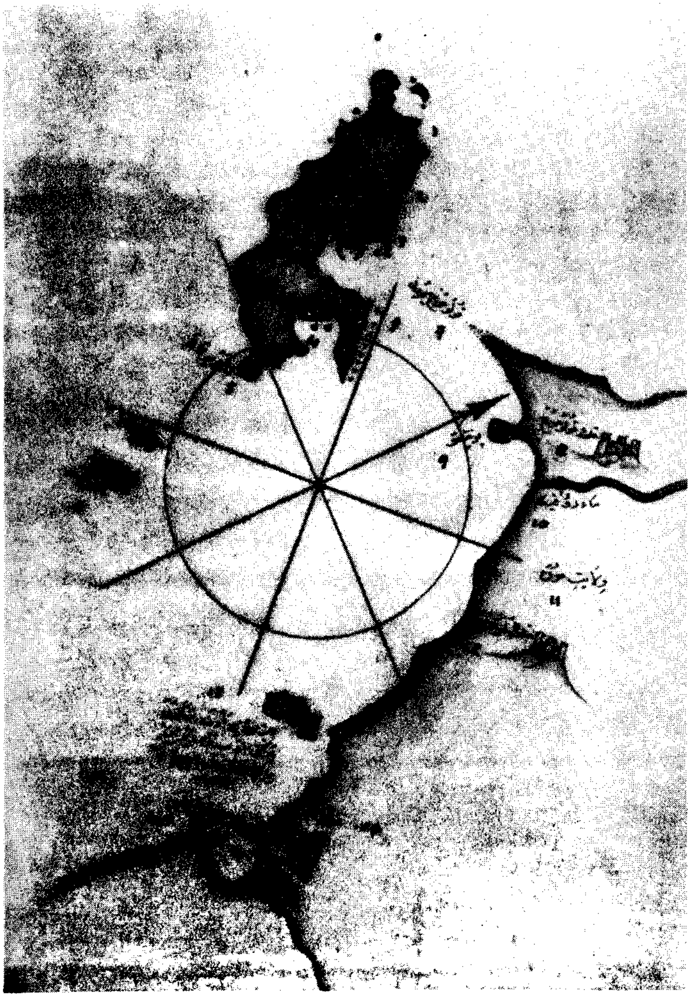
Meselâ MOTON kalesi feth edildiği sırada Avarina kalesi de teslim oldu. İçine Yeniçeriden hisar erenleri (kale askerleri) koyup gitmişlerdi.

Sonra Venedikliler gelip bir hile ile adayı geri aldılar. Bundan dolayı merhum Sultan Bayezid Han hazretleri, merhum Kemal Reis'e beş parça kalite ve yeteri kadar kayık vererek toplam yirmiiki parça gemi ile kalenin fethine gönderdi.

Kale fethedildi. Kemal Reis üç parça kadırga, bir kalyon ve bir ağır barın alıp ondört günde yüz akı ile İstanbul'a geldi. DİVÂN-I ÂLİ (124) de kanun ve âdet uyarınca merhum Sultan Bayezid Han'ın mübarek ellerini öptü. Üç bin akçe, bir al benekli kaftan ve beş akçe ulûfe terfi almıştı. Bundan dolayı adanın fetih saatinin mübarek olduğunu yazdık.

---

(124) Divân-ı Âli : Padişah huzurunda yapılan yüce divan.

AVARİNE KALESİ

1-Aya Nikola 2-Zakilse adası 3-Zakilse kalesi 4-Kiri limanı 5-Kav Vinate 6-Mallo kilise 7-Kalomoç burnu 8-Kalomoç kalesi 9-Pontiko 10-Rofiye suyu 11-Mora Vilâyeti 12-Arkadye kalesi 13-Pire adne adası (Bu adaya Burak adası da derler Çünkü Burak Barçası burda yanmıştır.) 14-Avarine 15-Porto Conko.

BU BÖLÜM İNEBAHTI KIYILARINI ANLATIR

İnebahtı bir büyük kaledir. Deniz kenarında olan bazı yerleri düzlüktür. Öteki kısımları bayırdır. AHMETKİ yüksek bir yerdedir. Kalenin önüne küçük bir liman yapılmıştır. Limanı kale içine almışlardır. Küçük gemiler girebilirler. Büyük gemiler limana karşı, denizde yatarlar. Temiz suyu olan iyi bir demir yeridir. Kalenin poyraz tarafında, deniz kenarında yerli bir kayanın içinden çıkan Deli Su dedikleri bir akar su vardır. Bir kaç yüz parça geminin su alabilmesine müasittir. Tatlı ve soğuk sudur.

İnebahtı kalesinin beş mil lodos tarafında, körfez ağzında merhum Sultan Bayezid Han iki kale yaptırmıştır. Rumeli cihetindekini Anadolu askeri, Mora tarafındakini de Rumeli askeri yapmıştır. Hepsi onsekiz günde tamamlanmıştır. Burç ve bârusu olan kalelerdir. Kalelerin ortalarında dizdar (125) koymak için birer kule vardır. Körfeze yabancı gemi sokmazlar. İnebahtı bu kalelerden içerde kalmıştır. Kalelerin bir birinden uzaklığı iki milden azdır. Mermiler bir taraftan öte tarafa geçer.

İnebahtı körfezi, ağızdan içeri kadar yüz milden fazladır. Uzun ince bir körfezdir. Bir çok limanlar vardır. Aşağıdan yukarı bir çok gemiler gelip geçer ve buğday yükletirler.

İnebahtı kalesinden körfez içindeki ESPİRE İSPİTİ limanı seksen mil, gündoğusu poyraz cihetindedir..

---

(125) Dizdar : Muhafız

Bu liman İnebahtı fethinde asker gemileri ile kışladığımız yerdir. Tabii bir körfezdir.

Hörfezin işareti büyük dağlardır. O dağları sıyırıp İnebahti tarafından gelirken sol tarafta sivri bir kara burun vardır. Bu burnu sol tarafa alıp karayel üzerinden içeri dolaşarak demirlerler.

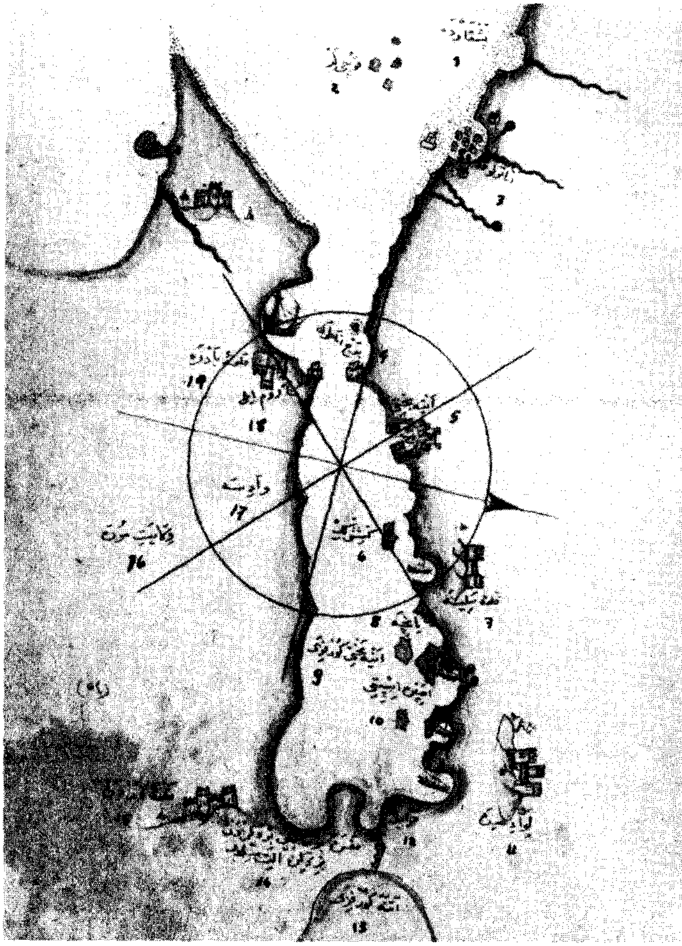
Bütün rüzgârlara kapalı iyi bir yatak yeridir. İnebahtı fethinde askerler içecek suyu o limanda kazdıkları kuyulardan çıkardılar. Kemal Reis'in kazdırdığı kuyu hepsinden tatlıdır. Bunlardan başka iki yerde daha pınar vardır. Bir pınar liman içinde, bir pınar lodos tarafında limandan bir mil kadar dışardadır. Körfez içinde, dağ aralarında limanlar vardır.

Sahille, sarp kayalık yerlerdir. Espire İspiti limanının günbatısı lodos tarafında SELİNE kalesi vardır. Kalenin İnebahtı tarafında keşişlik Adası vardır.

Bu adayı merhum Gazi Umurbey fethetmiştir. İhtiyar hıristiyanlardan şunları işittim:

Gazi Umur Bey, Atina körfezinden İnebahtı körfezine kadar altı millik mesafeden gemilerini karadan aşırarak İnebahtı yakınlarında bazı yerleri fethetmiş, sonra gemileri yakarak esirleri karadan sürüp bu tarafa getirmiş.

Vesselâm

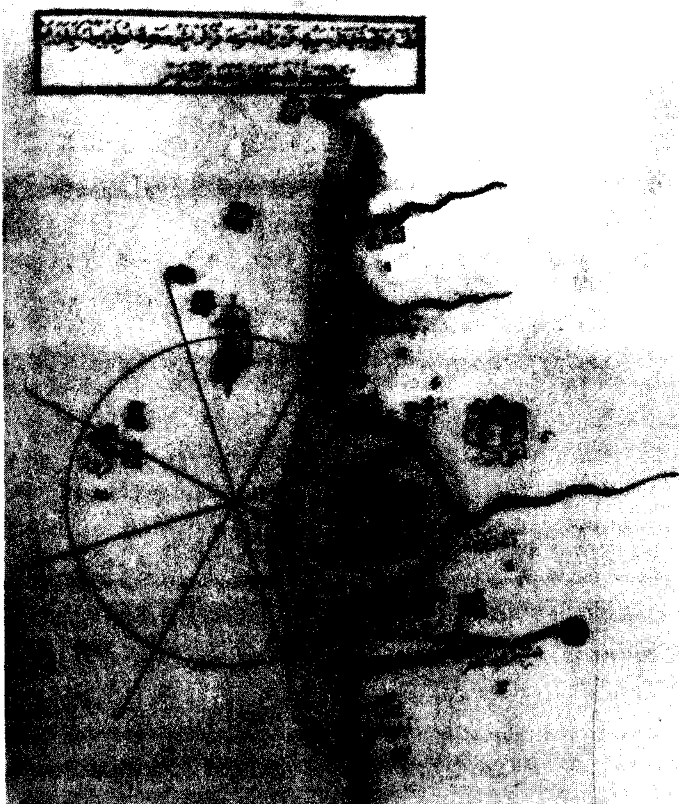
İNEBAHTI KIYILARI.

1-Peşkarda 2-Kocılar 3-Anadoluka 4-Anadolu burcu 5-İnebahtı 6-Keşişlik 7-Selime kalesi 8-Yaniçe 9-İnebahtı körfezi 10-Esipire ispiti. 11-Livadi Sire 12-Harap 13-Atina körfezi 14-Magra Bu..... bir denizden ötekine altı mildir. 15-Gözden 16-Mora Vilâyeti 17-Vadise 18-Rumeli burcu 19-Badre Kalesi.

BU BÖLÜM ANATOLOKA KARYESİNİ KOÇULAR ADALARINI ANLATIR

Anatoloka deniz kulağıdır. İç kısımları sığlıktır. Bu sığlıklarda kazıklar üstüne oturtulmuş binalar vardır. Bu köye Anatoloka derler. Halk balıkçıdır. İçecek sularını sandal ile dışardan getirirler. Günbatısı tarafındaki kıyılarda Aya Andriye kilisesi vardır. Önündeki pınardan sandallar gelip su alırlar. Poyraz yönünde de bir kilise vardır. Buna da Aya İlya denir. Kilisenin yanında ESPRİE POTAM denen tabii bir pınar vardır. Bazı sandallar buradan sulanırlar. Bu su deniz kenarında iki kola ayrılır. Oldukça büyük sudur.

Buradan çıkıp Anikli Kesiri kasabasına gidilir. Karşıda birkaç ıssız ada vardır. Bu adaların bir takımına KOÇULAR derler. Issız üç adadır. Büyük gemi ile gidip yatmak istenirse, adaları sol tarafa alıp iskandil yaparak sekiz kulaç su bulunca demirlemek lâzımdır. Palamarı Şolok tarafındaki adalara bağlarlar, demiri karayel üstüne atarlar. Böyle yapılırsa büyük gemiler için iyi bir yataktır. Böyle bilinsin vesselâm

ANATOLUKA KARYESİNİ VE KOÇULAR ADALARI

1-Ezopi 2-Sekârde 3-Aya duderiye 4-Tabü pınar 5-Emekli Kesiri 6-Anatoluka 7-Meselonka 8-Espire Potam

BU BÖLÜM KEFALONYA ADASINI ANLATIR

Kefalonya Adası, akarsuları bol, dağlık bir adadır. Çevresi yüzelli mildir. Venedik'e bağlı mamur bir kalesi vardır.

Adanın kıble lodos tarafında geniş, güzel bir tabii limanı vardır. Bu limana Tuzla Limanı derler. Deniz tarafından alâmeti, lodosa karşı olan yüksek, dik ve kesme burundur. Bu burna KAVSAN SİDİRO burnu denir. Üzerinde harap bir kilise vardır.

Burnun ucunda, denizde bir taş vardır. Burunu lodos cihetinde bırakıp gündoğusu istikametine yürürken kıyıya yakın bir küçük ada görürsün. Bu ada limanın ağzıdır. Yıldız rotasına ilerleyerek limana girilir. Kadırga ve diğer güyük gemiler PALİKİ tarafında yatarlar. Sakınılacak bir durum yoktur. Rüzgârlara kapalıdır

Limandan çıkıp gündoğusu istikametine giderken Vardiyan Adalarına rastlanır Bu adaların poyraz cihetinde Kefalonya Adasındaki kiliseye AYAKİRİ derler. İyi bir demir yeridir. Gündoğusu tarafı KAVKA PERE'ye kadar taşlıktır. Kavka Pere alçak bir burundur. Kefalonya'nın gündoğusuna karşı olan burnudur

Burnun poyraz cihetinde, gündoğusuna karşı Aya Stefano Körfezi vardır.

Bu, körfezin içindeki Aya Stefano Kilisesinin ismidir. Aya Stefano'dan çıkıp Kefalonya Adasını karayel cihetine doğru dolaşırken yol üstü kıyılarda birkaç akarsu vardır. ERAKLİ ve SAMO suları derler. Bu sulardan karayel cihetine doğru VALDE KOMAMİHO limanı vardır. Buraya büyük gemiler girip kıble tarafa

palamarlarını verirler, yıldız yönüne, onbeş kulaç suya da demir atarlar.

Bu liman ile Peşkardo arasında üzerinde harap kilise olan bir ada vardır.

Bu ada ile Peşkardo arası günbatısı karayel üzerine iki mildir. Peşkardo tabii bir limandır.

Limana aşağıdan, günbatısı tarafından gelinirse ilk rastlanan burun derindir. Burnun şorok tarafına PORTO KORSARİ derler. Harami (korsan) limanı demektir. İyi bir demir yeridir. Buranın günbatısı rüzgârlarına karşı emniyeti vardır.

Yine bir mil şorok tarafında Pişkardo limanı vardır. Eğer liman ağzında demirlenecek olursa burada onbeş kulaç su vardır. Liman içinde yedi kulaç su vardır. Büyük gemilerin palamar vermeleri lâzımdır. İki taraflı palamar vermek gerekir.

Liman ağzından Aya Mori burnu poyraz yöne altı mildir. Aya Mori burnuna Kav dö Kata derler.

Burnun poyraz tarafında, Aya Mori Adasında İncir Limanı anlamına PORTO FİGO Limanı vardır. İyi bir yerdir. İçerde denize dökülen bir akarsu vardır.

Limanın iki mil gündoğusu şorok cihetinde SİYAKİ Adası vardır. Adanın asıl limanı yıldıza açık bir bucaktır. Bu bucağın karayel tarafında bir ada vardır. O ada ile SİYAKİ Adasının arası iyi bir demir yeridir. Fakat gündoğusu tarafından girerler. Gün batısı ciheti sığdır. Poyraz cihetinde bir bucak vardır, ki gemiler barınabilir.

Kefalonya Adasından Rumeli kıyıları otuz mildir.

Vesselâm

KEFALONYA ADASI

1-Kav Viros 2-Aya kirki 3-Vardiyan 4-Kefalonya kalesi 5-Pınar 6-Kefalonya adası 7-Tuzla 8-Paliki 9-Kanesan sidero 10-Porto abare 11-Porto Korsari 12-Aya mavro burnu. 13-Peşkardo 14-Siyaki 15-Demkalo 16-Valide komiho 17-Samo 18-Erekli 19-Aya Sitefane.

BU BÖLÜM AYA MAVRİ VE PREVEZE KENARLARINI ANLATIR

Aya Mavri, Yanya sancağında, Rumeli kenarına yakın olan akar sulu, dağlık adanın ucunda, Rumeli'ye karşı bir adanın ucundadır. LEFKEDE Adası derler.

Aya Mavri kalesi düzlük bir yerdir. İki tarafında köprüsü vardır. Bir adaya benzer. Kale ile Lefkede Adasının arası boğaz gibidir. Denizler dalgalı olunca sular kabarır geride kalır. Orta yerde bir kayalık vardır PLAKA derler.

Kale ile Rumeli arası bir boğazdır. Boğazdan gemiler geçer. Boğaz üzerinde kaleden Rumeli'ne geçmek için bir asma köprü vardır. Gemiler geçeceği zaman o asma köprü kaldırılır. Gemi geçtikten sonra tekrar yerine konur.

Bu köprü altındaki boğazdan başka, Rumeli tarafında iki yerde daha boğaz vardır. Fakat sığ oldukları için onlardan gemiler geçemez. Aralarında kazıklar çakılıdır. Toprakla doldurulmuştur. Yol olarak yapımıştır.

Köprüyü karşı tarafa geçtikten sonra göle benzeyen bir deniz vardır. Bir tarafı Rumeli, bir tarafı da Lefkede Adasıdır. Tekrar bir boğaz hasıl olur. Buna da Hızır İlyas Boğazı derler.

Rumeli'deki Kütük burnuna KAVFİGALO burnu denir. Kavfigalo'dan on mil kadar karşı tarafta, Rumeli ve yakın bir kara ada üzerindeki harap kilise ile Aya Mavri kalesinin karayel cihetindeki Rumeli kenarları taşlıktır. Temiz yerler değildir. Buraları karayel yönüne doğru geçtikten sonra DEMATE limanı vardır.

İyi bir limandır. Bu limandan Preveze kalesi yıldız karayel istikametine dokuz mildir. Aya Mavri'den Preveze oniki milidir.

Narda suyunun ağzından içerdeki Narda şehri altı mildir.

Preveze deniz kenarında, günduğusuna karşı bir kaledir. Bu kalenin önü Narda denizinin boğazıdır. Bu deniz göl gibidir. İçinde bazı adalar vardır. Birine KARAKONSE ötekine VALE Adası derler.

Karakonse Adasında bir kilise vardır. Etraftan sandallar gelip bu kilisenin önünde yatarlar.

Orada sığlıklar vardır. Sandallar yüklerini döker sığlığı geçerler. Sonra tekrar koyup körfez adasına veya başka yerlere götürüp satarlar.

Adaların karşı tarafında bir liman vardır. Limanın günbatısı tarafında, sahilde sivri bir burun vardır. Burnun üzerindeki sağlam kaleye VENOCE derler. Kale önündeki limana da KORDOVİL denir.

Preveze'nin iki mil kadar yıldız tarafında, içerde Vati körfezi ile Preveze kalesi arasında bir liman vardır. Yuvarlak bir limandır. Batin limanı denir. Bütün çevresi ormanlıktır. Çok güzel bir limandır.

Preveze'den çıkıp karayel tarafına dolaşırken, Fener limanına gelinir. Limanın içindeki akarsuya Fener Suyu derler.

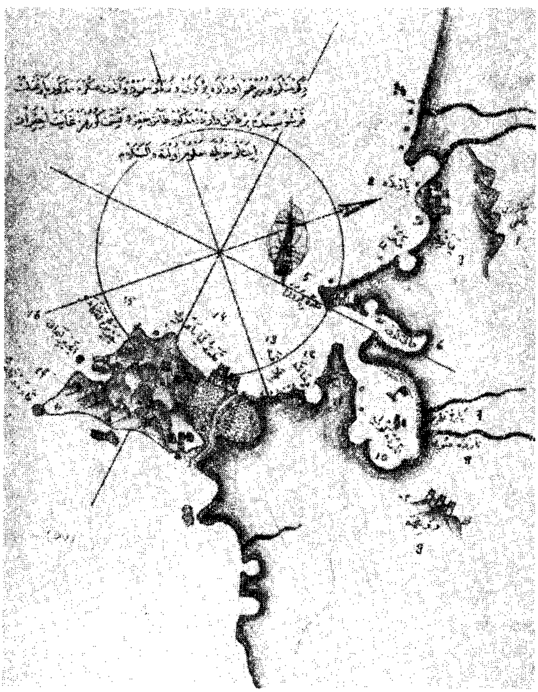
Limanın karşısında yüksek bir yerde bir kale vardır. Bağlık bahçelik ve mamur olan kale ve etrafına Ardine kalesi derler. Yanya sancağına bağlıdır.

Parga, Venedik'e bağlı bir sahil kalesidir. Rahat bir yatak yeridir. Kalenin üzerindeki dağa Mızrak Dağı denir. Buranın halkı Arnavuttur. Bu parganın ekilecek ve biçilecek yerleri yoktur.

Kalenin karayel tarafında, körfez içinde bir su vardır. Bu akarsuyun ayağında değirmenler döner. Mamur bir köyü vardır.

Parganın karşısında, denizde bir tas vardır. Bazen su üzerinde görünmez. Çok dikkat etmek lâzımdır.

Böyle biliniz, vesselâm.

AYA MAVRİ-PREVEZE

1-Mazrak dağı 2-Parga 3-Ayandi 4-Fener 5-Preveze kalesi 6-Vati gölü 7-Pahi kalmos 8-Tarde suyu 9-Voniçe 10-Narde gölü 11-Marmara 12-Dimaka 13-Pilaka 14-Aya mavri kalesi 15-Lefkade kalesi 16-İncir limanı 17-Kav de kato.

BU BÖLÜM PAKŞO ADASINI ANLATIR

Bu adanın çevresi otuz mildir. Venedik'e bağlı güzel bir köyü vardır.

Adanın iki limanı vardır. Biri açık denize karşı tabii bir limandır.

Lodos tarafından limana gelmek istenirse günbatısı rüzgârı gemiyi denize açar. Palamarı sandalda hazır bulundurmak lâzımdır ki, açık deniz tarafında olan burna yetiştirip bağlansın. Ondan sonra limana çekerek girilir. Eğer hazır sandal yok ise kıyıya yakın gelip oniki kulaç su bulunca demirlemelidir. Demiri kıyıdan iki palamar uzunluğunda mesafeye atarlarsa yirmi iki kulaç su vardır.

Limana girince altı kulaç su vardır. İki burun ucu sığ olduğundan liman ağzı ortalanarak girilir. Dip kumluk görünür.

Limana girince palamarı poyraz tarafına, demiri de lodosa atıp yatarlar. Limanın beş mil karayel tarafında tabii bir liman vardır. Bu iki liman arasında, poyraza karşı, üç mil kadar açıkta bir taş vardır. Deniz çekilince görünür. Çok dikkat etmek lâzımdır.

Bir taş da günbatısı tarafında adadan altı mil kadar Körfez Adası yakınıdadır. Üzerinde iki kulaç su vardır.

Karayel tarafında olan limanın içinde harap bir kale ve önünde bir köy vardır. Burası bir iç limandır ve ağız kısmında beş kulaç su vardır. Liman ortasında

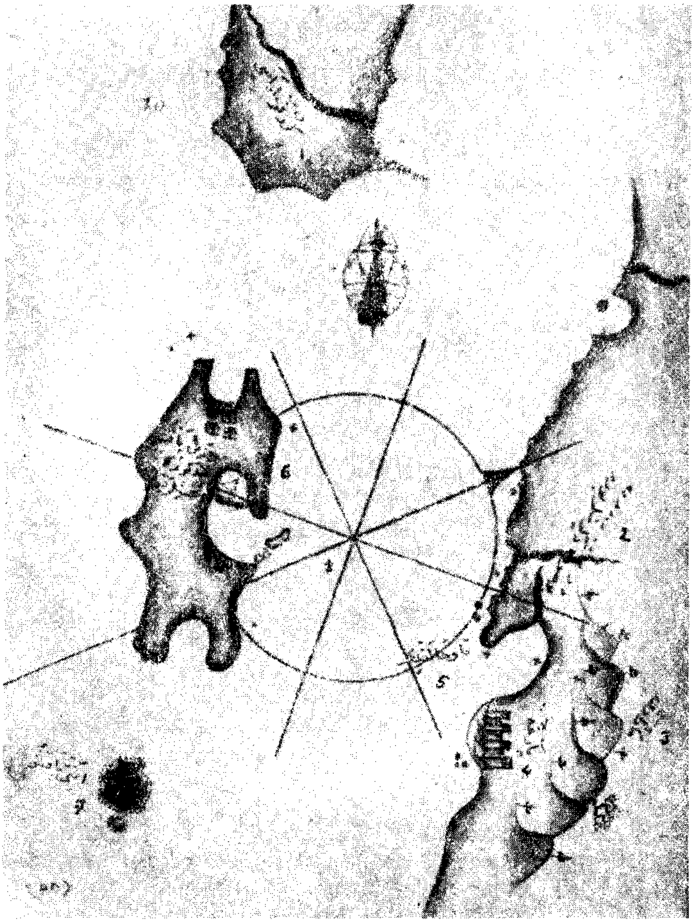
ikibuçuk kulaç su vardır. Büyük ada ile liman ağzındaki küçük ada arasında dokuz karış su vardır.

Küçük adayı sol tarafa alarak limana girmek lâzımdır ki bu ada gündoğusu tarafında kalsın.

İçeri, limana girdikten sonra içecek su bulunur. Palamarı karayel tarafına bağlayıp demirlerler.

Eğer içeri girmezlerse onbeş kulaç suda yatarlar. O küçük adacığın yarım palamar uzunluğu deniz tarafında yirmibeş kulaç su vardır.

Eğer PAKŞO'ya giderlerse burası iki küçük adadır. Adaların arası iyi yatak yeridir. Su ANTİ PAKŞO'nun yıldız tarafında yerli bir kayanın içinde sızıntı halinde akar. Yağmur suları da kayalarda birikmiş bulunur. PAKŞO veya BAHŞİLER Adası ile körfez arası karayel cihetine on mildir. Böyle bilinsin vesselâm.

PAKŞO ADASI

1-Körfez adası 2-Bu suda değirmenler bulunur. 3-Mazarak 4-Parga 5-Kav halefidi 6-Pakso adası. (Bahşiler denir) 7-Anti Pakso.

BU BÖLÜM KÖRFOZ ADASINI ANLATIR

Hazreti Muhammed'in hicreti olan İslâm tarihinin dokuzyüz otuzbir (1524) yılından yüzyirmi yıl evvel (1404) bu adaya, Venedik hükmediyordu. Daha evvel KÂRKİRE isminde bir kadının emrinde imiş. Venedikliler bu adayı kadının elinden hile ile almışlar. Merhum Kemal Reis bu hususta konuşurken Venediklilerin iki gözü vardır. Sol gözü Moton Kalesi, sağ gözü Körfoz Adasıdır, derdi. Bu sözleri merhum Sultan Bayezid'e de anlatmıştı. Merhum padişah bu adanın fethedilmesi için karadan ve denizden sefer açtı. Fakat İstanbul'da çok kalınıp deniz mevsimi geçirildi. Devamlı rüzgârlar oradan oraya döndükten sonra denize çıkıldığı halde İnebahtı'ya gidilmek zorunluğu duyuldu.

Bu adanın her tarafı dağlıktır. Akar suları vardır. Adanın bütün çevresi doksan mildir. Bir çok köyleri vardır. Haraç vermekten kaçan kâfirler adaya geçip kurtulurlar. Adada çok güzel zeytinyağı vardır. Yağlar gemilere yüklenip her tarafa gider.

Balık dalyanı dört kese yüz bin akçeya satılır. Asıl kalesi yıldıza karşıdır. Bir adaya benzer. Kalenin çevresi iki mildir. Önündeki varoşunda onsekiz bin ev vardır. Kaleden Rumeli sahili altı mildir.

Adanın onsekiz mil kara tarafında bir burun vardır. Burundan Rumeli kenarı birbuçuk mildir. Gemileri yanyana dizip köprü kurarak asker geçirmek kabildir. Kalenin içinde iki taraflı sarp kayalık dağ vardır. O iki dağın üzerinde iki kale vardır. Her kalenin de muhafızları ayrı ayrıdır. Aşağıdaki büyük kalenin

dizdarları ile yukarıdaki dizdarlar hisar kapısı dışında birbirlerini bulsalar tepelerler. Kim kimi tepelerse elbiselerini alır. Bu hususta ellerinde hükümleri vardır.

Kalenin yıldız tarafında bir mendirek yapılmıştır. Bu limana kadırgalar girip yatarlar. İri barçalar liman dışında onsekiz kulaç suda yatarlar.

Kale demirleyen geminin kıble tarafına gelir. Kalenin halk evleri yani kenar mahalleleri günbatısı tarafına gelir. Kenar mahallenin (varoş) birbuçuk mil karşısında üç ada vardır. Üçü de manastırlıktır. Adaların günbatısı tarafında, Körfez Adasında bir liman vardır. Buraya gelen gemiler, içerisi sığ olduğu için liman ağzında yatarlar.

Karayel cihetinde Huhyo denen düzlük, kumsal bir liman vardır. Bu limanın da karayel cihetinde içinde içecek suyu olan bir körfez vardır. Buraya uğramadan KASOP önüne gidilirse, burası bir burnun ucunda, harap bir kaledir. O kalenin günbatısı tarafında bir körfez vardır. İyi bir limandır. Körfez içinde harap bir kilise vardır. Körfezin kerterizi de bu kilisedir. Bu kilisenin lodos tarafında PORTO TEMO limanı vardır. Liman ağzında bir ada, bu adanın da yıldız tarafında bir ada vardır.

Palamarı yıldız tarafında olan küçük adaya bağlayıp demiri de onsekiz kulaç suya atarlar.

Limanın oniki mil karayel tarafında üç ada vardır. Evvelki adanın poyraz tarafındadır. EROKSE Adası denir. Bu adada iki pınar vardır.

Ortadaki adaya TENO derler. Teno'nun günbatısı tarafında sarp yerde bir köy vardır. Fakat demir yeri olan Körfez Adasına karşıdır.

Adanın yıldız tarafı taşlıktır, Lodos tarafında olan adaya SANTA MENDİRAKİ derler. Bu adadan Körfez Adası oniki mil kadar açıktadır.

Bu adanın lodos tarafında KORİSE Gölü vardır. Yılan bağlığı pek çoktur. Göl ağzı denize açık olduğundan denizden de çok sayıda kefal balığı girer. Sandallar her zaman balık yüklerler.

Adanın lodos ve kıble tarafları temiz sulardır.

Körfez Adasının denizden tanınması lodos ve kıble tarafındaki ak yarlardır. Bunları dolaşıp Kav Biyanko'ya gelinceye kadar olan kısımdır. KAV BİYANKO ak burun demektir.

Burun adanın deniz tarafındaki burundur ki, bu burun Bahşiler (Pakşo) adasına karşıdır. Bu burundan Bahşiler adası on mildir.

Ak burunun yıldız tarafına dolaştıktan sonra poyraza karşı büyük bir su vardır. Suyun iki tarafında köyler vardır. Bu suya LEFKİMİ derler. Suyun günbatısı tarafında bir büyük su daha vardır ki, KOMNO MİLO derler. Bu su üzerinde yirmidört değirmen vardır.

Bu iki suyun arasında KAV EKSARA burnu vardır. Burun ucu beş, altı mil kadar uzun bir sığlıktır.

Açık denizden körfez kalesine gelen gemiler Rumeli tarafına yakın yürürler ki bu sığlıktan kurtulsun.

Sığlık burundan körfez kalesi günbatısı tarafına onsekiz mildir.

Kaleyi evvelce anlatmıştık. Şimdi karşıdaki Rumeli sahillerini anlatalım.

Körfezdeki kaleden Rumeli'nde Parga kalesi kırkbeş mildir. Bunu Parga kalesinde anlatmıştık.

Parga'nın karayel tarafında, içinde akar suyu olan bir körfez vardır. Güzel bir köyü vardır. Çok miktarda su değirmenleri bulunur.

Körfezin kıble tarafındaki burna KAV HALANDI derler. Burnun karayel tarafındaki köye İRİLE derler. Bu köy haraptır. Köyün önünden bir çay akar. Çayın tekrar karayel tarafında AYA PERSEKİRİ köyü vardır. Hepsini tekrar karayel tarafına geçtikten sonra SİVİTE limanı gelir. Limanın günbatısı, karayel rüzgârına karşı iyi bir demir yeridir. Burayı tekrar karayel tarafına dolaştıktan sonra NETE limanına gelinir. İyi bir limandır. Liman ağzındaki adacığa HİRONİS Adası derler. Limanın kerterizi de bu Hironis Adasıdır.

Limanın karayel tarafında güzel bir liman vardır. Bu limana AYGO MANÇO derler. Limanın karayel cihetinde yaz ve kış akan bir KALAMA Suyu vardır. Bu suyun onsekiz mil karayel tarafında geniş ve güzel bir liman vardır. Bu limana da EFTİLYE denir. Askeri gemiler ne kadar çok olsa da bu limanda yatabilirler. Fakat içecek suyu yoktur. Liman kıyılarında nereyi kazsalar birkaç karış sonra tatlı su çıkar.

Eğer fazla su lâzım olursa onsekiz mil Şorok tarafında KALAMA suyundan faydalanırlar. Eftalya limanının karşısındaki Körfez kalesi altı mildir.

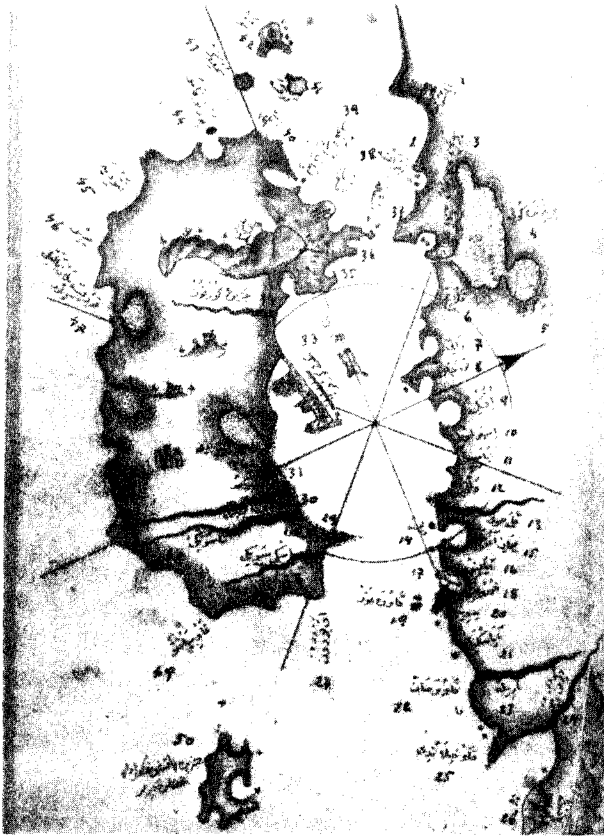
Eftalya limanının karayel tarafında da bir liman vardır. Ona da KORÇAZE derler. Bunun tekrar karayel cihetine VATİ limanı denir.

Elhasıl Körfez Adasının karşısında, yani Rumeli kenarında bir çok liman vardır. Bu limanların karayel tarafında, Rumeli kıyısında Venedik'e tâbi VİTOR Kalesi vardır. Kalenin önünde güyük bir göl vardır. Viti Rande Gölü denir. Balığı çoktur. Göl ağzı denize açık olduğundan denizden de balık gelir.

Limanın ağzında dalyanlar kurulur. Buranın yakınındaki burun ucundan Körfez Adası burnuna kadar birbuçuk mildir.

Boğazdan Körfez kalesi onsekiz mildir. AVLONA sekseniki mildir.

Şöyle biline vesselâm.

KÖRFEZ ADASI

1-Aya Serande 2-Nakiranse 3-Vefiltirende Venedik kalesi 4-Viyetirende gölü 5-Diz gölü 6-Kalameç 7-Vati 8-Korocaze 9-İftelye 10-İsiteravil 11-Aya Sevite 12- Val 13-Kalama Suyu 14-Ziye 15-Agomançe limanı 16-Ayanis 17-Neste 18-Horonis 19-Kav de tor 20-Sivite 21-Ayasköy 22-Kavo vesan 23-Erile 24-Değirmen deresi 25-Kav hilandi 26-Parza 27-Ak burun 28-Eski seriki 29-Kav İkşare 30-Aya Yani 31-Kef kimo. 32-Komenoz milo 33-Körfez kalesi 34-Körfez adası 35-Mohyo 36-Aya sitefano 37-İskale 38-Kasop 39-İragoz 40-Sidar 41-Arakse 42-Teno 43-Semadirek 44-Porto Kamo 45-Nikodye 46-Meyis 47-Korise (Yılan balıklı gölüdür) 8-Masoniki 49-Kav bıyanko 50-Pakşo adası-Bahşiler derler.

BU BÖLÜM AVLONA KIYILARINI ANLATIR

Avlona büyük bir köydür. Köyün sahil kısmı sığlıktır. Köyün önüne giden gemiler iskandil ile ilerleyip istedikleri yere çifteliyerek yatarlar. Denizden nişanı, köyün karayel tarafındaki bir ince burundur.

Bu burnu karayel tarafına alıp yatarlar. Sonra köyün önünde bir büyük göl vardır. Gölün içinde birkaç ada vardır. Adaların üstünde birer köy vardır. Bu gölün ağzından içeri kadırgalar girebilir.

Avlona'nın altı mil kıble tarafında İrenç isminde büyük su vardır.

Bu suya bazen Venedik kadırgaları girerler ve su alırlar. O suyun iç kısmında Vasilko denen bir demir yeri vardır Buraya giden gemiler sağ tarafa yakın yürürler Orada da bir ince burun vardır. Palamarı o burna bağlarlar, demiri kıble tarafına altı kulaç suya atarlar. Buradan altı mil ötede bir liman vardır. PORTO RAGOZA derler. İki yoğun burunun içindedir. Burunlar uzaktan yanmış gibi görünürler. İçerisi kadırgaların girmesine elverişlidir. Sapa bir yerdir. Derinliği yermibeş kulaçtır.

Limanın karayel tarafında KAVLENKO burnu vardır. Yerliler KARA BURUN derler. Burnun dört mil karayel tarafında Avlona'dan oniki mil uzakta ıssız bir ada vardır. SAZENA denen bu adanın yıldız tarafında bır harap kilise vardır.

O kilisenin önü iyi bir yataktır. Gündoğusu tarafında bir harap kilise vardır. Kilise önüne palamar verip, gündoğusu cihetine, oniki kulaç suya demirlerler. Eğer daha az suya demirleseler demiri kestirebilirler. Çünkü orası bir harman yerine benzer. Bir büyük taş

vardır. O taşın üzerinde yedi kulaç su vardır. Kilisede içecek su vardır.

Kara burunun lodos tarafında Tiğkırınata bucağı vardır. Yaz mevsiminde kadırgalar için iyi bir yatak yeridir. Nişanı da bir akar sudur. Yazın kurur. Bundan dolayı uzaktan ak yollar gibi görünür. Dağın yukarısından da öyle görünür. Bu ak yol gibi olan yerin yirmi mil kadar şolok tarafında PİNAZMO limanı vardır. Türkler buraya TAVŞAN limanı derler.

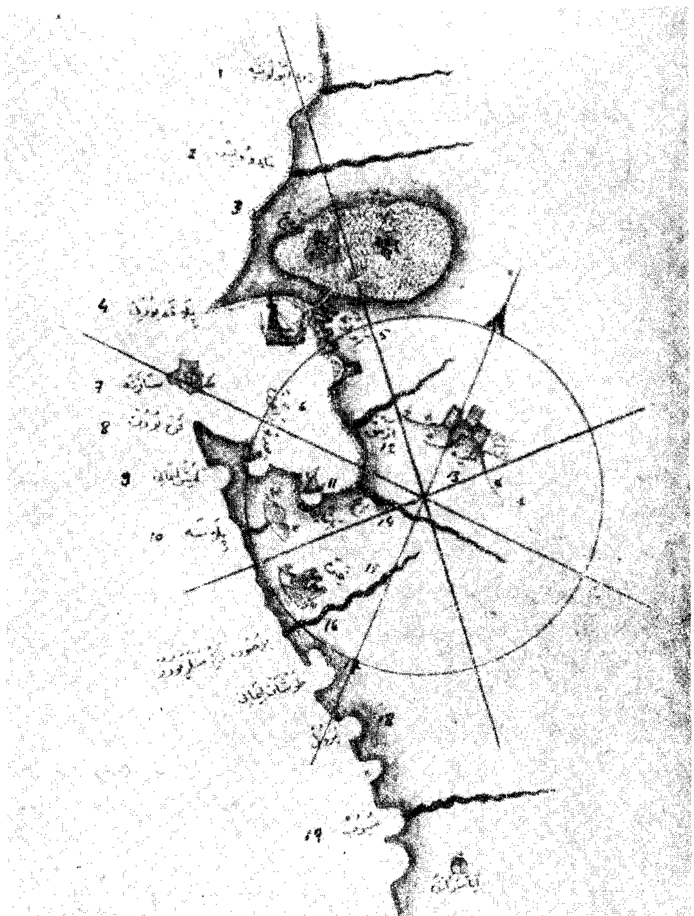
Burası bir körfezdir. Nişanı, limana girerken sağ tarafta olan yüksek burundur. Bu burun kızıl bir yardır.

Gemiler liman içinde onbeş kulaç suda yatarlar. Açık bir yer olduğu için denizden esen rüzgâr zarar verir. Ancak günbatısı karayele karşı kapalıdır.

Limanın günbatısı cihetinde, iki mil karada, sivri bir tepenin üzerinde, Yanya sancağına bağlı HAMİRE kalesi vardır.

Buraya kadar AVLONA'nın şorok tarafını anlattık. Şimdi de karayel cihetini anlatalım. Avlona'nın onsekiz mil karayel tarafında Voyos Suyu vardır. Meşhur bir sudur. Gemiler girerler. Suyun yıldız tarafında Apolonya Suyu vardır. O suyun da yıldız tarafında Eski Su vardır. Bütün sahiller düzlüktür. Bol ırmaklı yerlerdir. TURAÇ kalesinin önüne kadar böyledir. Avlona'dan Turaç kalesi yıldız cihetine doksan milidir.

Vesselâm

AVLONA KIYILARI

1-Apolonya suyu 2-Vovis suyu 3-Zerenç 4-Pilaka burnu 5-Avlonya 6-Porto Ragoza 7-Sibazene 8-Kara burun 9-Gümüş limanı 10-Pilase 11-Paşa limanı 12-Azmak 13-Kaniye 14-İrik suyu 15-Harinze 16-Bu suda değirmenler yürür 17-Tavsan limanı 18-Perol 19-Sübüp.

BU BÖLÜM TURAÇ (DIRAÇ) KENARLARINI BİLDİRİR

Turaç, deniz kenarında bir kaledir. Sahil kısımları sığdır. Büyük gemiler bu kalenin önüne gitmek isterlerse iskandil ile ilerlerler ve çifte demir atarlar.

Karayel tarafında olan burnun iki tarafı sığdır, dikkat etmek lâzımdır. Türklerin KAZIK LİMANI dedikleri PORTO PALO limanına gitmek istenirse burası ufak gemiler için iyi bir demir yeridir. Kazıklı limanının dört mil poyraz cihetinde Mate denen büyük bir su vardır. Bu suyun da poyrazında Adrin Suyu vardır. Adrin suyunun yirmibeş mil karayelinde Leş Suyu vardır. Büyük bir sudur. Bu Leş Suyu etrafı eskiden harabe idi. Şimdi onarılması için emir verilmiştir.

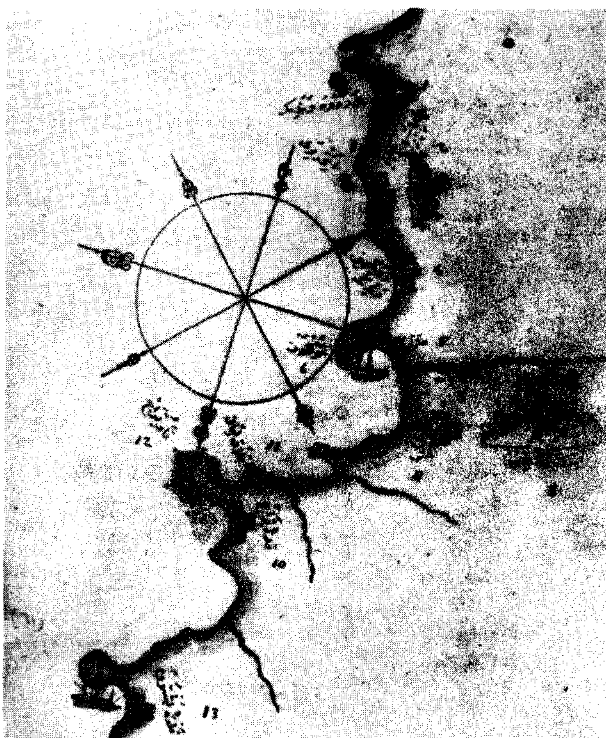
Kaleden yirmidört mil uzakta BOYANA Suyu vardır. Civarın en büyük suyudur. Bu su Arnavut İskenderiyesi'nin önünden akar. Gelip denize dökülür. Suyun denize döküldüğü yere büyük gemiler girerler. Bu suyun oniki mil karayel tarafında Venedik'e tâbi Dolçini kalesi vardır.

Yine bu kalenin karayel tarafında Anti Bezi denen bir Venedik kalesi vardır. Kalenin günbatısı tarafındaki adacık ile Rumeli kıyıları arası iyi bir demir yeridir. Burada demir çok kuvvetli tutar. Fakat bu kalenin nişanı, üzerindeki yüksek dağdır. Dağa doğru yürüyünce kale çıkar. Sonra da küçük ada görünür. Böylece gidip demirlerler.

Bu kale ile BODOVE kalesinin uzaklığı, günbatısı cihetine yirmi mildir.

Bodove kalesinin önünde bir küçük ada vardır. Adanın gündoğusu tarafından da girerler ve adanın ortasına demirleyip palamarlarını rüzgâr durumuna göre her tarafa bağlıyabilirler. Mutlaka demir ve palamar ile yatmak kabildir.

Çok güzel bir yerdir. Vesselâm.

TURAÇ KIYILARI
1-Bodove Venedik 2-Antiberi kalesi 3-Antiberi 4-Dolçini Venedik 5-San Cuvan 6-Tolkun 7-Boyane suyu 8-Arnavut İskenderiyesi 9-Leş 10-Tıraç kalesi 11-Kazık limanı 12-Kav Tıraç 13-Beştove.

BU BÖLÜM KOTOR KIYILARINI ANLATIR

Kotor, onsekiz mil uzunluğunda bir körfezin içindedir. Venedik'e tâbi olan bu kale deniz kenarındadır. Kalenin üzerinde yüksek bir dağ vardırki, yazın öğleden sonra dağın harareti kaleye vurur ve çok sıcak olur. Çünkü güneşe karşı bir yerdir.

Dağın iki tarafından iki su akar ve denize dökülür. Bu dağ iyi bir nişandır (kerteriz). Çünkü uzaktan at eyeri gibi görünür. İyi bir limandır. Kale önüne büyük gemiler gelebilirler.

Körfezin günbatısı tarafında köyler vardır. Nove kalesine bağlıdırlar. Köylerin altında da KANYOLE körfezi vardır, halkı müslümandır.

Kalenin lodos tarafında KARTAL NOVE kalesi vardır. Buranın halkı da müslümandır.

Bu kale ile Kotor kalesinin arası yirmi mildir.

Nove, deniz kenarında, gündoğusuna karşıdır. Önünde gemiler yatar. Karşısında PORTO DİLE ROZE körfezi vardır. Demirleyip palamar vererek yatılır. İyi bir yatak yeridir.

Nove kalesi ile DOBRO VENEDİK arası kırk mildir. Günbatısı karayel istikametindedir.

İki arada bazı limanlar da vardır. Onları da anlatalım:

Kartal Nove'den dışarda, lodos tarafındaki burnun alâmeti; Rumeli kıyıları düzlük ve kumluk olan sivri bir burundur. Bu burun uzaktan ada gibi görü-

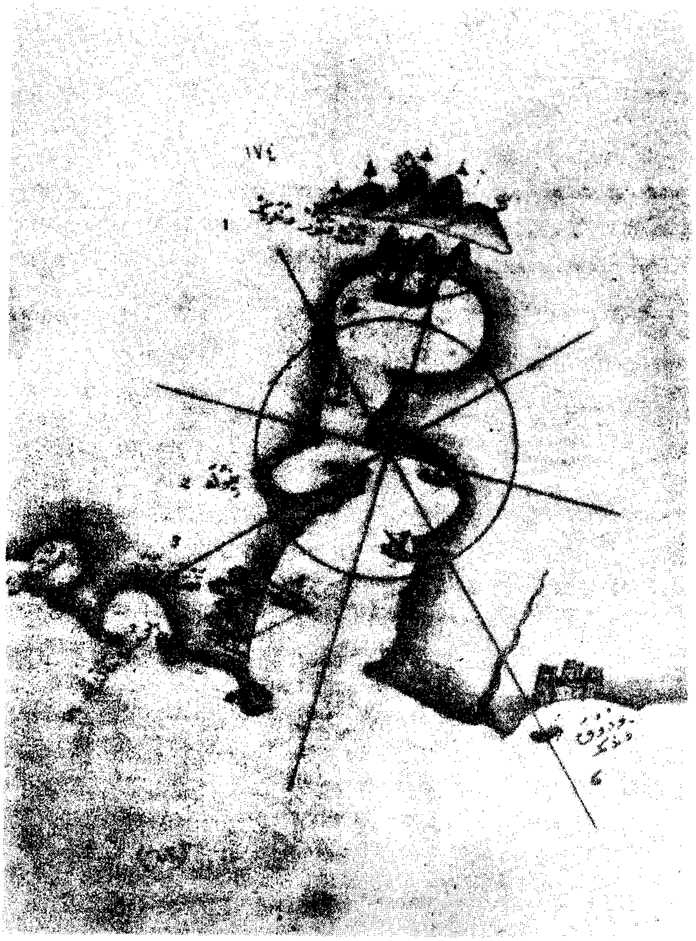
nür. Karayel tarafında bir körfez vardır. O körfezin de karayel ciheti iyi bir yatak yeridir. Demiri rüzgâr üstüne atıp palamarı karayel cihetine bağlarlar.

Bu demir yerinin lodos tarafındaki burnun ucunda ormanlık bir ada vardır. O ada ile Rumeli arasından, sığlık olduğundan her gemi geçemez. Adanın iki mil karayel tarafına geçtikten sonra PORTO MALONTE limanına gelinir.

Burası barçalar için iyi bir limandır. Limanın yakınlarında Dobro Venedik beylerine tâbi bir köy vardır.

Limanın karayel tarafı da eski Dobro Venedik'tir.

Böyle biliniz. Vesselâm.

KOTOR KIYILARI

1-Kotor Venedik kalesi 2-Fiyole 3-Kastal Nove 4-Porto Malive 5-Porto Malente 6-Bodove Venedik.

BU BÖLÜM DOBRO VENEDİK KENARLARINI ANLATIR

Bu şehirlere RAGOZE NOVE ve RAGOZE VANE derler. Biz evvelâ eski Ragoze'yi anlatalım ki tertip doğru olsun:

Şimdi, bu eski Rakoze bir kaledir. Başka yerlere sefer eden gemileri vardır. Bu şehri Dobro Venedik beyi zapteder. Şehirden asıl yeni Dobro Venedik oniki mildir. İki arada Molüne körfezi vardır. İyi bir yatak yeridir. Asıl Dobro Venedik kıbleye karşı, deniz kenarında bir büyük kaledir. Kalenin önünde, yedi kulaç suya sandık batırmışlardır (126). O sandıkla liman olmuştur. Büyük barçalar girip çıkarlar. Sandığın Günbatısı tarafındaki ağız sandık ile kalenin arasıdır. Asıl büyük gemilerin gireceği ağız burasıdır. Fakat gündoğusu tarafındaki ağız küçüktür. Sandallar girip çıkar. Akıntı yapmak için böyle düşünülmüştür ki liman dolmasın. Limanın bir mil kadar lodos tarafında, hisardan yarım mil kadar denizde KROME Adası vardır. Bu adanın üzerinde bir kilise vardır. Bu kiliseye SAN Dİ MENGO ve SAN PARODE derler. Bu adaya barçalar gidince palamar ile yatarlar. Demirlerini de hisar limanına karşı atarlar. Adanın günbatısı tarafında, deniz kenarına yakın bir burç vardır. Daima nöbetçi vardır. Top başında beklerler.

---

(126) Sandık batırmak: Toprak ve taş dökerek mendirek yapmak anlamına geliyor. Herhalde adi tahta ile sandık yapıp taş doldurarak istedikleri yere bırakıyorlardı.

Dobro Venedik hisarının denizden nişanı; hisarın üzerindeki dağdır. Bu dağ uzaktan iki çatal gibi görünür. Onbeş mil kadar yaklaşınca dağın üstünde bir burç görünür. Bu burçtaki nöbetçiler denizden abli'li (127) veya kare bir yelken görseler yani gördükleri yelkene göre bayrak dikerler. Kaç gemi geliyor ise o kadar sancak dikerler. Eğer gemiler Venedik tarafından geliyorsa sancak burcun Venedik tarafına, öteden geliyorsa öte tarafa dikerler. Böylece aşağıdan, kaleden durumu öğrenirler. Hisarın önündeki adadan Felemenk Adasına yakın olan aranın derinliği yirmi kulaçtır.

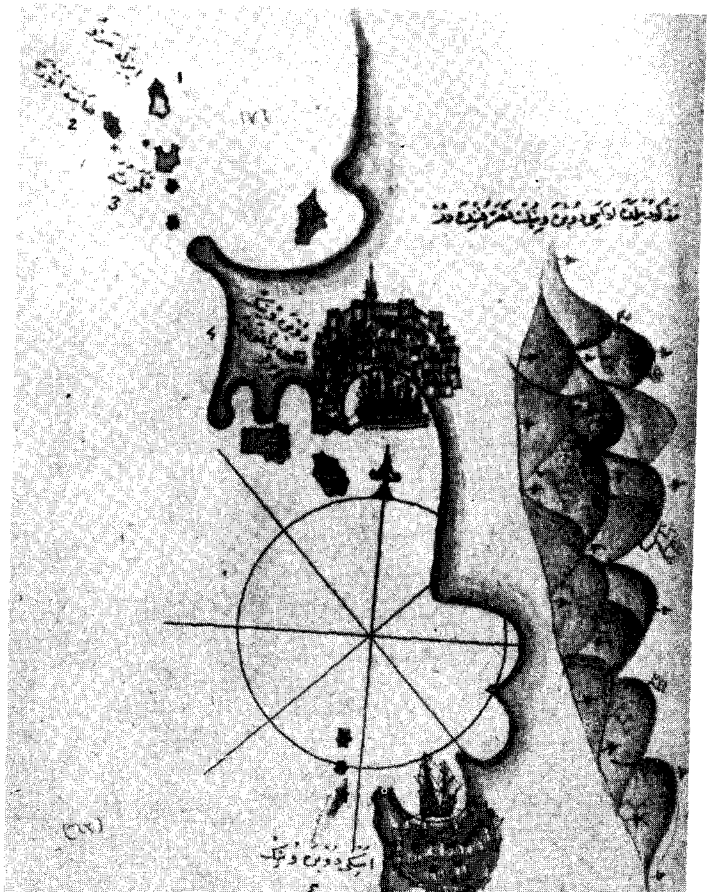
Eğer Kalamota ile Zompana Adasının arasından geçerlerse Kalamota'ya yakın yürümelidir. İyi bir geçittir. Zompana da iyi bir limandır. Limanın içinde bir kilise vardır. Bu kiliseye SAN ANDİRYE derler. Uzaktan görünür. Gemiler bu kiliseye doğru gidip denize onbeş kulaç suya demirlerler. Palamarlarını nereye bağlasalar olur.

Bu adadan MELİDE adası, günbatısı cihetine dört mildir.

Vesselâm

---

(127) Abli: Yarım serenleri iki yana prasya etmek. Yana çevirmek.

DOBRE VENEDİK KIYILARI

1-İzle Mezo 2-Santa Andiriye 3-Kalamote 4-Dobre Venedik. Buraya Ragoze'de derler. 5-Eski Dobre Venedik.

BU BÖLÜMDE MELİDE ADASI ANLATILMIŞTIR

Melide Adası, Dobro Venedik'e tâbidir. Uzaktan bir yılan gibi görünen up uzun ve dağlık bir adadır.

Çevresi elli mil kadardır. Rumeli kıyılarına bir veya iki mil uzaklıktadır.

Adanın beş yerinde limanı vardır. İlk liman beriden gelirken şorok tarafında PORTO KALE körfezidir. Körfez ağzında İZLE DE LİVANTİ Adasıdır. Bu adanın iki tarafından da geçilir. Palamarı poyraz burnuna bağlayıp demiri de şorok tarafa atarlar. Yaz günlerinde iyi bir limandır. Çünkü rüzgâr karadan düşer.

İkinci liman PORTO DE DEŞTE DİLFİLİPO'dur Yani ahtapot limanı' demektir. Bu limana barçalar girebilir. Palamarlarını yıldız burnuna bağlayıp demiri şoroka atarak yatarlar.

Üçüncü liman PORTO DÖ ÇİYANO'dur. Çünkü o limanın içinde çiyana benziyen bir uzun ada vardır.

Bu ada ile büyük ada arasından gemi geçmez. Sığdır. Barçalar palamarı bu adaya bağlarlar. Bir palamar da büyük adaya bağlayıp yatarlar. Bu küçük ada geminin gündoğusu tarafında kalır. Fakat bazı gemiler adayı günbatısı tarafına alarak yatarlar. Palamarı da birini küçük adaya, birini de denizdeki küçük adaya bağlayarak yatarlar. Demirlerini büyük ada tarafına körfez içine atarlar. Bu limanın nişanı: limanın önündeki dört küçük adadır. Limana girerken adaları gündoğusu tarafına alırlar.

Denizdeki küçük ada ile ikinci ada arasından barçalar geçer. İkinci ada ile şorok tarafında olan iki küçük ada arasından kadırgalar geçer. Şorok tarafında

olan diğer iki küçük adanın araları sığdır. Gemi geçmez.

Dördüncü limana PORTO SANTE FİNİYE derler. İyi bir limandır. Barçalar yatarlar. Limanın önünde SANTA FİNİYE kalesi vardır.

Beşinci liman PORTO PLATO'dur. Çok güzel bir limandır. Bu limanın nişanı üzerindeki Pirgos (128) ile liman ağzındaki küçük adadır. Bu adanın iki tarafından da girilir ve çıkılır.

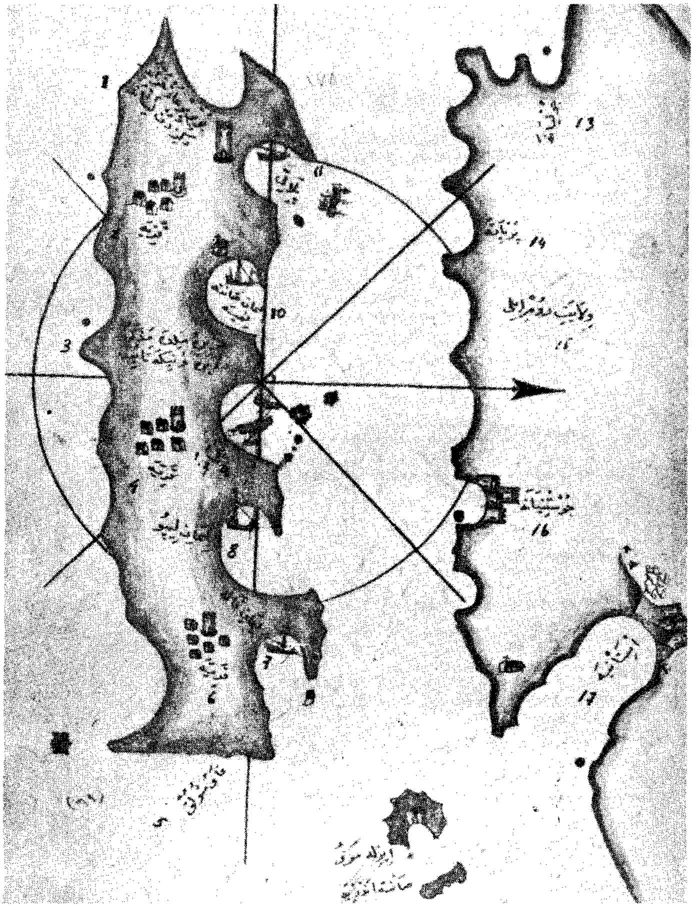
Liman içinden küçük ada arası üç mildir. Alçak, düzlük ve ormanlık bir adadır.

Liman yüz parça gemiyi barındırmaya elverişlidir. Düzlükte kurulmuş bir limandır. Onun için pirgos yapılmıştır ki, fırtınalı günlerde pirgostan limanı bulmak kabil olsun. Limana barçalar girebilirler. Nereye olsa palamarı verip demir atabilirler. Eğer yıldız esiyorsa küçük gemiler adaya geçip palamar alarak yatarlar. Her hâl için elverişlidir. Fakat adada esaslı yatak yeri yoktur. Hep köyler ve Çam ağaçları vardır.

Vesselâm

---

(128) Pırgos veya Bergos: Küçük kale, palanga, nöbet yeri anlamına.

MELİDE ADASI.

1-Bu bergaz haraptır. Denizden nişandır. 2-Kariye 3-Melide adası. Venedik'e tabidir. 4-Kariye 5-Kav Şolok (kıble gün doğması burnu, 6-Kariye 7-Kale limanı 8-Lipo Limanı 9-Çiyano 10-Santo Femiye limanı 11-Pilati 12-Kav komenu 13-Culyano 14-Perpate 15-Rumeli Vilâyeti 16-Custinyane 17-İstinye 18-İzle Mezo 19-Sante Andiriye

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDE KORSİLE ADASINI ANLATIR (129)

Korsile Adaları görünüşte sekiz takım adadır. En bellı başlı olanı, Rumeli'ye birbuçuk mil mesafedeki büyük adadır.

Bu adanın Venedik'e tâbi mamur bir kalesi vardır. Etrafında güzel köyler vardır.

Adanın şorok tarafındaki kaleye gitmek için Rumeli sahiline yakın yürümek lâzımdır. Çünkü adalar kenarları sığlıktır. Günbatısı tarafında olan burnun ucu çok sığdır. Dikkat etmek lâzımdır. Bu burnun yakınında iki tepe vardır. O tepelerin poyraz ve gündoğusu taraflarına dolaşınca, önünde küçük bir ada olan bir limana gelinir. İçeri girince palamarı kıbleye bağlar, demiri yıldız cihetine ve sekiz kulaç suya atarlar. Bu ada ile AGUSTA Adasının arası iyi bir geçittir.

Agusto ve Agustoni iki küçük adadır. Etrafları sığlıktır. Bu iki ada arasından geçmek istenirse Agusto Adasına yakın yürümek lâzımdır. Çünkü Agustoni tarafı daha sığdır.

Agustoni, üç ıssız adadır. Gidip taş keserler. Sonra bu taşları gemilerle Venedik'e götürüp satarlar. Bu adalardan Plakoza arası lodos cihetine kırk mildir.

Plagoza'ya denizden gelirken nişanı; gündoğusu tarafındaki burnun ucu sığdır. Sığlığın karşısında kızıl

---

(129) Bir çok yer isimleri o zamanki Osmanlıların söyleyişine göre yazılmış. Aslını bulup yazmıya ne imkân ne de zaman vardı. Kitabı okuyacak olanlar bir atlas ile karşılaştırınca gerçek deyimi bulacaklardır.

yarlardan bir tepe vardır. Ada, bu kızıl yardan belli olur. Diğer yerleri düzlüktür. Bu adada ufak bir cins balık vardır ki gemiler gelip o balığı avlayarak turşusunu kurarlar (130). Variller içindeki bu turşuyu götürüp satarlar.

Buna sardalya Turşusu derler.

Bu adadan KASE VE KASEVELE adaları yıldız cihetine otuz mildir.

Bu adaların iki ucunda, orta yerleri düzlük iki sivri tepe vardır. Uzaktan her biri çatal görünür. Fakat Kase Adası ormanlık bir yerdir. Lodos tarafında olan burun çok sığdır. İnce bir burun hâlinde uzar. Bu iki tepeler denizden harap birer taş değirmen gibi görünür.

Kasevele Adasına iki tepe (sırt) vardır. Ortaları düzlüktür. Adanın poyraz tarafında iki küçük, düzlük ada vardır. Günbatısı burnu sığdır. Bu sığlık bir mil kadar denize uzar. Derinliği iki kulaçtır. Kase Adasından Lise Adası karayel istikametinde yirmi mildir.

Vesselâm

---

(130) Salamura yapmak : Tuzlamak.

KORSİLE ADASI

1-Pomi 2-Sante andiriye 3-Pozo 4-Lise 5-Kase 6-Kasole 7-Pelegoze 8-Merzare 9-Korsile 10-Ligostini 11-Melide 12-İstanye 13-Justinyane 14-Perpate 15-Culyane 16-Kav Komeve 17-Korsile 18-Torto 19-Lezine 20-Birase

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDE LİSE ADASINI ANLATIR

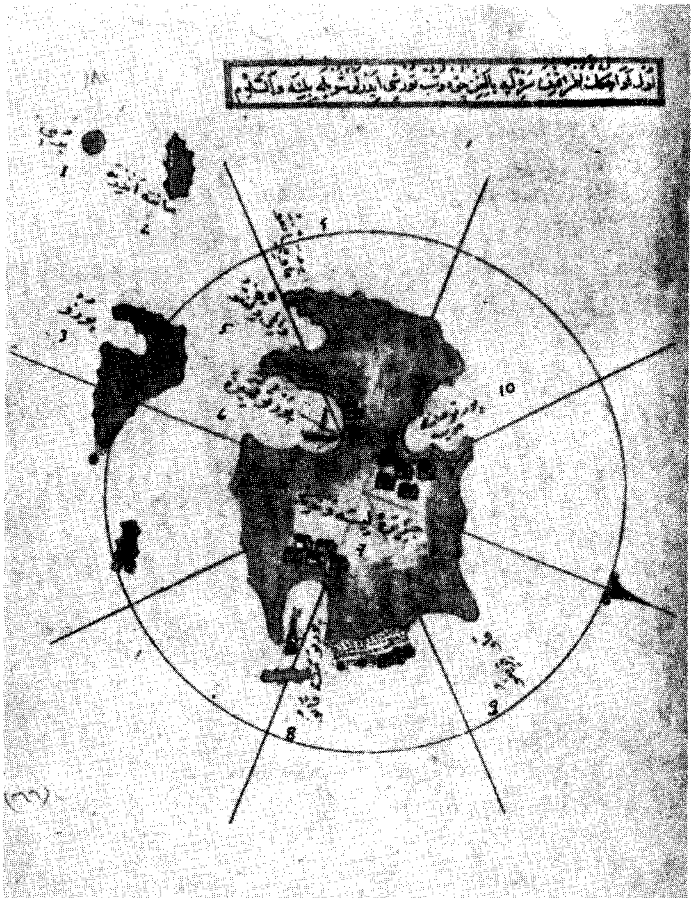
Üzerinde üç mamur köy bulunan bu adanın çevresi otuzbeş mildir. Venedik'e tâbi olan adanın poyraza karşı olan burnundan dört mil şorok (131) tarafında bir liman vardır. O limana PORTO MENE KANO derler. Limanın önündeki küçük adanın iki tarafından da barçalar geçip limana girerlerse palamarı poyraz burnuna Lise Adasına bağlayıp demiri lodos tarafına ve sekiz kulaç suya demirlerler.

Limandan çıkıp yıldız cihetine gidecek olsalar ufak adaların arasında bazı sığlık yerler vardır. Bu adalardan öteye, yıldıza karşı PORTO SANTE MERYE körfezi vardır. Bu körfezden çıkıp adanın karayel tarafına dolaşılırsa lodosa karşı bir liman vardır. Bu bucağın günbatısı burnunda iki küçük ada vardır. Adaları sol tarafa alıp yıldız poyraz üstünden o limana girilirse iyi bir yatak yeridir. Bu yatağın gündoğusu tarafındaki burnun içinde, poyraz tarafına dolaşılırsa Porto Kamize körfezi vardır. Gömlek limanı demektir. Burada bir köy vardır. Köyün karşısında Pozo Adası vardır. O adanın demir yeri lodos tarafındadır. Pozo Adasının karayel tarafında Sante Andriya Adası vardır, ki bu adada da Sardalye balığı çok tutulup salamurası yapılır.

Böyle bilinsin vesselâm.

---

(131) Şolok: Metin içinde bu kelime çok geçiyor. Hocalarım, rahmetliler Ali Haydar Alpagot ve Fevzi Kurdoğlu 1935 de aynı baskıyı yaptıkları zaman (Şorok) kelimesini kitabın sonunda (fakat Osmanlıca yazı itibariyle başında) 65. sayfada cenup doğusu: keşişleme yeli ciheti diye alıyorlar.

LİSE ADASI

1-Pomi 2-Sante Andiriye 3-Pozo 4-Kav biyanko 5-Vali dilenko 6-Porto kamize 7-Lise Venedik adası 8-Porto Menekano 9-Kav Karigo 10-Porto Sante Merine.

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDE LEZİNE ADASINI ANLATIR

Bu uzun adanın çevresi elli mildir. Rumeli sahiline otuzbeş mil mesafede olan adanın mamur iki kalesi vardır. Kalelerden birine LEZİNE ötekine de ESKİ LEZİNE derler. Her ikisi de barçaların girebilmesine elverişli iki liman içindedir.

Yeni Lezine önüne gelip yatan gemilerin palamarlarını gündoğusuna bağlamalı ve demirlerini de günbatısı lodos cihetine onbir kulaç suya atmalıdırlar. Bu limanın karşısında sivrice bir ada vardır. O adayı sağ tarafa alıp limana girerler. Limanın denizden nişanı; limandaki dağın üzerindeki kilisedir. Bu kilise uzaktan görünür. Eğer limanın burun tarafına demirlerlerse, burada dört kulaç suda yatarlar. Adalar ile Lezine arasından geçerlese burada sekiz kulaç su vardır. Bu limanın günbatısı tarafında PORTO PELGAZİ limanı vardır.

Bu limana barçalar girip iki tarafa palamar bağlarlar. Demirlemezler. Çünkü dar yerdir. Burun karşısında iki uzun ve kayalık ada vardır.

Dalgaları bu adalar keser.

Yeni Lezine limanından çıkıp gündoğusu tarafına giderken LEZİNE Adasına iki mil mesafede TORTO Adası vardır. İğri ada anlamındadır. Yıldız istikametinde iyi ve güzel bir limanı vardır..

Bu limana giren gemiler poyraz istikametindeki SANDİ MENGO Kilisesinin önünde yatarlar. Lezine

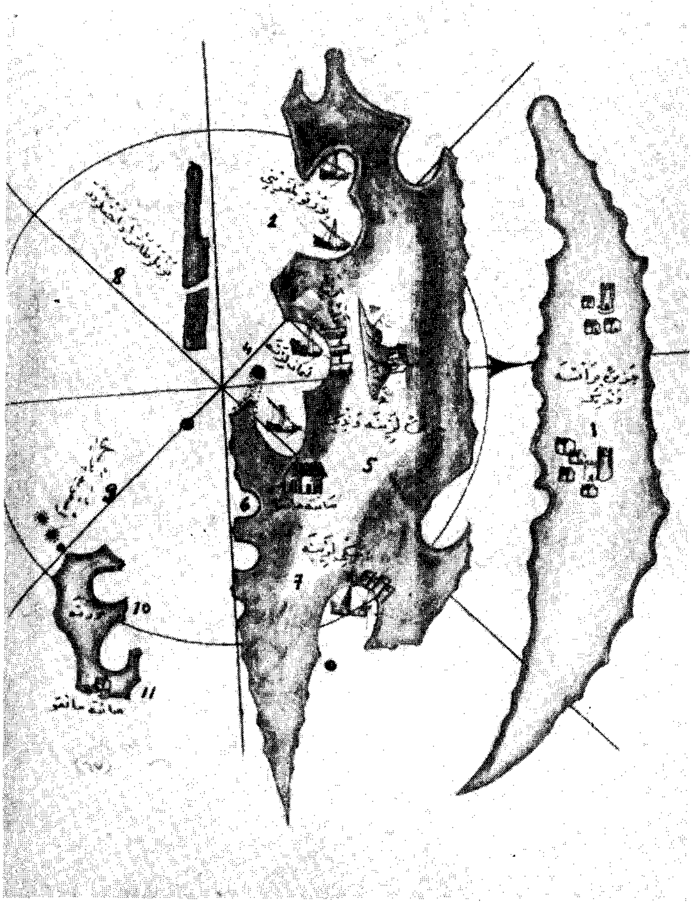
Adasının gündoğusu burnu ince ve alçak bir burundur. Burayı yıldız karayel tarafına dolaşırlarsa Eski Lezine limanına gelirler. Burası Poyraza karşı bir körfezdir. Körfezin ağzında bir küçük ada vardır. O adayı sol tarafa (131) alıp bu limana girerler.

Lezine Adasından Birasa adası arası yıldız yönüne altı mildir. Burası uzun bir adadır. Adada bazı köyler vardır. Ada ile Rumeli kenarları yıldız cihetine onbeş mildir.

Vesselâm

---

(131) Metinde hep sağ ve sol taraf deyimi geçiyor. Bunun iki sebebi olabilir: Ya 16. yüzyılda gemicilerimiz sancak ve iskele tâbirini kullanmıyorlardı, veya anlaşılması için sağ (sancak) ve sol (iskele) deyimi kullanmışlardır.

LEZİNE ADASI

1-Piransa Venedik Adası 2-Porto pelgesini 3-Lezine kalesi 4-Lezine limanı 5-Lezine Venedik Adası 6-Santa Manko 7-Eski lezine 8-Bunlar taş adacıklardır. 9-İşkoye perisli 10-Torte 11-Sante Marko

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDE KAVFİGO BURNUNDAN ŞİBENİKO'YA KADAR OLAN SAHİLLERİ ANLATIR..

Kavfigo'ya İncirlik Burnu denir. Buralar ISLAVON kıyılarıdır. Fakat bu Kavfigo Burnu ucunda tabiî ve büyük bir liman olan PORTO SANTO limanı vardır. Bu limanın ağzı batı karayele açıktır. Bazıları bu buına sağanaklı (132) yer anlamına FİGALO derler. Buraya gelince burundan biraz açık yürüyerek sağnaktan kurtulmak lâzımdır. Bu burnu iki mil kadar karayel tarafına dolaşınca PORTO SANTO limanına gelinir. Porto Santo karşısında bir çok ufak adalar vardır. hepsi de ıssız yerlerdir. En belli başlı olanları FİGO, ROZİNE, PAGO ve MÜRTER adalarıdır.

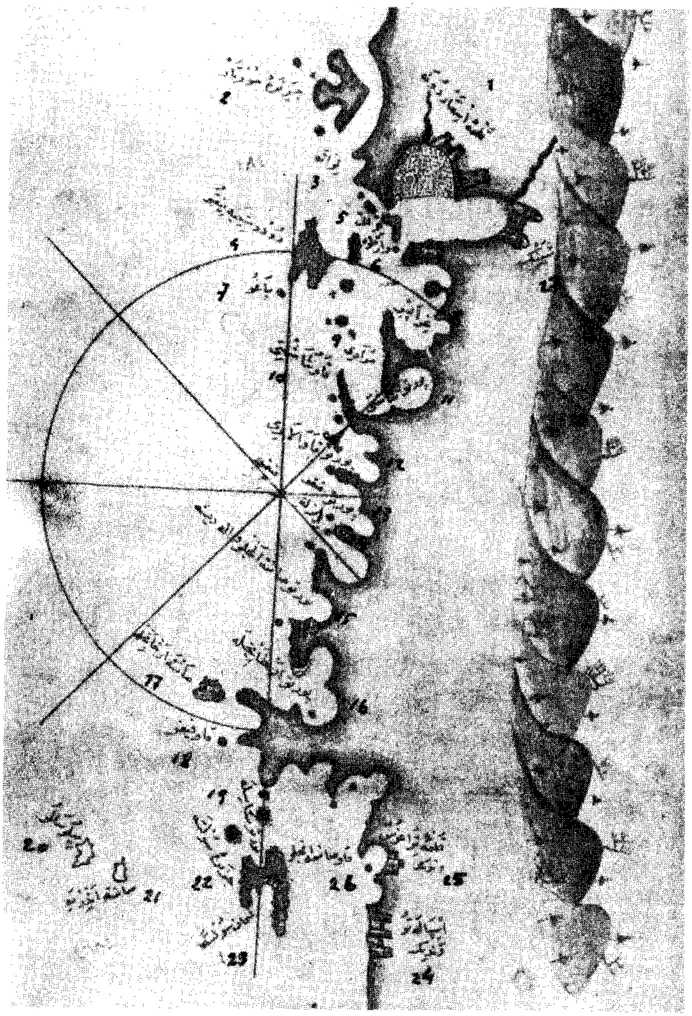
Mürter adasının lodos tarafında derinliği onbeş ile oniki kulaç arasında değişen bir limanı vardır. Bu limana giren gemiler palamarlarını adaya bağlayıp onbeş kulaç suya demirlerler. Bu adadan VARKADE Adası oniki mildir. Varkade adasında harap bir kale vardır. Önü iyi bir demir yeri olan bu ada lodosa karşıdır. Derinliği de onbeş ile yirmi kulaç arasında değişir. Bunun karşısında ŞİBENİK kalesi vardır. Kale önü, bir akarsuyu da olan geniş bir limandır. Yalnız, günbatısı tarafında birkaç döküntü vardır.

İSKOYO DELO denen bu döküntüler arası demir yerleridir. Palamar küçük döküntüye bağlanıp oniki kulaç suya demirlenir.

Bu döküntülerden eski CARE arası, karayel cihetine oniki mildir. Böylece biliniz vesselâm.

---

(132) Sağanaklı: Rüzgâr döküntülü, anî rüzgârların çıktığı

KAV FİGO–ŞİBENİKE

1-İskardone kalesi 2-Mortar Adası 3-Livane 4-Rodoşiye Niko 5-Kırati 6-Varkada 7-Piyago 8-Grapis 9-Muradı 10-Kav Şaşti 11-Porto şaşti 12-Porto kavalları 13-Porto Figo 14-İzle Porto figo 15-Porto sante ancelo vale dişe 16-Porto er ancelo 17-Sante er ancelo 18-Kav figo 19-Porto sarile 20-Milo Salo 21-Sante anderiye 22-Solte adası 23-Solte limanı 24-Yapaleto Venedik 25-Tiragos Venedik 26-Kav Sante ancelo 27-Şilemik

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ KALELERDEN CARE KALESİ İLE HANON KARŞISINDAKİ ADALARI ANLATIR..

Bu CARE iki kaledir. Birine eski Care, ötekine de yeni Care derler. Bazıları buraya ZARE de derler. Eski Care çok eski zamanlarda büyük bir kale imiş. Şimdi haraptır. İçinde birkaç evi olan bir köy gibidir. Fakat bu küçük köyde oturan halk ticaretle uğraşır. Gemileri vardır. Eski Care ile Yeni Care arası altı mildir. Öte, Venedik tarafındaki yeni Care güzel bir kaledir Kale etrafı denizdir. Şolok tarafına Rumeli kıyısına zincir döşenmiştir.

Bu zincirin içi iyi bir limandır. Barçalar girebilirler. Eğer zincirden dışarıda yatarlarsa palamarı kalenin binalarına bağlayıp demirlerler. Rumeli tarafında yatarlarsa burada Vali do Mayistire bucağı vardır ki, barçalar için iyi bir yatak yeridir. İki tarafına da palamar bağlarlar. Denize doğru demirlerler.

Care kalesinin beş mil karşısında, yaz günlerinde barçaların yatabildiği bilaca (133) yerlerdir. Bu bilaca yerden Eski Care, DEŞİBENİK tarafına giderlerse Eski Care karşısında dört küçük ada vardır. O adalar ile Rumeli arası birbuçuk millik bir sığlıktır. Bu sığlar üzerinden kadırga geçer, çünkü birbuçuk kulaç su

---

(133) Bilaca cümle içindeki anlamı plâj olarak geliyor. Bu mânâyı alırsak Pîrî Reis bu kelimeyi aynen plaj: kumluk, sahil olarak almış. Biz kelimeyi aynen aldık.

vardır. Bu dört adadan üç tanesi Rumeli tarafında, bir tanesi büyük, uzun ada tarafında kalıp yürünürse kadırgaların yelken ile geçebileceği bir yoldur. Diğer üç adaya İSKOYİ LİYOROZİ derler. Onun karşısındaki büyük adada üç köy vardır.

Boğazı ŞİBENİK tarafına geçtikten sonra, Rumeli kenarına yakın bir kiliseli ada vardır. Bu ada ile Rumeli arası sığdır. Adanın üç mil kadar kıble tarafında denizde iğri bir ada vardır. Buna KORNATA PİÇİLE derler ki, poyraz havalar için iyi bir limandır. Barçalar girebilirler. Limanın günbatısı lodos tarafında PERVERESE FİRANDE dedikleri dört döküntü vardır. Bu döküntülerin aralarında geçit yoktur. Fakat bunların şorok tarafında olan döküntünün arasından gemi geçer. Bunların hepsi dört dökütüdür. Bunların karayel tarafında uzun bir ada vardır. Bu adanın ortasında PORTO DELE denen güzel bir liman vardır. BİRGOS limanı demektir. Çünkü adanın üzerinde iki harap pirgos vardır.

Adanın nişanı bu iki pirgostur. Çünkü limanın tam üstündedirler. Yaklaşınca bu üç ada görünür. Gemiler bu adaya doğru yürürler. İki tarafından da limana girerler.

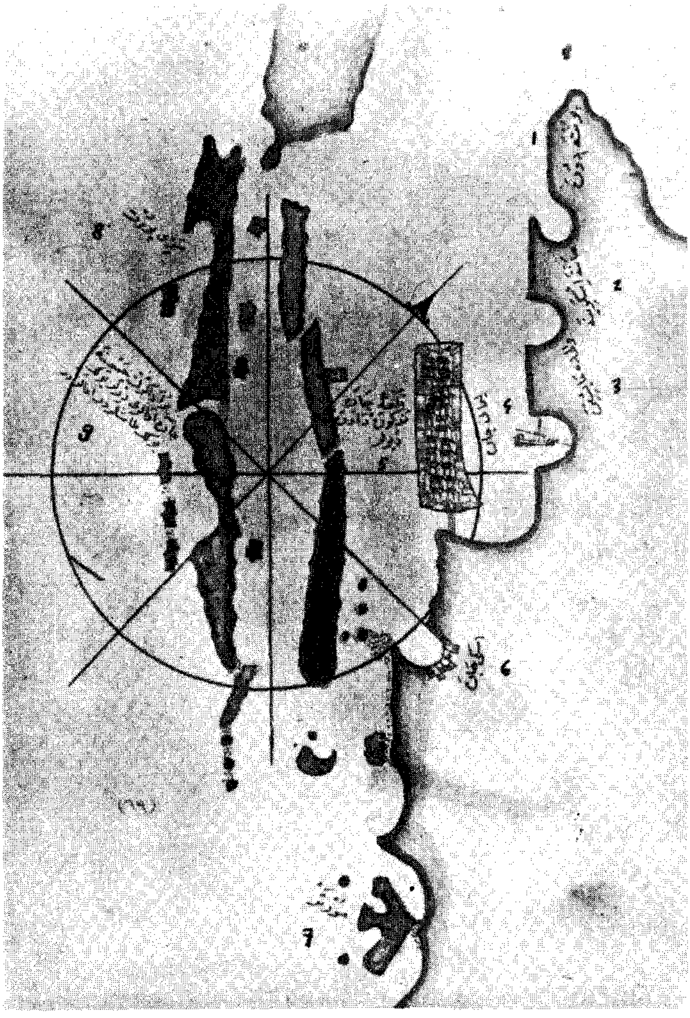
Adanın iki boğazı vardır. Fakat geçitleri yoktur. Büyük ada ile bunların arası derindir. İki taraftan da girilip çıkılır.

Bu adalar deniz ve rüzgârı kestiği için iyi bir limandır.

Bu pirgoslu adanın karayel tarafındaki ucunda büyük, uzun bir ada daha vardır. O ada ile pirgoslu ada-

nın arası iyi bir limandır. Lodos tarafından girilir. Poyraz tarafı sığdır. Ancak küçük gemiler geçebilirler. Bu boğaza BUKA DÖ PURVERSE derler. Boğazın bir tarafındaki pirgoslu adanın karayel tarafındaki adanın şoloka karşı PORTO MEZİ limanı vardır. Yarım liman demektir. Limanın yakınında bir köy vardır. Adayı karayel tarafına dolaşıp sonuna gelince AKBURUN mânasına KAVBİYANKO burnuna varılır. Burnun ucunda iki küçük ada vardı. Bu adaları dolaşınca CARE şehrine gelinir. İki arada büyük, uzun bir ada vardır. Üzerindeki kilise dolayısiyle kiliseli ada derler. Kiliseli ada ile CARE'nin beş mil karşısındaki pirgoslu ada arasından barçalar geçebilir. Çünkü derin sulardır. Pirgoslu ada ile Care arası beş mil olduğundan adaya bir pirgos yapmışlardır. Bu pirgostan Care tarafına gözcülük ederler.

Böyle biliniz vesselâm.

CARE ADASI

1-Ponte Dore 2-Sante İskevine 3-Vali'de Mayisire 4-Care limanı 5-Care kalesi-bu kaleye Adadre de derler. 6-Eski Care 7-Morter 8-Mezi Port 9-Bu adaların hepsine Care adaları derler. Bölük, bölük taşlık adalardır.

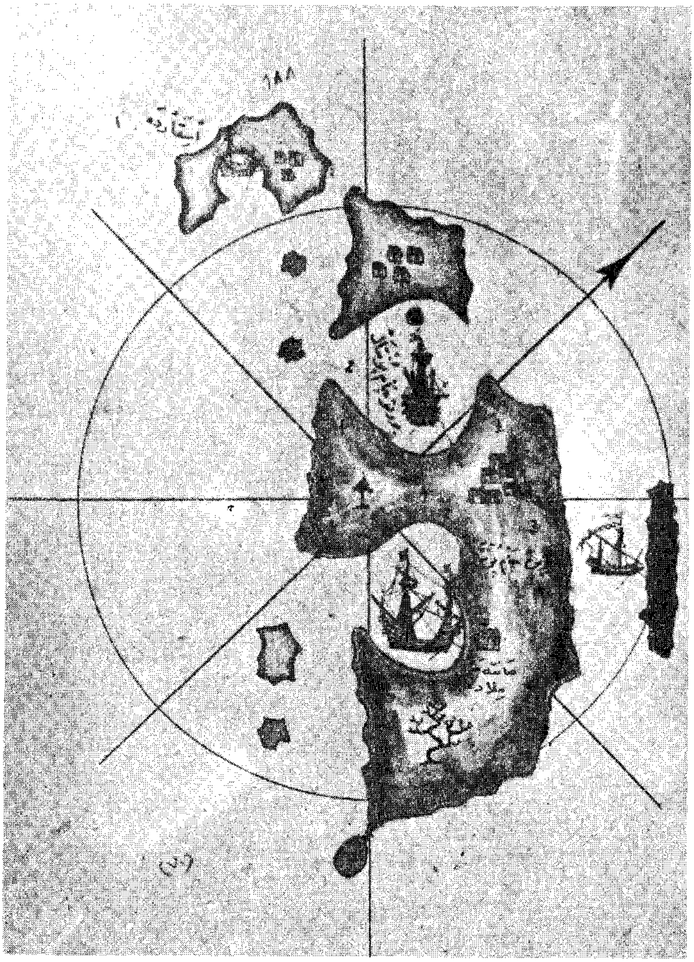
BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ ÇAM PONTAL ADASINI ANLATIR.

Çam Pontal dört adadır. En büyük olanın lodosa karşı güzel ve geniş bir limanı vardır. Limanın içinde, yani gündoğusu tarafında, deniz kenarında bir kilise vardır. Barçaların girebildiği bu limana SANTA MERİDE MİLADE derler. Barçalar palamarlarını bu kilise tarafına bağlarlar ve karayel cihetine demirlerler. Palamar şolok tarafa gelir.

Bu limandan çıkıp karayel tarafına doğru ada dolaşılırsa asıl ÇAM PONTAL adasına gelinir. Bu ada ile limanlı ada arası çok güzel bir limandır. Bu limana poyraz tarafından girmek isterlerse kolay girerler. Lodos tarafından girerlerse limanın büyük ada tarafında sığlık vardır. Dikkat etmek lâzımdır. Limana girdikten sonra şolok tarafı büyük adanın bucağıdır. Bu bucak rüzgârlara karşı emin bir limandır.

Lodos tarafındaki ağızın karşısında iki ada vardır. Bu iki adanın her tarafı derindir. Her birinde köyler vardır. Bu ada ile Çam Pontal arasından büyük barçalar geçer. Sahili derindir. Santa Meride Melade adasının yıldız tarafında bir uzun ada vardır. Bu ada ile Santa Meride Melade Adası arasında barçalar emniyetle yatarlar. Palamarlarını da küçük adaya bağlarlar. Her cihete demirleyebilirler.

Böyle bilesiniz..

ÇAM PONTAL ADASI.

1-İskarde 2-Porto Çam Pontal 3-Çam pontal adası 4-Santo Merin Milade

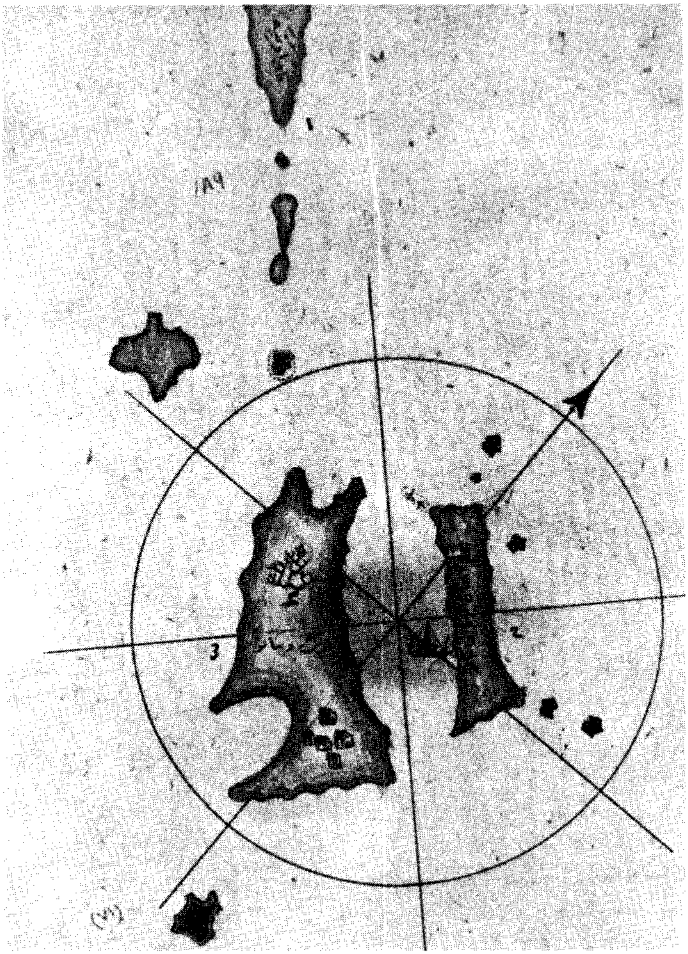
BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDE SAN PARO DÖMANO'YU (134) ANLATIR..

San Paro Dömano iki adadır. Bu adalardan birinden ötekine ok ulaştırılabilir. İki ada arası iyi bir limandır. Fakat bu limana şorok tarafından girmek rahattır. Karayel tarafındaki boğazın iki tarafı taşlıktır. Tam orta yerinden yürümek lâzımdır. Lodos tarafındaki adada bir köy vardır. Köyün önünde, kıbleye karşı bir koy vardır. Bu küçük bucak iyi bir yatak yeridir. Karayel tarafında da bir koy vardır. Bu koyda da gemiler yatar.

Bunun yıldız cihetine karşı olan burnunun ucu sığdır. Poyraz tarafındaki adanın günbatısında San Paro Dömano kilisesi vardır. Palamarı bu kilise yakınına bağlayıp demiri de günbatısı tarafına atıp rahat yatarlar. Böyle biliniz.

---

(134) Dörtyüz sene evvel yabancı dile (hattâ bugün bile) dilimiz kolay dönmediği ve Osmanlıca ile yabancı kelimeyi doğru yazabilmenin zorluğu açıkça görünmektedir. Bizim de teker teker bu kelimelerin bugünkü yazılış ve okunuşlarını bulmaya imkânımız olmadığından ancak okuyabildiğimiz gibi yazdım. Özür dilerim. (Y. S.)

SAN PARO–DEMANO

1-Kav Oniye 2-San paro demano 3-Demano adası.

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDE EZNİ ADASINI ANLATIR..

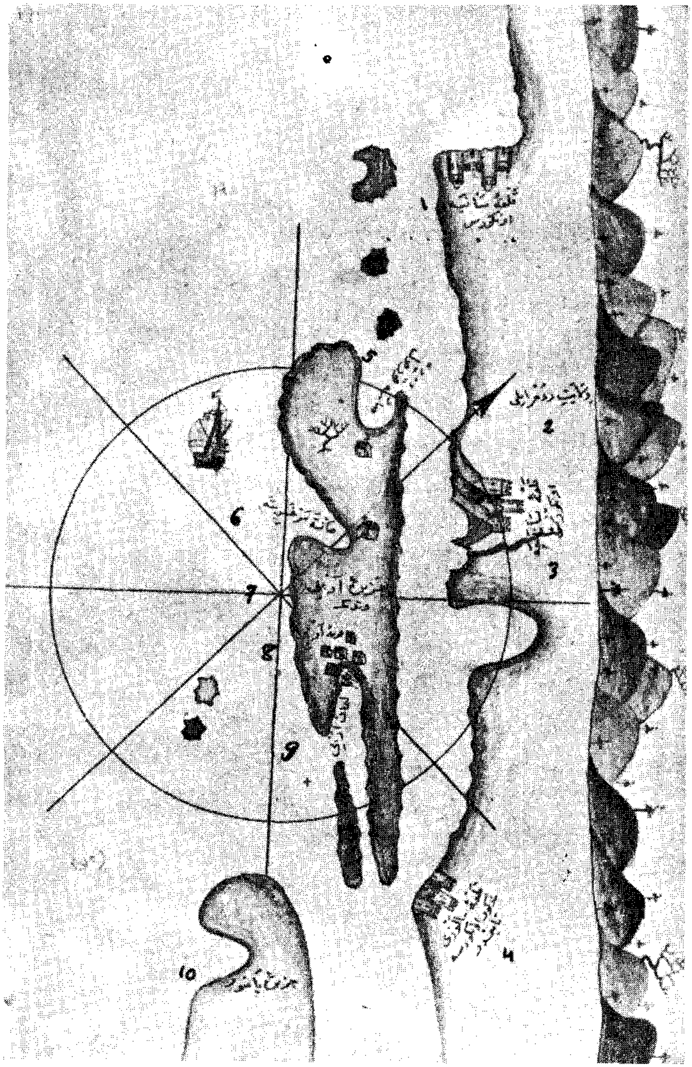
Ezni, uzun bir adadır. Rumeli kıyısına yarım mildir. Bu yarım millik mesafenin ötesinde Engürüz (135) ün bir kalesi vardır. Bu kaleye MALOZİ kalesi derler. Rumeli kenarına beş mildir. Bu beş millik yerde, Rumeli kenarında, yüksek bir yerde Engürüz'e tâbî YABANAÇE kalesi vardır. Ondan ötede SANYE kalesi vardır. Bu kale de Engürüz'e tâbidir.

Ezni adasının üç limanı vardır. Birinci limana şolok cihetine karşı anlamına PORTO EZNİ derler. Liman içinde EZNİ kalesi vardır. Bu mamur kale Venedik'e bağlıdır.

İkinci liman günbatısına karşıdır. Buna da Santa Margrita limanı denir. Liman içinde bir kilise vardır. Bu kilisenin adı Margritadır. Kilise önü iyi bir limandır. Bir liman da karayel cihetindedir. Bu liman içinde de bir kilise vardır. Adı SAN KORKAL kilisesidir. Karşısında üç ada vardır. Üçüncü adanın karşısında SANYE kalesi vardır. Böyle bilesiniz vesselâm.

---

(135) *Engürüz: Avusturya — Macaristan*

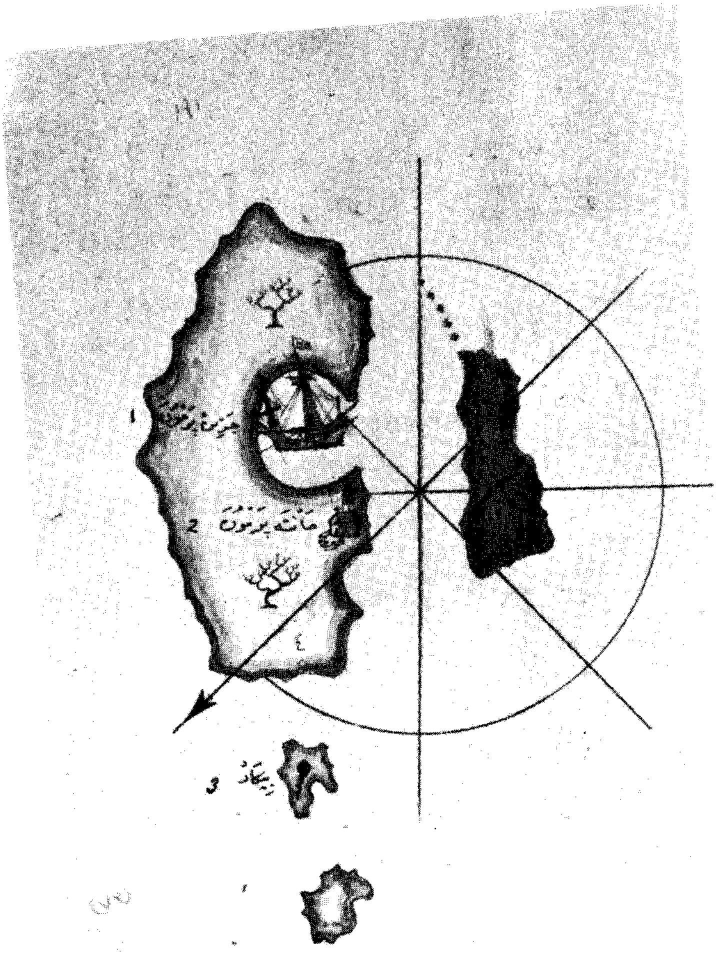
EZNİ ADASI.

1-Sanyo onkörs (öngörüs) 2-Rumeli Vilâyeti 3-Yabanaca özgörun kalesi 4-Malozi kalesi. Öngörus atabi. 5- Sante korkul 6-Sante Margırita 7-Azni Venedik Adası 8-Erni karyesi 9-Ezni limanı 10-Pager adası.

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ PORTO PERMORE ADASINI ANLATIR.

Bu adanın lodosa karşı iyi bir liman olan PORTO PERMORE köyü vardır. Liman ağzında, karayel tarafında, sahilde bir kilise vardır. Buna SANTA PERMORE kilisesi derler. Kilise ve limanın bir mil karşısındaki adanın şolok burnunda taşlar vardır. Bu taşlar su yüzünden görünmedikleri için dikkat etmek lâzımdır.

Kiliseli adanın karayel cihetinde iki ada daha vardır. Ortada olan, yani kiliseli adaya yakın olanında bir pınar vardır. Suyu tatlıdır. Böyle bilesiniz vesselâm..

PORTO PERMOZE

1-Permoze Adası 2-Sante Permoze 3-Pınar.

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ PAGO ADASINI ANLATIR..

Pago adası Rumeli kıyılarına yakındır. ZADİRE kalesinden ötede, Rumeli kenarında PONTE DORE burnu vardır. Bu burnun içindeki körfeze şolok tarafından girerler.

Bu körfezin ağzında PAGO adası vardır. Adanın yıldıza karşı tabiî bir limanı vardır. Limanın şolok tarafında Venedik'e tâbî VARYAGO kalesi vardır. Yine şolok tarafında bir liman vardır.

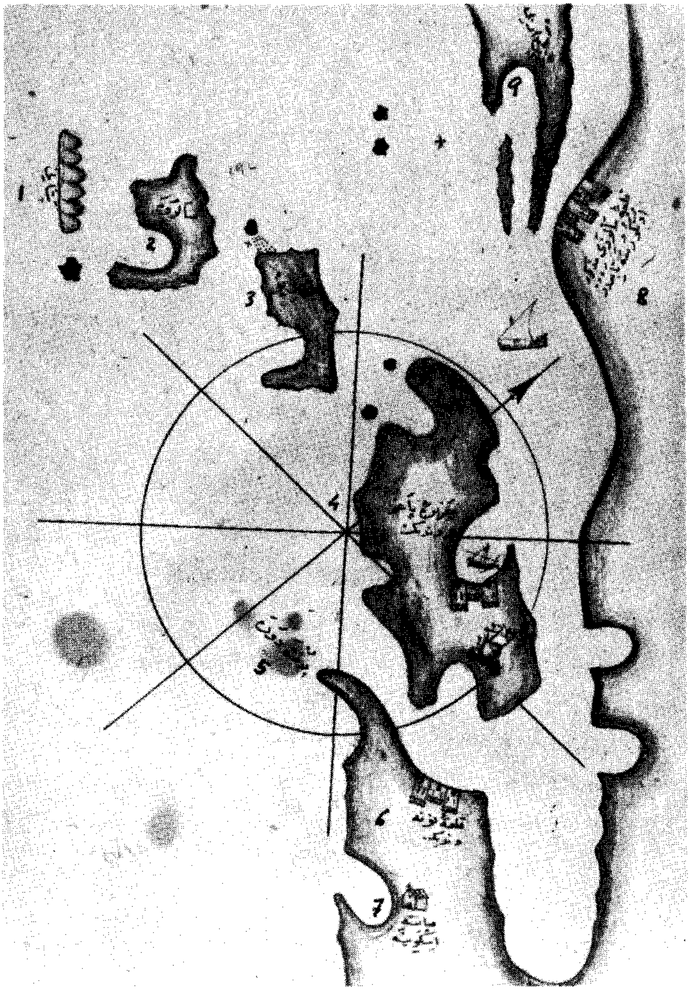
Limanın şolokunda, Rumeli kenarında Venedik'e bağlı bir kale vardır. Buna NONE kalesi denir.

Pago adasının günbatısı cihetinde, dokuz mil mesafede OLYOPO adası vardır. Ada Venedik'e tâbidir. Güzel bir köyü vardır. Adanın birbuçuk mil günbatısı tarafında SALOVA adası vardır. Bu adanın da güzel bir köyü vardır.

Her iki adanın da demir yerleri lodosa karşıdır.

Salova adasının günbatısı lodos tarafında PETANİ adası vardır ki, uzun kayalık bir adadır. Bu taşlık adadan ÇAM PONTAL kıble cihetine düşer.

Böyle biliniz vesselâm

PAGO ADASI.

1-Petani 2-Salove 3-Ulipo 4-Pago Venedik Adası 5-Ponto Dore 6-None Venedik kalesi 7-Sante İskevine 8-Malozi kalesi (Önkorüsa) tabidir. 9-Ermi adası.

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ VAKE ADASINI ANLATIR.

Rumeli sahilindeki, Venedik'e tâbi Sanye adası karşısındadır. Bu kalenin karayel tarafında KASALO NOVE kalesi vardır. Bu kale de ENGÜRÜZ'e tâbidir.

Bunların hepsinin üstünde, denizden bir mil kadar uzakta LEMO LARKA dağı vardır. Venedik gemilerinin kerestesi bu dağdan kesilir. Bütün Venedik'in su varilleri (fıçı) bu dağda yapılır.

Sanye kalesi Avusturya — Macaristan (Engürüz) iskelesidir. Bütün eşya gemilere buradan yüklenir, gelen de buradan çıkar.

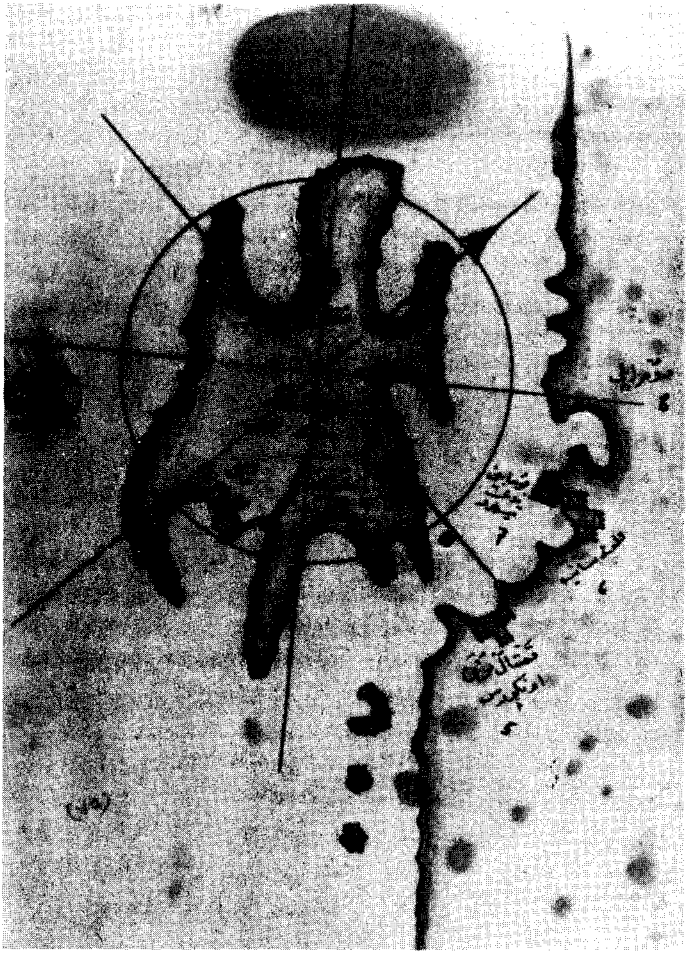
Bunların karşısında, beş mil açıktaki VAKE adası Venedik'e tâbidir.

Rivayet ederler ki: Venedik körfezinde olan adaların bir kısmı Engürüz'ün imiş. Onun üzerine düşman geldikçe adaları rehin koyar, Venedik'ten altın alırlarmış. Sonra para ödenmeyince adalar Venedik'e kalırmış.

Bu adalardan birine VAKE adası derler. Adanın altı yerde demir yeri vardır. Vake kıble şoloka karşı bir kale önü limanıdır.

İkinci liman yine şolok tarafında MAŞKA köyü vardır. Bu köyün önü limandır.

Üçüncüsü SANYE kalesine karşıdır. Dördüncüsü KASTAL NOVE karşısındadır. Beşincisi yıldız karayel tarafındadır. Altıncısı adanın karayeli cihetinde KASTALO MOŞKO kalesidir ki, önü iyi bir limandır. Bu adanın etrafı yüzkırk mildir vesselâm.

VAKE ADASI

1-Kastalo Mosko 2-Vake Venedik Adası 3-Vake 4-Maşka 5-Kartal Nove-Öngörüş 6-Sanye kalesi 7-Bu ara yedi mildir 8-Rumeli.

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ KARSO ADASINI ANLATIR..

Bu adanın çevresi yüz mildir. Rumeli kenarına iki mil uzaklıktadır. Bu aradan yelken ile büyük barçalar geçebilirler Derin bir boğazdır.

Adanın günbatısı tarafında, kiliseli bir köy vardır. Bu kiliseye SANTA MERİDE FREZİNE derler. Onun karşısında LİLYORE adası vardır.

Bu ada dolayısiyle SANTA MERİDE iyi bir limandır. Fakat asıl meşhur limanı adanın kıbleye karşı olanıdır. Tabiî bir limandır. Karso kalesi bu liman içindedir. Bu limanın biraz şolok tarafında, lodosa karşı, deniz kenarında bir kale vardır. ORSARO denir. Bunun karşısında büyük bir ada vardır. Bu iki ada arasında bir köprü vardır. Bir gemi geçerken köprü kaldırılıp asılır, gemi geçince tekrar yerine indirilir. Fakat büyük barçalar, iki ara sığ ve dar olduğu için geçemez. Bir yakadan öte yakaya el taşı ulaşır. Bu adaya FIGALE derler. Burası lodosa karşıdır ve iyi bir limandır. Liman içinde Figale köyü vardır. Bu liman dışında, karayel tarafında, günbatısına karşı VELİ DÖ REGOZE koyu vardır Bu koyun şolok tarafı iyi bir limandır. PORTO LOVE DENİR. Bu uzun limanın ağzında bir küçük halı vardır. Deniz tarafından bu lima nın nişanı yukarıdaki dağdır.

Figale limanının şolok tarafında iki bucak (koy) vardır. Bu koyları gündoğusu tarafına dolaştıktan sonra, önü liman olan bir koy vardır. Bu limana LOŞİN

denir. İyi bir limandır. Adayı kıyı kıyı dolaşıp tekrar evvelce anlattığımız asma köprüye gelinir.

Köprülü adaların poyraz tarafında olanı KARSO adasıdır. Bu adanın yıldıza karşı olan burnundan Rumeli kenarndaki Portozi kilisesi üç mildi. Burada bir körfez vardır. Körfez ağzından BUKRİÇE, gündoğusu cihetine bir mildir. BUKRİÇE deniz kenarında bir kaledir. Bu kale DODOŞKA'ya (136) tâbidir.

Bu kaleden BUKRİÇE kalesi günbatısı cihetine beş mildir. Körfez ağzından BUKRİ kalesi dört mildir. Kale Dodoşkanındır.

BUKRİ'den SAMARTİN şehri yirmibeş mildir. BUKRİ kalesi Dodoşka'nındır.

FİYOMİ kalesinden Samartin şehri kara yoluyla iki mildir. FİYOMİ kalesi Dodoşka'ya bağlı, deniz kenarında bir kaledir. Bu kalenin karayel tarafında Dodoşka'nın bir kalesi vardır. PERLOKA denen bu kaleden karayelden, batıdan lodos cihetine giderken KARNAR körfezine gelinir. Karnar, at güdücü demektir. O kadar sert rüzgârlar düşer ki (döker ki) gemileri mahveder.

Perloka kalesinin günbatısı tarafında, deniz kenarında, yine Dodoşka'nın LORANGA kalesi vardır. Bu kale Venedik kalelerinin sonudur. Deniz kenarında Dodoska'nın beş kalesi vardır. Ondan başka kaleler Venedik'indir.

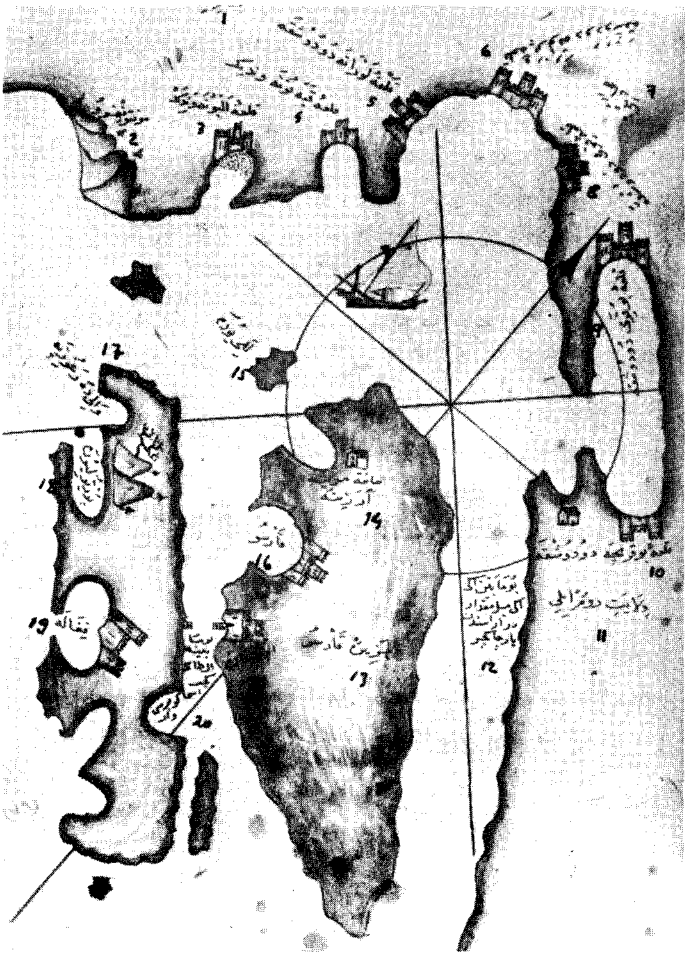
(136) Dodoşka

LORANA kalesinin, lodos tarafında bir kale vardır. Venedik'e tâbi olan bu kaleye FİYANONE derler.

Kale önünde şoloka karşı bir liman vardır. Bu limandan KARSO adasında SAN NİKOLA FERZİNE kilisesi şolok üzerine beş mildir.

FİYANONE kalesinin tekrar lodos tarafında, Venedik'e tâbi ALTONE kalesi vardır. Bu kalenin kıbleye karşı bir limanı vardır. Bu limandan çıkıp lodos cihetine giderken MONTE NEGRO dağı vardır ki, deniz üzerine doğru sivrilip yükselmiştir.

Bu dağdan başka, diğer limanları başka bir bölümde anlatalım vesselâm.

KARSO ADASI

1-Rumeli 2-Monto Nigro 3-Albone Venedik Kalesi 4-Kaya none Venedik kalesi 5-Lorane dodaşka kalesi 6-Perlote dodaşka kalesi 7-Samartin 8-Fiyoni dodaşka 9-Bokari do doşka kalesi 10-Bokarice dodoşka kalesi 11-Rumeli Vilayeti. 12-Bu ara iki mil kadardır. arasından barça geçer. 13-Karso adası 14-Sante Merine Erzime 15-Lili gore 16-Karso 17-Vali de Regozye 18-Porto leyoze 19-Figale 20-Bu aradan el taşı geçer. Asma köprüsü vardır. 21-Orsaze.

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ OVİNE ADASINI ANLATIR..

Ovine adası Venedik'e tâbidir. Asıl OVİNE dediğimiz adada bir köy vardır. O köyün önünde, günbatısına karşı tabiî bir liman vardır. Liman ağzındaki adacığın her tarafından büyük gemiler geçer. Kenarları derindir. Liman da müsaittir. Büyük gemiler girerler.

Limandan çıkıp günbatısı tarafından lodos tarafına dolaşılırsa günbatısına karşı olan burnun ucu taşlıktır. Dikkat etmek lâzımdır.

Gündoğusuna karşı PORTO LONKO körfezi vardır. Uzun liman mânâsınadır. Gerçekten de uzun bir limandır.

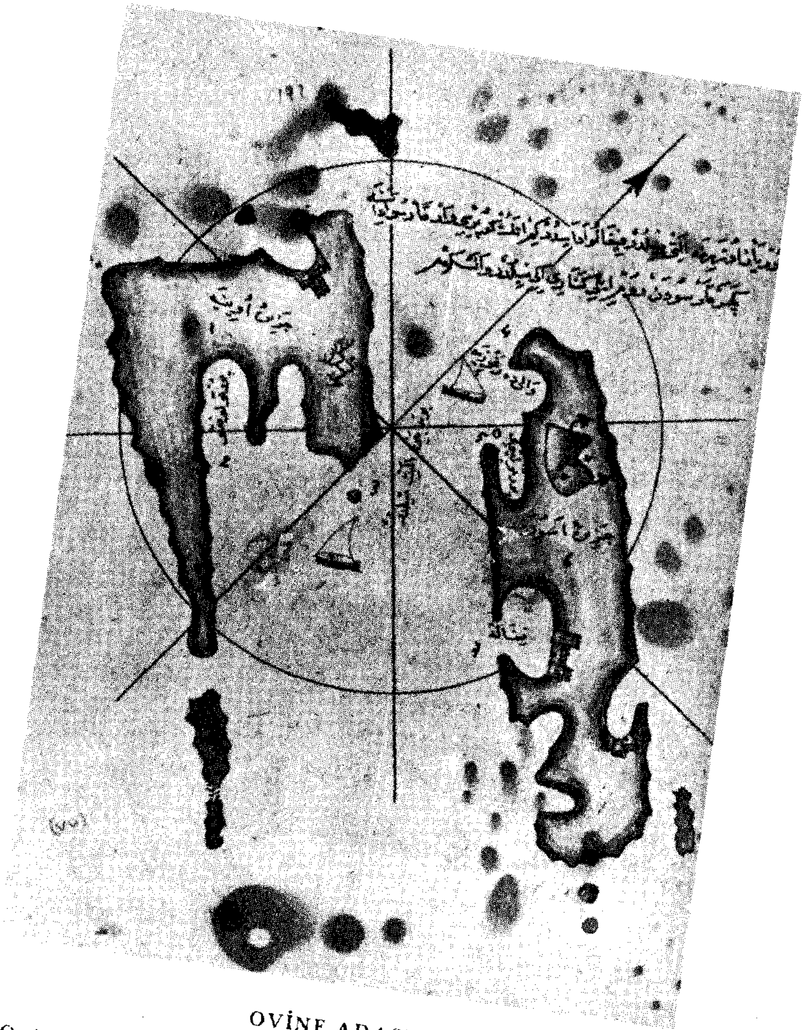
Bu liman gündoğusu rüzgârına karşıdır. Fakat yine de limanda rüzgâra karşı yatılır.

Limanın şoloka karşı olan burnundan iki mil şolok tarafında KANİ DİLO taşları vardır. Bu taşlar iki kısım adacıklardır. Bu iki kayalık adanın arasında geçit yoktur. İki millik görünmeyen taşlar vardır. Dikkat etmek lâzımdır.

Bu taşlık adaların tekrar şolok tarafında bir küçük ada vardır. O adanın etrafı taşlıktır. Bunun lodos tarafında SAN SİGO adası vardır. Bu küçük adada yatak yeri yoktur.

OVİNE adasından poyraz istikametindeki PORTOLO altı mildir. Burası FİGALO adasıdır ki asma köprüsü vadır. KARSO adasına bu köprü ile geçilir.

KARSO'dan Rumeli kenarı iki mildir vesselâm.

OVİNE ADASI

1-Orzine adası 2-Porto bonko 3-Bu ara altı mildir. 4-Vali de Regozye 5-Porto liyovi 6-Azore adası 7-Figale

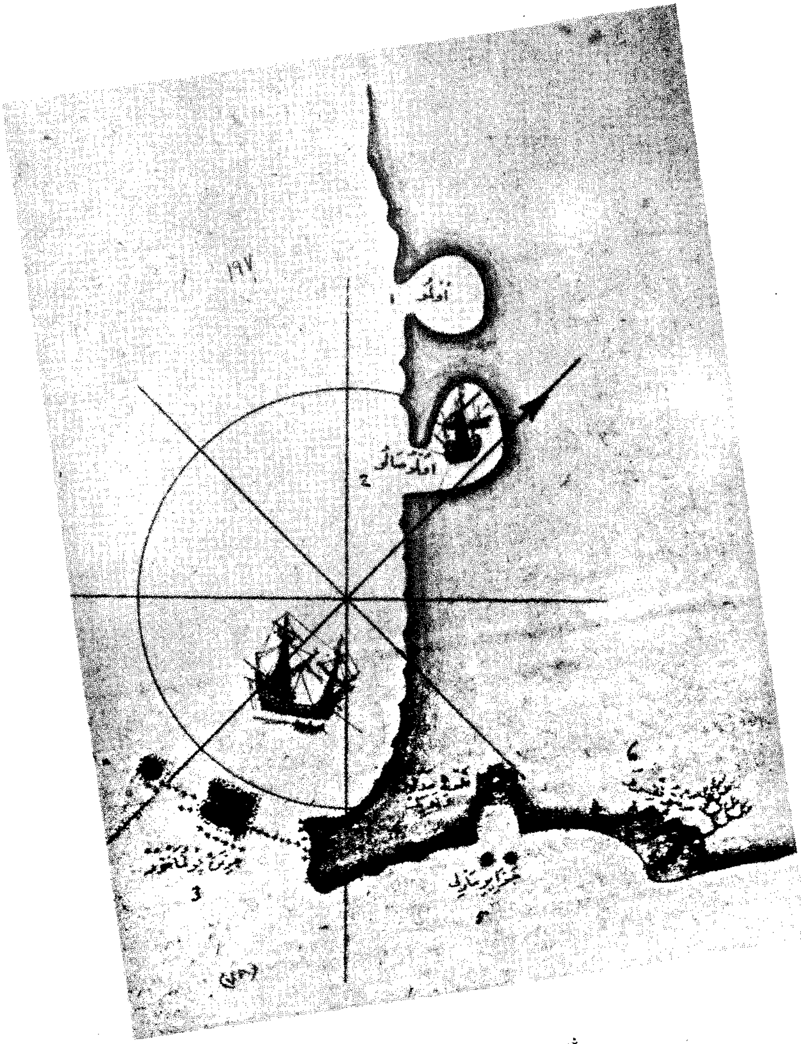
BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ MEDELON KALESİNİ ANLATIR..

Bu kıyılardaki MEDELON kalesi Venedik'e tâbidir. Kalenin bir mil karşısında iki ufak ada vardır. Bunlara MERİ derler. İki adanın içi bir limandır. Poyraz tarafından girilir. Fakat çok içeri giremezler, çünkü sığlıktır. Ancak adalar gündoğusu tarafında kaldığı zaman ve eğer yarım kulaç su kesen küçük gemiler ise içeri girip yatabilirler. İyi bir limandır.

Bu liman ile POLMANTOR arası kıble cihetine altı mildir.

POLMANTOR Rumeli kenarına iki mil meşafede, ıssız, beyaz bir adadır. Araları sığdır. Deniz tarafındaki küçük adaya KÜÇÜK POLMANTOR derler. İki POLMANTOR arası da sığdır. Küçük Polmantor'un deniz tarafında bir taş vardır. Çekinmek lâzımdır.

Eğer rüzgâr körfeze eserse büyük POLMENTOR iyi bir demir yeridir. Yolcu gemileri çoğu zaman burada yatarlar. Bu adadan Venedik şehri yüzotuz mildir. Karşısında Rumeli kenarındaki OLMO SALO beş mildir. Böyle bilinsin vesselâm.

MEDELON KALESİ

1-Olmo 2-Olmo salo 3-Polo Mantor adası 4-Medelon Venedik kalesi 5-Marli adaları 6-Monte Negro.

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ OLMO SALO VE OLMO LİMANLARINI ANLATIR.

OLMO SALO Rumeli kenarında bir limandır. O limana büyük barçalar giremez. Ufak gemiler ve ığrıplar girer. Büyük barçalar liman dışında yatarlar. Bilaca (137) yerlerdir. Denizden yaklaşırken bu limanın nişanı: İlk defa üç sırt görünür. Bunlardan biri gün batısı cihetindedir. Biri gün doğusundadır. İkisi arasındaki sırt (tepe) limanın üzerinde ve orta yerindedir.

Bu limandan POLMENTOR adası beş mil uzaklıktadır. OLMO Venedik cihetinde, iki mil uzaktadır.

OLMO tabiî bir limandır. Ağzı lodosa karşıdır. Buraya gelen gemiler palamarı günbatısı tarafına bağlar, demiri de gündoğusu cihetine atarlar.

Olmo'dan VERODE, Venedik cihetine doğru dört mildir. VERODE, berrak bir taş adadır. Üzerinde bir kilise vardır. Bu kiliseye SANTA MARİYA VERODE derler.

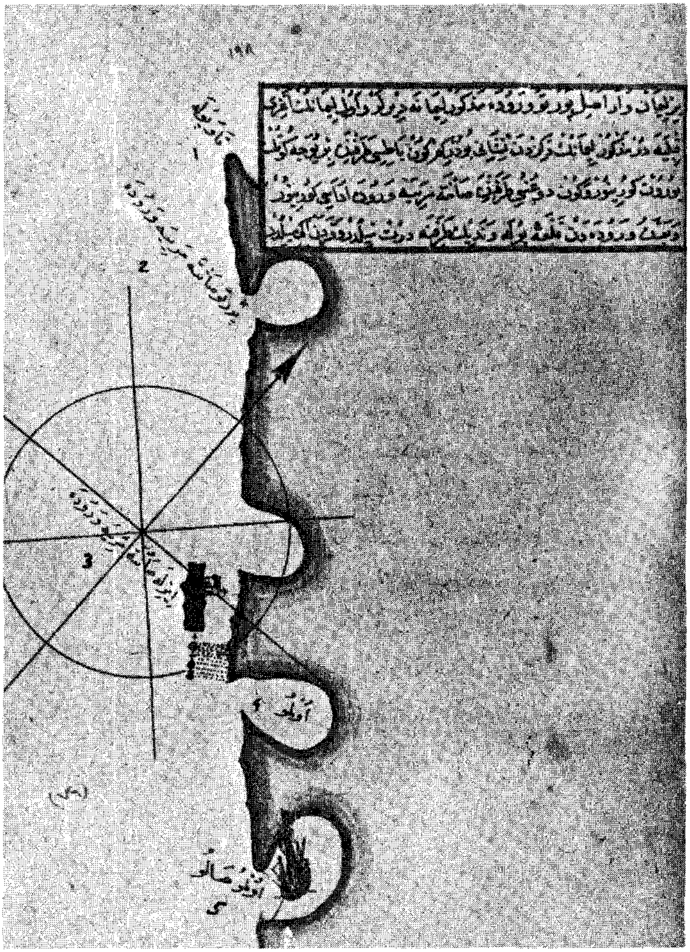
Bu adanın şolok tarafındaki boğaz sığlıktır. Gemi geçmez. Ancak sandallar geçebilir. E-A

Rumeli kenarında ve karşısında tabiî bir liman vardır. Asıl PORTO VERODE bu limana derer. Liman ağzı kıbleye karşıdır. Limanın deniz tarafından nişanı: Günbatısı tarafındaki yüksek küt burundur. Evvelâ bir görünür. Gündoğusu tarafnda SANTA MARİYA VERODE adası görünür.

Verode'den POLE kalesi Venedik cihetine doğru denizden dört, karadan iki mil mesafededir.

---

(137) Bilaca yer: Plâjlık, kumsal yer. Demek oluyor ki, 16. yüzyıl Osmanlıcasına denizciler kanalı ile plâj tâbiri girmiş. Bizim kullandığımız anlamda 45—50 sene evvel dile girip yerleşti.

OLMO SALO LİMANI

1-Kave Pole 2-Porto Santa Meriye Verode 3-İzle sante Meriye Verode 4-Olmo 5-Olmo salo

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ TARE POLE KALESİNİ ANLATIR.

Şehir Venedik'e tâbidir. TARE PÜLE denen bir kalesi vardır Kale önü geniş ve tabiî bir limandır. Kerteriz ve alâmeti: Kaleden bir mil açıkta, burun üzerinde bir pirgostur. Bu küçük kaleye TORDILANDA denir. Bazı gemiler palamarlarını şolok tarafında, kale önüne bağlarlar. Bir palamarı da içerdeki adaya bağlarlar. Böylece demirlemeye lüzum kalmadan yatarlar. Bazı gemiler de palamarı ağıza yakın olan adaya bağlayıp demiri de karayele karşı, liman içine atıp yatarlar. Bu limandan POLMENTOR adası şolok tarafa yirmi mildir. PORTO SANTE MERİYE VERODE denizden dört mil, karadan iki mildir.

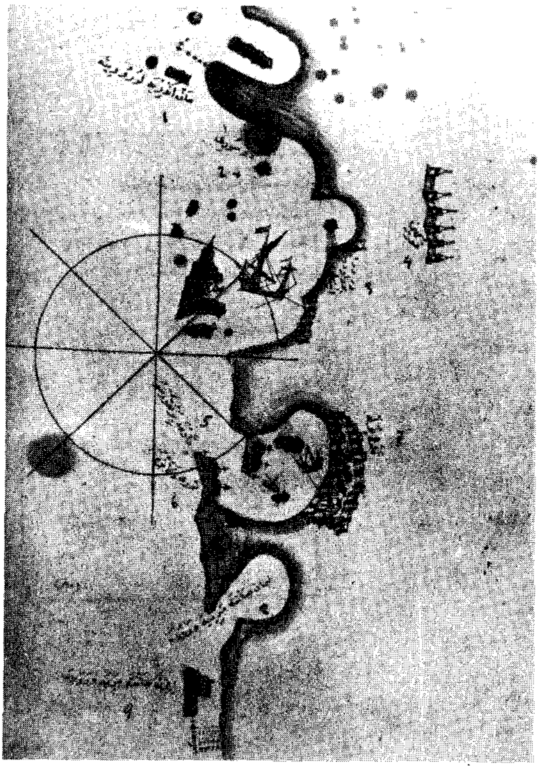
Liman ile BERYONİ arası beş mildir. BERYONİ körfez ağzında bir adadır. Adanın limanı şehrin karşısındadır. Bu şehre KIÇANE derler. Körfezin sonunda küçük gemilerin girebildiği bir adacık vardır. İçire girerken küçük ada sağ tarafta bırakılır. Buradan odun yükletilir. Odun iskelesinin kara tarafında bir kale vardır. Bu kaleye KOLONİ denir.

Buradan öte KAV BİRAN KORSO'dan KAV SALBO ya kadar hep kumsal (plâj) yerlerdir. Yirmi millik saha sekiz kulaç derinliktedir.

KASALBO, PİRANSE'den öteye, poyraz cihetinden girilir. Çünkü körfez burnu oradadır Bu kıyılar hep lodosa karşıdır. Burundan ötesi yıldız karayele karşıdır.

BİRYONİ adasının on mil deniz tarafında yirmi kulaç su vardır. Yolcu gemileri burada yatar.

Burada bir de DÖSORİ adaları vardır. İki küçük adadır. Onun için İki Kız Kardeşler derler. Her tarafı gayet iyi demir yerleridir. Gemiler adaların ortasına girip yatarlar. Bu adaların iki mil deniz tarafında bir taş vardır. Poyraz ve lodosta yatılır. Her tarafı demir yeridir. DÖSORİ'den SAN ANDRİYE arası beş mildir.

TARE POLE KALESİ

1-San andiriye Lorovine 2-Dözori 3-Bura vodoni iskelesidir. 4-Kokini 5-Kav de Birenkorse 6-Tori delande 7-Pole kalesi 8-Santo Meriye Verode limanı 9-Izle sante Meriye verode.

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ ROYİNE KALESİNİ ANLATIR..

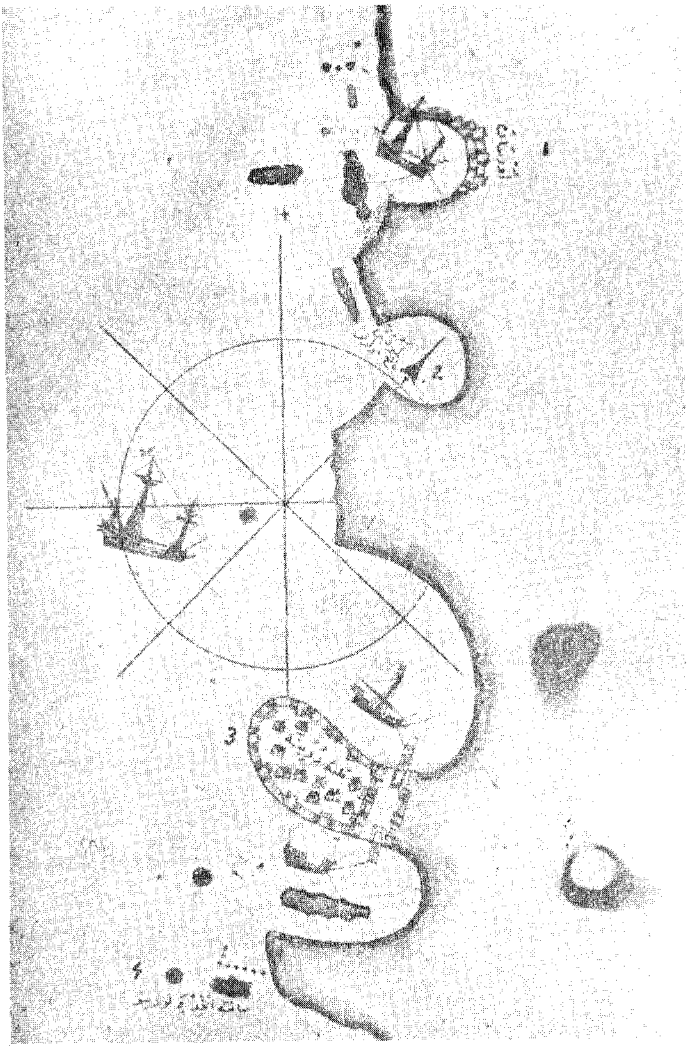
ROYİNE Venedik'e tâbidir. Ada uzun bir burundur. Burun üzerinde burç ve bârulu (138) bir büyük kale vardır Kalenin iki tarafı limandır. Şolok tarafındaki limanda uzun bir kayalık ada vardır. Gemiler palamarı bu kayalık adaya bağlarlar, bir palamarı da kale bedenine bağlayıp yatarlar. Eğer karayel taraftaki limanda yatarlarsa palamarı kaleye bağlayıp demiri deniz tarafına atarlar. Burası beş altı kulaç sudur. Barçaların da yatmasına elverişli bir limandır.

SAN ANDİRYA adası ile Rumeli (139) arası taşlıktır. Dikkat etmek lâzımdır. San Andirya'dan ötesi plajlıktır. Beş altı hattâ on mil kadar sahada barçalar yatabilirler. Burada barçalar rüzgâr bekleyerek yatarlar. Bu limanın karayel tarafında bir liman daha vardır. LEMO limanı derler. Burada da barçalar yatarlar. Etraftan av için gelip burada balık avlarlar. LEMO'nun karayel tarafında ORSARE kalesi vardır. Etrafı iyi bir limandır. Şöyle bilesiniz vesselâm.

---

(138) Burç: Müstakkem yer. Bârû: Hisar, siper. Burç ve Bârû: sağlam kale, siper anlamına.

(139) Bizim Rumeli olarak bildiğimiz yer Pîrî Reis için bütün Avrupa'dır. Bundan dolayı Avrupa kıyılarını hep «Rumeli sahili» diye anlatıyor.

ROYİNE KALESİ

1-Orsare 2-Lemo (Burada balık olur) 3-Royine kalesi 4-Santa andiriye lozine

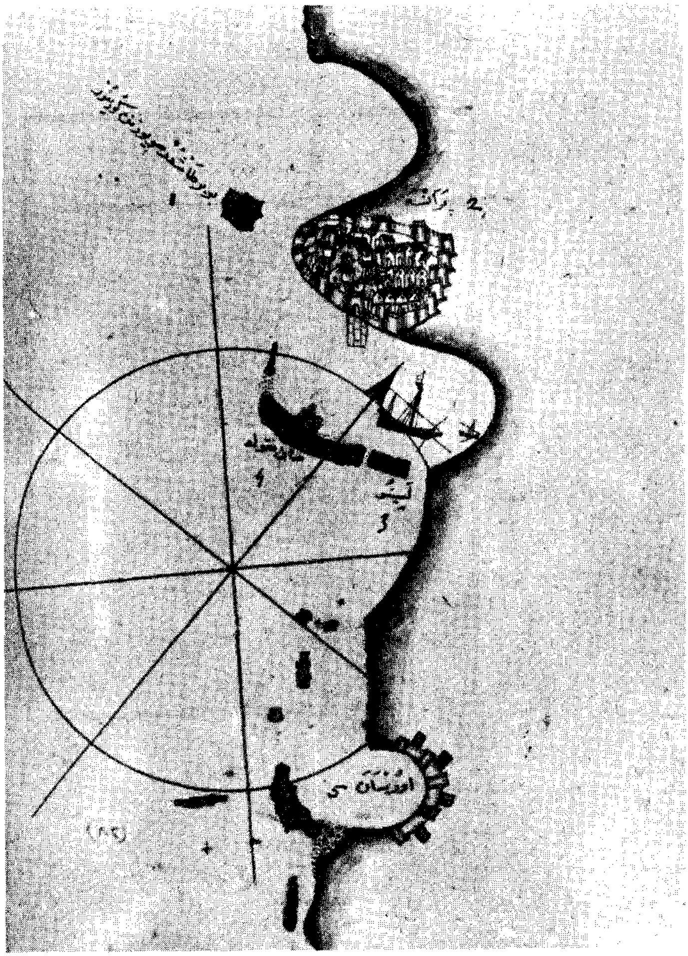
BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ ORSARA KALESİNİ ANLATIR..

Orsara Venedik'e bağlıdır. Bu kalenin önü limandır. Liman ağzında İZLE (140) ORSARA adası vardır. Ada ile Rumeli arası sığlıktır. Limana giren gemiler adanın karayel tarafından gelirler.

Deniz tarafında uzun bir taş vardır. PERANSA tarafında da dört küçük ada vardır. Bunların iki tanesi karayel cihetindedir. Şöylece biline vesselâm.

---

(140) İZLE: İsle kelimesini yazıldığı gibi okuyup öylece kitaba geçmiş. (Ada) anlamına olduğu eseri okurken anlaşılıyor.

ORSARE KALESİ

1-Bu bir taştır. Su yüzünde görünür. 2-Peransa 3-Lesino 4-San mikola
5-Orsare

BU BÖLÜM, VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ PERANSA KALESİNİ ANLATIR..

Peransa, Venedik'e tâbidir. Fakat kale Venedik şehrine, karayel cihetinde, yüz mil uzaklıktadır. Çok eski günlerden beri Venedik şehrinde bir âdet vardır:

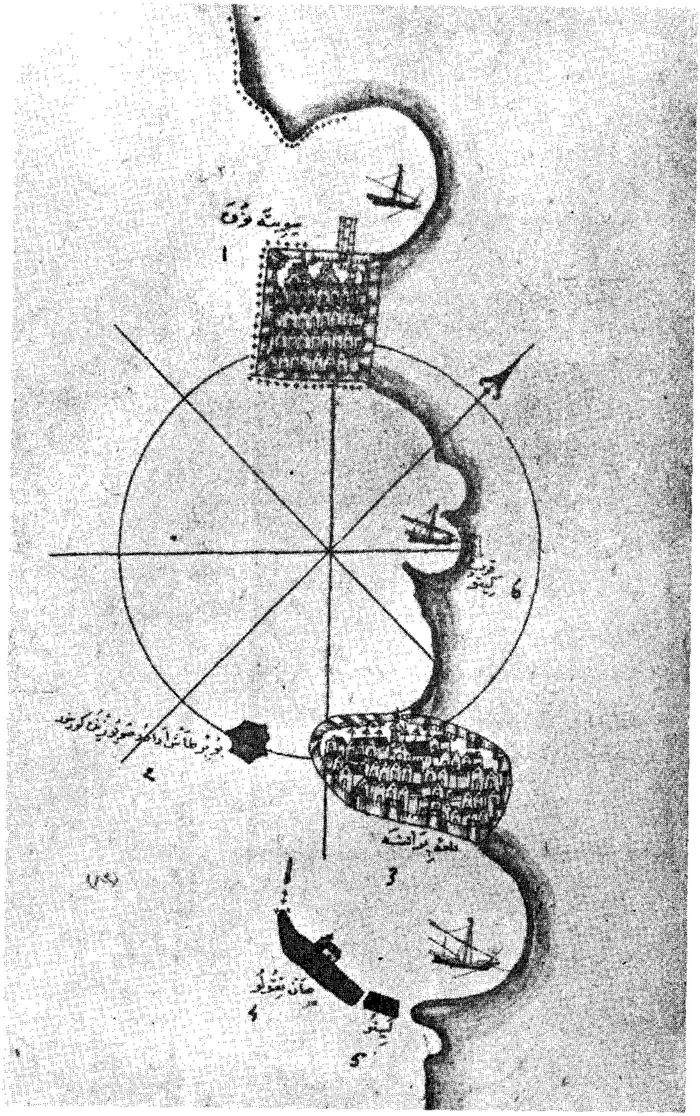
Bir gemi Venedik şehrine gidecek olsa Peransa'dan kılavuz almayınca Venedik'e demirlemez. Çünkü sığlık yerlerdir. Daha kıyıya gelmeden, hattâ sahil görünmeden, iki üç kulaç su vardır.

Hangi tarafta olduklarını ancak bu kılavuzlar bilir. Başkaları bilmez.

Venedik şehrinin denizden belli başlı bir nişanı yoktur. Ancak San Marko Kilisesinin büyük bir çan kulesi vardır. Bu görünür.

Şimdi geldik Peransa kalesine: Bu kale önünde büyük barçaların yatmasına elverişli bir liman vardır. O limanın altı mil karşısında Zeytinli Ada vardır. Üzerinde San Andriya kilisesi vardır. Kilisenin karayele karşı olan burnunun ucu sığdır. O sığlığın sonuna, denize bir kazık çakılmıştır. Bu kazığın olduğu yerden geçilmez. Kazığın karayel tarafından geçip kale önüne gelirler. Küçük gemiler karayele karşı, Rumeli tarafına gidip yatarlar. Palamarı Rumeli tarafına bağlarlar, demiri de kaleye doğru atarlar. İyi bir yatak yeridir. Demir yeri ie kale arası sekiz kulaç derinliktedir. Bunu bilmek lâzımdır.

Bu limandan KİTO KALESİ on mildir. KİTO büyük bir köydür. Demir yeri yıldız tarafındadır. Köyden iki mil açıkta yatarlar. Bu köyden SİVİTO NOVE kalesi yedi mildir. Böylece malûm ola vesselâm..

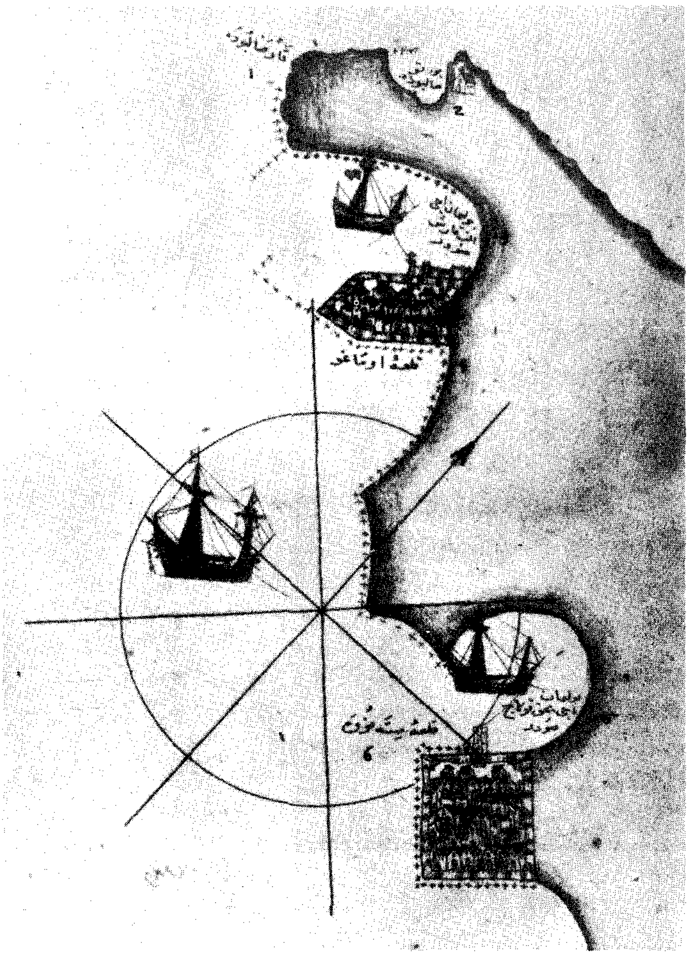
PERANSE KALESİ

1-Sivite nove 2-Bu bir taş adadır. Su yüzünde görünür. 3-Piransa kalesi 4-San mikola 5-Lesino 6-Kito karyesi

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDE SİTENOVE KALESİNİ ANLATIR.

SİTENOVE Venedik'e tâbidir. Kale bir burun gibidir. Burnun üzerindeki kale burçları ile dört köşe bir hisardır. Kalenin karayel tarafında tabiî bir limanı vardır. Bu liman yarım kulaç derinlikte olduğundan büyük gemiler dışarıda yatarlar. Fakat bazı gemiler gidip kalenin deniz kapısı olan iskeleye palamar vererek yıldız cihetine demirleyerek yatarlar. Fakat yolcu gemileri denizde ne kadar isterlerse kalabilirler. Çünkü plâj yerlerdir. Sığ sulu açık denizdir.

Limanın batı burnuna POTENDİ TESTİNYE denir. Alçak bir burundur. O burundan OMAGO altı mildir. Fakat kaleden kaleye sekiz mildir. Bu sekiz mil arasındaki kıyılar hep taşlık, kirli yerlerdir. Ancak bir milden içerisi hep temiz demir yerleridir. Böyle bilinsin vesselâm.

SİTENOVE HARİTASI

1-Kav Salbore 2-Porto Salbore 3-Bu limanın içi altı karış sudur. 4-Omago kalesi 5-Bu liman içi yarım kulaç sudur. 6-Sitenove

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ OMAGO KALESİNİ ANLATIR

OMAGO, Venedik'e tabi, deniz kenarında bir kaledir. Kalenin üç tarafı deniz bir tarafı karadır. Kalenin önünde, yani yıldız tarafında derinliği altı karış olan bir liman vardır. Kalenin deniz tarafındaki son ucunda parça parça taşlar vardır. Taşların en sonuna, deniz tarafına bir kazık dikilmiştir. Bu kazık ile kale arasından gemi geçmez.

Bu anlatılan şekle göre limana küçük gemiler girebilirler, büyükler liman dışında açık denizde yatarlar. Çünkü aylak yerlerdir. Yaz günlerinde her nerede olsa barçalar demirleyip yatabilirler.

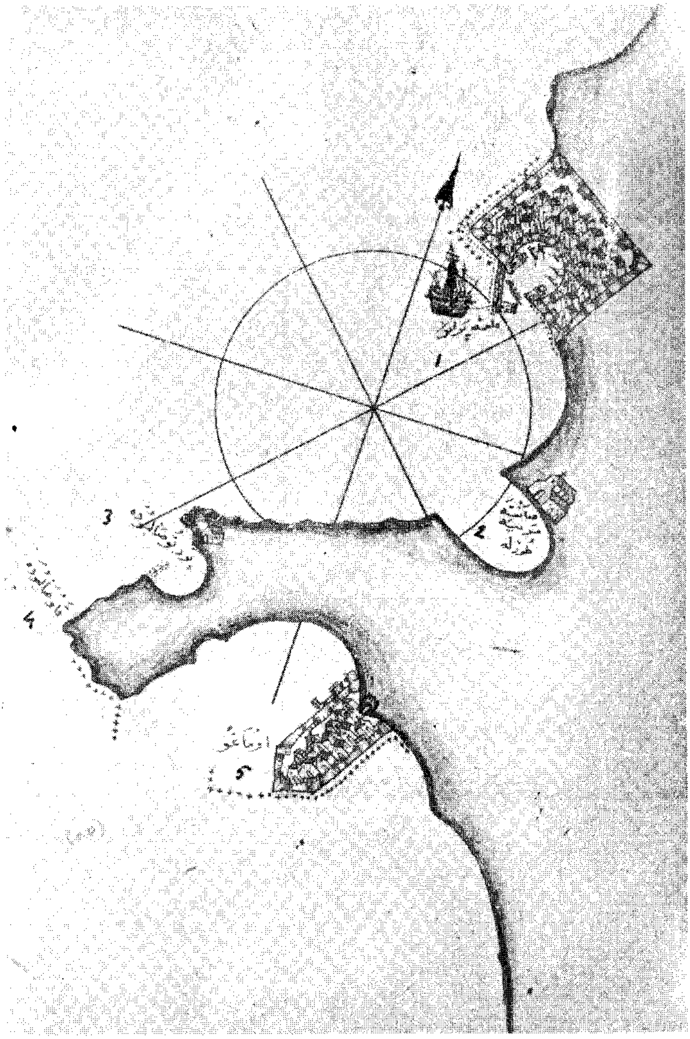
OMAGO kalesi (KAVSALBODE'nin Şolok tarafındadır. Kavsalbode harita içinde şöyle gösterilmiştir: PERANSA'dan ötede, karayele karşı olan burundur.

Bu burundan biri Peransa kenarları ki Polmentor adasına gelinceye kadar lodosa aykırı düşer.

Kavsalbode'den ötedeki kıyıda poyraz cihetindeki körfezin sonuna varıncaya kadarki bütün Kavsalbode kıyıları hep yıldız karayele karşıdır. Ondan sonra kenar dolaşılıp Venedik'e doğru gider.

Salbode burnundan, poyraz cihetindeki PERANO yedi mildir.

Şöyle biliniz vesselâm.

OMAGO KALESİ

1-Perano kalesi 2-Santo Meriye Tuzla 3-Porto Salbore 4-Kav Salbore 5-Omago

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİ'NDEKİ PERANO KALESİ'Nİ ANLATIR

PERANO Venedek'in tasarrufundadır. Deniz kenadında bir büyük kaledir. Kale içinde İstanbul'daki Kadirga (141) gibi bir limanı vardır. Bu limanın etrafı burç ve bârulu kaledir. Kale içindeki limana küçük gemiler girer, fakat Barçalar liman dışında, üç palamar uzunluğu kadar denizde yatarlar. Palamarı kale kapısı önündeki iskeleye bağlarlar, demiri de kıble tarafına atarlar.

Limanın kıble tarafında KAV SANTA MERİYE ROZE burnu vardır. Bu burundaki kiliseye SANTA MERİYE ROZE denir. Kilisenin ötesindeki körfeze SUROLİ derler. Oradan onbeş mil içerde, nihayette bir tuzla vardır.

Çok defa, gemiler gelip o tuzladan tuz yükletirler.

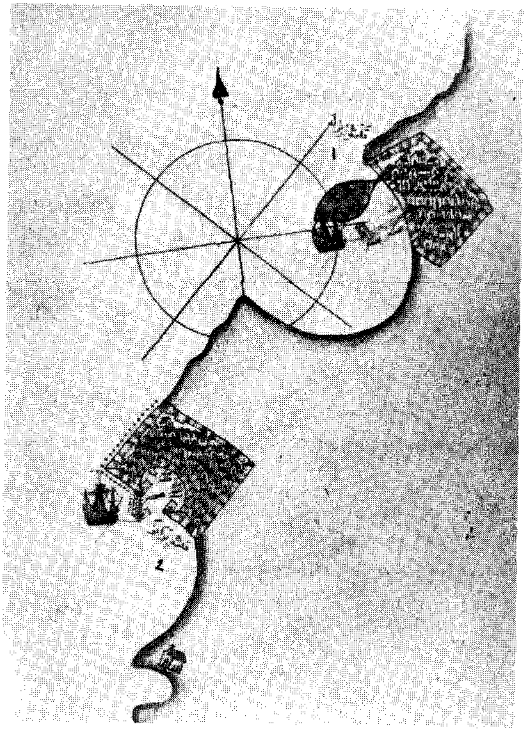
(141) Kadırga: Bir gemi tipi olmakla beraber İstanbul'da Sultan Mahmud türbesinin karşısındaki yolu, yokuş aşağı takip ederseniz yolun sonunda bir meydan gelirsiniz. Bu meydanın Bizanslılar devrinde Kadırga limanı olduğunu bilirdik. Bugün de Sultançeşme'nin önünde rıhtım taşları ve babalar durur. Zamanın akıntıları ile dolmuştur. Eskiden futbol sahası olarak top oynardık. Bugün bir park halindedir. Ancak Pirî Reis'in bu eserinden 16. yüzyılda hâlâ liman olarak kullanıldığını Perano limanını tarif ederken misal olarak gösterildiğini okuyoruz.

Kadırga meydanının güneyinde bir meydan daha vardır ki bugün (Cinci) meydanı denir. Eskiden de Cinci denizi derlermiş.

PERANO'dan Venedik kıyısındaki KAVQRLO şehri ellı mildir.

PERANO'dan çıkıp poyraz tarafına dolaşırken kalenin kıbleye karşı olan burnu taşlıktır. Çekinmek, dikkat etmek lâzımdır. Oradan öteye, poyraz tarafına biraz gittikten sonra İZLE denen bir kale vardır.

Faslında o kaleyi anlatalım .

PERANO HARİTASI

1-İzile kalesi 2-Perano kalesi

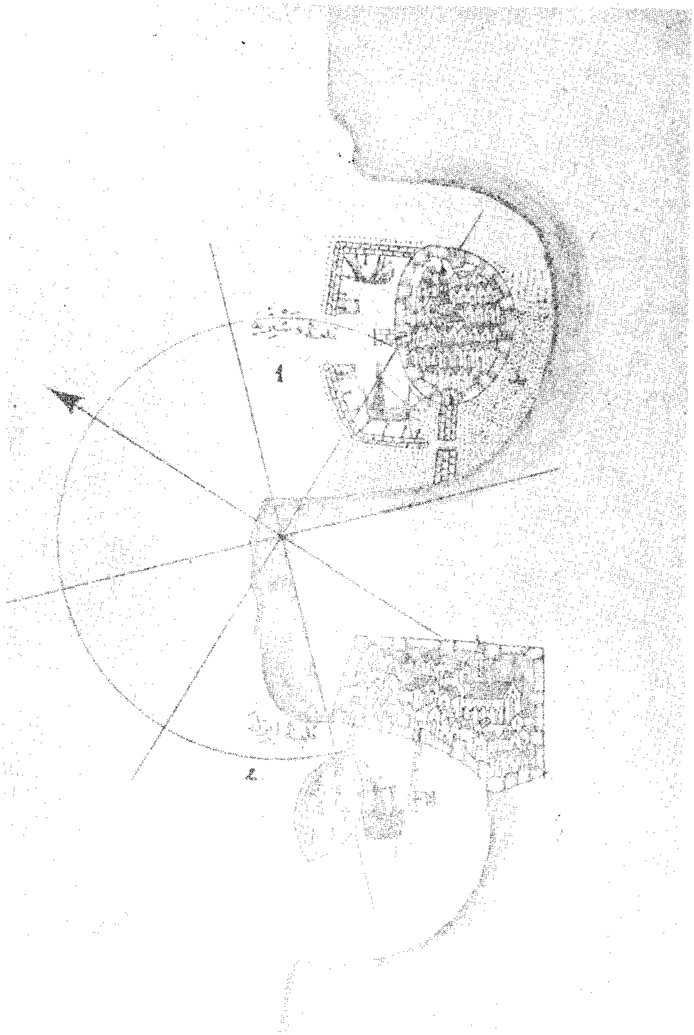
BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ İZLE KALESİ'Nİ ANLATIR

İzle kıbleye karşı deniz kenarında bir kaledir. Buraya İzle denmesinin sebebi küçük bir ada bulunduğu için İZLE denilmiştir. Üzeri bağlık, bahçeliktir. Ada, kaleye bitişiktir. İkisinin arasında ince, kuru bir boğaz vardır. Boğazın iki kenarı denizdir.

Liman kapısının önünde ufak tefek işler ve lüzumlu malzeme ambarı gibi uzun bir bina yapmışlardır.

İskele için binanın iç tarafına küçük gemiler girer, binaya palamar verip yatarlar. Büyük Barçalar denizde yatıp palamarı binanın ucuna bağlarlar, demiri de kıbleye karşı atarak yatarlar. İyi bir demir yeridir. Buradan KAV DEŞTİRE kolay ve rahat gidilen bir yerdır. Poyraz cihetindedir.

Şöyle bilinsin vesselâm.

İZİLE KALESİ

1-Deştirye kalesi 2-İzile kalesi.

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ DEŞTİRYE KALESİNİ ANLATIR

Kale bir ada gibidir. Onun için Rumeli kıyısına köprüsü vardır. Kale önünde rıhtım ve mendirek vardır. İyi bir limandır. Bu limana Barçalar girebilirler.

Liman ağzının iki tarafında küçük kule (pirgos) vardır ki, bunların her tarafında, aykırı bir şekide gemiler yatabilirler. Palamarlarını liman binalarına bağlayıp kendilerini emniyete alırlar.

Küçük gemiler tâ kale kapısının önündeki iskeleye kadar sokulup palamar vererek yatarlar. Fakat bazı yolcu gemileri bu limana gelcek olsalar mendireğe girmeyip dışarda yatarlar. Palamarlarını da liman binalarına bağlayarak yıldız karayel istikametine demirlerler.

Küçük gemiler, yarı Iğrıplar liman binasının Şolok tarafındaki sığlıklar içine girerler. Burası da iyi bir yatak yeridir.

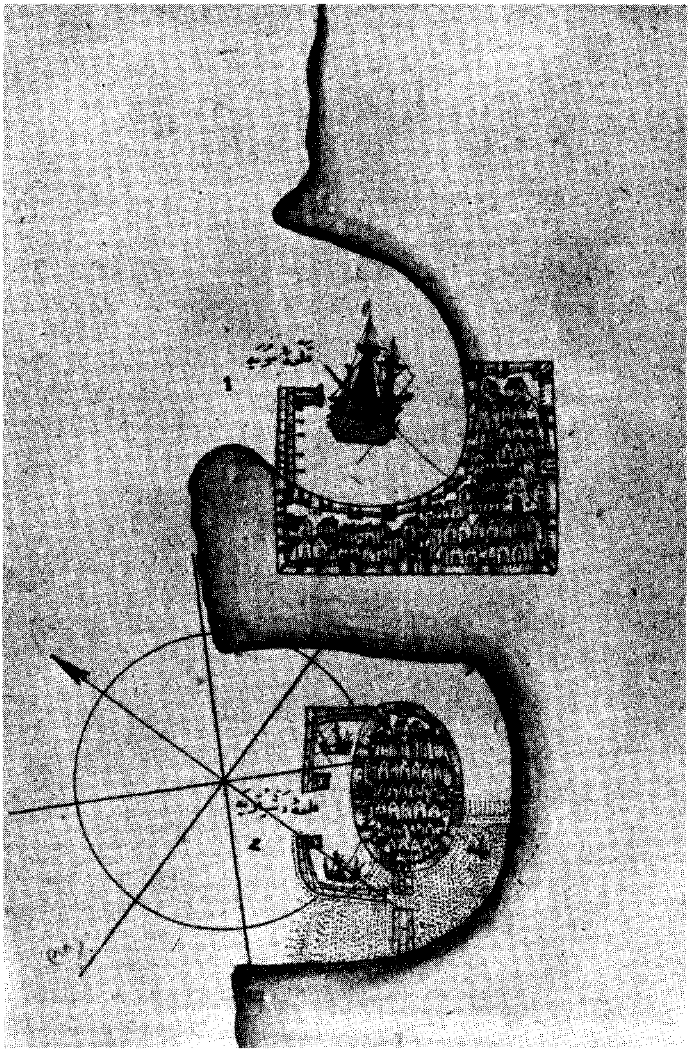
Bir kısım gemiler de kalenin poyraz tarafından dolaşıp gündoğusu cihetine gelerek yatarlar. Böylece kale deniz tarafında kalır.

Bazı Barçalar kalenin poyraz tarafındaki kapısı önüne palamarı bağlayıp poyraz tarafına demirleyerek yatarlar.

Velhasıl bu kalenin her tarafı çok iyi bir liman ve yatak yeridir.

Bu kaleden Moye Kalesi yakın bir yerdir.

Böyle bilinsin vesselâm.

DEŞTİRYE KALESİ

1-Moye kalesi 2-Deştirye kalesi

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ MOYE KALESİNİ ANLATIR

MOYE, deniz kenarında, poyraza karşı bir kaledir. Kale önünde poyraz rüzgârını tutmak için bir mendirek yapılmıştır. Bu mendireğe Iğrıplar girer, palamarlarını binaya bağlar gündoğusu tarafına demir atıp yatarlar.

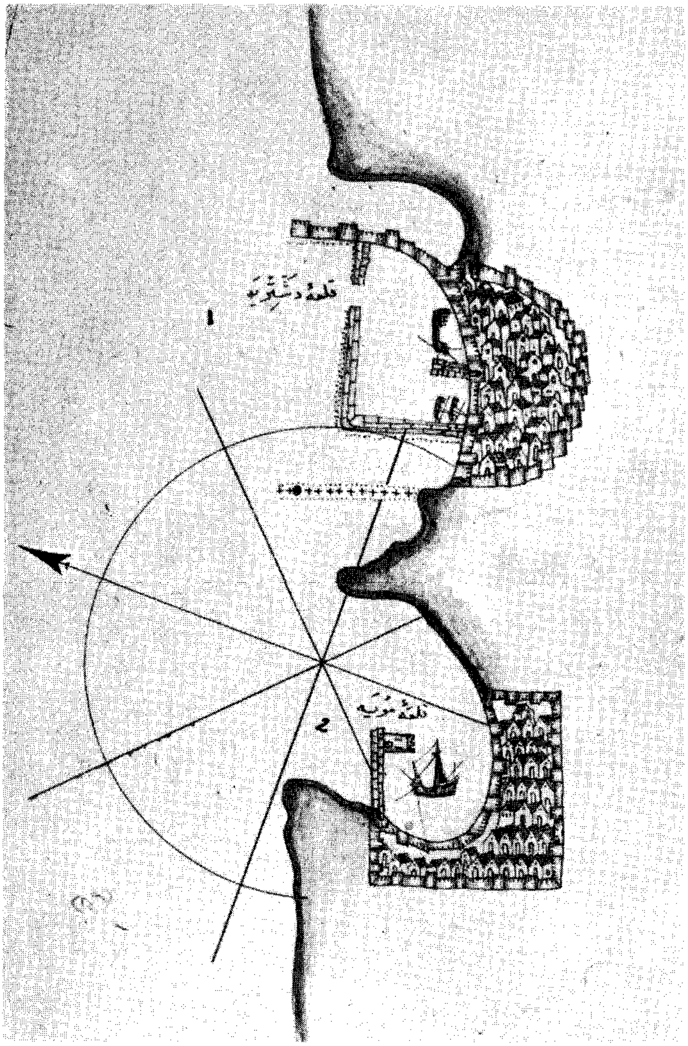
Barçalar girerse, liman ağzındaki küçük kaleye (Pirgos) palamar verir poyraz tarafa da demirlerini atarlar. İç kısımları körfezdir. İsteyen bu körfezin beş altı mil içerisine girer.

Bazı yolcu Barçaları körfez ağzında çifte demir atıp yatarlar. Çünkü kumsal bir sudur. İki kenar burunların uçları taşlıktır. Onun için bir mil kadar deniz tarafında yatarlar. Ancak orada temiz bir kumluk bulurlar.

Daha çok kale tarafında olan burun taşlıktır.

KAV DEŞTİRE'nin karayel tarafındaki buruna gelince, burada MOYE Kalesinin poyraz tarafında bir ağaçlık burun vardır. Bu burnu tekrar poyraza dolaşınca REŞTİ Kalesine gelinir.

Şimd o kaleyi anlatalım.

MOYE KALESİ

1-Deştirye kalesi 2-Moye kalesi

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNDEKİ REŞTİ KALESİNİ ANLATIR

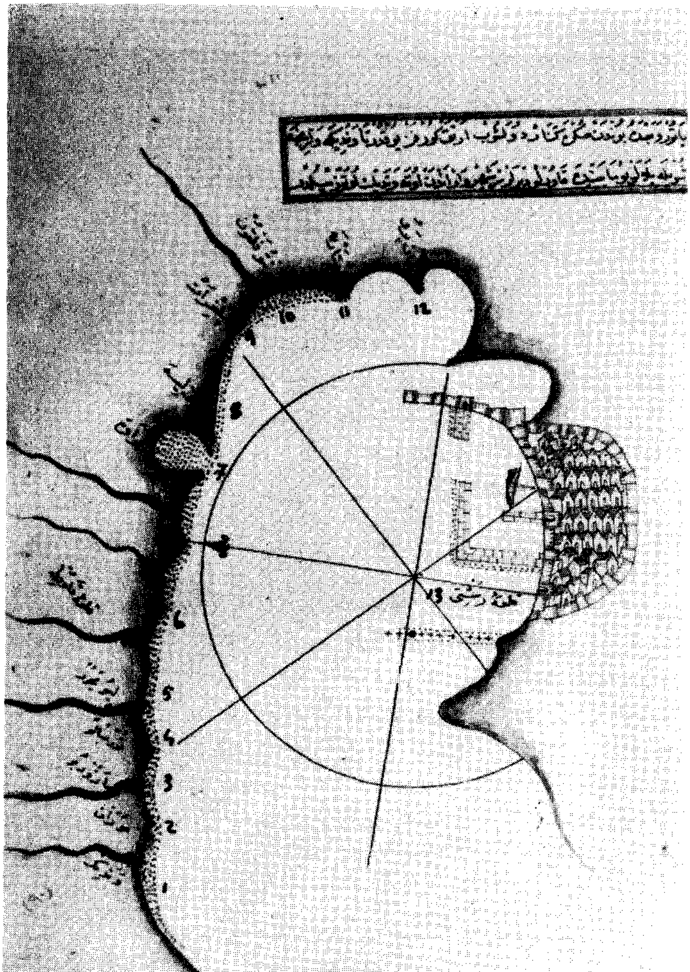
Deniz kenarında bir kaledir. Kale önünde mendirek vardır. İyi bir limandır. Barçalar girebilirler. Liman ağzı yıldız karayele karşıdır. Limana giren gemiler baştan, kıçtan bağlayıp liman ortasında yatarlar. Liman ağzına bir iskele yapılmıştır. Bazı gemiler bu iskeleye ve liman binasına palamar verip yatarlar. Emin bir yerdir.

Fakat yolcu Barçaları palamarlarını liman binalarına bağlayıp dışarda, denizde, yıldız karayel cihetine demir atıp yatarlar.

Küçük gemiler liman dışında Şolok tarafında, yıldız karayele karşı olan liman ağzındaki iskeleye karşı demirleyip yatarlar.

Bu demir yerinin kıble Şolok tarafında birbuçuk mil denizde. yıldız karayel cihetinde sığlıklar vardır. Su yüzünde görünmeyen bu sığlıklar lodos demirlerini keser. Bunun için liman ağzı da iyi bir demir yeridir.

Kalenin poyraz tarafında bir bucak vardır. Küçük gemiler burada tâ kalenin dibine kadar sokulurlar. Bu limandan çıktıktan sonra kıyıyı dolaşıp VENEDİK'e gelinceye kadar körfez yoktur. Bunu bilmelidir. İki arada olan KAVORLO şehri ile VENEDİK arası otuz mildir.

REŞTİ KALESİ

1-Venedik 2-Moran 3-Mazorba 4-Tursalo 5-Liyo Mecor 6-Kavo Rili 7-Kari kar 8-Atilise 9-Belgrat 10-Monio felkon 11-İstarye 12-San Pero 13-Reşti kalesi

BU BÖLÜM VENEDİK KÖRFEZİNİN SONUNA KADAR OLAN KALELERİN TERTİP VE ŞEKİLLERİNİ GÖSTERİR VE VENEDİK'E KADAR RİH KAVORLO ŞEHRİ KENARLARINI ANLATIR

KAVORLO, Venedik sığlığı içinde bir şehirdir. Şehrin Venedik tarafında, bir mil mesafede SANTE KATALİNE Limanı vardır. Liman sığlıkların içindedir.

Venedik'e yakın olan bu sığlıklar içinde LİYONE denen bir tatlı su vardır. Bu suya küçük gemiler girerler.

Bu sudan Venedik tarafına doğru giderken bir ada vardır. Buna LİYOMEZOR Adası denir. Adadan Venedik cihetine doğru sekiz mil mesafede iki ada vardır. Birine NORSALO, ötekine MAZORBO derler. (142) Orada boğazlar vardır. Kiminde acı ve kiminde tatlı su bulunur.

Adaların lodos tarafında, Venedik'e doğru MORAN adası vardır. Bu ada ile Venedik arası lodos cihetine yarım mildir.

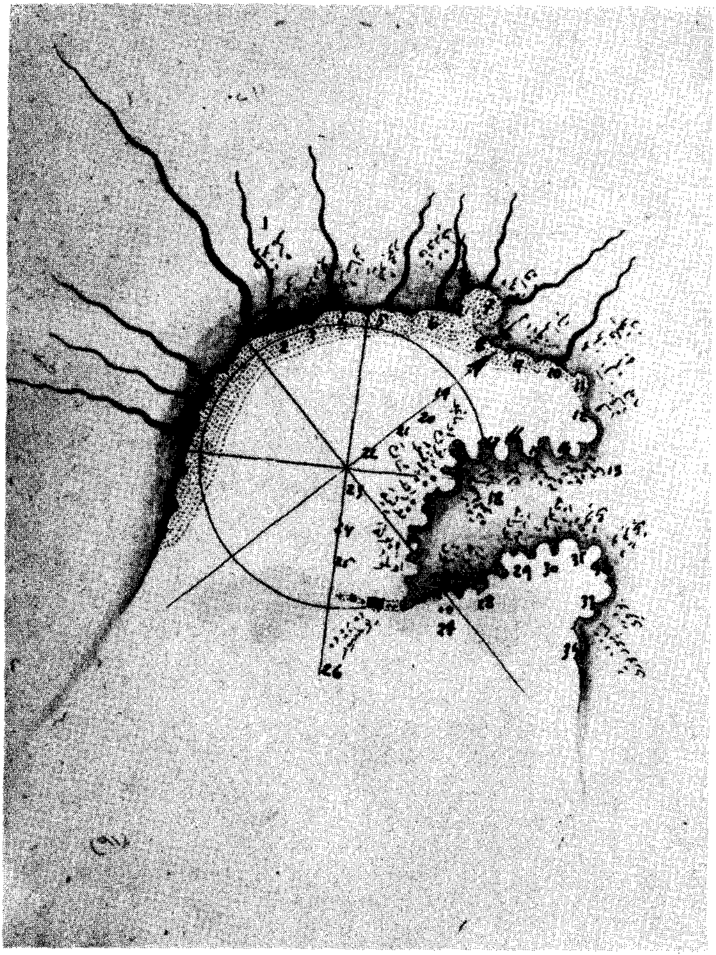
MORAN Adası bir şehir gibidir. Venedik'ten gelen SIRÇA cam işleri (143) bu adada işlenir.

Böyle bilinsin vesselâm.

---

(142) Has isimlerde imlâ değişikliği oluyor. Bunları asıllları ile karşılaştırıp gerçeklerini koymaya zaman ve imkân bulamadım. Ancak Osmanlıca harekeli yazıyı Pirî Reis nasıl okudu ise öyle çevirdim.

(143) Venedik ayna ve kristallerinin üstünlüğü herkesce bilinir.

VENEDİK KÖRFEZİ NİHAYETİNDEKİ KALELER

1-Venedik 2-Lomago 3-Marozbo 4-Bersalo 5-Liyon mecor 6-Kavo oldi 7-Kari kare 8-Atelise 9-Belgrat 10-Monte filkon 11-İstarye 12-San paso 13-Reşti 14-Moye 15-Deştirye 16-İzle 17-Perano 18-Kav Salbore 19-Omago 20-Nove 21-Pereuso 22-Orsare 23-Roniye 24-Pole 25-Olmo 26-Polmentor 27-Medelon 28-Albone 29-Lorane 30-Perloka 31-Fiyoni 32-Bokariçe 33-Bokari 34-Kampontori

BU BÖLÜM VENEDİK ŞEHRİNİ ANLATIR

Venedik şehrinin bütün etrafı oniki mildir. Bu oniki mil denizden ve karadan binalarla dolu bir deniz kulağıdır.

Bu denizin bazı yerleri sığ, bazı yerleri derindir. Sığ yerlerin üstüne kazıklar çakıp, şehri o kazıkların üzerine kurmuşlardır.

Buralara binalar yapılmadan önce etraf bom boş imiş. Şimdi, şehir kurulu olan yere balıkçılar gelir dalyan kurarlar balık tutarlarmış. Balık sanayii gelişince her taraftan başka balıkçılar da akın etmeye baş lamışlar. Böylece sığlıklara kazıklar çakıp bina yap maya başlamışlar. İşte bu suretle uzun bir zaman sonra, gele gele insanlar çoğalıp şehir meydana gelmiş.

O devrin ileri gelenleri (rey ve tedbir ehli olanlar) şuna karar verirler:

Burada bir şehir oldu. Şimdi ona esaslı bir iş bulalım ki kıyamete kadar bu şehir tanınıp yükselsin.

Bu karar ile İSKENDERİYE'ye giderler. Orada Samarko (San Marko olması lâzım) nun kabri varmış.

Bu San Marko hazret İsa'nın oniki dostundan biri idi. Bunlara hıristiyanlar HAVARİYUN derler.

San Marko'nun cesedini İskenderiye'den çalıp bir sandığa koyarlar ve domuz etidir diye kale dışına kaçırıp Venedik'e getirirler. Buraya gömüp üzerine de bir kilise yapmışlar.

İşte şehir ta o zamandan bu vakte kadar San Marko ile şereflenir.

San Marko'nun hazinesi, Marko'nun Hisarı, Marko'nun gemileri diye sebeplenirler.

Bundan dolayı öteki kâfirler Venedik beylerini balıkçı diye beğenmezler.

Çünkü, Venedik beyleri soydan soptan padişah (bey) olmamışlardır.

Ticaret ile gelmişlerdir. Şimdiki halde oniki beyliktir (BAN). En büyüklerine DOZİ (144) derler. ONİKİ BAŞI demek olur.

DOZİ ölünce zar atıp şansına hangisi rast gelirse onu hepsinin başına bey tayin ederler. Böylece ne beylik davası olur ne kavga.

Bu şehrin içecek suyu yoktur. İçecek sularını gemilerle dışardan getirirler. Gemilerin içinde çoluk, çocuk, kadın, kız hattâ tavukları da olduğu halde içecek suyu da anbara dökerler. Sonra pınar gibi gemiyi delip su satarlar.

Gerek Venedik gerekse diğer gemiler şehre girecekleri zaman mutlaka PERANSA Kalesinden kılavuz alırlar. Kılavuz almadan Venedik'e gelemezler, yasaktır.

Kılavuz almadan gelen gemi Venedik'te bir zarar yapsa o zararı gemi halkına ödetirler. Eskidenberi âdet böyledir. Çünkü VENEDİK şehrinin yakınındaki kıyılar hep sığlık yerlerdir. Gemiler kıyıya sokulamazlar.

---

(144) Düzine : 12 tane.

Dibin evsafı iskandil yapılarak çamurun şekli tayin edilir. (145)

Umumiyetle düzlük yerlerdir. Karada bir nişanı yoktur. İlk olarak SAN MARKO Kilisesinin çan kulesi görünür. Daha sonra şehir ortaya çıkar. Böylece Venedik'e gelinip çan kulesi karşısında demirlerler. Şehirden bir sandal ile başka bir kılavuz gelir. Gemiyi iç limana bu kılavuz sokar.

Venedik şehrine dört boğazdan girilir. Şehrin tam önünde olan boğaza SANTA LİBETE Boğazı denir. Gemiler boğazın iki tarafındaki burçların arasından geçerler. Bu burçların deniz tarafındaki sığlıklarına kazıklar çakılmıştır. Gezen gemiler bu sığlıkların dışına çıkamazlar. Kazıkların orta hattını takip ederler.

Bazı gemiler bu kazıkların arasında yatarlar. Palamarlarını o kazıklara bağlarlar, limanlık yerdir. Demirlerini deniz tarafına atarlar. Boğaza büyük KARAKALAR, sığlık dolayısı ile giremezler. Daha küçük olan Göke'ler girebilirler ve şehrin önüne kadar sokulurlar.

Boğazın lodos tarafında bir boğaz daha vardır. Adı PORTO DÖ MELOK'dur Buraya ufak Barçalar girerler. Bu boğazın da lodos tarafında, barçaların girebildiği boğaza PORTO GÖZE denir. Bu boğazın içindeki sığlarda bir kale vardır. İşte bu kaleye GÖZE derler. Kale ile Venedik arası poyraz istikametinde otuz mildir.

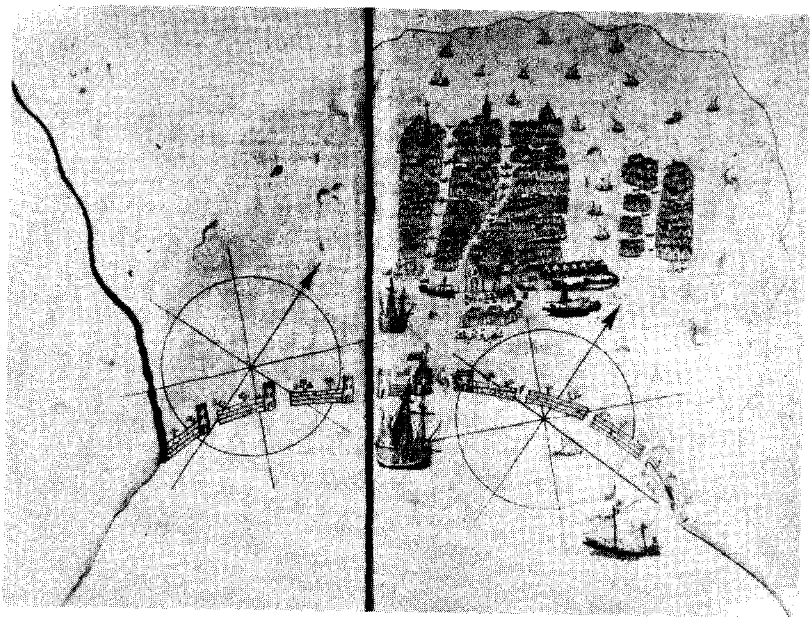
(145) İskandil kurşununun dibi oyuktur. Buraya don yağı konur. Kurşun dibe inince oraya yapışan şeylerden dibin çamur - çakıl - kum olduğu, vuruş sesinden de kaya olduğu anlaşılır.

GÖZE'nin yine lodos tarafında KANAL DE BORONDOLE denen bir boğaz vardır.

Küçük gemiler girebilirler. Ondan ötesi başka memlekettir. DUKA FİRARE denir. Denize dökülen tatlı suları vardır.

Onların da yeri gelince birer birer bildireceğiz.

Vesselâm

VENEDİK HARİTASI

1-Venedik

BU BÖLÜM VENEDİK'TEN ÖTE FİRARE KIYILARINI ANLATIR

Firare başka memlekettir. Venedik'in POLYE tarafındaki huduttur. Firare, denizden elli mil içerde büyük bir şehirdir. Firare Dukasının merkezidir.

Buradan kırk mil ötede MANTEVAN şehri vardır. Bu şehir yanından büyük bir nehir çıkar. Bu ırmak Firare'nin yakınından geçer. Sonra beş kola ayrılıp denize ulaşır. Bir kol da Firare önünden ayrılır. O da gelip Venedik sınırında denize dökülür. Denize döküldüğü ağıza AKVELON derler. Gemilerin girebildiği sulardır.

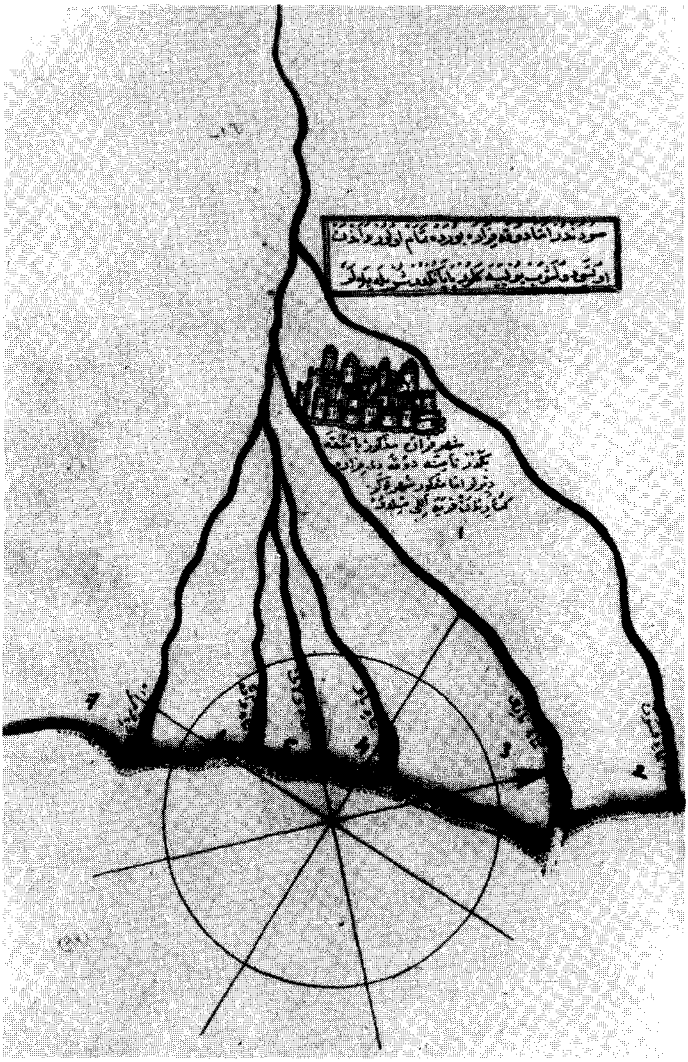
Bu suyun kıble tarafından, Polye'ye doğru anlatalım: Kavelon suyunun kıble tarafında Firare'den ayrılan koldan birine AKVA FORNAZİ denir. Gemiler girebilir. Suyun iki tarafında, denize doğru altı mil uzanan bir sığlık vardır.

Bu suyun da kıble tarafında RİYO BAVO suyu vardır. Firare suyunun bir ayağıdır. Buraya da gemiler girerler.

Yine kıble tarafındaki su ayağına RİYO VELÂNİ denir. Gemiler girer.

Tekrar kıble cihetinde bir su daha vardır. MENİ VAKKA denir. Burada balık vardır. Altıncı kola PERMER suyu denir.

Firare Dukalığı burada biter. Ondan ötede Papalığın POLYE şehri gelir.

FİRARE

1-Firare şehri-Başka beydir. Adına Dukidi Firare derler. Bu şehir deniz kenarından elli mil içerdedir. 2-Feşon suyu 3-Nari suyu 4-Yavo suyu 5-Velani suyu 6-Vako suyu 7-Pirmer suyu.

BU BÖLÜM FİRARE İLE ANKONE KALESİ ARASINDAKİ PAPALIK KALELERİNDEN REVENE KALESİNİ ANLATIR

Buralar Venedik körfezi ile Polye yakınındaki kıyılardır. Bu kenarlardaki FİRARE'yi anlattık. Onlardan biri POLYE tarafındaki Papa memleketidir. Bundan evvel FİRARE hududu PERMER suyudur. Bu suyun yıldız tarafı FİRARE'dir. Kıble tarafı PAPALIK'tır.

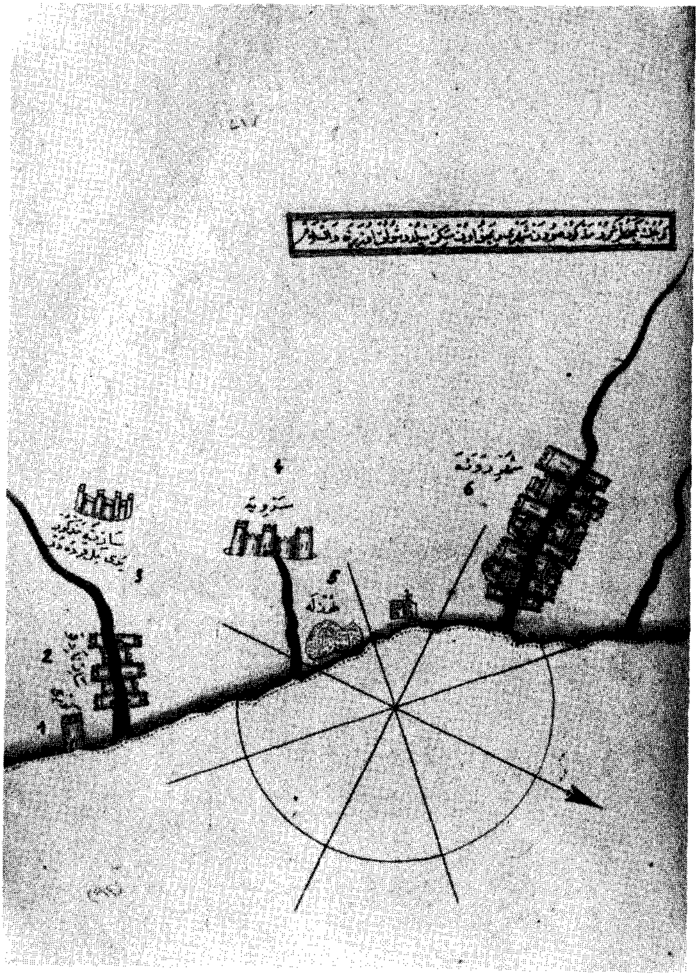
Kıble tarafındaki Papalığın ilk şehri REVENE'dir Kıyıdan üç mil içerdedir.

Şehrin ortasından akan suya küçük gemiler girebilirler. Buraya FİYOME DÖ ROBİYE derler. Bu sudan Venedik şehri yıldız cihetine yüzyirmi mildir.

Suyun Solok tarafında SANTA MARİYA İPRORTO Kilisesi vardır. Kilisenin de Şolok tarafında bir tuzla vardır. Tuzlanın kara tarafında Papalığın SERVİYE Kalesi vardır.

Kalenin önünden akan bir su gelip tuzlanın yakınından denize dökülür. Burası bir azmaktır. Şimdi kazıp liman yaptılar. Oradan tuz yüklerler. Bu yerin tekrar Şolok tarafında, yedi mil karada, Papalığın ŞAZİNE şehri vardır. Onun karşısında Papalığa bağlı SAZİNO DİKO Kalesi vardır.

Kalenin ortasından, içine küçük gemilerin girebildikleri bir su akar. Bu sudan RİMENO şolok cihetinde onsekiz mil uzaktadır.

ANKONE KALESİ

1-Gözcü 2-Sazina diko 3-Sazine-yedi mil karada 4-Serviye 5-Tuzla 6-Revene şehri.

BU BÖLÜM ANKONE'NİN VENEDİK YAKININDAKİ PAPALIK KALELERİNDEN RİMENO KALESİNİ ANLATIR VE ONA YAKIN DİĞER KALELERİ BİLDİRİR

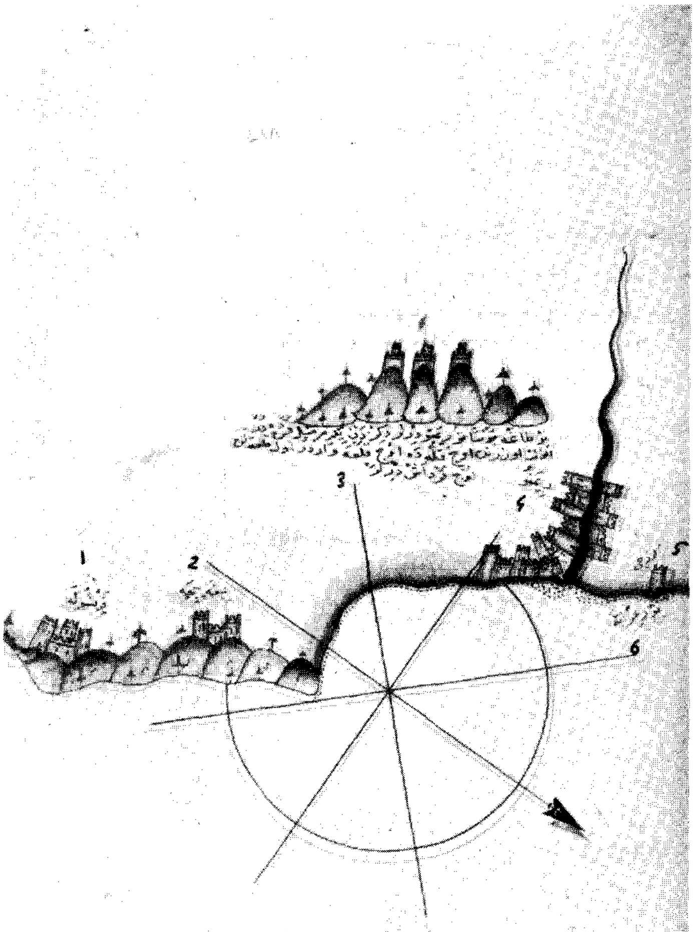
Rimeno şehri tarafındakine LİGAPİÇE, kıble tara-şehridir. Bu suya MARSAKİ denir. Asıl şehir suyun kıble tarafındadır. Bir mil kadar kuzey cihetinde ufak bir kale vardır (Pirgos-Bergos). Buna TORMİR ATA denir.

TORMİR ATA'nın güneydoğu (şolok) tarafında RİMENO Körfezi vardır. Daha ziyade Şolok tarafı iyi demir yeridir. Buranın denizden nişanı; yirmi mil karadaki üç tepeli bir dağdır. Dağın üç tepesi üstünde birer kale vardır. Bunlara üç kardeşler anlamına TRİ FİYOLİ denir.

Dağın ismine MONTA TİYERİMO denir. Denizden gelirken iyi bir nişandır. Gemi demir yerinin Şolok tarafında MONTO KAYTAN Dağı üzerinde Papa'nın birbirinden iki mil uzaklıkta iki kalesi vardır.

Rimeno, ortasından bir su akar, büyük bir sahil fındakine FİRENSOLE, bunların şolok tarafındakine de PAZRO Kalesi denir.

Böyle bilin vesselâm.

PAPA KALESİ

1-Ferimsole 2-Liga piça 3-Bu dağa Monte nazimeto derler. Denizden yirmi mil karadadır. Onun üzerinde üç kulede üç kale vardı. o kalelere üç kardeş derler. 4-Rimeno 5-Gözcü 6-Tori merate.

BU BÖLÜM ANKONE'NİN VENEDİK YAKININDA OLAN PAPA KALELERİNDEN PAZRO KALESİNİ ANLATIR

Pazro, deniz kenarında bir şehirdir. Şehrin önünde yaprak manâsına gelen Folye suyu akar. Pazro'nun gemileri bu su içerisine girip demirleyebilirler. Bu şehir hakkında şöyle rivayet vardır: Çok eski zamanlarda bir bey varmış. Bütün Erene diyarlarına hükmedermiş. Etrafın malını bu şehirde terazide tartıp zaptedermiş. Onun için TERAZİ ŞEHRİ demişler.

Pazro'nun Şolok (güneydoğo) tarafında, sahilden itibaren yükselmiş bir dağ vardır. Bu dağa LEFOGALE derler. Limana gelirken iyi bir nişandır.

Dağın Şolok tarafında, alçak bir yerde, deniz kenarında Papanın FAN Kalesi vardır.

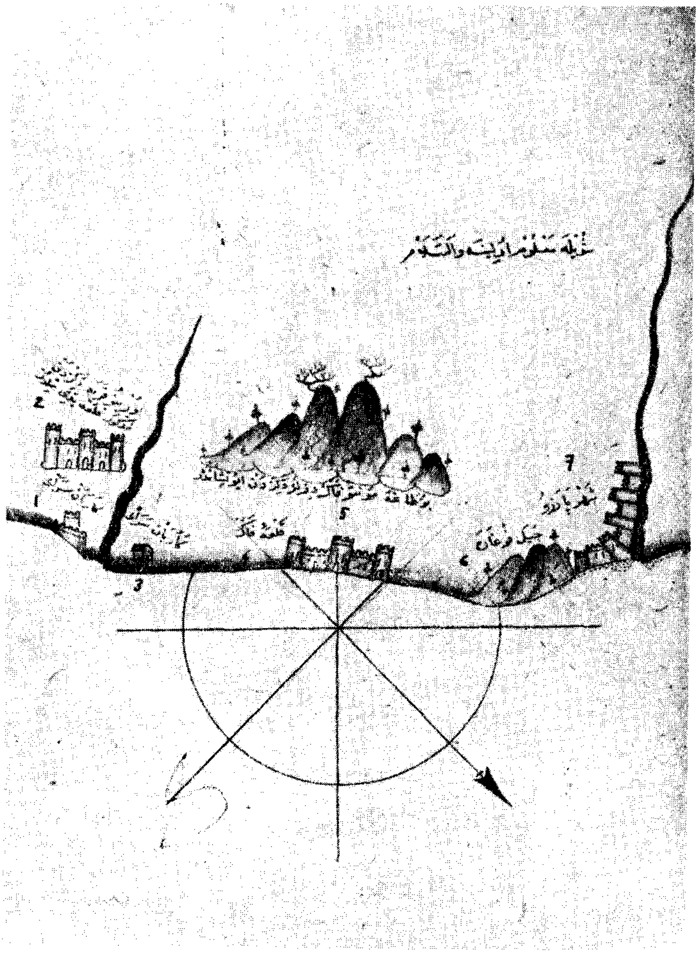
Kalenin önü «İyi bilaca yerdür» plâjlık yerdir, yâni açıklık yerdir, sığ sulardır.

FAN Kalesinin denizden nişanı:

Kalenin onbeş mil kadar kara tarafında, içerde iki tarafında birer kulesi olan yüksek bir dağ vardır. Çok uzaktan görünen bu dağa LİFOR KADİFAN derler. İyi bir alâmettir (nişan).

FAN Kalesinin Şolok tarafında METİR suyu vardır. Bu su DUKA Dİ ORBİ'nin hudududur.

Böyle biliniz vesselâm.

PEZRO KALESİ

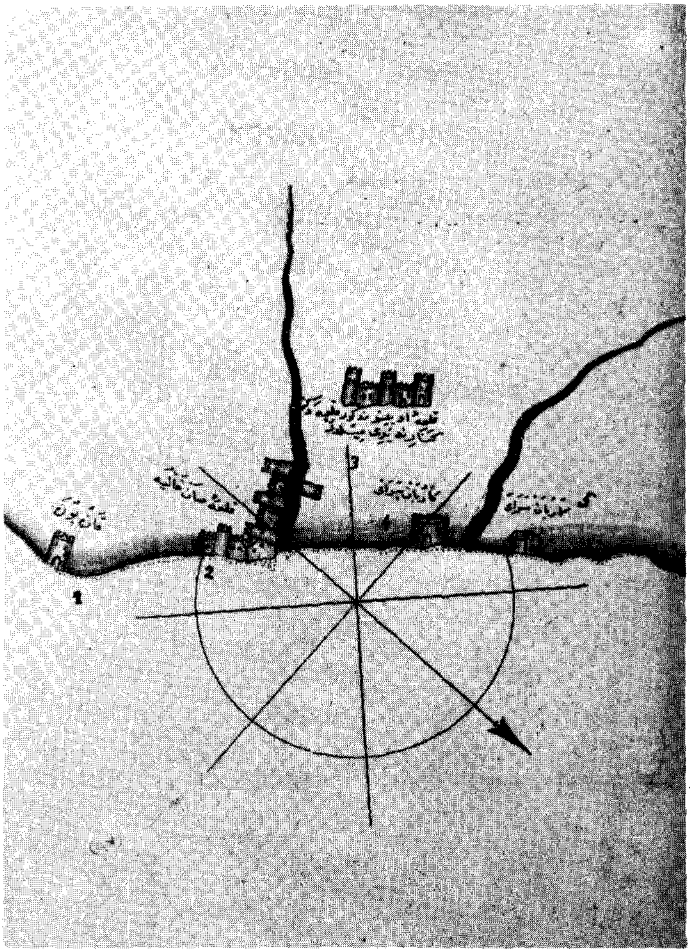
1-Kârabân (kervan) saray 2-Arino denizden yedi mil içerde 3-Kervan saray 4-Fake kalesi 5-Bu dağa monte fake derler denizden iyi nişandır. 6-Cile fugarc 7-Pazzo şehri

BU BÖLÜM ANKONE'NİN VENEDİK CİHETİNDE OLAN PAPA KALELERİNİN ARASINDAKİ URBEN ADINDAKİ ADANIN KALESİ VARDIR, ONLARI ANLATIR

Bu kalelerin başka sahibi vardır. İsmi DUKA URBEN'dir (Urben Dukası).Papa kalelerinin arasında, deniz kenarındadır.

Bu kalelerin yıldız tarafında Papanın ve Urben Dukasının hududu olan Metir suyu vardır. Suyun iki tarafında iki kervansaray vardır. Kervansarayların yıldız tarafındaki Papanın, kıble tarafındaki de Urben Dukasınındır Bundan sonra Urben Dukasının deniz kenarında iki kalesi vardır. Yıldız tarafında olan kale yedi mil içeridedir. Şolok tarafında, sahilde Urben'in San Galiye Kalesi vardır. Bu kale önünde, yıldız tarafındaki suya gemiler girerler. Bazı gemileri de kenara çekerler. San (St.) Galye Kalesinden, Şolok tarafındaki ANKONE Kalesi yirmiüç mildir.

Böyle malûm oluna vesselâm.

ORİNEN KALESİ

1-Kaze Poze 2-San galye kalesi 3-Obino deniz kenarına yedi mil 4-Kervan saray 5-Kervan Sarav

BU BÖLÜM PAPA KALELERİNDEN ANKONE KALESİNİ ANLATIR

Ankone, karayele karşı bir sahil kalesidir. Önüne liman yapılmıştır. Limanın derinliği iki kulaçtır. Büyük gemiler liman dışına karayele karşı demirlerler. Palamarlarını da liman binalarına bağlarlar.

Liman dışında altı kulaç su vardır.

ANKONE ile VENEDİK arası tam ikiyüz mildir. Karayelden dörtte bir yıldıza doğru ve sahilden dört konak mesafede FİRENTİN şehri vardır. Bunun için ANKONE büyük bir ticaret iskelesidir.

Venedik'ten sonra en büyük ticaret iskelesi ANKOne dir. Limanın yıldız karşısındaki burnuna yakın kayalık bir ada vardır.

Burun ile ada arası sığlıktır. Adadaki kiliseye SANTA Kİ MANTO derler. Gündoğusu tarafında bir kilise daha vardır. Fakat deniz kenarında değil, yukarda, dağın üzerindedir. Bu kiliseler hakkında kâfirlerin bir inançları vardır:

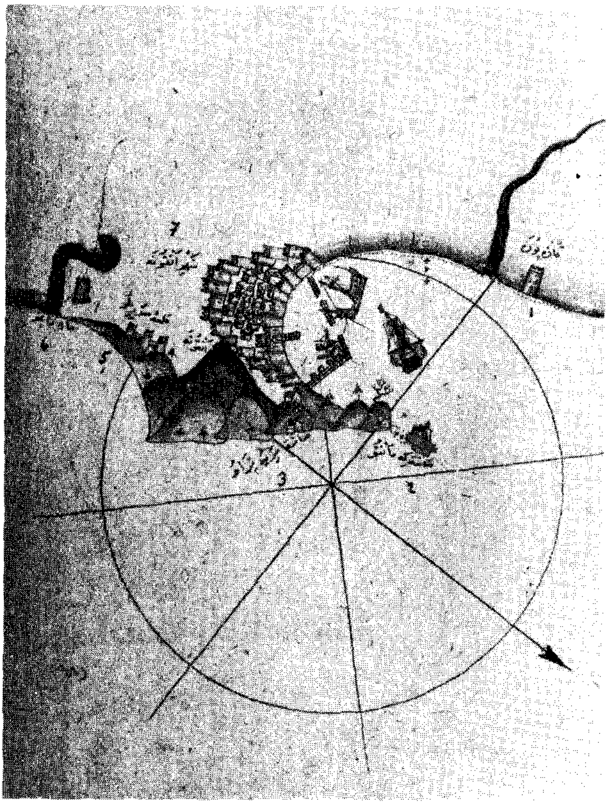
Eskiden, şimdi sahilde olan kilise yukarda, dağ üzerinde imiş. Bir gün büyük bir zelzele olmuş ve yuvarlanıp sahile inmiş, fakat hiçbir şey olmadan sahile oturmuş.

Dağın üzerine tekrar bir kilise yapmışlar.

Bu hususun herkesçe bilinmesi için deniz kenarındaki kiliseyi böylece yazdım. Bu kiliseye SANTA MERİYE TİRAVO derler.

Kilisenin bir mikdar güneydoğu tarafında MONTE ANKONE Dağı vardır. Bu dağ Ankone'nin nişanıdır. Çok yüksek olduğu için uzaklardan görünür. Dağın

Şolok tarafında denize doğru yükselip uzanan bir dağ vardır ki üzerinde Papalığın SORİLO Kalesi vardır. Bunun da kıble tarafında RAGO suyu vardır. Suyun iki tarafı ormanlıktır. Yıldız tarafındaki ufak kale bu suyun nişanıdır.

ANKONE

1-Kaze Poze 2-Sante ki manto 3-Sante Meriye tiravo 4-Monto Ankone 5-Sorilo kalesi 6-Rago suyu 7-Ankone şehri.

BU BÖLÜM ANKONE'NİN POLYE TARAFINDAKİ SANTA MERİYE LORİTO KIYILARINI ANLATIR

Bu aniller Papa'ya tâbidir. Sahilden üç mil içerde SANTA MERİYE LORİTO Manastırı vardır. Çok meşhur bir manastırdır.

Her sene, etraftan bir çok insanlar gelip bu manastırda panayır kurar, içer, eğlenirler. Manastırdan dört mil karada Papa'nın RİKANASO Kalesi vardır. Gemiler yük alıp vermek ve kendi ihtiyaçlarını gidermek için bu KASTAL'a (Castle) kale'ye gelirler. Buraya KARKADÜR Dİ KANASA (146) derler. Bu Kastalın (kalenin) yıldız tarafında kale ile Santa Meriye Lorito arasında bir su vardır. KARKADÜR Dİ KANASA'nın Şolok tarafında bir KARKADÜR daha vardır. Ona da SİTE NOVE derler. Bu ismi beş mil içerdeki SİTE NOVE Hisarından almıştır.

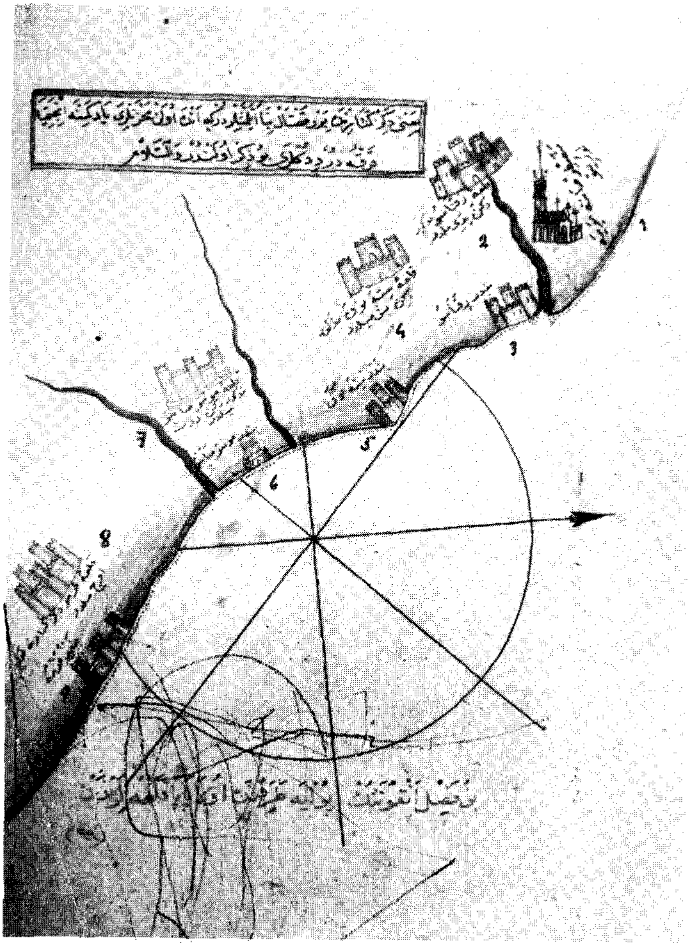
Deniz kenarından dört mil içerde MONTO SANTE şehri vardır. Bu şehrin de sahilde bir KARKADÜR'ü, yani gemi yükleme yeri vardır. Bir küçük hisar olan buradaki MAHZEN'lerde eyşa toplanır. (147)

Buralar hep plâj vasıflı sahillerdir. Liman vasıfları yoktur. Sığ sulardır.

Yaz günlerinde gemiler nerede olsa yatabilirler. Bundan dolayı denize uzak sahillerde birer kastal (küçük kale) yapmışlardır ki mahzenleri (anbarları) muhafaza ederler. KARKA (depo) dedikleri de bu mahzenlerdir.

---

(146) Asıl metinden okuyabildiğim gibi yazdım.
(147) Anbar olarak kullanılır.

SAUTAMEZİYE

1-Santa Meriye Lorino manastırı. 2-Rakenaso kalesi-Denize yedi mil 3-Rakenaso Benderi (kalesi) 4-Site nove kalesi-Denize beş mil 5-Site nove Benderi 6-Monto Santo benderi 7-Monto Santo kalesi-denize dört mil 8-Fermo kalesi denize üç mil 9-Ferme benderi.

BU BÖLÜM BEDEZİNO KALESİNİ ANLATIR

Bu kaleler ANKONE'denberi POLYE kenarlarındadır.

Karayel tarafında olana PEDAZİNO derler. Burası bir dağın üzerindedir. Dağın nişanı karayel cihetinin alçak, güneydoğu tarafının yüksek oluşudur. Kale de yüksek olan Şolok taraftadır.

Kalenin güneydoğu tarafında MERAN Kalesi vardır. O da denize uzanan bir dağın üzerindedir. Güneydoğuya karşı, karayel tarafı alçak Şolok tarafı yüksektir.

İki kalenin arasındaki saha hep bağlık, bahçeliktir. Turunç, limon ve çeşitli meyvelikler vardır.

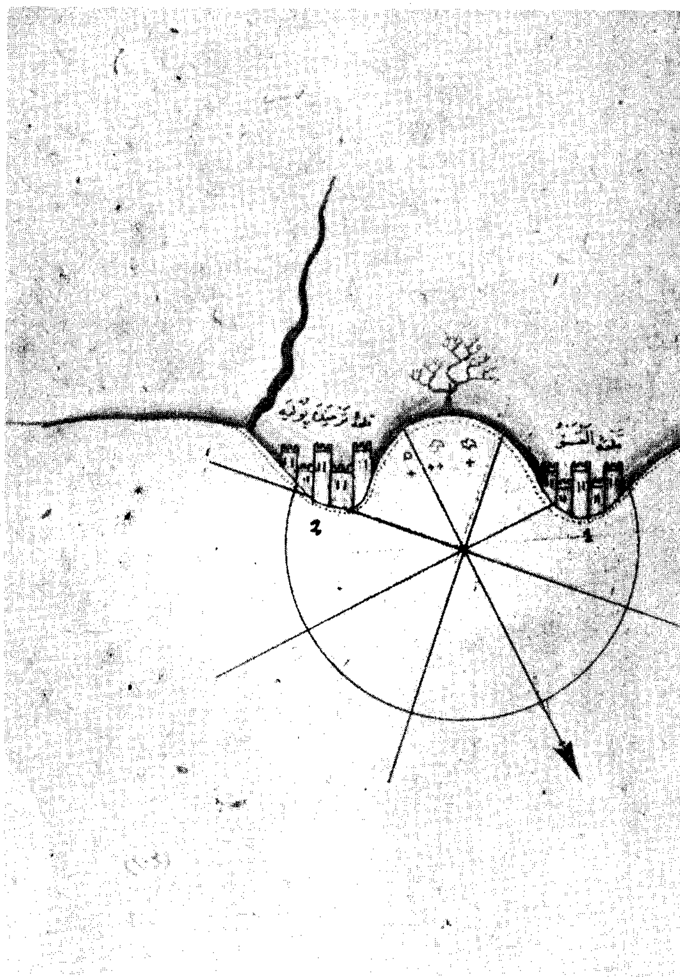
Meran kalesinin güneydoğusunda, sahilde, düzlük bir yerde Papa'nın LİGOTORE Kalesi vardır. Burasını 92? (1555) tarihinde GELİBOLU kayıkları gelip zaptetmişlerdir. (148)

Bu kale Papalık ile İspanya hududundadır. Papalığın kaleleri de burada tamam oldu. Böyle biliniz vesselâm.

---

(148) .... Donanmaya Trablusgarp beylerbeyi Turgut Paşa kumanda etmiş, ilk önce cenubî İtalyanın Messina boğazı üzerinde Türklerin «Rice» dedikleri «Reggio» kalesi zaptedilmiş, bir ihraç hareketiyle içeriler yağma ve tahrip olunmuş ....

(İsmail Hami Danişmend —İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi— cilt 2. sayfa 296.)

ALKASTO KALESİ

1-Alkasto kalesi 2-Termenide polye kalesi

{ kutupyıldızı kitaplığı }
996

20 TL.